KINCSES

KALENDÁRIUM 2025

Biztos pont.
200 éve.

Magyar Tudományos Akadémia

SZOMSZÉDOK
NYUGDÍJAS SZÖVETKEZET

Új lendülettel a munka világában!

Ismerje meg, hogyan vonhat be tapasztalt nyugdíjas munkaerőt vállalkozásába!

www.szomszedok.eu

Győr | Pápa | Sopron | Székesfehérvár

Szombathely | Tatabánya | Veszprém

KINCSES KALENDÁRIUM

A 2025-ÖS ESZTENDŐRE

GRANIT INVEST KFT.
BUDAPEST

Főszerkesztő: **Jakubovits Anna**

Kiadja a **Granit Invest Kft.**
1062 Budapest, Váci út 1–3.

Felelős kiadó: **Prosits Attila**
ügyvezető igazgató

Kivitelezés: **NEXUX Kft.**

Lapigazgató: **Villás Károly**

Műszaki vezető: **Lénárt Zsolt**

Nyomdai előkészítés: **M. Nagy Péter**

Címlapterv: **Szabó Éva Evu**

A borító hirdetéseket tartalmaz

Nyomdai előállítás:
eds zrínyi

Adatkezelési és játékszabályzatunkról a kincses.hu/szabalyzatok.html weboldalon tájékozódhatnak.

Nyomtatva 47 000 példányban

A Kincses Kalendárium összeállítása során felhasználtuk
a Wikipédia (http://wikipedia.org) anyagait.

A szerkesztés lezárva: 2024. augusztus 31.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.
Belföldre és az EU tagországokon kívüli külföldi címhelyre megrendelhető a postákon, a hírlapot kézbesítőknél, a posta webshopjában(közvetlen link: kincses.hu/posta), e-mail-ben a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon a 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen.
Árus terjesztés: Lapker Zrt., a Libri és Líra könyvesboltok
Külföldi terjesztés: Colorinterpress Kft.

Ára 2450 Ft, előfizetőknek 2195 Ft.

HU ISSN 0133-9613

Kedves Olvasóink!

Törvénytelen hőség van. Pedig már szeptembert írunk. Az ember bújik árnyékba, ventilátor alá, víz mellé, zuhany alá, keresi a hűtött boltokat, buszokat, s fontolgatja a légkondit. Ő az utolsó a környéken, akinek még nincs. Kapálódzott ellene, mondván, ördögi kör, amennyi áramot használ, annyival több energiát kell termelni, s az annyival növeli a fölmelegedést, s akkor egyre több és több légkondi kell – szóval az ember még próbál ellenállni. Legalább az ő lábnyoma maradjon zöld. Ám hónapok folyamatos hőségriadói közepette, ahonnan még a vége sem látszik, már nem zavarja, hogy a szomszédé éjjel-nappal zúg, már nem morog, hogy az ablaka alá csurog a hűtővíz. Az ember éjszaka nem tud aludni, már addigra sem hűl le a levegő, már a réten sem jó éjszakázni. Az ember rémálmában légkondik sorakoznak. Csak addig kell túlélni, amíg valósággá válik.

Tornázni nem kéne ebben az időben. Az ember csak elmegy a terembe. Itt fáj, meg ott, meg kell mozgatni a tagokat, van hűtés, ám így is csurog az izzadság, kívül-belül, a haj mintha zuhany alól jött volna, de még bírja az ember. Fölemeli a lábát a plafon felé, lábfejet hátra feszít, nyaka köré tekeri, kezében súlyzó, emelgeti feszt, na, még egyszer, utoljára – hangzik a fölmentő vezényszó. És az ember nyög, jajgat, sóhajt, megkönnyebbül. Most is fáj itt meg ott, de most megküzdött és kiérdemelt érzés ez. Megcsinálta! Túlélte!

Az ember fotelból nézi a kerekes székes olimpikonok röplabdameccsét. Meg a végtaghiányos sportolók úszását. Aranyérem! És az ember elszégyelli magát. Nehéz volt a lábemelés? Meleg van? Sokan voltak a vonaton? Hol van benned ennyi akaraterő, ennyi elszántság, ennyi tudatosság, ennyi győzni vágyás? Csak csodálod a sérült embereket, a sérült gyerekek szüleit, akik nem adják föl. Akik ugyanúgy győzni akarnak, mint ép társaik, akik ugyanúgy követelik maguknak a helyet ebben a világban. Akik ellentmondanak az igazságtalan indulásnak, a meredeken lejtő pályának, a kiközösítésnek, a hátra sorolásnak, akik ugyanúgy akarnak tanulni, dolgozni, sportolni, gyereket vállalni, nagyszülővé válni. Aki ebben a kategóriában nem az olimpián indul, csak a faluszéli telepről, a hátsó padból, már az is aranyérmes. Ha elindul. Ha akar, ha küzd, ha élni akar.

És akar, és ezért élni fog. Túlélni. Mert a túlélésben edződik. Tudja, hogy életben kell maradni, és az életet élni kell. Élvezni kell. Ki kell hozni belőle a lehető legtöbbet. Mindenkinek.

Lehet legyen a lehető.

Jakubovits Anna

TARTALOM

Kedves Olvasóink! 3

NAPTÁR 6

NÉVNAPTÁR 54

HAZAI FÖLDÖN
Gyerek nem lehet katona, nem lehet áldozat 70
Minidallas a zsákfaluban 76
Málenkij robot 80
Fényesen ragyogó egri csillagok 87
A Balaton új hercegnői 93
Belföldi krónika 98
Arany János és az Akadémia 104
Kodály Zoltán és az Akadémia 106

GAZDÁLKODÁS
Elmegy a gőzös Kanizsáról 108
Szabad élet, szabad tartás 112
A vadak már a spájzban vannak 116
Nekem a salátaföld 119
Borász ég és föld között 123

TUDOMÁNY, TECHNIKA
Az álcázás művészete 132
Vigyázz a madárra! 135
Churchill szabad majmai 140
Lehet egy fokkal jobb? 144
A tudomány temploma 151
Kétszáz éves az Akadémia 156

HATÁRAINKON TÚL
A millió mosoly országa 158
Albán kavicsok, muzulmán csöppek 164
Ez történt a világban 168

SORSOK, EMBEREK
Egy indiai magyar mecénás 173
A tengerek őrzői a vízi cigányok 177
A tenor és a búgó alt 180
Két házasság – két botrány 183

TARTALOM

CSALÁD, OTTHON
Zárlatos élet 188
Van helye testnek, léleknek 191

KIKAPCSOLÓ
Ujjé, szabad a strand! 196
A 2024. évi rejtvények nyertesei 201
Horoszkóp 2025-re 202
Keresztrejtvény 205
Tesztelje tudását! 206
A vonatgyűjtő vasutas 207
Körömpörkölttől luxussátorig 212

KÉPREGÉNY
A böszörményi kincs 218

IRODALOM
Petőfi Sándor: Jókai Mórhoz 227
Jókai Mór: A márciusi fiatalság 228
Arany János: Jókaihoz 230
Rákosi Viktor: Érintkezésem Jókaival 231
Jókai Mór: Ünnep előtt Bellámhoz 233

SPORT
Párizs harmadszor 235
Alaszkától a Tűzföldig biciklivel 244

KIS KINCSES
A villámszóró kard 249
Juhász Gyula: Azt álmodtam 250
Móra Ferenc: Szépen szóló muzsika 251
Mondókák 254
Gyermekrejtvény 256

HIRDETŐINK: Magyar Tudományos Akadémia (címlap, 104–107, 156–157. oldal); Szomszédok Nonprofit Kft. (B/2 oldal); VOSZ (B/3 oldal, 130. oldal); KAVOSZ Zrt. (B/4 oldal, 128–129. oldal, falinaptár); Naturcomfort Kft. (131. oldal); Jaffa Kiadó (234. oldal); Atlantic Press Kiadó (150. oldal); Ametiszt Hotel (217. oldal); Aphrodite Hotel (217. oldal); Vulkan Hotel (150. oldal); Hotel Europa Gunaras (127. oldal).

JANUÁR

Télhó, Boldogasszony hava

Első negyed: 7-én 0 óra 56 perckor
Telehold: 13-án 23 óra 26 perckor
Harmadik negyed: 21-én 21 óra 30 perckor
Újhold: 29-én 13 óra 35 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Sze	Újév, Fruzsina	Mária, Isten anyja	7.31	16.03	9.07	17.29
2 Cs	Ábel	Vazul, Gergely	7.31	16.04	9.36	18.49
3 P	Genovéva, Benjámin	Genovéva	7.31	16.05	9.59	20.10
4 Szo	Titusz, Leóna	Angéla, Renáta	7.31	16.06	10.19	21.30
5 V	Simon		7.31	16.07	10.36	22.49
6 H	Boldizsár	Vízkereszt	7.30	16.08	10.52	–
7 K	Attila, Ramóna	Bálint, Rajmund	7.30	16.09	11.10	0.08
8 Sze	Gyöngyvér	Szeverinusz	7.30	16.11	11.30	1.29
9 Cs	Marcell	Juliánusz, Marcella	7.29	16.12	11.55	2.52
10 P	Melánia	Vilmos	7.29	16.13	12.29	4.16
11 Szo	Ágota	Ágota, Honoráta	7.29	16.14	13.15	5.35
12 V	Ernő		7.28	16.16	14.14	6.43
13 H	Veronika	Veronika, Hiláriusz	7.28	16.17	15.25	7.36
14 K	Bódog	Félix	7.27	16.18	16.42	8.15
15 Sze	Lóránt, Loránd	Mór, Pál	7.26	16.20	17.59	8.43
16 Cs	Gusztáv	Marcell	7.26	16.21	19.12	9.05
17 P	Antal, Antónia	Antal	7.25	16.22	20.23	9.22
18 Szo	Piroska	Árpád-házi Szt. Margit	7.24	16.24	21.30	9.37
19 V	Sára, Márió	Márta, Máriusz	7.23	16.25	22.36	9.50
20 H	Fábián, Sebestyén	Sebestyén, Özséb	7.22	16.27	23.42	10.04
21 K	Ágnes	Ágnes	7.22	16.28	–	10.18
22 Sze	Vince, Artúr	Vince, Artúr	7.21	16.30	0.50	10.35
23 Cs	Zelma, Rajmund	Emerencia	7.20	16.31	1.59	10.56
24 P	Timót	Ferenc	7.19	16.33	3.09	11.23
25 Szo	Pál		7.18	16.34	4.19	11.59
26 V	Vanda, Paula	Timóteusz, Paula	7.17	16.36	5.23	12.48
27 H	Angelika	Angéla, Angelika	7.15	16.37	6.19	13.51
28 K	Károly, Karola	Tamás, Károly	7.14	16.39	7.03	15.06
29 Sze	Adél	Adél, Valér	7.13	16.40	7.37	16.28
30 Cs	Martina, Gerda		7.12	16.42	8.02	17.51
31 P	Marcella	Bosco Szt. János	7.11	16.43	8.23	19.14

December 22-től január 20-ig
Bak csillagjegy

Határidőnapló

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

NAP-TÁR

1.
35 éve kezdte meg működését a magyar Alkotmánybíróság.

3.
155 éve, 1870-ben született Ranschburg Pál magyar elme- és ideggyógyász, a kísérleti pszichológia és a gyógypedagógiai pszichológia megteremtője Magyrországon.

4.
15 éve adták át a Burdzs Kalifa felhőkarcolót Dubajban.

9.
130 éve született Roboz Aladár, a Margitszigeti és a Terézkörúti Színpad alapítója, a Royal Orfeum és a Phönix Filmgyár vezetője, később Amerikában színdarabügynökség működtetője.

11.
55 éve mutatták be az Üzenet a jövőből – A Mézga család különös kalandjai című rajzfilmsorozat első részét.

13.
130 éve a belügyminiszter hozzájárult Esztergom, Szenttamás, Szentgyörgymező és az Érseki Víziváros egyesítéséhez, ezzel létrejött a mai Esztergom.

17.
130 éve született Mécs László költő.

23.
315 éve alapította meg I. Frigyes Ágost szász választófejedelem a meisseni porcelángyárat.

31.
130 éve született Feszty Masa festő.

TÚRATIPPEK

A téli Gemenc

Jól meg kell fontolni, jól föl kell készülni. Minden fagyos. A bokor, így nem kapaszkodható, viszont beleakad nadrágba, bokába. Ami nem szúr, nem fagyott, az pont bokáig ér, eláztatja a bakancsot, a zoknit, a nadrágot. Fagyott a traktor széles és mély nyoma, ha nincs botod, legalább négy, akkor billegsz a barázdákban. A táv így nem tíz kilométer, rögönként kell fölszorozni.

Amikor laposat látsz, rétet magad előtt, azt hiszed, lesz egy kis lazítás. Mertél nagyot álmodni. Akkor most nyisd ki a szemed, s nézd meg, mi az a langyos, nyúlós, ragadós a bakancsod belsejében. Persze, hogy a sár, hiszen olvad már a barázda, süt a Nap, előtted a rögös út, cipődön néhány kiló sár, az ragaszkodik hozzád. Nagyon.

Nézel messzire, keresed a határt, a határon túl a boldog jövőt.

Amelyikben már leveheted a bakancsot, az ázott zoknit, a vizes nadrágot, amikor vállad, karod újra a tested része lesz, ha vészjelzéseket is ad az izomláz. Most és itt, az olvadó hó csillogó pocsolyáira, a kék ég sárral egybe nővő horizontjára esküszöl, hogy többé nem hagyod el lakásod küszöbét, megfogadod, hogy hátralévő életedet a parkettás nappaliban, a füles fotelodban töltöd. Természetfilmet nézel a tévében, mondjuk a gemenci erdőről, jobbodon egy pohár finom bor, balról apró borkorcsolyák.

De most még itt vagy.

Mereszted a szemed, na jó, gúvad is a sárban tapicskolástól, az ártér vizenyős talajától, a friss jég ropogásától, de résen vagy, szarvasokat, őzeket, vaddisznókat ígértek. Mondták, be vannak etetve, jönni fognak.

Hát gyerek, te vagy beetetve, ha ezt elhitted.

A távolban, új barázdák határában mozog valami fekete. Sok fekete. A vaddisznók keresztezték az utat. Olyan messze, hogy még ők se éreztek meg téged. Egy árva állt meg az út közepén. Nem tudta, jobbra-e, vagy balra. Belga vad. Ez jutott neked.

Meg az út legvégén, ahol sárvakaró segített a bakancsodon egy terüljterülj asztalkám. És szék, terített asztal, kés, villa, kanál.

Őzgulyás, szarvassült, sűrű vörösbor.

Krumplipüré barázdák nélkül.

75 éve jött létre Nagy-Budapest

A városok iparának, kereskedelmének fejlődése, a közlekedés és a közigazgatás modernizálódása, valamint egyre jelentősebb tömegek városok felé vándorlása a XIX–XX. század folyamán egyre inkább szükségessé és lehetővé, néha sürgetővé tette, hogy a városok körül megszaporodott és megnövekedett településeket formálisan is magukhoz a városokhoz csatolják. „1945 és 1950 között 102 települést, közel 730 ezer embert csatoltak a fejlesztési célpontokként kijelölt városokhoz – olvassuk egy elemzésben. – Nagy-Budapest mellett létrejött Nagy-Miskolc, Nagy-Győr, Nagy-Pécs, Nagy-Szeged és Tatabánya – mindegyik 10-30 ezres népességnövekménnyel (bár utóbbiak mérete eltörpült a Budapesthez csatolt 23 település 531 ezer fője mögött).”

Nagy-Budapest kialakításának gondolata – részben Nagy-Bécs mintájára – már nem sokkal az 1873-as „első városegyesítés” után felmerült. Bárczy István és Harrer Ferenc nevéhez kapcsolódik az a tervezet, amely már a XX. század első éveiben urbanisztikai, statisztikai, közgazdaság-tudományi megalapozással javasolta Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye bizonyos helységeinek a fővároshoz csatolását.

Építészeti, ipar- és városfejlesztési, közellátási, közlekedési, oktatási, egészségügyi, de még közbiztonsági megfontolások is alátámasztották a javaslatot, amely folyamatosan tárgyalások alapját képezte az elkövetkező évtizedek folyamán, s amelynek megalapozó lépéseit a Fővárosi Közmunkák Tanácsa illetékességének kiterjesztésével meg is tették. Ezeket a terveket fejlesztette tovább Magyary Zoltán professzor az ezerkilencszáznegyvenes években a nevezetes Magyar Közigazgatási Intézetben. Végül az Országgyűlés 1949. december 20-án Preisich Gábor építész „Nagy-Budapest határai” című előterjesztése nyomán „Budapest főváros területének új megállapításáról” intézkedett, és az 1949. évi XXVI. törvény alapján Budapesthez csatoltak hét megyei várost: Budafokot, Csepelt, Kispestet, Pestszenterzsébetet, Pestszentlőrincet, Rákospalotát és Újpestet, valamint tizenhat nagyközséget: Albertfalvát, Békásmegyert, Budatétényt, Cinkotát, Mátyásföldet, Nagytétényt, Pestihidegkutat, Pestszentimrét, Pestújhelyet, Rákoscsabát, Rákoshegyet, Rákoskeresztúrt, Rákosligetet, Rákosszentmihályt, Sashalmot és Soroksárt.

Önálló városokat csatoltak Budapesthez – a pesterzsébeti városháza

1950. január 1-ével létrejött „Nagy-Budapest”, továbbra is „Budapest” néven, megduplázódott területtel és lakosságszámmal, akkor huszonkét (1994-től huszonhárom) kerülettel – ez volt a „második városegyesítés”.

FEBRUÁR

Télutó, Böjtelő hava

Első negyed: 5-én 9 óra 2 perckor
Telehold: 12-én 14 óra 53 perckor
Harmadik negyed: 20-án 18 óra 32 perckor
Újhold: 28-án 1 óra 44 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Szo	Ignác	Brigitta	7.09	16.45	8.41	20.35
2 V	Karolina, Aida		7.08	16.46	8.58	21.56
3 H	Balázs	Balázs, Celerina	7.07	16.48	9.15	23.18
4 K	Ráhel, Csenge	András, Veronika	7.05	16.50	9.35	–
5 Sze	Ágota, Ingrid	Ágota, Etelka	7.04	16.51	9.58	0.41
6 Cs	Dorottya, Dóra	Pál, Dorottya	7.03	16.53	10.29	2.04
7 P	Tódor, Rómeó	Richárd	7.01	16.54	11.09	3.24
8 Szo	Aranka	Jeromos	7.00	16.56	12.03	4.34
9 V	Abigél, Alex	Apollónia, Erik	6.58	16.57	13.09	5.31
10 H	Elvira	Skolasztika, Elvira	6.57	16.59	14.23	6.14
11 K	Bertold, Marietta		6.55	17.01	15.39	6.45
12 Sze	Lívia, Lídia	Lídia, Eulália	6.53	17.02	16.54	7.08
13 Cs	Ella, Linda	Katalin	6.52	17.04	18.06	7.27
14 P	Bálint, Valentin	Cirill, Metód	6.50	17.05	19.15	7.42
15 Szo	Kolos, Georgina	Georgina	6.49	17.07	20.22	7.56
16 V	Julianna, Lilla	Julianna	6.47	17.08	21.28	8.09
17 H	Donát	Donát	6.45	17.10	22.35	8.23
18 K	Bernadett	Bernadett, Simon	6.43	17.12	23.43	8.39
19 Sze	Zsuzsanna	Zsuzsanna	6.42	17.13	–	8.57
20 Cs	Aladár, Álmos	Leó	6.40	17.15	0.52	9.21
21 P	Eleonóra	Péter, Eleonóra	6.38	17.16	2.02	9.52
22 Szo	Gerzson		6.36	17.18	3.08	10.35
23 V	Alfréd	Polikárp, Alfréd	6.35	17.19	4.07	11.30
24 H	Mátyás		6.33	17.21	4.56	12.39
25 K	Géza	Mátyás apostol	6.31	17.22	5.33	13.58
26 Sze	Edina	Cézár	6.29	17.24	6.02	15.21
27 Cs	Ákos, Bátor	Viktor	6.27	17.25	6.25	16.46
28 P	Elemér, Antónia	Gábor, Leander	6.25	17.27	6.45	18.10

Január 21-től február 19-ig
Vízöntő csillagjegy

Határidőnapló

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Február 15: a rejtvények megfejtésének beküldési határideje

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

NAP-TÁR

3.
155 éve született Hegedűs Gyula színész, az első Liliom.

6.
115 éve alakult meg a Diósgyőri VTK.

7.
85 éve mutatták be a Pinokkió című amerikai rajzfilmet.

9.
145 éve született Fejér Lipót Kossuth-díjas matematikus, akadémikus, a Fourier-sorok tanulmányozója, a róla elnevezett tétel megalkotója.

14.
105 éve született Szöllősy Irén bábművész, Cicamica alakítója.

18.
95 éve, 1930-ban Clyde Tombaugh a Lovell Obszervatóriumban azonosította a Naprendszer akkor 9. bolygóját, a Plutót.

23.
105 éve született Máriáss József Jászai Mari-díjas színművész, érdemes művész, a Szomszédok népszerű Böhm bácsija.

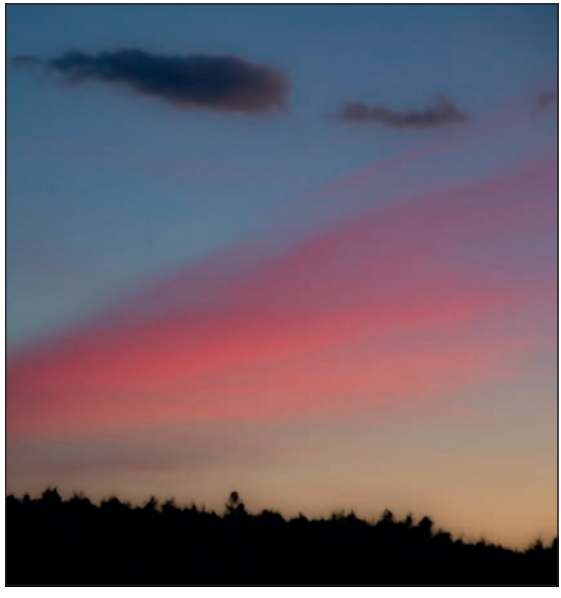
25.
205 éve született Vahot Imre magyar ügyvéd, színműíró, lapszerkesztő, Petőfi első felfedezője és közlője.

26.
30 éve, 1995-ben csődött jelentett az 1762-ben alapított Barings Bank.

29.
25 éve indult a Legyen Ön is milliomos! című kvízműsor.

TÚRATIPPEK

Úton

Falja a busz az aszfaltot. Sötétben indultunk, sietünk. Mindig. Messzire megyünk, kellenek a percek. Eltűnnek az útszéli lámpák, a tornácokon leoltják a villanyt. A kakas forgatja a fejét. Az irányt keresi. A kukorékolás mindig az első napsugárnak szól.

Jön parázsvörösben, tűzsárgában. Kukucskál a fűszálak közül. A szántóföld horizontját súrolja. Nő és nő. Türelem kell hozzá, amig a határ fölé emelkedik. Vonszolja magát, vagy lassan rugózva közelít. Közelít a magasba. Ahol már nincs semmi. Eltűntek a csillagok, valaki leoltotta őket. Már tiszta az égbolt, várja az újabb vándort.

A Nap jön. Emelkedik. Erőlködik. Erőlködve emelkedik. Nem lehet ám könnyű a Föld peremén föltornászkodni, hogy kilásson onnan. Hogy megnézzen minket.

Gyűrjük a lepedőt, bóklászunk a sötétben, eltévedünk, botorkálunk, botladozunk, reméljük, hogy a kávé illatos lesz, és ma nem kivételes bögrében, hanem kecses csészében, csilivel és fahéjjal. Csiripelnek a madarak, a macskák osonnak hazafelé, nehogy lekéssék a reggelit, átugorják a kerítést. Ez a kávé körítése.

És jön a zenei aláfestés. Először csak tétova, rekedt hang, de aztán a kiskakas megtalálja a gyémánt félkrajcárt a torkában, s csőrével fölfelé mondja a fölkelő Napnak a kukuríkút. És csak mondja csak mondja, egyre hangosabban, lassan már üvölti.

Vagy a Nap nem bírja a hangerőt, vagy éppen hogy szót fogad. Egyre följebb és a följebb, már rendesen ellát a fűszálak fölött, a kerítéseken is átlát, megtalálja a kakast, a csalán harmatcsöppjeit. Megkezdi napi műszakját. Bevilágítja az utat, a házak szobáit, a tyúkólat, az erdő leveleit, a vadvirágokat a mezőkön, az út tábláit, az autókat, buszokat. Visszatért a rendes világ. Látunk a szemünkkel. Előre is, hátra is.

A Nap csak kúszik följebb és följebb. Delel, ha harangozunk neki. Újabb harangszóra elengedi magát. Csúszik lefelé, eleget tornázott már mára. Nyugalomra vágyik, minket is erre bíztat.

Még egy kis vörösnarancs, néhány tűzpiros pászma – búcsúnak szánja. Meggyújtjuk a lámpát, fölkapcsoljuk a tévét, s észrevesszük, hogy visszatértek a csillagok.

Ők uralkodnak éjszaka. A Napot helyettesítik.

65 éve született Imperiál

„Nomen est omen”, vagyis „a név jósjel” – mondja a régi szólás. Bármilyen élőlényre alkalmazható – ahogyan a világhírű magyar lótenyésztés Kincsem után második leghíresebb sztárjának esete mutatja. Sőt a „szőke csoda” kifejezés sem egyedül a legendás színésznőt, Márkus Emíliát illethette, szőke csoda volt a fenséges Imperiál, az aranyszőrű magyar csodaló is. Jó családból származott: sokszoros versenygyőztes angol telivér apja, Imi és olasz származású anyja, Hurry sarjaként 1960. február 14-én született a kisbéri ménesben Rádoki József tenyésztő gondozásában. A szakértők eleinte nem jósoltak nagy jövőt versenyzői pályafutásának, úgy ítélték, nem tipikus telivér, alkatából kifolyólag sérülékeny, nem harcos. A Kincsem Parkban azonban Aperianov Zakariás tréner keze alatt fantasztikus paripává fejlődött. A három évad alatt, amíg versenyzett, 1962-től 1964-ig, kimagasló győzelmeket aratott, szórta a fantasztikus pályarekordokat, stílusáról legendákat zengtek. Itthon verhetetlen volt, nyert Ausztriában, Németországban, Skandináviában, s ha éppen nem sikerült a győztes pozíció, akkor is tisztes helyezést ért el, s ezzel komoly nemzetközi tekintélyre tett szert.

A három diadalmas versenyévad után visszavonult, a következő évtizedekben férfierejét más módon kamatoztatta. A kerteskői ménesbe került, ahol Szersing Mihály táplálta, ápolta, gyógyította, gondozta negyedszázadon keresztül. Ezekben az években sikeres versenylovak százait nemzette. A róla szóló legenda szerint kényes ízlésű volt, a szürke kancákat szerette, a tenyésztőknek sokszor cselhez kellett folyamodniuk, hogy kedvet csinálljanak neki. De utódainak száma még így is 531, akiknek több mint a fele hamarosan szintén sokszoros derby- és díjnyertes lett. A mai győztesek között is sokan az ő ivadékai.

Festmény és szobor is készült róla

Lóviszonylatban magas életkort ért el, 29 éves korában, 1986-ban altatták el, de még holtában is a jövő szolgálatában áll. Csontvázát – rendszerint Kincsemével együtt – időről időre kiállítják, tanulmányozni lehet rajtuk az ideális versenyző alkatot. A Kincsem parkban szobra áll, és az ő emlékének is adóznak a 2015-ben elhunyt trénere emlékére megrendezett Aperianov Zakariás-emlékversenyek is.

MÁRCIUS

Tavaszelő, Böjtmás hava

Első negyed: 6-án 17 óra 31 perckor
Telehold: 14-én 7 óra 54 perckor
Harmadik negyed: 22-én 12 óra 29 perckor
Újhold: 29-én 11 óra 57 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Szo	Albin	Leontina, Lea	6.24	17.28	7.02	19.34
2 V	Lujza	Ágnes, Henrik	6.22	17.30	7.20	20.58
3 H	Kornélia	Frigyes, Kornélia	6.20	17.31	7.39	22.24
4 K	Kázmér	Kázmér, Luciusz	6.18	17.33	8.01	23.50
5 Sze	Adorján, Adrián	Adorján, Kolett	6.16	17.34	8.30	–
6 Cs	Leonóra, Inez	Koletta	6.14	17.36	9.08	1.13
7 P	Tamás	Perpétua, Felicitász	6.12	17.37	9.57	2.28
8 Szo	Zoltán	János, Domonkos	6.10	17.39	11.00	3.29
9 V	Franciska, Fanni		6.08	17.40	12.11	4.15
10 H	Ildikó	Emil	6.06	17.42	13.26	4.49
11 K	Szilárd	Konstantin	6.04	17.43	14.41	5.14
12 Sze	Gergely	Gergely, Maximilian	6.02	17.45	15.53	5.33
13 Cs	Krisztián, Ajtony	Patrícia	6.00	17.46	17.02	5.49
14 P	Matild	Matild, Paulina	5.58	17.47	18.09	6.03
15 Szo	Nemz. ünn., Kristóf	Kelemen, Lujza	5.56	17.49	19.15	6.16
16 V	Henrietta		5.54	17.50	20.22	6.30
17 H	Gertrúd, Patrik	Patrik, Gertrúd	5.52	17.52	21.30	6.45
18 K	Sándor, Ede	Cirill, Sándor	5.50	17.53	22.39	7.02
19 Sze	József, Bánk	József	5.48	17.55	23.48	7.23
20 Cs	Klaudia	Alexandra	5.46	17.56	–	7.51
21 P	Benedek	Benedek, Miklós	5.44	17.57	0.55	8.28
22 Szo	Beáta, Izolda	Beáta, Katalin	5.42	17.59	1.56	9.17
23 V	Emőke		5.40	18.00	2.48	10.19
24 H	Gábor, Karina	Gábor	5.38	18.02	3.29	11.32
25 K	Irén, Irisz		5.36	18.03	4.01	12.51
26 Sze	Emánuel	Emánuel	5.34	18.05	4.26	14.14
27 Cs	Hajnalka	Lídia	5.32	18.06	4.47	15.37
28 P	Gedeon, Johanna	Johanna	5.30	18.07	5.05	17.02
29 Szo	Auguszta		5.28	18.09	5.23	18.27
30 V*	Zalán		6.26	19.10	6.41	20.55
31 H	Árpád	Benjámin	6.24	19.12	7.02	22.24

* A nyári időszámítás kezdete

Február 20-tól március 20-ig
Halak csillagjegy

A tavasz kezdete: március 20. 10.01

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Március 12-én a nyereménysorsolás eredmény a Népszavában megjelenik.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.
110 éve indult el Budapesten az első menetrendszerű buszjárat.

7.
40 éve, 1985-ben jelent meg a bevételével az afrikai éhezés enyhítésére szánt We Are the World albumról a Michael Jackson és Lionel Richie szerezte címadó dal, amelyet az amerikai könnyűzene 45 legnagyobb sztárja adott elő.

9.
85 éves lenne Pócsik Dénes olimpiai bajnok vízilabdázó.

12.
30 éve jelentették be a Bokros-csomagot.

14.
20 éve nyílt meg a Művészetek Palotája, Budapest többfunkciós kulturális létesítménye, a népszerű Müpa.

15.
35 éve avatták fel Tom Lantos kezdeményezésére a washingtoni Capitolium épületében Kossuth Lajos mellszobrát.

18.
85 éves lenne Sinkó László Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, érdemes és kiváló művész, a Nemzet Művésze.

20.
235 éve alakította meg a soproni evangélikus líceumban társaival az akkor 20 éves Kis János (felnőve költő, műfordító, evangélikus lelkész, szuperintendens, akadémikus) a Soproni Magyar Társaságot, az első magyar diák önképzőkört.

TÚRATIPPEK — Gül baba türbe

Jó magasan van, ha az ember gyalog megy a Rózsadombon, a girbegurba utcákon, lépcsőkön. Az is megtér az út tetején, aki korábban nem akart.

Nem csak nézni jönnek ide az emberek, mert van mit, hanem zarándokolni is. A muzulmánok tesznek ilyet. Nekik azért könnyebb lehet. Már ismerik az utat.

Egy régi, XVI. századi síremlék a türbe, ahol egy bektási dervis (azaz harcos iszlám szerzetes), bizonyos Gül baba, a rózsák atyja, muszlim szerzetes a többi törökkel együtt elfoglalta Budát.

A történetírás szerint 1541-ben jött Gül baba megszálló katonatársaival Budára, s még abban az évben meghalt. Itt van tehát sírja, fölé építette a türbét öt év alatt Mehmed Jahjapasazáde, a 3. budai pasa.

Állítólag a rózsáival is bíbelődött Gül baba rövid budai tartózkodása alatt, miközben harcolt hős muzulmánként Buda leigázásáért. Teleültette a környéket rózsákkal. Innen volna a Rózsadomb elnevezés.

Vagy igen, vagy nem. A múlt folyton változik.

Ma például már alig van rózsa a környéken.

Ám a türbe kertjében van szép számmal.

És ott a baba szobra, kicsi, szerény, alacsony – mégis, milyen messzire jutott. Ott a sírja, a kertje – s a falakon túl a város. Baba lába alatt.

Igaziból mindig azért megyünk föl, hogy lenézzünk.

Le a régészetbe, a harcosok, a dervisek, a múlt embereinek kardjai, nyilai, poharai, köntösei, szoknyái, fejkendői, szokásai mélyébe. Ízléses, szépen fölújított kiállítótérben ismerkedhetünk a dervisek életével, Gül baba történetével, a síremlékkel, a lépcsőzetes kerttel, a terasszal.

Onnan látunk a mába, a város kéményei, tetői, tornyai, kupolái, folyója, hajói, házai, erkélyei, templomai, virágot bontó fái, bokrai dzsungelébe.

Van néhány tövis a látképen.

125 éve született Patkós Irma

Ritka eset, hogy egy színész pályájának több fénykora is van. Ez történt a szegény ceglédi családba 1900. március 8-án született Patkós Irmával, aki kicsi korától kezdve a mozi bűvöletében élt, és mindenáron színésznő akart lenni. Szülei nem nagyon támogatták ebben a szándékában, ezért 18 évesen titokban jelentkezett az Országos Színészegyesület Színészképző Iskolájába. Budapesti gyakorló statisztálások után több alföldi társulat tagja volt, a legtöbb időt Szegeden töltötte, ahol olyan kollégái voltak, mint Kiss Manyi, Dajka Margit, Jávor Pál. Itt népszerű operettprimadonna volt, sőt operákban is szerepelt. Francia királylánytól Lili bárónőig, a Carmen Michaelájától Solvejgig sokféle szerepet játszott. Szép hangját és finom, ízléses játékát egyaránt dicsérte a kritika. A negyvenes évektől már – rövid háború utáni szünettel – a Fővárosi Operettszínházban játszott, majd kisebb-nagyobb prózai szerepek várták a Magyar Néphadsereg Színházában (a Vígszínház neve az ötvenes években) és a Madách Színházban. 1961-ben visszavonult, szülővárosában gazdálkodott, állatokat nevelt, szőlőt termesztett. „Én a magánéletben mindig olyan visszavonult, egyszerű életet éltem, hogy senki el nem hitte rólam, aki csak a színpadon ismert, hogy no, hát, ez lehetséges. Nem voltam én se primadonna, se színésznő az életben, csak én magam voltam. ”– mesélte később a róla szóló portréfilmben. Jól érezte magát parasztasszonyként. Tíz évvel később azonban olyan filmes pályafutás nyílt meg számára, amit minden színésznő megirigyelhetett.

Rózsa János és Kardos Ferenc talált rá vidéki magányában, szerepet kínáltak neki Gyermekbetegségek című filmjükben, amit rövid húzódozás után elfogadott. Ezután még néhány kisebb filmszerep következett, majd a nagy siker: Sándor Pál Sárika, drágám című filmjének címszerepe. „Sándor Pál azt mondta, amikor meglátott egy próbafelvételen, pillanatok alatt belém szeretett – mesélte később. – A Sárika, drágámért kaptam az első filmes díjamat, és volt bizony olyan év, amikor egyszerre három produkcióban játszottam. Ültem a kocsiban, és azt sem tudtam, melyik filmbe visznek. Az mindig csak akkor derült ki, amikor már a forgatás helyszínén voltam. Csak azt sajnálom, hogy a Szindbádból kimaradtam. Huszárik Zoltán nagyon szeretett, de nem talált nekem való szerepet a filmben. Van ilyen. Hittem neki.” A legnagyobb rendezők keze alatt, a legnagyobb színészek partnereként játszott az ezt követő másfél évtizedben, művészetét fesztiváldíj, érdemes művészi cím és kormánykitüntetés jutalmazta. Meg a közönség szeretete. 96 évesen hunyt el, hagyatékát a Kossuth Múzeum, emlékét portréfilm, szülővárosában nevét művészeti iskola őrzi.

ÁPRILIS

Tavaszhó, Szent György hava

Első negyed: 5-én 4 óra 14 perckor
Telehold: 13-án 2 óra 22 perckor
Harmadik negyed: 21-én 3 óra 35 perckor
Újhold: 27-én 21 óra 31 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 K	Hugó	Hugó	6.22	19.13	7.29	23.53
2 Sze	Áron	Áron, Ferenc	6.20	19.15	8.04	–
3 Cs	Buda, Richárd	Richárd	6.18	19.16	8.51	1.14
4 P	Izidor	Izidor	6.16	19.17	9.51	2.23
5 Szo	Vince		6.14	19.19	11.01	3.14
6 V	Vilmos, Bíborka		6.12	19.20	12.16	3.52
7 H	Herman	Herman	6.10	19.22	13.31	4.19
8 K	Dénes	Dénes, Valér, Valter	6.08	19.23	14.43	4.40
9 Sze	Erhard		6.06	19.24	15.52	4.57
10 Cs	Zsolt		6.04	19.26	16.59	5.11
11 P	Leó, Szaniszló	Leó, Szaniszló	6.02	19.27	18.06	5.25
12 Szo	Gyula	Gyula	6.00	19.29	19.12	5.38
13 V	Ida	Virágvasárnap	5.58	19.30	20.19	5.52
14 H	Tibor	Tibor	5.56	19.31	21.28	6.08
15 K	Tas	Anasztázia, Oktávia	5.55	19.33	22.37	6.28
16 Sze	Csongor	Bernadett	5.53	19.34	23.45	6.54
17 Cs	Rudolf	Izidóra, Dezső, Rudolf	5.51	19.36	–	7.27
18 P	Nagypéntek, Andrea	Apolló	5.49	19.37	0.48	8.12
19 Szo	Emma	Emma	5.47	19.38	1.42	9.08
20 V	Húsvét, Tivadar		5.45	19.40	2.26	10.15
21 H	Húsvéthétfő, Konrád	Anzelm, Konrád	5.44	19.41	3.01	11.30
22 K	Csilla, Noémi	Kájusz	5.42	19.43	3.27	12.49
23 Sze	Béla	Adalbert, Béla	5.40	19.44	3.49	14.09
24 Cs	György	György, Fidél	5.38	19.45	4.08	15.30
25 P	Márk	József	5.36	19.47	4.25	16.53
26 Szo	Ervin	Ervin, Klétusz	5.35	19.48	4.43	18.19
27 V	Zita, Mariann		5.33	19.50	5.02	19.49
28 H	Valéria	Valéria, Péter	5.31	19.51	5.26	21.20
29 K	Péter	Katalin	5.30	19.52	5.58	22.48
30 Sze	Katalin, Kitti	Piusz, Zsófia, Katalin	5.28	19.54	6.40	–

Március 21-től április 20-ig
Kos csillagjegy

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.
110 éve született Cseres Tibor Kossuth-díjas író, a Hideg napok szerzője, 1987 és 1989 között a Magyar Írószövetség elnöke.

4.
Molnár László távolba tekintő figurája helyén, a budapesti Clark Ádám téren, az országos főútvonalak számozásának kiindulópontjában 50 éve állították fel a 0 kilométerkövet, Borsos Miklós szabályos tipográfiai 0 karaktert formázó, nemesen egyszerű és elegáns három méteres mészkőszobrát.

7.
165 éve született Korb Flóris építész, a Zeneakadémia egyik tervezője.

10.
155 éve szentesítette az uralkodó a Fővárosi Közmunkák Tanácsa felállítását elrendelő 1870. évi X. törvénycikket.

16.
160 éve jelent meg a Pesti Naplóban (név nélkül) Deák Ferenc híres „húsvéti cikke”, amely megnyitotta a kiegyezéshez vezető utat.

18.
70 éve nyílt meg az indonéziai Bandung városában az az afro-amerikai konferencia, amelyen a 29 megjelent állam megalapította a két hidegháborús hatalmi tömbtől elkülönülő „harmadik világ”, az el nem kötelezett országok mozgalmát.

20.
110 éve született Szeleczky Zita színésznő.

TÚRATIPPEK *Dobogókő*

Úgy kezdjük a kirándulást, hogy a turistaház teraszán föltankolunk. Vörösboros szarvaspörkölt nokedlivel, jó tejfölös ubisali, no meg persze egy pohár csapolt sör. Ülünk a teraszon, várjuk az ellátást, velünk szemben egy fa odújánál nagy a forgalom. Két madárka jön, megy, röpköd, sorban áll, majd tűnik el az odúban, s kerül rögtön elő, röpül messzire, de máris itt van újra.

A vendéglős madarász is egyben. A fekete-fehér piciny madárkák barázdabillegetők, s éppen tíz fiókát nevelnek. Etetnek. Ezt onnan lehet tudni, hogy hajnalban az ember fölmászott egy létrára, s nagyon óvatosan bekukkantott az odúba. Mi lábujjhegyről sem értük volna föl, de nem is háborgattuk volna a kicsi családot.

De jönnek vendégségbe rozsdabarna madárkák, ők – a tetovált, nagyon izmos karbantartó tenyerében mímeli – rigók, mert tudjuk ugye, hogy az ezerszínű picinke az az erdei cinke, aztán az őszapó meg a pinty, meg ki tudja, nagy a forgalom, emberünk tenyere már tele.

Szarvas is kerül, ő már tányéron, nem könnyű tele pocival nekivágni az erdőnek.

De ez a desszert, szóval kötelező.

Indulunk az erdőn át lefelé. Persze köszönünk a kilátónak, ránézünk a Prédikálószékre, a Duna-kanyarra, leltárba vesszük a hős turisták emlékeit, de aztán a fények nyomában bóklászunk az erdőben. Sudár fák, játékos árnyékok, nappamacsok, érő szamóca, bujócskázó felhők, kicsi bárányok az égen, suszterbogarak a fűszálakon.

Ez a desszert lefelé sem könnyű. Aki azt hiszi, hogy a hegy lefelé egyszerűbb, hát nem látott még hegyet. Vagy utat a lába alatt. Ha lehet, még nehezebb. Így aztán elhagytuk a habot a tortáról, a következő aszfaltos alkalomnál pont elénk gurult egy busz, s mi éltünk a lehetőséggel. Kirándulók szégyenére.

Ám! Vigaszágon vettünk egy másfél méter magas szélforgót. Robosztus termete, élénk színei a városi aszfalt fölött forognak, jelzik, merre lehetne indulni újra.

55 éve adták át a 2-es metrót

Háromnegyed évszázad telt el Budapest első és második metróvonalának megnyitása között. Az 1896-ban indult híres millenniumi földalatti vasút, Európa második, a kontinens első, ráadásul a londoni gőzfűtésessel szemben első elektromos hajtású föld alatti vasútvonala után hol a történelem, hol az anyagiak, esetleg a más irányú közlekedéspolitikai elképzelések révén nem szaporodtak tovább a metropolitan, azaz városi föld alatti vasútvonalak. A II. világháború után azonban nyilvánvalóvá vált egy ilyen föld alá süllyesztett gyorsvasút hiánya. Megépítését 1950-ben kormányhatározat rendelte el, a kelet–nyugati járat a gödöllői HÉV-hez kapcsolódva a Népstadiontól indult volna, másik végállomását a Déli Pályaudvarhoz tervezték. A szocialista rendszer presztízsberuházásaként indult építkezés tervezett céldátuma 1955 volt. 1953-ra azonban az erőltetett iparosítási politika tartalékai kifulladtak, az akkor kb. 38%-os állapotban levő beruházást leállították. Újabb másfél évtizedes csend következett, mialatt az elkészült szakaszok állaga folyamatosan romlott. Már 1958-ban felvetődött a folytatás gondolata, de a döntés csak 1963-ban született meg. Az akkori céldátumot, 1970-et már sikerült betartani. A felszabadulás 25. évfordulója tiszteletére április 2-án átadták az ekkor már nálunk is metrónak nevezett földalatti első, Örs vezér tér–Deák tér közötti szakaszát. A Déli pályaudvarig 1972-ben jutott el a vonal. A munkálatok a felszíni közlekedés nagymértékű átszervezésével, aluljárók kialakításával, egyéb műtárgyak megépítésével jártak. Az alagutakban szovjet motorvonatok közlekedtek, ezeket 2009-től a francia Alstom cég szerelvényei váltották fel. Ekkorra már lezajlott a teljes vonal több éven át, több szakaszban végzett felújítása is.

És ekkorra már új társa is volt a „kék” metrónak. Az 1-es metróvá avanzsált millenniumi kisföldalatti, mely a térképeken sárga színben villog, és a 2-es metró nevet kapott kelet–nyugati vonal mellett 1976 decembere óta van nekünk 3-as metrónk: a Nagyvárad tér és a Deák tér között járó, majd 1980-ban dél felé Kőbánya–Kispestig meghosszabbított észak–déli vonal, a „piros” metró, amely 1990 decemberében észak felé elért az Árpád hídtól Újpest-központig. 2017 és 2023 között ennek a vonalnak a teljes felújítása is lezajlott.

2014 óta pedig már van 4-es metrónk is a Keleti Pályaudvar és Kelenföld vasútállomás között, őt a térképeken a zöld szín jelzi.

MÁJUS

Tavaszutó, Pünkösd hava

Első negyed: 4-én 15 óra 51 perckor
Telehold: 12-én 18 óra 55 perckor
Harmadik negyed: 20-án 13 óra 58 perckor
Újhold: 27-én 5 óra 2 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Cs	Munka ünn., Fülöp	Fülöp, Jakab, József	5.26	19.55	7.36	0.05
2 P	Zsigmond	Atanáz, Zsigmond	5.25	19.57	8.45	1.06
3 Szo	Tímea, Irma	Fülöp, Jakab	5.23	19.58	10.02	1.51
4 V	Mónika, Flórián	Mónika, Flórián	5.22	19.59	11.19	2.22
5 H	Györgyi	Irén, Gotthárd	5.20	20.01	12.33	2.45
6 K	Ivett, Frida	Judit, Frida	5.19	20.02	13.43	3.04
7 Sze	Gizella	Gizella	5.17	20.03	14.51	3.19
8 Cs	Mihály	Mihály, Győző	5.16	20.05	15.57	3.32
9 P	Gergely	Gergely	5.14	20.06	17.03	3.46
10 Szo	Ármin, Pálma	Izidor, Ármin	5.13	20.07	18.09	4.00
11 V	Ferenc	Ferenc, Fábiusz	5.11	20.09	19.17	4.15
12 H	Pongrác	Pongrác	5.10	20.10	20.27	4.34
13 K	Szervác, Imola	Szervác, Imelda	5.09	20.11	21.35	4.58
14 Sze	Bonifác	Bonifác	5.07	20.13	22.40	5.29
15 Cs	Zsófia, Szonja	Zsófia	5.06	20.14	23.38	6.10
16 P	Mózes, Botond	János, Mózes	5.05	20.15	–	7.03
17 Szo	Paszkál	Paszkál	5.04	20.16	0.25	8.06
18 V	Erik, Alexandra	Alexandra	5.03	20.18	1.01	9.18
19 H	Ivó, Milán	Celesztin, Ivó	5.02	20.19	1.30	10.34
20 K	Bernát	Bernát, Bernardin	5.00	20.20	1.52	11.52
21 Sze	Konstantin	András	4.59	20.21	2.11	13.10
22 Cs	Júlia, Rita	Rita, Júlia, Emil	4.58	20.22	2.29	14.29
23 P	Dezső	Dezső, Renáta	4.57	20.23	2.45	15.50
24 Szo	Eszter	Eszter	4.56	20.25	3.03	17.15
25 V	Orbán	Gergely, Orbán	4.55	20.26	3.25	18.44
26 H	Fülöp, Evelin		4.55	20.27	3.52	20.14
27 K	Hella	Pelbárt, Ágoston	4.54	20.28	4.28	21.38
28 Sze	Emil, Csanád	Vilma, Vilmos	4.53	20.29	5.18	22.49
29 Cs	Magdolna	Magdolna, Ervin	4.52	20.30	6.23	23.42
30 P	Janka, Zsanett	Johanna	4.51	20.31	7.39	–
31 Szo	Angéla	Petronella	4.51	20.32	8.59	0.20

Április 21-től május 21-ig
Bika csillagjegy

Határidőnapló

NAP-TÁR

1.
130 éve nyílt meg Budapesten a Stefánia Palota – egykor úri kaszinó, ma Honvéd Kulturális Központ.

3.
140 éve született Medgyaszay Vilma színésznő, énekesnő.

7.
225 éve Beethoven koncertet adott a budai Várszínházban.

16.
80 éve kezdték el a II. világháborúban felrobbantott pesti Duna-hidak részleges pótlására ideiglenes jelleggel felállított, ún. félállandó Kossuth híd építését, amely 1960-ig állt a Batthyhány tér és a Kossuth tér között.

23.
35 éve alakított kormányt Antall József.

25.
135 éve született Várnai Zseni József Attila-díjas költőnő, írónő.

26.
45 éve indult el június 3-ig tartó űrutazására Farkas Bertalan, az első magyar űrhajós a szovjet Valerij Kubaszov társaként.

31.
55 évvel ezelőtt alkalmazták először a figyelmeztetést jelző sárga lapot a labdarúgásban: az 1970-es világbajnokság Mexikó–Szovjetunió mérkőzésén Kurt Tschenscher bíró mutatta fel a szovjet Jevgenyij Lovcsevnek.

TÚRATIPPEK

Börzsöny

Tobzódnak a vadvirágok. Útszélen, árokparton, fák alján, rézsűn, patak mentén. A rózsaszín ötven árnyalata. Sárgából is széles a skála, majd sorakoznak a lilák, a kékek, a fehérek – kapkodjuk tekintetünket, hogy mindet befogadjuk. Méhekkel vetélkedünk, az akácot ők nyerték, abból is van fehér, lila – fürtökben omlik az út fölé, szemben a hegy, mintha havas lenne. Mézes illat közelről, havas látvány a távolban.

A réten a fű kalászát ringatja a szél, pipacsok virulnak a zöld tengerben. Cinke, rigó, galamb adja a zenei aláfestést. Óvatosan lépkedünk, ne zavarjuk nagyon a bennszülötteket.

Az erdészet nem ilyen óvatos. Út mellett fatörzsek szépen rendben fölhalmozva, az út helyett nyakig érő lánctalpnyomok. Bennük megállt a víz, mellettük sár sárral, kikerülni sem lehet, mert a talpak partján szúrós bokrok, összefonódott aljnövényzet, bizony, süllyed el a bakancs, csúszik a boka, hajlik mélyen a térd. Jó, ha van botod, vagy inkább egy segítő kéz a pocsolya másik partjáról.

Vannak veszteségek, de hamar elillan a bánat. Az erdőt átsüti a Nap.

Kúszik a fák lábánál, simogatja a füvet, a virágot, aztán följebb kúszik, mászik a törzsön fölfelé, meglesi a fák leveleit, végül a koronán megpihen. Szórja szűrt fényét az erdőbe, az erdő látogatóira.

Az égre téved a tekintetünk a lombkoronák fölött. Kék, mint a nefelejcs, mint a fürtös gyöngyike. Hasítják hófehér kondenzcsíkok, csillog a gépek fém teste. Van élet fönn is.

Ájulunk jobbra, balra a sok szépségtől. Mélyen szívjuk a levegőt, a napsugarat, a virágok színét, a fák magasra törő gerincét, cuppogunk a pocsolyákban, már föl se vesszük a méteres sáröblöket.

Ám zörög valami, ami nem mi vagyunk.

A patakparton haladunk, van benne kevés víz, csobog, simogatja a kavicsokat, s előttünk megáll egy szarvas. Inni készült biztos, mi megriasztottuk. Arrébb futott, három fával arrébb. Látta, hogy nem bántjuk, nem isszuk el a vizet. Türelmesen fedezékbe bújt.

Mi pedig szaporáztuk, ne legyünk útban.

80 éve jelent meg először a Ludas Matyi

A XIX. század közepe felé új műfaj jelent meg a magyar sajtó palettáján: az élclap. Kisebb próbálkozások után az először 1868-ban megjelent Borsszem Jankó ért el komolyabb példányszámot. A lapba jelentős szerzők is írtak – például Mikszáth vagy Ambrus Zoltán –, s népszerűek voltak illusztrációi. Az újság egészen 1938-ig létezett, de mellette számos vetélytársa támadt, majd halt el – ilyen volt például az Üstökös, a Bolond Istók, a Fidibusz. A második világháború után több ilyen profilú próbálkozás is volt – Szabad Száj, Pesti Izé –, de közülük csak az 1945. május 20-án megjelent Ludas Matyi, a köznyelvben hamarosan egyszerűen Ludasként emlegetett hetilap maradt életben.

Az újság címe – Fazekas Mihály és egy ugyanilyen című XIX. századi vicclap nyomán – Gábor Andornak köszönhető, ő írta az új szatirikus hetilap beköszöntő prológját, majd az első években olyan írók csatlakoztak hozzá, mint Márai Sándor, Szép Ernő, Zilahi Lajos. A lap a koalíciós idők lezárultával egyre szorosabb pártirányítás alá került, irodalmi nívója elhalványodott, de népszerűsége nem csökkent: sikere csúcsán a 400 000 példányt is meghaladta. Ebben fontos szerepet játszottak a kiváló grafikusok, akik az illusztrációkat, karikatúrákat készítették. Az ötvenes években a párt határozta meg a feldolgozott témákat: harcolni kellett a Nyugat, a reakció, a kulákok, árdrágítók, áruhiányt okozók, később a disszidensek ellen. Néhányszor becsúszott ugyan némi politikai határsértés – ezt alkalmanként súlyos pénzbüntetés, egy alkalommal egyheti betiltás is követte –, de az esetek többségében hibátlanul sikerült közvetíteni a Párt politikáját, s a szórakoztató jelleg sem csökkent. Az 1956-os „sajnálatos események” idején a lap hallgatott, az 1957-es újraindítás után Tabi László irányításával következett el a Ludas fénykora – ami egybeesett a hangnem szelídülésével, a hétköznapi témák előtérbe kerülésével. Ekkor már – finoman – lehetett bírálni a rendszert, Feleki László, Peterdi Pál, Ősz Ferenc, Somogyi Pál és szerzőtársaik, Várnai György, Kaján Tibor, Szegő Gizi, Vasvári Anna és rajzoló kollégáik kellemes, nem szájbarágós, szórakoztató, tipográfiailag is igényes lapot készítettek.

Az idők változásával a politikai élcelődés iránti igény megváltozott, s bár Árkus József főszerkesztése idején még virágzott a lap, a rendszerváltozás körül csökkenni kezdett a példányszám, a Ludas 1993-ban végleg megszűnt. Azóta több újraélesztési kísérlet is történt, de a hozzá hasonló újságok fölött valószínűleg végleg eljárt az idő.

JÚNIUS

Nyárelő, Szent Iván hava

Első negyed: 3-án 5 óra 40 perckor
Telehold: 11-én 9 óra 43 perckor
Harmadik negyed: 18-án 21 óra 19 perckor
Újhold: 25-én 12 óra 31 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 V	Tünde	Jusztiniusz, Paulina	4.50	20.33	10.17	0.47
2 H	Kármen, Anita	Marcellinusz, Péter	4.50	20.34	11.30	1.08
3 K	Klotild	Károly, Klotild	4.49	20.34	12.40	1.24
4 Sze	Bulcsú		4.48	20.35	13.47	1.39
5 Cs	Fatime	Bonifác, Reginald	4.48	20.36	14.53	1.52
6 P	Norbert	Norbert	4.48	20.37	16.00	2.06
7 Szo	Róbert	Fülöp, Róbert	4.47	20.38	17.07	2.21
8 V	Pünkösd, Medárd	Medárd, Ágnes	4.47	20.38	18.16	2.39
9 H	Pünkösdhétfő, Félix	Efrém	4.46	20.39	19.25	3.01
10 K	Margit, Gréta	Margit	4.46	20.40	20.32	3.30
11 Sze	Barnabás	Barnabás	4.46	20.40	21.32	4.08
12 Cs	Villő	János	4.46	20.41	22.23	4.58
13 P	Antal, Anett	Antal, Antónia	4.46	20.41	23.03	5.59
14 Szo	Vazul	Vazul	4.46	20.42	23.33	7.09
15 V	Jolán, Vid	Jolán, Viola	4.45	20.42	23.57	8.24
16 H	Jusztin	Jusztina, Auréliusz	4.45	20.43	–	9.41
17 K	Laura, Alida	Adolf, Laura	4.46	20.43	0.17	10.58
18 Sze	Arnold, Levente	Arnold	4.46	20.43	0.34	12.15
19 Cs	Gyárfás	Gyárfás, Romuald	4.46	20.44	0.50	13.33
20 P	Rafael	Rafael, Florencia	4.46	20.44	1.07	14.54
21 Szo	Alajos, Leila	Alajos, Lujza	4.46	20.44	1.26	16.18
22 V	Paulina	Tamás	4.46	20.44	1.50	17.45
23 H	Zoltán	Etelka	4.47	20.44	2.21	19.11
24 K	Iván	Iván	4.47	20.45	3.04	20.28
25 Sze	Vilmos	Vilmos, Viola	4.47	20.45	4.01	21.29
26 Cs	János, Pál	Cirill, Dávid	4.48	20.45	5.13	22.14
27 P	László	László, Sámson	4.48	20.45	6.33	22.46
28 Szo	Levente, Irén	Iréneusz, Irén, Laura	4.49	20.44	7.54	23.10
29 V	Péter, Pál	Péter, Pál, Judit	4.49	20.44	9.11	23.28
30 H	Pál	Emília	4.50	20.44	10.24	23.44

Május 22-től június 21-ig
Ikrek csillagjegy

A nyár kezdete: június 21. 4.42

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

4.
100 éve született Harag György erdélyi színházrendező, -alapító, -igazgató, a magyar és az egyetemes színháztörténet kiemelkedő alakja.

5.
125 éve született Gábor Dénes Nobel-díjas fizikus, mérnök, a holográfia feltalálója.

7.
30 éve állt szolgálatba az első Boeing 777, a világ legnagyobb kéthajtóműves utasszállító repülőgépe.

12.
90 éves lenne Finta József Kossuth-díjas építész, az MTA rendes tagja, rengeteg emblematikus épület, köztük szállodák, a budapesti Kongresszusi és a Nemzetközi Kereskedelmi Központ, a Bankcenter és számos további köz- és lakóépület tervezője.

16.
140 éve alakult meg Újpest nagyközségben Magyarország egyik legrégibb sportegyesülete, az Újpesti Torna Egylet.

21.
90 éves lenne Almási Ágnes világbajnok asztaliteniszező.

23.
90 éves lenne Kárpáti György háromszoros olimpiai bajnok vízilabdázó.

30.
165 éve született ifj. Andrássy Gyula politikus, 1906–1910 között magyar belügyminiszter, 1918-ban a Monarchia utolsó külügyminisztere.

TÚRATIPPEK *Csepel-sziget*

A Tamariska-dombot nem lehet megnézni, pedig arra készültünk. Az ember jó messzire elutazik, Csepel közepébe, majd végébe, tobzódnak a családi házak kertjei, lila akác növi be a környéket, liliomok, orgona – ám mindenhol kerítés, persze, úgy jó, de mi a természetvédelmi parkba készültünk. Madarak, fák, virágok. Kerítés.

Csak kutyák nem mehetnek be. Ők ki vannak tiltva. Értjük ám. Ők nem madarak, nem fák, nem virágok. A természet meg bólogat bölcsen.

Így kicsit arrébb megyünk, a Dunapartra, a ráckevei Duna-ághoz. Ezerrel süt a nap, horgászok, kacsák, biciklisek, gyerekek, kutyák, sétálók, futók. Van néhány pad, nincs vécé, nincs víz, nincs kút. Van csárda az út végén, de ott nem szeretik a vendéget. Nem engedik be. Nem baj. Nem nekünk baj.

Kellemes a sétaút, egyenes, sík, murvás. Fák, nádas, kajakozók, kacsák. Sehol egy pihenő, sehol egy sörcsap. Na, egy az út végén visszafelé. Gyerekek fagyival, pizzával. A helyi stadion tövében.

Szemben, a Duna-ág másik partján elegáns, drága üdülők, villák, vízpartig nyújtózkodó füvek, messzelátó teraszok, nagyra nőtt kutyák, kerítést ölelő napelemes lámpák, tetőteraszon kiteregetett ágyneműk, virágba borult fák. A garázs előtt motorcsónak.

Kajakosok jönnek a Dunán, fölfelé lapátolnak, előznek, nem integetnek, arra nem érnek rá. Edzés van, nem buli.

Mi sem bulizunk. Tíz kilométer után már lohad a mosolyunk. Mesélünk egymásnak marhapörköltet galuskával, rántott halat majonézes krumplival, sztrapacskát sok tejföllel, képzelünk egy-egy pohár frissen csapolt sört mellé.

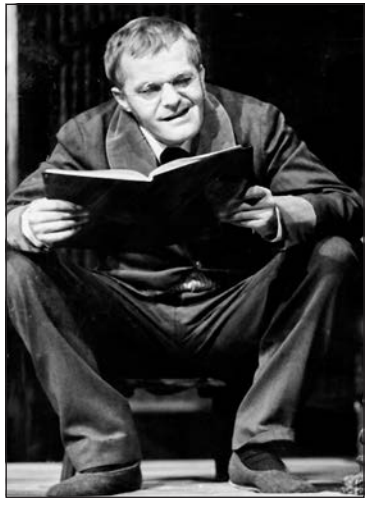
Éhesen, szomjasan, fáradtan hagyjuk el Csepelt. A természetvédelmi terület kerítés mögül néz ránk kárörvendően. Ő tudja.

Mi a városban főzünk magunknak. A lakásba a kutya is bejöhet. Mindenki kap enni, inni.

A természet az erkélyről integet befelé.

100 éve született Darvas Iván

Vannak olyan színészek, akiket szinte magába szív az általuk megformált alak, teljesen feloldódnak benne, mintha maguk is megváltoznának. Aztán vannak olyanok, akikből mindig ugyanaz a figura magaslik ki, miközben hitelesen alakítanak szívtiprót vagy gonosztevőt, tragikus hőst vagy vígjátéki karaktert. Ebbe az utóbbi csoportba tartozott az 1925. június 14-én egy szlovákiai magyar faluban Darvas Szilárd néven született Darvas Iván. Emlékszünk magas, kissé görnyedt alakjára, különleges hanghordozására, finom, arisztokratikus mozdulataira, bánatos, szomorú mosolyára.

Miután családja Prágába költözött, ott német iskolába járt, édesanyja pedig orosz származású volt, hamarosan három nyelven beszélt hibátlanul. Ennek a tudásának a háború után tolmácsként vehette hasznát.

Színművészeti akadémiai tanulmányait nem fejezte be, ellenben már 1946-ban Várkonyi Zoltán Művész Színházának, majd annak felszámolása után a Madách Színháznak lett vezető színésze. Nevét a híres író, humoristával való azonosságára tekintettel változtatta meg. Fiatalon elsősorban hősszerelmeseket alakított (egy ilyen szerepnek köszönhette Tolnay Klárival kötött első házasságát is). Hamar felfedezte a mozi is: Liliomfival az egész ország megismerte a nevét. Az ’56-os forradalom után pályája megszakadt: mivel az események során politikai okokból elítélt bátyját próbálta kiszabadítani, a bukás után maga is börtönbe került, majd szabadulása után sem állhatott színpadra, segédmunkásként dolgozott.

Az újrakezdés lehetősége 1963-ban a Miskolci Nemzeti Színházban jött el számára, majd a József Attila Színház, aztán 1965-től 24 év Vígszínház, végül néhány év szabadúszás következett, és meganynyi tévé- és filmszerep. Ez a fénykor két Jászai Mari- és két Kossuth-díjat, érdemes és kiváló művész címet, Prima Primissima-díjat, fővárosi és állami kitüntetést eredményezett. És országos elismertséget, szeretetet. Nem lehetett nem szeretni például színpadon az Imádok férjhez menni Fredjeként, Csehov Asztrov doktoraként, Gogol Popriscsinjaként, Dürrenmatt Newtonjaként, Molnár Színész-Testőreként, filmen az Új Gilgames Dávidjaként, a Tizedes Gálffy Eduárdjaként, a Szerelem Jánosaként vagy a Mit csinált felséged 3-tól 5-ig Mátyás királyaként. Drámai erejét és fanyar humorát szerepeiben egyaránt szikráztathatta. Tévében szavalni, énekelni, táncolni is láthattuk. Az Egy szerelem három éjszakájának filmváltozatában a háromkirályok egyikét, tévéváltozatában a Bírót is eljátszhatta.

Érett korára a családi harmónia is megadatott számára, 1972-ben harmadszorra is megnősült és két gyermeke született. Végül a politika is újra megérkezett életébe: a rendszerváltás utáni első parlamentben SZDSZ-es képviselő volt. 2007-ben hunyt el.

JÚLIUS

Nyárhó, Szent Jakab hava

Első negyed: 2-án 21 óra 30 perckor
Telehold: 10-én 22 óra 36 perckor
Harmadik negyed: 18-án 2 óra 37 perckor
Újhold: 24-én 21 óra 11 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 K	Tihamér, Annamária	Olivér, Áron	4.50	20.44	11.34	23.58
2 Sze	Ottó	Ottó	4.51	20.44	12.41	–
3 Cs	Kornél, Soma	Tamás, Kornél	4.51	20.43	13.47	0.12
4 P	Ulrik	Erzsébet, Ulrik	4.52	20.43	14.55	0.26
5 Szo	Emese, Sarolta	Antal	4.53	20.43	16.03	0.43
6 V	Csaba	Mária	4.54	20.42	17.12	1.04
7 H	Apollónia	Apollónia, Vilibald	4.54	20.42	18.20	1.30
8 K	Ellák	Edgár	4.55	20.41	19.24	2.04
9 Sze	Lukrécia	Veronika	4.56	20.41	20.18	2.50
10 Cs	Amália	Engelbert	4.57	20.40	21.02	3.48
11 P	Nóra, Lili	Benedek	4.58	20.39	21.36	4.57
12 Szo	Izabella, Dalma	Eleonóra, János	4.59	20.39	22.02	6.12
13 V	Jenő	Henrik, Petronella	5.00	20.38	22.23	7.30
14 H	Örs, Stella	Kamil	5.01	20.37	22.41	8.48
15 K	Henrik, Roland	Bonaventura	5.02	20.36	22.57	10.05
16 Sze	Valter		5.03	20.36	23.13	11.22
17 Cs	Endre, Elek	András, Elek	5.04	20.35	23.31	12.41
18 P	Frigyes, Kamill	Hedvig, Frigyes	5.05	20.34	23.52	14.03
19 Szo	Emília	Emília	5.06	20.33	–	15.27
20 V	Illés	Illés, Margaréta	5.07	20.32	0.19	16.51
21 H	Dániel, Daniella	Lőrinc, Dániel	5.08	20.31	0.56	18.10
22 K	Magdolna	Mária Magdolna	5.09	20.30	1.46	19.17
23 Sze	Lenke	Brigitta, Apollinár	5.10	20.29	2.51	20.07
24 Cs	Kinga, Kincső	Kinga, Krisztina	5.11	20.27	4.08	20.44
25 P	Kristóf, Jakab	Jakab, Kristóf	5.13	20.26	5.29	21.11
26 Szo	Anna, Anikó	Joakim, Anna	5.14	20.25	6.48	21.32
27 V	Olga, Liliána	Natália, Rudolf	5.15	20.24	8.04	21.48
28 H	Szabolcs	Ince	5.16	20.23	9.16	22.03
29 K	Márta, Flóra	Beatrix, Flóra	5.18	20.21	10.25	22.17
30 Sze	Judit, Xénia	Péter, Judit	5.19	20.20	11.33	22.31
31 Cs	Oszkár	Loyolai Szt. Ignác	5.20	20.19	12.40	22.47

Június 22-től július 22-ig
Rák csillagjegy

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.
35 éve vette fel az 1949. szeptember 18-án megnyílt Nehézipari Műszaki Egyetem a ma is használatos Miskolci Egyetem elnevezést.

3.
80 éves lenne Uri István Kazinczy-, Aase- és Jászai Mari-díjas színész.

10.
105 éve született a nagy basszusszerepein kívül nótaénekesként is népszerű Domahidy László operaénekes, érdemes művész.

14.
160 éve Edward Whymper és társai elsőként mászták meg a 4478 m magas Matterhornt – a vállalkozás azonban tragédiába torkollt: a visszafelé úton a csapatból négyen életüket vesztették.

15.
155 éve fedezték fel a Dobsinai-jégbarlangot.

19.
125 éve avatták fel a párizsi metró első vonalát, melyet a világkiállítás alkalmából nyitottak meg.

21.
75 éve alakult meg az Ifjúsági Könyvkiadó, a mai Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó Zrt. elődje.

30.
95 évvel ezelőtt zajlott Uruguayban az első labdarúgó világbajnokság döntője, amelyen a házigazda Uruguay 4:2-re legyőzte Argentínát.

TÚRATIPPEK

Pécsi fényfesztivál

Még Kolumbiából is jöttek, az egész világ Pécsett tolongott. Délelőtt még istenes volt, megnéztük a székesegyházat, mint mindig, megcsodáltuk karcsú, magas tornyait, neki négy is, ezzel így egyedülálló, és egyedülállóan gyönyörű, ejtőzünk kicsit alatta a sétányon, este már zsúfoltak lesznek a kürtős kalácsos, lángosos, sörös pavilonok előtti sorok, még kötelező tiszteletünket tesszük Csontvárynál, magányos szívünkbe szívjuk ezeket a színeket: Taormina, Jeruzsálem, Castellammare di Stabia, Nápoly, Baalbek … Így vértezzük föl a nappal klasszikusaival magunkat az esti kortárs csodákra.

A Király utcában lépni nem lehetett, pedig a tértől nincs messze a színház, amit szintén festettek.

Fénnyel, mert az egész várost befényezték. Hogy a színház milyen lett, azt nem tudtuk meg, nem bírtunk a gyalogdugóval. A Király utca amúgy is a korzó, mindenki ott van, meg még a többiek is, forró nyár este, csecsemők, pelenkások, edzett szülők, idősebbek bottal, kerekesszékesek, mi meg az egyik étterem teraszáról drukkoltunk, visszafelé mondták, hogy nem sikerült azt a tíz lépést megtenni.

A dómnál is így jártak. Nem volt könnyű olyan helyet találni, hogy a fák, a vetítők, a hangszórók között lássuk a tornyokat, a kecses épületet. Akinek sikerült, annak tátva maradt a szája.

A tornyokat a paletta ezer színe festette, megcsavarta, fölhúzta, égbe tornyosította. A zene is segített: följebb és följebb, no emeld még egy kicsit… Égi tünemény nem lehet ennél szebb.

De földi tünemény is terült a lábunk alá. A Janus Pannonius utca (ez köti össze a dómot a dzsámival – milyen multikulti sokszínűség) járdája, az úttest, a falak, a házak, az ablakok – ezer színű fényben fürdőztek, benne hemperegtek a népek, nehéz volt betelni vele – a rendőrök javasolták a szomszédos utcát, ott könnyebb közlekedni.

Jaj, ember, nem közlekedni akarunk, hanem a fényben megfürödni. Vesd le a hivatalod kicsit magadról.

145 éve született Szirmai Albert

A Magyar Királyi Zeneakadémián a XX. század első évtizedében végzett híres magyar „operett-triász” – Szirmai Albert, Kálmán Imre és Jacobi Viktor – legidősebb tagja 1880. július 2-án született. Pályáját zenekritikusként és korrepetitorként kezdte, majd 1907-ben karmesternek szegődött a Népszínház-Vígoperába, ahol októberben bemutatott Sárga dominó című operettjével egy csapásra népszerűséget szerzett. A következő években nemigen volt évad Szirmai-premier nélkül a Népszínház-Vígoperában, a Vígszínházban, a Royal Orfeumban, de főleg és mindenekelőtt a Király Színházban. Szirmai sanzonokat, kuplékat is írt, melyeket a főváros különböző kabaréiban adtak elő. Ezeket még Csáth Géza is megdicsérte a Nyugat hasábjain. Közben több helyen is zenei vezetőként és karmesterként dolgozott, többek között a neves újító rendező, Bárdos Artúr Modern Színpadán. De nem távolodott el az operett műfajától sem, s még mikor a budapesti színházi élet forgandósága okán 1924-ben kénytelen volt elfogadni egy amerikai zeneműkiadó meghívását, hogy tanácsadóként működjön New Yorkban, odakint is folytatta operettszerzői munkásságát. Munkája révén Amerikában Gershwin, Cole Porter vagy Leonard Bernstein barátságára is szert tett.

Legnagyobb sikerű operettje a Mágnás Miska volt, melyet 1916. február 12-én mutattak be a Király Színházban Bakonyi Imre librettójával, Gábor Andor verseivel, Fedák Sári és Rátkai Márton főszereplésével. A Tasziló gróffá beöltöztetett lovászfiú „csillogó muzsikával telehímzett” története fergeteges sikert aratott, a kritika sem spórolt a dicsérő jelzőkkel. A darab meghódította Bécset és Berlint is, 1942-ben még film is készült belőle – bár némileg

átírt szövegkönyvvel és a zsidó származású zeneszerző nevének feltüntetése nélkül.

Ilyesfajta átfazonírozáson aztán még egyszer átesett a darab: Keleti Márton 1949-es filmje számára Békeffy István formálta a történetet osztályharcosabb élűvé, s a zenét is – ki tudja, miért – Fényes Szabolcs „átdolgozásaként” hirdette a plakát. ’56-ban már éppen próbálta a darabot Szinetár Miklós a Blaha Lujza Színház számára, ám a tervet elsodorták az események. Több vidéki bemutató után Mágnás Miska eredeti szövegével csak 1972-ben mutatkozhatott be a Fővárosi Operettszínházban. Viszont Szirmai megérhette még, hogy 1957-ben a Déryné Színház bemutatta a Tabáni legendát (mellesleg: ki emlékszik még a Déryné Színházra? – utazó társulat volt az 1950-es évektől a ’70-es évekig), ’64-ben pedig az Operettszínház a Heltai Jenő művére komponált A Tündérlaki lányok című zenés játékot. Szirmai Albert 1967. január 15-én hunyt el New Yorkban.

AUGUSZTUS

Nyárutó, Kisasszony hava

Első negyed: 1-jén 14 óra 41 perckor
Telehold: 9-én 9 óra 55 perckor
Harmadik negyed: 16-án 7 óra 12 perckor
Újhold: 23-án 8 óra 6 perckor
Első negyed: 31-én 8 óra 25 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 P	Boglárka	Alfonz, Péter	5.21	20.17	13.49	23.06
2 Szo	Lehel	Özséb	5.23	20.16	14.58	23.29
3 V	Hermina	Lídia, Hermina	5.24	20.14	16.06	–
4 H	Domonkos, Dominika	János	5.25	20.13	17.12	0.00
5 K	Krisztina	Krisztina	5.26	20.11	18.10	0.41
6 Sze	Berta, Bettina		5.28	20.10	18.58	1.34
7 Cs	Ibolya	Sixtus, Kajetán	5.29	20.08	19.35	2.39
8 P	László, Dominik	Domonkos	5.30	20.07	20.04	3.53
9 Szo	Emőd	Román	5.32	20.05	20.27	5.12
10 V	Lőrinc	Lőrinc, Blanka	5.33	20.04	20.46	6.31
11 H	Zsuzsanna, Tiborc	Klára, Zsuzsanna	5.34	20.02	21.03	7.51
12 K	Klára	Hilária	5.36	20.00	21.20	9.10
13 Sze	Ipoly	Ipoly	5.37	19.59	21.37	10.30
14 Cs	Marcell	Maximilian, Marcell	5.38	19.57	21.57	11.51
15 P	Mária		5.39	19.55	22.22	13.15
16 Szo	Ábrahám	Ábrahám, Rókus	5.41	19.53	22.55	14.39
17 V	Jácint	Jácint	5.42	19.52	23.40	15.59
18 H	Ilona	Ilona, Rajnald	5.43	19.50	–	17.09
19 K	Huba	Emília, Marián	5.45	19.48	0.38	18.03
20 Sze	Áll. ünn., István,Vajk	István	5.46	19.46	1.50	18.44
21 Cs	Sámuel, Hajna	Piusz, Sámuel	5.47	19.44	3.08	19.13
22 P	Menyhért, Mirjam	Menyhért	5.49	19.43	4.28	19.36
23 Szo	Bence	Róza	5.50	19.41	5.44	19.53
24 V	Bertalan	Bertalan	5.51	19.39	6.58	20.09
25 H	Lajos, Patrícia	Patrícia, Elvira	5.53	19.37	8.08	20.23
26 K	Izsó	Natália	5.54	19.35	9.17	20.37
27 Sze	Gáspár	Mónika, Cézár	5.55	19.33	10.25	20.52
28 Cs	Ágoston	Ágoston, Mózes	5.57	19.31	11.33	21.09
29 P	Beatrix, Erna	Beatrix	5.58	19.29	12.42	21.31
30 Szo	Rózsa	Félix, Rózsa	5.59	19.27	13.51	21.58
31 V	Erika, Bella	Arisztid	6.01	19.25	14.58	22.34

Július 23-tól augusztus 23-ig
Oroszlán csillagjegy

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.
155 éve alapították meg a Magyar Királyi Állami Vas-, Acél- és Gépgyárakat, a MÁVAG-ot.

7.
105 éve született Radnai György operaénekes, Kossuth-díjas, érdemes és kiváló művész.

9.
230 éve született Dukai Takách Judit költőnő, Festetics György Helikon-ünnepélyeinek vendége, akihez Berzsenyi verset írt, és akit Kazinczy is méltatott.

13.
130 éve született Barta István olimpiai bajnok vízilabdázó.

19.
55 éve alakult meg az 1. FC Femina, az első magyar női labdarúgócsapat.

22.
105 éve tartották az első Salzburgi Ünnepi Játékok megnyitóját.

25.
95 éves lenne Csiky András Kossuth- és Jászai-díjas erdélyi színész, a magyar színjátszás egyik legmarkánsabb alakja.

27.
180 éve született Lechner Ödön építész, a magyar szecesszió megteremtője és kiemelkedő alakja.

29.
110 éve született Ingrid Bergman háromszoros Oscar- és ötszörös Golden Globe-díjas svéd színésznő.

TÚRATIPPEK *Királyrét*

A kismarosi kisvasút a legbájosabbak közé tartozik. Nálam viszi a pálmát.

Tekereg, csikorog a falu utcácskáin, ha kinyújtod a kezed, eléred a házak kerítését, az előkert bokrait, az árokpart virágait. Aztán megérkezik Királyrét tágas állomására, a patak is itt van, várt rád, mióta fölültél a vonatra, kicsi híd, onnan jelzések a rengetegbe. Rengeteg jelzés van errefelé, van béka fiúból és van lányból, pöttyös nyakkendő és kendő az egyenruhájuk. A börzsönyi kirándulásunkat a Hiúz-háztól indítjuk, békák nyomán tavacskák, kidőlt fatörzsek, sár és ingovány, barlang szája, kőbánya tátogó maradványa, várromok, meg egy kellően látványos tó, a Bajdázói-tó. Körbe lehet járni, és akinek van ereje, fölmászhat utána a kilátóba.

Mi láttunk egy kellően csalogató büfét, ott volt mindenki, aki fagyit, szendvicset, hamburgert, virslit, sütit akart enni. Asztalok a pataka partján, ráláttunk pont a kicsi fahídra. És amíg vártuk a vonatot visszafelé, betértünk a helyi ipartörténeti múzeumba, ahol egy igazi bányász, igaz, már nyugdíjas, lelkesen mutatja meg a hajdani Szokolyahuta erdei telep mivoltát. Működő makettek vágnak fát, csillék viszik a mélybe, s ha jól figyelünk, ennek nyoma még sétánk során az erdőben is föllelhető. Sőt, a hajdani tűzhányó formáit a lávák által kiköpött és itt hagyott kőzeteket is fölfedezhetjük. A kőbánya kicsinyített mása is látható, s jó, ha tudjuk, a mesebeli kisvonat ipari vonatként kezdte éltetét.

Ha a Hiúz-házból indulunk, onnan érdemes, akkor már az elején sokat megtudunk. Rovarok, méhszállodák, rejtvényes füzetek késleltetik az indulást. Ha tanulmányoztuk, hogy is lesz az élet, petéből rovarrá hogyan alakul.

Aztán útra kelhetünk a békák nyomán, titkos írások fedik föl egy-egy megálló titkát. Gomba-e a gomba?

45 éve kezdődött a gdański munkássztrájk

1980. augusztus 14-én sztrájkba léptek a gdański Lenin Hajógyár munkásai. Lengyelország általános politikai, gazdasági és erkölcsi válságban volt. A néhány héttel korábban már más városokban megindult sztrájkok követeléseit általában tárgyalásokkal teljesítették. A gdański sztrájkolók azonban a béremelésen és egyéb szociálpolitikai intézkedéseken túl a résztvevők biztonságának garantálását, majd független szakszervezet alapítását, a cenzúra eltörlését és a politikai foglyok szabadon bocsátását követelték, és mikor már részben eredményeket látszottak elérni, nem álltak meg, hanem folytatták a harcot más ágazatok dolgozóinak érdekében. Vagyis a különböző városok munkásai – karöltve a melléjük állt értelmiséggel és diáksággal, valamint az 1970-es lázongásokban még nem résztvevő, ám addigra aktivizálódott parasztsággal – szolidaritást vállaltak egymással. Hosszas tárgyalások után létrejött a megállapodás, amelynek értelmében megalakulhatott a Független Önkormányzó Szakszervezet, mely a Solidarność (Szolidaritás) nevet kapta. Országszerte alakultak szervezeteik, melyek hamarosan már több millió tagot számláltak. 1981 őszén megtartott kongresszusukon megvitatták az Önkormányzó Köztársaságról szóló tervezetüket, és titkos szavazáson megválasztották a szervezet vezetőségét és elnökségét. A Szolidaritás elnöke az 1970-es sztrájkban már részt vett, elbocsátott, majd 1980-ban a mozgalom irányításába visszatért egykori hajógyári villanyszerelő, Lech Wałęsa lett. A hatalom kénytelen volt számolni velük, ugyanakkor a Szovjetunió és a többi szocialista ország részéről erős nyomás alatt állt. Nagyszabású társadalomátalakító terveiket nem volt módjuk megvalósítani, 1981. december 13-án Jaruzelski tábornok parancsára bevezették a hadiállapotot, a határokat lezárták, a gyárakat katonai vezetés alá helyezték, a társadalmi szervezeteket feloszlatták (köztük a Szolidaritást is), bevezették a cenzúrát, emberek tízezreit internálták, vád alá helyezték (köztük Wałęsát is), vagy legalábbis elbocsátották, ahol ellenállást tapasztaltak, tűzparancsot adtak. Wałęsa szabadulása után ismét villanyszerelőként dolgozott, de 1983-ban Nobel-békedíjat kapott, ’87-től pedig már szervezte a feltámadó fél-illegális, majd újra legális Szolidaritást. Részt vett a lengyelországi rendszerváltás előkészítésében, 1990 és 1995 között hazája köztársasági elnöke volt. 1980 augusztusában azonban még nem lehetett látni a történelem nagy fordulatát, de az a tanulság levonható, hogy az emberek közötti szolidaritás nagyon nagy erő tud lenni.

SZEPTEMBER

Őszelő, Szent Mihály hava

Telehold: 7-én 20 óra 8 perckor
Harmadik negyed: 14-én 12 óra 32 perckor
Újhold: 21-én 21 óra 54 perckor
Első negyed: 30-án 1 óra 53 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 H	Egyed, Egon	Egyed, Noémi	6.02	19.23	15.59	23.21
2 K	Rebeka, Dorina	István, Renáta	6.03	19.21	16.50	–
3 Sze	Hilda	Gergely, Hilda	6.05	19.19	17.32	0.20
4 Cs	Rozália	Ida, Rozália, Róza	6.06	19.17	18.04	1.30
5 P	Viktor, Lőrinc	Lőrinc, Viktor	6.07	19.15	18.30	2.47
6 Szo	Zakariás	Zakariás, Beáta	6.09	19.13	18.50	4.07
7 V	Regina	Regina	6.10	19.11	19.08	5.27
8 H	Mária, Adrienn		6.11	19.09	19.25	6.48
9 K	Ádám	Ádám, Péter	6.13	19.07	19.42	8.10
10 Sze	Nikolett, Hunor	Miklós	6.14	19.05	20.02	9.33
11 Cs	Teodóra	Jácint, Igor	6.15	19.03	20.25	10.59
12 P	Mária	Mária	6.17	19.01	20.56	12.25
13 Szo	Kornél	János, Kornél	6.18	18.59	21.37	13.49
14 V	Szeréna, Roxána		6.19	18.57	22.32	15.02
15 H	Enikő, Melitta		6.21	18.55	23.39	16.01
16 K	Edit	Ciprián, Edit	6.22	18.53	–	16.45
17 Sze	Zsófia	Róbert, Zsófia	6.23	18.51	0.55	17.17
18 Cs	Diána	József	6.25	18.49	2.13	17.41
19 P	Vilhelmina	Januáriusz	6.26	18.47	3.30	18.00
20 Szo	Friderika	Zsuzsanna	6.27	18.45	4.43	18.15
21 V	Máté, Mirella	Máté, Jónás	6.29	18.43	5.54	18.30
22 H	Móric	Tamás, Móric	6.30	18.41	7.02	18.44
23 K	Tekla	Linusz, Tékla	6.31	18.39	8.11	18.58
24 Sze	Gellért, Mercédesz	Gellért	6.33	18.37	9.19	19.15
25 Cs	Eufrozina, Kende	Kleofás, Eufrozina	6.34	18.35	10.28	19.34
26 P	Jusztina	Kozma, Jusztina	6.36	18.33	11.37	19.59
27 Szo	Adalbert	Vince, Adalbert	6.37	18.31	12.44	20.31
28 V	Vencel	Salamon, Pelbárt	6.38	18.29	13.47	21.13
29 H	Mihály	Mihály	6.40	18.27	14.42	22.06
30 K	Jeromos	Jeromos	6.41	18.25	15.27	23.11

Augusztus 24-től szeptember 23-ig
Szűz csillagjegy

Az ősz kezdete: szeptember 22. 20.19

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....

A postán már elővásárolható a 2026. évi Kincses Kalendárium

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

2.
200 éve született leveldi Kozma Sándor, a Magyar Királyi Államügyészség megteremtője, első államügyésze.

5.
45 éve nyitották meg Svájcban a 16,94 km hosszú Gotthárd-alagutat.

9.
100 éve jelentette be Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter, hogy a kormány 7,5 millió aranykoronát fordít tanyasi népiskolák építésére.

11.
265 éve alapította meg Mária Terézia Bécsben a magyar nemesi testőrséget.

14.
10 évvel ezelőtt sikerült a kaliforniai LIGO (Laser Interferometer Gravitational-wave Observatory) csillagászati obszervatórium tudósainak közvetlenül észlelni olyan gravitációs hullámokat, melyek létezését Einstein általános relativitáselmélete előre jelezte.

20.
75 éves lenne Csapó Gábor Európa-, világ- és olimpiai bajnok vízilabdázó, edző.

29.
100 éve született Zsurzs Éva Kossuth-díjas filmrendező.

30.
35 éve tartották meg az 1989-ben kikiáltott Magyar Köztársaság első demokratikus helyhatósági (önkormányzati) választásainak első fordulóját.

TÚRATIPPEK

Séta a múltban

Megyek a kutyával elfelé. A hátam, a hátunk látszik. Kicsit összevissza kövek a strandon. Üres az akali part. A víz szürke, én a viharba megyek. A hegyek felől szembe jönnek a felhők, súlyos viharfelhők. A Balaton is rosszat sejt. És sejtet. Rajtam a téli dzseki. Kell ez ide. Szelet fog, esőtől véd. A kutya meg gyárilag.

Emlékszel?

Apádon a sötétedő szemüveg, mackóban ül a lakókocsi előtt, előtte sör, távolabb a háborgó Balaton. Apád vigyorog. Rád, hiszen te fotóztál. Néha én is föltűnök a képeken, megyek Pikóval elfelé, ülök apád mellett, előttem bor, aztán veled ülünk a vízibiciklin, mikor jó lett az idő, vigyorogtunk, fröcskölődtünk, lábujjak, a tetovált lábujjam, meg a piercinges ajkad, így láttuk a túlpartot.

Végül nagyon rossz idő lett. Télikabátban mentünk a zuhanyozóba, nem sok eredménnyel. Elsétáltunk a kikötőbe, mi a fenét csinálhattunk volna egyébként, bográcsozni sincs kedve az embernek ilyenkor – szóval beültünk a csárdába ebédelni. Csak mi voltunk, ki megy ilyen időben bárhová? Télikabát a Balatonon?

Bizony!

Mi emlékszünk, kánikulában is vinni kell a dzsekit.

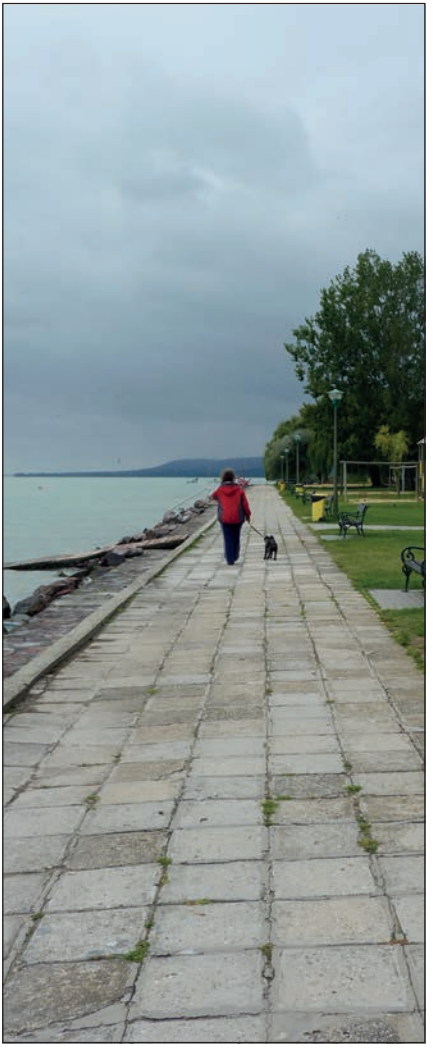
Kutya pokrócban, te kényszeredetten mosolyogsz a kamerába, neked ez ciki, hülye pofákat vágsz, szájad nyitva, hánysz éppen az objektívnek, vagy nekem leginkább.

Na mindegy.

Akkor nagyon jót ettünk.

Apád ritka mosolya egy másik fotón.

A lakókocsi előtt. Piros kempingbicaj bokornak támasztva, a tó szürke, felhők takarják, vihar készül. Apád piros pólóban, előtte az asztalon a szemüvege, pohárban

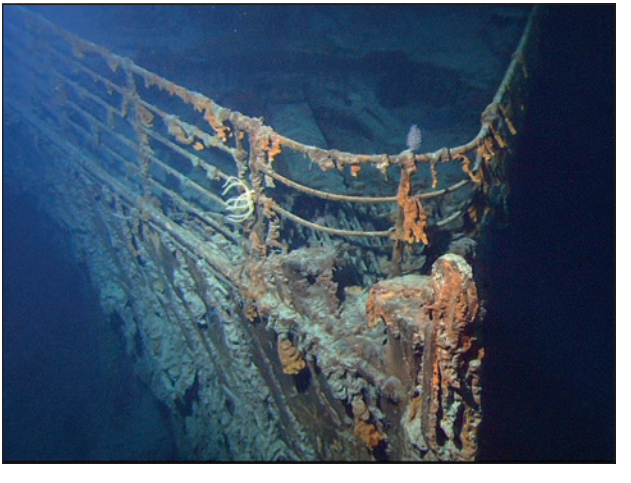
a söre, hamutartó csikkekkel, karja hasán összefonva, néz ránk. Örül. Talán nekünk éppen. Arca ráncos, a mosoly alatt szomorúság. Ritka pillanat. Jó, hogy megvan.

Emlékszel? Emlékszel rá? Bármire belőle? Belőlünk? A családból?

40 éve találták meg a Titanic roncsait

Bob Ballard kapitány, a Knorr nevű amerikai kutatóhajó parancsnoka kopogtatásra ébredt 1985. szeptember elsejének hajnalán. A hajószakács ébresztette: jöjjön azonnal a megfigyelő kabinba, tekintse meg a kutató műszereken levő kamerák felvételeit. A képernyőn emberi kéz alkotta tárgyak: hajóroncsdarabok és egy fényképről már jól ismert kazán körvonalai bontakoztak ki 4000 méter mélységben. Kétségtelen volt, hogy az elsüllyedt Titanicról valók.

Az elsüllyeszthetetlenként reklámozott óceánjáró 1912 áprilisában futott ki a southamptoni kikötőből, majd néhány nappal később jéghegynek ütközött és elmerült. Több mint 2000 utasából másfél ezer megfulladva vagy kihűlve a tenger mélyén lelte halálát. A katasztrófát követő évtizedekben több kísérletre is sor került a roncsok, maradványok megtalálására és kiemelésére. A sok kudarc utáni eredményt a technika fejlődése és Ballard kapitány műszaki és oceanográfiai tapasztalata tette lehetővé, meg persze a haditengerészet támogatása. Ballard egy olyan kutatórobotot fejlesztett ki, amely az eddigiekhez képest teljesen új technológiával pásztázta a tengerfeneket. Két elsüllyedt atom-tengeralattjáró felkutatása során rájött, hogy nem feltétlenül a hajótestet kell keresnie, hanem a tenger hatalmas nyomása következtében óriási területen szétszóródott alkatrészeket, törmelékeket. A módszer sikerrel járt: rátaláltak a roncsra, és az Argo kutatórobot segítségével lefilmezték és dokumentálták a három részre tört roncs és környezete helyét és állapotát. Egy évvel később Ballard két munkatársával és újabb speciális műszerekkel visszatért a helyszínre, és pontosan rögzítették a tenger mélyén örök álmukat alvó alkatrészek, konyhai eszközök, személyes tárgyak, luxuscikkek helyét és állapotát: mintegy 6500 tárgyat vettek leltárba. Mivel Ballard nyilvánosságra hozta a hajó pontos koordinátáit, ettől kezdve a roncs és környéke kincsvadászok és a vállalkozásból pénzügyi hasznot remélő kutatók vadászterületévé vált. Expedíciók indultak a lent rekedt tárgyak felhozataláért – kisebb-nagyobb sikerrel: a felhozott tárgyak egy része a greenwich-i hajómúzeumban látható. Megindult a katasztrófaturizmus is: sikk lett sok pénzért a Titanic maradványaihoz utazni, ami tovább rontotta a maradványok állapotát. Mindez a közvéleményben és a tudományos életben nagy viharokat okozott – Ballard kezdettől a hullámsír háborítatlanságának elvét képviselte, de 2012-ig kellett várni arra, hogy az UNESCO is védelmébe vegye a katasztrófa helyszínét.

OKTÓBER

Őszhó, Mindenszentek hava

Telehold: 7-én 5 óra 47 perckor
Harmadik negyed: 13-án 20 óra 12 perckor
Újhold: 21-én 14 óra 25 perckor
Első negyed: 29-én 17 óra 20 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Sze	Malvin	Teréz	6.42	18.23	16.02	–
2 Cs	Petra		6.44	18.21	16.30	0.23
3 P	Helga	Évald	6.45	18.19	16.52	1.40
4 Szo	Ferenc	Ferenc	6.47	18.17	17.11	2.59
5 V	Aurél	Placid, Attila	6.48	18.15	17.28	4.19
6 H	Brúnó, Renáta	Brúnó, Renáta	6.49	18.13	17.46	5.41
7 K	Amália	Amália	6.51	18.11	18.04	7.05
8 Sze	Koppány	Simeon	6.52	18.09	18.27	8.32
9 Cs	Dénes	Ádám, János, Dénes	6.54	18.07	18.55	10.01
10 P	Gedeon	Ferenc	6.55	18.05	19.33	11.29
11 Szo	Brigitta, Gitta	Lajos	6.56	18.03	20.24	12.50
12 V	Miksa	Edvin	6.58	18.01	21.30	13.56
13 H	Kálmán, Ede	Kálmán, Edvárd	6.59	17.59	22.44	14.45
14 K	Helén	Kallixtusz, Helén	7.01	17.57	–	15.21
15 Sze	Teréz	Teréz	7.02	17.55	0.03	15.47
16 Cs	Gál	Margit, Hedvig	7.03	17.53	1.19	16.07
17 P	Hedvig	Ignác, Rudolf	7.05	17.52	2.33	16.23
18 Szo	Lukács	Lukács, Jusztusz	7.06	17.50	3.43	16.37
19 V	Nándor	János, Pál	7.08	17.48	4.52	16.51
20 H	Vendel	Vendel, Kleopátra	7.09	17.46	5.59	17.05
21 K	Orsolya	Orsolya, Celina	7.11	17.44	7.07	17.21
22 Sze	Előd	Szalóme	7.12	17.42	8.15	17.40
23 Cs	Nemz. ünn., Gyöngyi	János	7.14	17.41	9.24	18.02
24 P	Salamon	Salamon, Antal	7.15	17.39	10.33	18.32
25 Szo	Blanka, Bianka	Blanka	7.17	17.37	11.37	19.10
26 V*	Dömötör	Armand	6.18	16.36	11.35	18.59
27 H	Szabina	Szabina	6.20	16.34	12.22	19.58
28 K	Simon, Szimonetta	Simon, Júdás, Tádé	6.21	16.32	13.00	21.06
29 Sze	Nárcisz	Melinda	6.23	16.31	13.30	22.19
30 Cs	Alfonz	Alfonz, Zenóbia	6.24	16.29	13.54	23.35
31 P	Farkas	Wolfgang	6.26	16.27	14.13	–

* A nyári időszámítás vége.

Szeptember 24-től október 23-ig
Mérleg csillagjegy

Határidőnapló

.....

.....

A 2026-os Kincses az újságárusító helyeken is kapható.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

NAP-TÁR

1.

105 éve született Walther Matthau Oscar-díjas amerikai filmszínész, a Furcsa pár, a Sógorom, a zugügyvéd, A kaktusz virága és még számos nagysikerű vígjáték főszereplője.

3.

35 éve deklarálták Németország újraegyesítését.

6.

630 éve adta ki Luxemburgi Zsigmond magyar király kezdeményezésére IX. Bonifác pápa az első teljes, négy fakultású magyarországi egyetem alapítását engedélyező bulláját.

10.

95 éves lenne Temes Judit olimpiai bajnok magyar úszónő.

16.

80 éve alapították az Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Világszervezetet, a „FAO”-t.

18.

105 éve született Melína Merkúri görög színésznő, énekesnő, politikus, 1981-től 1989-ig Görögország kulturális minisztere.

30.

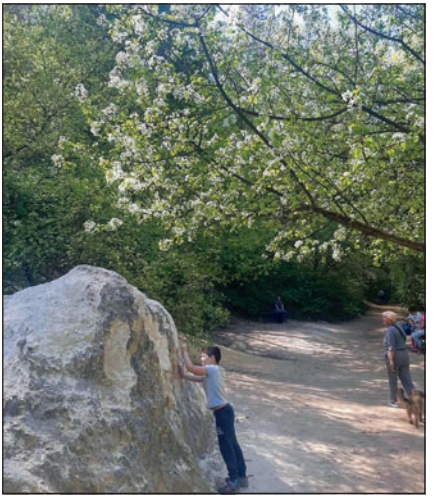
65 éves lenne Diego Armando Maradona világbajnok argentin labdarúgó, edző, akit a FIFA 2000-ben „az évszázad labdarúgója” címmel tüntetett ki, az internetezők pedig „minden idők legnagyobb focistájának” választottak.

31.

230 éve született John Keats angol költő, „a szépség költője”.

TÚRATIPPEK *Paprikás-patak*

Ennyi ember a zsúfolt autópályákon sincs.

A solymári Paprikás-patak mellett sétál, biciklizik, tolja a babakocsit, viszi a kicsit a hátán, nagyobbakat terelgeti maga előtt, a még kicsit nagyobbakat szóval irányítgatja, totyog, gurul, négykézlábazik népek apraja nagyja – itt aztán van forgalom.

Pedig az út nem túl széles, de mind vigyázunk egymásra. A patak mélyen a szakadékban, balra sziklafal meredezik fölöttünk, agyag és agyag, szerencsére száraz az út, régen nem esett.

De a patak olykor utunkat állja, kicsi gerendahidak segítenek. A kutyák óvatlanok, mennek a vízszag után, szomjasak és kíváncsiak. A gyerekek meg pláne. Nem elég a kilométer, kell még a többi kitérő. Kétlábúak, négylábúak nyomában.

Nem érteni, mitől Paprikás a patak. Szelíden csobog a köveken, simítja gömbölyűségüket, egyszer csak magas vízesés szakítja meg útját. A Jegenye-völgyben, a Rózsika-forrás mellett a budai hegység egyetlen vízesése zubog alá, öt méter magasról. Na jó, nem Niagara, de patakhoz képest látványos. Erdőben meg még inkább. És szomorkodhatunk, emlékezhetünk egy túrázó emlékkövénél.

A környéken még egy vár is elbűvöli az embert. A solymári vár nem nagy, de kedves. A Mátyás-dombon, hát nem magadosik, hiszen tíz lépés az egész, de van mindene, falak, van lőrés szakállas puskának, kapu, kovácsolt vas kút, fatorony, a falakon emléktáblák, pici a vár, a gyerekek éppen bográcsolnak, a helyi kútból veszik a vizet, lesz ebéd a vár népének. Hagyományból. Mozgalmas, izgalmas, élet van a múltban. A belépőjegy 200 forint.

Ez olyan kétszázas vár.

Öregtoronnyal, kilátóval, kapuval. És csinos kilátással a budai hegyekre.

Messzemessze, a budai hegyek domborulata, virágba borult fákkal, tobzódó bokrokkal, szőnyeget szövő vadvirágokkal.

A solymári palota múltba révedő népe elfogyasztja a gyerekek gulyáslevesét. A kicsiknek is jut belőle jócskán.

80 éve alakult meg az Európai Iskola

1945 őszén Mezei Árpád művészettörténész, Pán Imre művészeti író, Gegesi Kiss Pál orvos, műgyűjtő, Kállai Ernő művészettörténész és Kassák Lajos költő, képzőművész alapításával és fiatal alkotók, elsősorban képzőművészek részvételével új hangot hirdető művészcsoport alakult. Tagjai mára állócsillagok a magyar képzőművészet egén – hogy csak néhány példát mondjunk: Anna Margit, Bálint Endre, Barcsay Jenő, Czóbel Béla, Korniss Dezső, Rozsda Endre, Szántó Piroska, Vajda Júlia, Vilt Tibor.

Részben a fiatalon elhunyt Vajda Lajos és Ámos Imre szentendrei munkálkodása nyomán, kisebb részben Kassák Munka körének folytatásaképp határozták meg törekvéseiket, de tagjaik között voltak néhányan a korábbi Szocialista Művészek Csoportjából is. Programjuk elsősorban eszmei, szemléletbeli elképzelések közösségét mutatta, a háború utáni felszabadult légkör lendületét és nyitottságát fogalmazták meg a Horthy-korszak konzervatív elvárásaival szemben, konkrét alkotó tevékenységük többféle művészeti irányt magában foglalt. Legközelebb a francia szürrealistákhoz álltak, a háború általuk átélt borzalmait többen annak eszköztárából vett stílusjegyekkel idézték meg. Ugyanakkor szívesen alapoztak a magyar népművészet kincseire, s akadt köztük konstruktivista vagy éppen expresszionista alkotó is. Mindazonáltal közösen vallották: „Európa s a régi európai eszmény romokban hever... Az új Európa csak Nyugat és Kelet szintéziséből épülhet fel... Meg kell teremtenünk az élő európai iskolát, amely megfogalmazza az élet, ember, közösség új kapcsolatát!”

A modern művészetet és demokratikus szemléletet hirdető társaság Bálint Endre Haris-közi lakásán alakult meg, ott tartotta első összejöveteleit, de hamar kiléptek a nyilvánosság elé – nemcsak saját műveikkel, hanem ismeretterjesztő tevékenységgel is. Füzeteket, röpiratokat adtak ki, vitákat rendeztek, előadásokat tartottak, más művészeti ágak képviselőit, írókat, filozófusokat is meghívtak. Rövid fennállásuk alatt 38 kiállítást szerveztek.

A nonfiguratívok, az Elvont Művészek Csoportját alkotó absztrakt művészek idővel kiváltak a csoportból, de a kultúrában is egyeduralomra törő közelítő diktatúrának még a „maradék” is sok volt – a szocreál esztétikájába nem fért bele az Európai Iskola pesszimizmusa. A tagok közül sokan 1948 után külföldre távoztak, ahol szabadon folytathatták tevékenységüket, mások itthon maradtak és „alámerültek”, könyvillusztrációk készítéséből vagy másfajta megbízásokból éltek, míg a hatvanas évektől – szerencsére még alkotóképes korukban – újra fel nem fedezték őket. Azóta műveik folyamatosan jelen vannak a képzőművészeti életben, legutoljára 2024 tavaszán volt gyűjteményes kiállításuk Szentendrén.

NOVEMBER

Őszutó, Szent András hava

Telehold: 5-én 14 óra 19 perckor
Harmadik negyed: 12-én 6 óra 28 perckor
Újhold: 20-án 7 óra 47 perckor
Első negyed: 28-án 7 óra 58 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 Szo	Marianna	Mindenszentek	6.27	16.26	14.31	0.52
2 V	Achilles	Achilles	6.29	16.24	14.48	2.11
3 H	Győző	Márton, Szilvia	6.30	16.23	15.06	3.32
4 K	Károly	Károly	6.32	16.21	15.26	4.56
5 Sze	Imre	Imre, Zakariás	6.33	16.20	15.51	6.25
6 Cs	Lénárd	Krisztina	6.35	16.19	16.25	7.56
7 P	Rezső	Ernő, Florentin	6.36	16.17	17.12	9.24
8 Szo	Zsombor	Gottfrid	6.38	16.16	18.14	10.40
9 V	Tivadar	Teodor	6.39	16.14	19.28	11.38
10 H	Réka	Leó, András	6.41	16.13	20.48	12.20
11 K	Márton	Márton	6.42	16.12	22.08	12.50
12 Sze	Jónás, Renátó	Jozafát	6.44	16.11	23.23	13.12
13 Cs	Szilvia	Szaniszló, Szilvia	6.45	16.09	–	13.30
14 P	Aliz	Huba	6.47	16.08	0.35	13.45
15 Szo	Albert, Lipót	Albert	6.48	16.07	1.44	13.59
16 V	Ödön	Margit	6.50	16.06	2.51	14.13
17 H	Hortenzia, Gergő	Dénes, Hilda	6.51	16.05	3.58	14.28
18 K	Jenő	Jenő	6.53	16.04	5.06	14.46
19 Sze	Erzsébet, Zsóka	Erzsébet	6.54	16.03	6.14	15.07
20 Cs	Jolán	Zsolt	6.55	16.02	7.23	15.34
21 P	Olivér	Olivér	6.57	16.01	8.28	16.10
22 Szo	Cecília	Cecília, Filemon	6.58	16.00	9.28	16.55
23 V	Kelemen, Klementina	Kelemen, Kolumbán	7.00	15.59	10.19	17.52
24 H	Emma	Emma, Flóra	7.01	15.59	11.00	18.57
25 K	Katalin, Katinka	Katalin	7.02	15.58	11.32	20.08
26 Sze	Virág	Konrád, Viktória	7.04	15.57	11.57	21.21
27 Cs	Virgil	Virgil	7.05	15.56	12.17	22.35
28 P	Stefánia	Jakab	7.06	15.56	12.35	23.49
29 Szo	Taksony	Filoména	7.08	15.55	12.51	–
30 V	András, Andor	András	7.09	15.55	13.07	1.06

Október 24-től november 22-ig
Skorpió csillagjegy

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

1.
155 éve avatták fel a Kerepesi úti temetőben az 1849-es megtorlás kilenc mártírjának Damjanich János özvegye kezdeményezésére állított közös síremlékét.

4.
145 éve született Pór Bertalan Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművész, érdemes és kiváló művész.

6.
35 éve Magyarország az Európa Tanács teljes jogú tagjává vált.

11.
975 éve született IV. Henrik német-római császár, aki 1077-ben „kanosszát járt", azaz vezekelt és megalázkodott VII. Gergely pápa canossai vára előtt.

15.
105 éve ült össze először Genfben a Népszövetség.

16.
155 éve nyílt meg az algyői vasúti Tisza-híd, akkor az ország legnagyobb támaszközű acélhídja.

17.
180 éve tartotta első közgyűlését a Védegylet, a magyarországi ipar védelmére 1844-ben létrehozott egyesület.

22.
135 éve, 1890-ben született Charles de Gaulle francia tábornok, 1962 és '69 között Franciaország köztársasági elnöke.

26.
85 éves lenne Szomjas György Kossuth- és Balázs Béla-díjas filmrendező.

TÚRATIPPEK

A Normafa titkai

Amíg olyan időket éltünk, hogy ősszel, télen esett a hó, addig nehéz volt Normafára eljutni. Nem lehetett parkolni, s rendőr kellett minden szánkó mellé.

De most!

Most sem sokkal könnyebb. Kezdhetjük a víztoronnyal, ami már magában meglepetés. A svábhegyi víztorony tájékozódási pont is, ipari műemlék is, de működik is, adja a friss vizet a hegylakóknak. Aztán sétálunk tovább, mert szeretik a népek ezt a dimbes-dombos, virágmezős, messzelátó, messzire szép dombokat, fényfüzéreket látó sétálókat, a megbízható, kutyabarát erdőt, az egy-egy elénk ugró kápolnát, vagy éppen Sissi-emlékhelyet, erdei tantermet, meghitt térdeplőt, a Farkas-völgyi barlangot, a Tündér-sziklát. Vagy játszóteret, mert abból is, gyerekből is terem erre sok, sokféle. Csak győzzön örömködni az ember.

Ám vannak kevésbé barátságos emlékek is errefelé.

A síház melletti, ma látogatóközpontként működő puccos villáról ember azt hinné, hogy hűha, és tényleg. Hajdan az ÁVH vallató épülete volt, ide hozták az éjszaka leple alatt a bekötött szemű vádlottakat. Tágas a tér, sötét az éjszaka, s a pincéből nem hallik ki a vallatás fájdalmas üvöltése. Például Rajk Lászlóé.

De hangokból van sokkal jobb is, a közismert Bellini-opera áriája, a Norma. Mert tudja azt kicsi és nagy, hogy ide jártak kirándulni a Nemzeti Színház színészei is – míg egyszer Schodelné Klein Róza egy hatalmas, magányos bükkfa alatt előadta Norma áriáját. A fa helyén ma már sajnos csak emléktábla áll, és Róza sem danol áriákat.

Viszont egy könnyed sétával el lehet érni innen a János-hegyi Erzsébet kilátót,

le lehet ereszkedni a városba a libegővel, vagy föl lehet szállni a gyermekvasútra, akár a fogaskerekűre.

És akinek semmi sem jó, sítalpa alatt sem csúszik a hó, annak ott a kék busz, leviszi a városba. Onnan aztán nézhet a háta mögé, milyen szép helyet látogatott meg, nem is hitte volna innen a városból.

75 éves az Emberi Jogok Európai Egyezménye

A strasbourgi székhelyű, jelenleg 47 tagú Európa Tanács tagállamai 1950. november 4-én határozatot fogadtak el az alapvető emberi jogok biztosításáról, melyeket az egyezményt aláíró államoknak be kell emelniük alkotmányukba és a törvény erejénél fogva tiszteletben kell tartaniuk.

Az egyezmény tartalmazza többek között az élethez való jogot, a szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jogot, a tisztességes tárgyaláshoz való jogot, a magán- és családi élet, valamint a levelezés tiszteletben tartását, a véleménynyilvánítás szabadságát, illetve a békés gyülekezés és egyesülés jogát.

Az egyezményhez az évek folyamán kiegészítő jegyzőkönyveket, protokollokat csatoltak, és mellé rendelték az Európai Szociális Chartát. Előbbiek rendelkeznek többek között a tulajdoni és választójogról, a házasfelek egyenrangúságáról, a halálbüntetés és a hátrányos megkülönböztetés tilalmáról.

A Szociális Charta a lakásügy, egészségügy, oktatásügy, foglalkoztatás, jogi és szociális védelem, a személyek mozgásának ügyeivel foglalkozik, továbbfejlesztett változata jelenleg is aláírásra megnyitva várja az államok csatlakozását. Keretegyezményt hoztak létre a nemzeti kisebbségek védelméről és a kínzás és az embertelen bánásmód tilalmáról. Európai Bizottságot állítottak fel a Fajgyűlölet és Intolerancia Ellen.

A rendszerváltás utáni Magyarország 1992-ben csatlakozott az Egyezményhez, az 1950. november 4-én kelt dokumentum, és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről az Országgyűlés az 1993. évi XXXI. törvényben rendelkezett.

Az Egyezményben foglalt jogok és szabadságok biztosítására az emberi jogok legfőbb európai fórumaként a tagállamok felállították az Emberi Jogok Európai Bíróságát. Ez a testület felügyeli az államok által elfogadott jogok betartását, dönt az egyes államok közötti esetleges konfliktusokban, rendelkezésre áll és határozatot hoz a hozzá személyesen és közvetlenül panasszal forduló állampolgárok kérelmeinek ügyében.

Magánszemély, szervezet, illetve vállalkozás abban az esetben nyújthat be panaszt, ha hazájában minden jogorvoslati lehetőséget kimerített. Kérelmet benyújtani lehet nemzeti nyelven, ám az eljárás során használt nyelv az angol vagy a francia. Panaszt csak olyan állam intézkedésével szemben lehet benyújtani, amely tagja az egyezménynek, ugyanakkor a bíróság által megalkotott határozat végrehajtása az érintett állam számára kötelező. A bíróság székhelye ugyancsak Strasbourg, magyar tagja jelenleg dr. Paczolay Péter jogtudós.

DECEMBER

Télelő, Karácsony hava

Telehold: 5-én 0 óra 14 perckor
Harmadik negyed: 11-én 21 óra 51 perckor
Újhold: 20-án 2 óra 43 perckor
Első negyed: 27-én 20 óra 9 perckor

Nap	Névnap	Szentek napja	A Nap kel	A Nap nyugszik	A Hold kel	A Hold nyugszik
1 H	Elza	Blanka	7.10	15.54	13.26	2.26
2 K	Melinda, Vivien	Aranka	7.11	15.54	13.48	3.50
3 Sze	Ferenc, Olívia	Ferenc, Natália	7.13	15.53	14.17	5.18
4 Cs	Borbála, Barbara	János, Borbála	7.14	15.53	14.57	6.48
5 P	Vilma		7.15	15.53	15.51	8.12
6 Szo	Miklós	Miklós	7.16	15.53	17.02	9.21
7 V	Ambrus		7.17	15.52	18.24	10.12
8 H	Mária		7.18	15.52	19.47	10.48
9 K	Natália	Valéria, Natália	7.19	15.52	21.07	11.14
10 Sze	Judit	Eulália, Judit	7.20	15.52	22.22	11.34
11 Cs	Árpád	Damazusz	7.21	15.52	23.33	11.50
12 P	Gabriella	Johanna, Franciska	7.22	15.52	–	12.05
13 Szo	Luca, Otília	Lúcia	7.23	15.52	0.42	12.19
14 V	Szilárda		7.24	15.52	1.49	12.34
15 H	Valér	Valér	7.24	15.53	2.56	12.51
16 K	Etelka, Aletta	Adelaida, Albina	7.25	15.53	4.04	13.11
17 Sze	Lázár, Olimpia	Lázár, Olimpia	7.26	15.53	5.13	13.36
18 Cs	Auguszta	Gracián	7.26	15.53	6.20	14.09
19 P	Viola	Anasztáz, Orbán	7.27	15.54	7.22	14.52
20 Szo	Teofil	Teofil, Liberátusz	7.28	15.54	8.16	15.46
21 V	Tamás		7.28	15.55	9.00	16.49
22 H	Zénó, Anikó	Flórián, Zénó	7.29	15.55	9.34	17.59
23 K	Viktória	János, Viktória	7.29	15.56	10.01	19.12
24 Sze	Ádám, Éva	Szenteste, Adél	7.30	15.56	10.22	20.25
25 Cs	Karácsony, Eugénia	Urunk születése	7.30	15.57	10.40	21.38
26 P	Karácsony, István	István	7.30	15.58	10.56	22.52
27 Szo	János	János, Teodor	7.30	15.58	11.12	–
28 V	Kamilla	Aprószentek, vértanúk	7.31	15.59	11.29	0.08
29 H	Tamás, Tamara	Tamás	7.31	16.00	11.48	1.27
30 K	Dávid	Libériusz	7.31	16.01	12.13	2.50
31 Sze	Szilveszter	Szilveszter, Donáta	7.31	16.02	12.46	4.16

November 23-tól december 21-ig
Nyilas csillagjegy

A tél kezdete: december 21. 16.03

Határidőnapló

.....
.....
.....
.....

Karácsonyi ajándékötlet:
2026-os Kincses
a nagyszülőknek

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

NAP-TÁR

2.
95 éves lenne Eck Imre Kossuth- és Liszt Ferenc-díjas táncos, koreográfus.

4.
55 éve mutatták be Ránki György Az ember tragédiája című operáját.

7.
30 éve érkezett meg a Galileo űrszonda a Jupiterhez.

9.
75 éves lenne Ferenczi Krisztina színésznő, újságíró, 2015-ben posztumusz Hazám-díjas riporter.

14.
30 éve írták alá a boszniai háborút lezáró daytoni békeszerződést.

21.
30 éve adták át először a Magyar Örökség díjakat.

24.
115 éve, 1910-ben született Erdei Ferenc jogász, szociológus, tudós parasztpolitikus, akadémiai főtitkár, ő kezdeményezte az államalapítás ópusztaszeri helyének régészeti feltárását és közigazgatási rendezését († 1971).

28.
130 éve tartotta Auguste és Louis Lumière a párizsi Grand Caféban a filmtörténet első nyilvános, fizetős bemutatóját.

29.
105 éve született Fejér Tamás Balázs Béla-díjas filmrendező, számos mozi- és tévéfilmje mellett A Tenkes kapitánya sorozat rendezője.

TÚRATIPPEK

Ybl kilincse

Ugye tudjuk, hogy Ybl Miklós mennyit tervezett, épített nekünk?

Az Operaház, a Fővámház, a Várkert bazár, a Szent István-bazilika, a fóti Szeplőtelen fogantatás temploma, a Bakáts téri templom, a budapesti Grabovszky-villa, az Unger-ház, a Nemzeti Lovarda (a mai Rádió épületének helyén), a füzérradványi Károlyi-kastély átalakítása, a leányfalusi Gyulai-villa, a nagycenki katolikus templom, a budapesti Festetics-palota, a budapesti régi képviselőház a Bródy Sándor utcában, a Lánchíd Palota…– no, nézzük végig ezeket a műveket. Tervezni kell, kitalálni, térben elképzelni, rajzolni, aztán újra és újra javítgatni, műszaki elvárások, festők, szobrászok megnyerése, a pályaművek elbírálása, ki tudja, mennyi nagy és apró, meg még apróbb részlet és cizella.

Vegyük például az Operaházat.

Az Operaházat alaposan szemügyre kell venni. Ha arra jár az ember, s olykor-olykor miért ne járna arra, érdemes először az utcáról, messziről, egyben megszemlélni, aztán egyre és egyre közelebb a részletekhez. Immár belülről, a tágas lépcsőház, a falikárpitok, a festmények, a királyi lépcső, a Sissi-terem, a büfé galériája, a páholyok, a nézőtér, az akusztika, a bársonyülések íve, a tükrök a folyosókon…

S akkor eljutunk a kilincshez. Amelyik a váróba, a páholyba, a büfébe nyíló ajtón várja a kéz érintését.

A kilincset is a mester, Ybl Miklós tervezte. Nagyon szép kilincs, réz és díszes, használható is, célnak megfelelő a szépsége. Ám az ember mégis lecövekel. Hogy van ez?

Világhírű épületeket tervez, s valósít meg, ércnél maradandóbbak a művei, a hírneve, méltatják, tisztelik, csodálják épületeit az egész világon, s akkor fog egy darabka ércet – éppen a rezet – és időt, gondolatot, ábrándot áldoz arra, hogy a kilincs legkisebb részletét is ő találja ki. Az épület legkisebb egységének legkisebb részletét.

Mert a részletekben lakozik az egész.

És bizony. Úgy el lehet rontani minden szépet egy piszokkal, minden szivárványt egy radírral – nem is szabad kiengedni a kezünkből. A kilincset meg pláne.

A rovatot írta és szerkesztette
Jakubovits Anna

55 éve szállt fel először az F–14 Tomcat

Tesztkérdés: milyen repülőgéppel harcolt a Tom Cruise által alakított szereplő az 1986-os Top Gun című filmben? F–14 Tomcat? Bingó!

Tony Scott rendező ezzel a filmmel olyan módon fejlesztette tovább a „vadászgépes" mozik sorát, hogy a légi felvételekhez nem alkalmazott modelleket és vetített háttereket, hanem a Pentagon hozzájárulásával és segítségével egy teljesen igazi vadászgépet használt fel az akciójelenetekben.

Az F–14 Tomcat a szakszerű leírások szerint negyedik generációs, két hajtóműves, szuperszonikus, változtatható szárnynyilazású vadászrepülőgép, amelynek prototípusa 1970. december 21-én emelkedett először a levegőbe. A megelőző mintegy fél évszázadban az amerikai légierő és a haditengerészet párhuzamosan fejlesztette repülőgépeit. „Amíg a légierőnek nagy hatótávolságú, kis magasságban végrehajtott földi támadógépre volt szüksége egymás melletti ülésekkel (ezáltal a pilóta is láthatta a radar-képernyőt), addig a haditengerészet nagy magasságú elfogó vadászgépet rendelt kisebb hatótávolsággal és két egymás mögötti üléssel" – olvassuk egy szakcikkben. Robert McNamara hadügyminisztersége idején a két programot egyesítették, ám az együttműködés nem volt gyümölcsöző, ezért a haditengerészet kilépett a programból, és pályázatot hirdetett egy olyan vadászgép megalkotására, amely képes a flotta védelmére, és az ellenséges repülőgépek támadásának kivédésére. (Ellenségnek ekkoriban elsősorban a szovjet gyártású Szuhoj vadászgépek számítottak.)

A pályázat abszolút győzteseként 1969. január 14-én a Grumman Aircraft Engineering Corporationt és annak új fejlesztésű F–14 Tomcat elnevezésű repülőgépének tervét hirdették ki. Szakértők szerint ez a repülőgép generációs ugrást jelentett az akkoriban elterjedt amerikai és szovjet gépekhez képest. Első évben 6, másodikban ugyancsak 6 darabot rendeltek belőle, 1991-ig kisebb-nagyobb módosításokkal (hajtómű-, illetve radarcsere) és kiegészítésekkel (utántöltés, rakéták) összesen 712 F–14-est gyártottak. A gépre külföldi megrendelések is érkeztek: az F–14 Tomcat első számú vásárlója Irán volt. Az évtizedek során a repülőgépnek több nagyszabású harcban volt lehetősége megmutatni erejét, részt vett az Irak–Irán-i háborúban, harcolt Líbiában, bevetették Boszniában, Szomáliában, Koszovóban, Afganisztánban, és részese volt a Sivatagi Vihar hadműveletnek.

A XXI. századra lejárt a Tomcatek kora. Nagy részüket leselejtezték, szétbontották. A Top Gun folytatásának, a 2022-es Top Gun: Mavericknek a sztárja már egy fantázia szülte Darkstar, amely sokak szerint emlékeztet egy bizonyos titkos harci repülőre...

A rovatot írta és szerkesztette
Lenkei Júlia

Abélia VIII. 5.
Abiáta II. 5.
Abigél II. 9.
Ada VII. 28., XII. 4.
Adala I. 29., XII. 24.
Adalberta IV. 23.
Adalbertina IV. 23.
Adél I. 29., XII. 24.
Adela XII. 24.
Adéla XII. 24.
Adelgund I. 30.
Adelheid II. 5., XII. 16.
Adelina VII. 28., VIII. 28., XII. 4.
Adelinda VIII. 28., XII. 4.
Adeodáta VII. 31.
Adina XII. 22., VI. 17.
Admira IX. 7., X. 22.
Adolfina VI. 17., VI. 30.
Adria XII. 2.
Adriána III. 4., III. 5., IX. 8.
Adrianna VI. 26.
Adrienn III. 4., III. 5., IX. 8.
Áfra VIII. 5., VIII. 7.
Afrodita VIII. 5., VIII. 7.
Afrodité VIII. 5., VIII. 7.
Agáta I. 11., II. 5.
Aglája I. 1., V. 14.
Agnella XII. 14.
Ágnes I. 21., I. 28., III. 6., VI. 8., XI. 16.
Ágota I. 11., II. 5.
Agrippína II. 5.
Aida II. 2., VIII. 31.
Aina V. 10.
Ainó V. 10.
Ajándék II. 6., VII. 17., XII. 31.
Ajna V. 10.
Ajnácska IV. 25., XI. 15.
Ajnó V. 10.
Ajsa IV. 25., XI. 15.
Ajtonka VII. 19., X. 4.
Akilina II. 5.
Alba XII. 16.
Alberta VIII. 24., XI. 15.
Albertin VIII. 24., XI. 15.
Albertina VIII. 24., XI. 15.
Albina III. 1., VI. 22., XII. 16.
Alda V. 10.
Áldáska VIII. 13., X. 8., XII. 29.
Aléna V. 29.
Aleszja I. 9.

NŐI NEVEK

Alesszia I. 9.
Alett XII. 16.
Aletta XII. 16.
Alexa III. 20.
Alexandra III. 18., III. 20., V. 18.
Alexia I. 9.
Alfonza VIII. 2., X. 30.
Alfonzina VIII. 2., X. 30.
Alfréda II. 23., VII. 19., X. 28.
Alica VI. 29., VIII. 24.
Alicia VI. 29., VIII. 24.
Alícia VI. 29., VIII. 24.
Alida II. 5., VI. 17.
Alina VI. 17., VII. 28.
Alinda XII. 4.
Alinka VI. 17., XII. 24.
Alitta XII. 16.
Alíz VI. 29., VIII. 24.
Aliz VI. 29., VIII. 24., XI. 14.
Aliza VI. 29., VIII. 24.
Alízia VI. 29., VIII. 24.
Alma VII. 10.
Almira III. 9., V. 28., VIII. 25.
Almiréna III. 24., V. 29.
Alojzia VI. 21.
Aloma VI. 21.
Alóma VI. 21.
Alvina VI. 22., XII. 16.
Amábel VI. 11., VII. 11.
Amadea I. 28., III. 30., VIII. 10.
Amadil I. 5., II. 20., IX. 13.
Amál I. 28., V. 4., VII. 10., X. 7., XI. 20., XI. 21., XI. 30.
Amália I. 28., V. 4., VII. 10., X. 7., XI. 20., XI. 21., XI. 30.
Amanda II. 6., X. 26.
Amarant XII. 7.
Amaranta XI. 7., XII. 7.
Amarill V. 1.
Amarilla V. 1.
Amarillisz V. 1.
Amáta I. 5., II. 20., IX. 13.
Amázia I. 23., XII. 29.
Ambrózia XII. 7.
Amelda IX. 16.
Ameli I. 28., V. 4., VII. 10., X. 7., XI. 20., XI. 21., XI. 30.
Amélia V. 4., VI. 2.
Amelita VIII. 16.
Ametiszt X. 26.
Amina VIII. 31., XI. 27.
Aminta I. 30., VIII. 17.
Amira VIII. 31.
Amrita XII. 7.
Anabel VI. 9., VII. 1.
Anabella VI. 9., VII. 1.
Anasztázia III. 10., IV. 17., XII. 25.
Anatólia VII. 3.
Ancilla III. 25., XII. 23.
Anda II. 19.
Andelin I. 27.
Andelina I. 27.
Andi II. 4.
Andrea II. 4.
Andrométda II. 4.
Anélia VII. 26.
Anelma XII. 2.
Anett VI. 13., VII. 26.
Anetta VI. 13., VII. 26.
Angéla I. 4., I. 27., V. 31., VI. 1., VII. 21.
Angelika I. 4., I. 27.
Angelina VII. 15., VII. 21.
Angyalka I. 4., I. 27., V. 31.
Anica VII. 26.
Anicéta IV. 17.
Aniella XII. 14.
Anika VII. 26.
Anikó VII. 26., XII. 22.
Anilla VII. 26.
Anina VII. 26.
Anissza I. 21.
Anita VII. 26.
Anitra VII. 26.
Anízia XII. 30.
Anka VII. 26.
Anna VII. 26.
Annabel VI. 9., VII. 1.
Annabell VI. 9., VII. 1.
Annabella VI. 9., VII. 1.
Annaliza VI. 9.
Annamari VI. 9.
Annamária VI. 9.
Annaregina VII. 26.
Annarita VI. 9.
Annavera VI. 9.
Annunciáta III. 25.
Anriett I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.
Antea II. 27.
Antigoné II. 27.
Antoanett II. 28.
Antonella V. 3.
Antónia II. 28., IV. 29., V. 3., V. 4., V. 10.
Antoniett II. 28.
Antonietta II. 28.
Anzelma IV. 21.
Apollinária I. 8., VII. 23.
Apollónia I. 28., II. 9., III. 8., VII. 7.
Aporka II. 2.
Appia III. 23., XI. 22.
Áprilka III. 23., XI. 22.
Arabella III. 13., VIII. 7.
Aranka II. 8., VII. 19., X. 4., X. 15., X. 16., XII. 2.
Arany VI. 16., VII. 19., X. 4.
Aranyka VI. 16., VII. 19., X. 4.
Aranyos VI. 16., VII. 19., X. 4.
Ariadna VI. 7., IX. 17.
Ariadné VI. 7., IX. 17.
Ariella IV. 11., XI. 10.
Arika VIII. 17.
Arikán VIII. 17.
Arita III. 13.
Arlett IV. 11.
Armanda IV. 7.
Armandina IV. 7.
Armida IX. 14., IX. 22., XII. 4.
Armilla IX. 14., IX. 22., XII. 4.
Ármina VI. 2.
Árnika IV. 17.
Arnolda VII. 8., VII. 18.
Árpádina XII. 11.
Artemisz I. 22., VI. 6.
Árvácska V. 5., VII. 27.
Arzénia VII. 19.
Asma IV. 17.
Aszpázia I. 2., XII. 29.
Asszunta IV. 7., VIII. 15.
Asztéria VIII. 10.
Asztrid XI. 12.
Asztrida XI. 12.
Atalanta III. 10., VII. 6.
Atália XII. 3.
Atanázia VIII. 14.
Aténa I. 18., VII. 16.
Aténé I. 18., VII. 16.
Auguszta III. 27., III. 29., XII. 18.

Augusztina III. 27., III. 29.
Aura VII. 19., XII. 2.
Aurea VII. 19.
Aurélia VII. 19., X. 15., X. 16., XII. 2.
Auróra X. 4., X. 15., X. 16.
Avarka XI. 5.
Azálea XII. 24.
Azucséna IV. 7., VII. 30.
Azura VI. 19.
Azurea VI. 19.
Babett VII. 4.
Babetta VII. 4.
Babiána XII. 4.
Babita XII. 4.
Bagita V. 25.
Balbina III. 31.
Balda II. 27.
Balzsam IV. 6.
Baranka I. 21.
Barbara XII. 4.
Barka IV. 17., VI. 13.
Bársony V. 25., VI. 27.
Bársonyka V. 25., VI. 27.
Baucisz XII. 4.
Bea VII. 29., IX. 6.
Beáta III. 8., III. 22., VI. 24., VI. 29., IX. 6., XII. 16.
Beatricse I. 18., VI. 29., VIII. 29., X. 14.
Beatrisz I. 18., VI. 29., VIII. 29., X. 14.
Beatrix I. 18., VI. 29., VIII. 29., X. 14.
Béda V. 25.
Begónia IX. 7., XII. 17.
Béke VI. 5.
Belinda II. 3., VIII. 13.
Bella VIII. 31., IX. 1.
Benáta I. 4.
Benedikta I. 4., VIII. 13., X. 8., XII. 29.
Benigna VI. 20., XI. 1.
Benita XI. 12.
Benjamina III. 31.
Bereniké II. 4., VII. 9.
Berill VII. 26., XI. 4.
Bernadett II. 18., IV. 16.
Bernadetta IV. 16., V. 19., V. 20.
Bernarda IV. 16., V. 19., V. 20.
Berta V. 1., VII. 4., VIII. 6.
Bertilla XI. 5.
Bertina IX. 5.
Bertolda III. 29., XI. 5.

NŐI NEVEK

Béta XI. 19.
Betsabé XI. 19.
Betta VII. 4.
Betti VII. 4.
Bettina VII. 4., VIII. 6., X. 8.
Bianka VIII. 10., XII. 1.
Bibiána XII. 2.
Bíbor IV. 6.
Bíbora IV. 6.
Bíboranna IV. 6.
Bíborka IV. 6.
Birgit II. 1., VII. 23., X. 8., X. 11.
Bítia XI. 19.
Blandina V. 10., V. 18., VI. 2.
Blanka VIII. 10., X. 25., XII. 1.
Blazsena II. 3.
Blondina XII. 1.
Bóbita VI. 1., VI. 22.
Bodza V. 15.
Bogárka V. 22.
Bogáta IX. 15.
Bogi VIII. 1., VIII. 22.
Boglár VIII. 1., VIII. 22.
Boglárka VIII. 1., VIII. 22.
Bojána IV. 24.
Bolda VIII. 29.
Bonita XII. 1.
Bóra XII. 4.
Borbála XII. 4.
Borbolya III. 11.
Borcsa XII. 4.
Bori XII. 4.
Boris XII. 4.
Boriska XII. 4.
Borka XII. 4.
Boróka XII. 4.
Borostyán III. 11.
Borsika III. 11.
Bozsena II. 11.
Bozsóka VII. 15., XI. 9.
Brenda V. 16., XI. 29.
Brigitta II. 1., VII. 23., X. 8., X. 11.
Brunella X. 6., X. 11.
Brunhilda XI. 17.
Cecília VI. 3., XI. 22.
Cecilla XI. 22.
Celerina II. 3.
Celesztina IV. 6., V. 19., VI. 27., VIII. 14., X. 14.
Célia VI. 3., XI. 22.
Celina VII. 17., X. 11., X. 21.
Cezarina I. 12.
Ciklámen XI. 26., XII. 4., XII. 5.
Cilla VI. 3., XI. 22.
Cinella I. 22., VI. 6., X. 20.
Cinna I. 22., VI. 6., X. 20.
Cinnia II. 1., VI. 12.
Cintia I. 22., VI. 6., X. 20.
Cippóra VII. 5., IX. 26.
Cipra VII. 5., IX. 26.
Cipriána VII. 5., IX. 26.
Ciprienn VII. 5., IX. 26.
Cirilla VII. 5., VII. 7., X. 28.
Csende VII. 11., XI. 18.
Csendike VII. 11., XI. 18.
Csenge II. 4., VII. 24.
Csengele II. 4., VII. 24.
Cseperke III. 1., VIII. 7.
Csepke III. 1., VIII. 7.
Cserne V. 10.
Csilla III. 22., IV. 22., VI. 2., VIII. 10., XI. 22.
Csillag III. 22., VIII. 10.
Csinszka II. 3., XII. 6.
Csobánka VIII. 6.
Csobilla VIII. 6.
Csönge II. 4., VII. 24.
Csöre XI. 19.
Dafna X. 25.
Dafné X. 25.
Dália X. 25.
Dalida V. 31., VII. 21.
Dalla X. 25.
Dalma V. 7., V. 12., VII. 12., XII. 5.
Damarisz X. 4.
Damiána IX. 26., IX. 27.
Damira IX. 26., XII. 11.
Damjána IX. 26., IX. 27.
Dana VII. 21.
Danica VII. 21.
Daniela VII. 21.
Daniéla VII. 21.
Daniella VII. 21.
Danila VII. 21.
Danka VII. 21.
Danuta VII. 21.
Dára IV. 10.
Dária X. 25.
Darina II. 24., XII. 31.
Darinka II. 24., XII. 31.
Dea VI. 20., VII. 31.
Debóra IV. 24., IX. 15.
Délia I. 22., VI. 6., X. 20.
Délibáb VIII. 25., XII. 24.
Delila XII. 9.
Delinda III. 28.
Delinke XI. 10.
Della I. 29., XII. 24.
Demetria VI. 21.
Denisza V. 15., XII. 6.
Denissza V. 15., XII. 6.
Dezdemóna VI. 18., XI. 28.
Dézi V. 23.
Dezideráta V. 8.
Dezidéria V. 8.
Dia VI. 9., VI. 10., IX. 18.
Diána VI. 9., VI. 10., IX. 18.
Diké X. 1.
Dina VI. 20., VIII. 12.
Dionízia V. 15., X. 9., XII. 6.
Ditta V. 6., VI. 29., VI. 30., IX. 16.
Ditte II. 6., IX. 16.
Dolli II. 6.
Dolóresz VI. 18., IX. 15.
Dolorita VI. 18., IX. 15.
Doloróza VI. 18., IX. 15.
Domicella V. 12.
Dominika VII. 6., VIII. 4.
Dominka VII. 6., VIII. 4.
Domitilla V. 12.
Donáta VII. 7., VII. 17., XII. 31.
Donatella VII. 30., VIII. 7.
Donna VII. 30.
Dóra II. 6.
Dorina II. 6., IX. 2.
Dorinka II. 6., IX. 2.
Dorisz IV. 28.
Dorit II. 6.
Dorka II. 6.
Dorkás II. 6.
Dorkász II. 6.
Dormánka I. 22., XI. 30.
Dorotea II. 6.
Doroti II. 6.
Dorotina II. 6.
Dorottya II. 6.
Döníz V. 15.
Druzsiána VII. 11.
Dulcinea VIII. 11., V. 13.
Dusánka III. 26., IV. 9., IX. 7.

Dusmáta III. 26., IV. 9., IX. 7.
Dzsenet V. 30.
Dzsenifer I. 3.
Dzsenna I. 3., V. 30.
Dzsenni I. 3., V. 30.
Dzsesszika VII. 17.
Éda XII. 13.
Edda XII. 13.
Edentina II. 26.
Edina II. 26.
Edit IX. 16.
Edmunda XI. 16., XI. 20.
Edna II. 26.
Édua III. 10., V. 9., VI. 23.
Eduárda III. 18., X. 13.
Edvarda III. 18., X. 13.
Edvina X. 4., X. 12.
Effi II. 8.
Egberta IV. 24.
Eija II. 19.
Elektra III. 15., V. 26.
Eleonóra II. 21., VII. 9., VII. 11., VII. 12.
Életke XI. 4.
Elfrida II. 8., VIII. 2.
Eliána II. 16., VII. 20.
Eliz V. 6., VI. 18.
Elíz V. 6., VI. 18.
Eliza II. 19., V. 24.
Elizabet II. 19.
Elke II. 5., XII. 16.
Ella II. 10., II. 13., III. 24., IX. 2.
Ellina I. 7., XI. 4.
Elma V. 4., VII. 10.
Elmira III. 9., V. 28., VIII. 25.
Elvira II. 10., III. 6., III. 9.
Elza XII. 1., XII. 13.
Emanuéla III. 26.
Emerencia I. 23.
Emerita IX. 14., IX. 22., XII. 4.
Emese I. 23., VII. 5.
Emili I. 5., VII. 19., IX. 19.
Emília I. 5., VII. 19., IX. 19.
Emiliána I. 5., V. 19., VI. 30., VIII. 17., XI. 20.
Emíra VIII. 31.
Emma IV. 19., VI. 29., XI. 24., XI. 25.
Emő III. 23., XII. 8.
Emőke III. 23., XII. 8.
Enciána VI. 9., XII. 11.
Ené XI. 13.

NŐI NEVEK

Enéh XI. 13.
Enid VIII. 13., XII. 1., XII. 13.
Enikő IV. 16., IX. 15.
Enna IX. 8.
Eper VII. 8., VII. 19.
Eperke VII. 8., VII. 19.
Epifánia I. 6., I. 21.
Eponin II. 16., IX. 20.
Era I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., VIII. 31.
Erátó II. 12., XII. 10.
Erika I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., VIII. 31.
Erina VI. 28.
Ermelinda X. 29.
Erna I. 12., V. 5., VIII. 29.
Erneszta I. 12., VIII. 29.
Ernesztina I. 12., VIII. 29.
Ervina IV. 25., IV. 26.
Ervínia IV. 25., IV. 26.
Erzsébet XI. 19.
Esma III. 16., VIII. 8.
Estilla VII. 8., VII. 15.
Eszmeralda III. 16., VIII. 8.
Esztella VII. 14., VII. 15., VII. 19.
Eszténa VII. 15., VII. 19.
Eszter V. 24., VII. 8.
Etel II. 24.
Etelka I. 29., II. 5., VI. 11., VI. 12., X. 8., XII. 16.
Eudoxia III. 1., IX. 16.
Eufémia VI. 18., VI. 27., IX. 16.
Eufrozina I. 1., IX. 25.
Eugénia IX. 16., XII. 25.
Eulália II. 12., XII. 10.
Eunika II. 24.
Euniké II. 24.
Euridiké X. 1.
Eutímia V. 3.
Euzébia III. 16., X. 29., XII. 16.
Éva XII. 24.
Evangelina XII. 27.
Evelin V. 26.
Evelina V. 26.
Evetke V. 6.
Evódia VI. 18.
Fabiána I. 20., VI. 20.
Fabrícia XII. 27.
Fáni I. 2., I. 16., III. 9., X. 30.
Fanni I. 2., I. 16., III. 9., X. 30.
Fáta II. 23.
Fatima V. 13., VI. 4., VI. 5., X. 13.
Fatime V. 13., VI. 4., VI. 5., X. 13.
Fausztina I. 18., II. 15., VII. 9.
Febrónia VI. 25.
Fedóra IV. 28.
Fédra V. 1., VII. 4., IX. 2.
Fehér XII. 16.
Fehéra XII. 16.
Fehére XII. 16.
Fehérke V. 9., XII. 16.
Felícia V. 20., VI. 6., IX. 30.
Feliciána VI. 9., VI. 20.
Felicita III. 6., XI. 23.
Felicitás III. 6., XI. 23.
Felicitász III. 6., XI. 23.
Ferdinanda V. 30.
Fernanda V. 30.
Fiametta II. 1., V. 22.
Fiamma II. 1., V. 22.
Fidélia IV. 24.
Filadelfia I. 3., V. 10.
Filippa II. 16.
Filoméla VIII. 11., XI. 29.
Filoména VIII. 11., XI. 29.
Filotea XI. 5., XII. 9.
Fióna VIII. 11.
Fiorella VII. 29.
Fioretta VII. 29.
Flávia X. 5.
Flóra VII. 29., XI. 24.
Floransz VI. 20.
Florencia VI. 20., IX. 27., XI. 10.
Florentina VI. 20., IX. 27., XI. 10.
Florianna V. 1., V. 4.
Florina V. 1., V. 4.
Florinda VII. 29., XI. 24.
Fortuna IV. 23.
Fortunáta IV. 23.
Franciska III. 9., VIII. 21., XII. 12.
Franka X. 4.
Frida V. 6., IX. 20., X. 19.
Friderika V. 6., IX. 20., X. 19.
Fruzsina I. 1.
Fulvia IV. 10., X. 5.
Fürtike V. 15.
Füzike II. 13.
Gabriella II. 4., III. 24., IX. 29., XII. 12.
Gajána I. 19., VII. 27.
Galamb V. 20., IX. 17.
Galatea IV. 19., VIII. 1.
Galina X. 5., X. 11.
Gardénia V. 10., XII. 9.
Gemella VI. 2., XII. 10.
Gemma IV. 11., V. 12., V. 14., VI. 20.
Genovéva I. 3.
Georgina II. 15., XII. 9.
Gerda I. 30., V. 13., VIII. 13., IX. 24.
Gerle III. 29., V. 20.
Gertrúd III. 17., VIII. 13., XI. 16., XI. 17.
Gertrúdisz III. 17., VIII. 13., XI. 16., XI. 17.
Gilberta X. 24.
Gilda IV. 19., IX. 1.
Gina II. 15., XII. 9.
Giszmunda IX. 24.
Gitta VI. 10., X. 8.
Gizella V. 7.
Glenda IV. 11., V. 13.
Glória IV. 11., V. 13.
Godiva IV. 11.
Golda VII. 19., X. 4.
Gordána V. 10.
Grácia VI. 13., VIII. 21.
Graciána VI. 1.
Graciella VI. 1., XII. 18.
Gréta I. 28., II. 22.
Gréte I. 28., II. 22.
Gréti I. 28., II. 22.
Grizelda IX. 24.
Gunda III. 3.
Gvenda I. 3.
Gvendolin I. 3.
Gyémánt X. 4.
Gyopár III. 1., XII. 6.
Gyopárka III. 1., XII. 6.
Gyöngy I. 18., V. 12., V. 14.
Gyöngyi V. 12., V. 14., X. 23.
Gyöngyike V. 12., V. 14., X. 23.
Gyöngyös V. 12., V. 14., X. 23.
Gyöngyvér I. 3., V. 26., X. 23.
Gyöngyvirág IV. 24., V. 12., V. 14.

NŐI NEVEK

Györgyi II. 15., IV. 24., V. 5., XII. 9.
Györgyike II. 15., IV. 24., V. 5., XII. 9.
Hágár VIII. 9., XII. 4.
Hajna VII. 9., VIII. 21., X. 10.
Hajnácska IV. 25., XI. 15.
Hajnal III. 27., VI. 19., X. 4.
Hajnalka III. 27., VI. 19., X. 4.
Hajni III. 27., VI. 19., X. 4.
Hanga V. 18., VIII. 31.
Hanka V. 24.
Hanna III. 28., V. 20., V. 30.
Hannadóra III. 6.
Hanni III. 28., V. 20., V. 30.
Hargita VIII. 5.
Hargitta VIII. 5.
Harmat VIII. 3., XII. 18.
Harmatka VIII. 3., XII. 18.
Havaska VIII. 5.
Hedda X. 17.
Hédi X. 17.
Hedvig II. 24., VII. 18., X. 15., X. 16., X. 17.
Héla IV. 23., VII. 31.
Helén VIII. 13., VIII. 18., VII. 21., VII. 31., X. 14.
Heléna VII. 31., VIII. 13., VIII. 18.
Helga VI. 8., VII. 11., IX. 11., X. 3.
Helka VII. 11.
Hella IV. 23., V. 27., VII. 31., X. 14.
Heni I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.
Henriett I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.
Henrietta I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13.
Héra VI. 24.
Hermia VIII. 28.
Hermina I. 3., IV. 13., IV. 18., VIII. 3., XII. 24.
Herta VI. 14.
Hetti II. 24., VII. 18., X. 15., X. 16., X. 17.
Hiacinta I. 30.
Hieronima IX. 30.
Hilária VIII. 12.
Hilda IV. 30., VIII. 12., IX. 3., XI. 17.
Hildegárd IX. 17.
Hilka XI. 17., XI. 27.
Hippia VIII. 13.
Hippolita VIII. 13.
Hófehérke V. 9., VIII. 5., XII. 16.
Holda IV. 30., VII. 11.
Honóra IX. 10., IX. 30.
Honoráta I. 11., IV. 5.
Honória IX. 10., IX. 30.
Honorina IX. 10., IX. 30.
Honorka IX. 10., IX. 30.
Horácia VI. 22.
Hortenzia VI. 1., XI. 17.
Hóvirág III. 21., IV. 3.
Huberta III. 20., XI. 3.
Hunóra IV. 24., IX. 10., IX. 30., IX. 30.
Hunorka IV. 24., IX. 10., IX. 30., IX. 30.
Ibolya VIII. 7., VIII. 13., IX. 12.
Ibolyka VIII. 7., VIII. 13., IX. 12.
Ica III. 13., IV. 13., V. 6., IX. 4., IX. 6., XI. 3.
Ida III. 13., IV. 13., V. 6., IX. 4., IX. 6., XI. 3.
Iduna V. 5., V. 6., V. 8.
Ifigénia IX. 21.
Ignácia VII. 31.
Ilda III. 10., IV. 30., IX. 17., IX. 21., IX. 23., XI. 17.
Ildikó III. 10., IV. 30., IX. 17., IX. 21., IX. 23., XI. 17.
Ilka IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Illa IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Ilma IV. 18., IV. 23., VII. 21., VIII. 18., X. 14., XI. 29.
Ilon IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Ilona IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Ilonka IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Ilus IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Iluska IV. 23., VII. 31., VIII. 18., IX. 23.
Ilze XI. 19.
Imelda V. 12., IX. 16.
Immakuláta XII. 8.
Imola V. 13.
Indira IV. 3., VII. 30.
Indra VII. 13., VIII. 4.
Inez I. 21., I. 28., III. 6.
Inge II. 11.
Ingeborg VII. 30., X. 22.
Ingrid II. 5., IX. 2.
Inka VII. 30., IX. 2.
Innocencia II. 1.
Ippolita VIII. 13.
Irén III. 25., IV. 3., IV. 5., V. 5., VI. 28., X. 20.
Iréne III. 25., IV. 3., IV. 5., V. 5., VI. 28., X. 20.
Irénke III. 25., IV. 3., IV. 5., V. 5., VI. 28., X. 20.
Irina III. 25., IV. 3., IV. 5., V. 5., VI. 28., X. 20.
Iringó VI. 28., X. 20., XII. 24.
Írisz III. 25., IX. 22.
Irma III. 3., III. 20., V. 3., VI. 2., IX. 8., IX. 12.
Iséria III. 25., IX. 28.
Itala I. 15., III. 10.
Ivána V. 12., V. 13.
Ivett I. 13., V. 6.
Ivetta I. 13., V. 6.
Ivica V. 12.
Ivola V. 3., VI. 15., VI. 25.
Ivon V. 19.
Ivonn V. 19.
Iza VII. 8.
Izabella I. 4., II. 26., VI. 8., VII. 4., VII. 8., VII. 12., VIII. 31., IX. 1.
Izaura V. 1., V. 15.
Izidóra IV. 17.
Izméne III. 25., IX. 28., IX. 30.
Izolda VI. 15.
Izóra V. 1., V. 15.
Jácinta I. 30.
Jadviga X. 17.
Jáél II. 8.
Jáhel II. 8.
Jakobina II. 8., VII. 25.
Jana V. 24., V. 30.
Janina I. 16., III. 28., V. 30.
Janka II. 4., V. 30.
Jára II. 4., III. 14.
Jarmila II. 4., III. 14.
Jávorka II. 24., V. 10.
Jázmin II. 24., V. 10.
Jelena VII. 31., VIII. 13., VIII. 18.
Jelina VII. 31., VIII. 13., VIII. 18.
Jelka VIII. 18.
Jella III. 24.
Jenni V. 30.
Jerne VI. 28.
Jeronima IX. 30.
Jerta VIII. 13.
Jetta III. 16.
Johanna II. 2., II. 4., III. 28., III. 31., V. 12., V. 20., V. 30., VIII. 21., XII. 12.
Jolán VI. 15., XI. 18., XI. 20.
Jolanda VI. 15.
Jolánta VI. 15.
Jolina IX. 15.
Jonka VI. 15.
Jordána II. 15.
Jozefa II. 14., III. 19., X. 3.
Jozefina II. 14., III. 17., III. 19., X. 23.
Józsa II. 14., III. 19., IX. 1.
Judit I. 13., V. 5., V. 6., VI. 29., VI. 30., XII. 10.
Júlia IV. 8., V. 22., VII. 21.
Julianna II. 16., IV. 5., V. 14., V. 22., VI. 19.
Julietta VII. 30.
Julitta VII. 30.
Júnó II. 16., VI. 1.
Jusztícia VI. 16., IX. 26., IX. 28.
Jusztina VI. 16., IX. 26., IX. 28.
Jusztínia VII. 16., IX. 26., IX. 28.
Jutta V. 5., VII. 30., XII. 22.
Kalina VII. 11.
Kalipszó VI. 8.
Kalli VI. 8.
Kalliopé VI. 8.
Kalliszta II. 6., IV. 25., V. 11., IX. 2.
Kámea III. 3., V. 18., VII. 18.
Kamélia VIII. 3., IX. 16.

Kamilia III. 3., III. 10., V. 18., VII. 18., VII. 27., VIII. 29., XII. 28.
Kamília III. 3., III. 10., V. 18., VII. 18., VII. 27., VIII. 29., XII. 28.
Kamilla III. 3., III. 10., V. 18., VII. 18., VII. 27., VIII. 29., XII. 28.
Kandida III. 10., VIII. 29., X. 22.
Karen III. 24., XI. 7., XI. 25.
Karin III. 24., XI. 7., XI. 25.
Karina III. 24., IV. 30., XI. 7., XI. 25.
Karitász VII. 3., VII. 4.
Karla V. 9., XI. 4.
Karméla VII. 16.
Karmelina VII. 16.
Karmella VII. 16.
Karmen VI. 2., VII. 16.
Kármen VI. 2., VII. 16.
Karola V. 9., XI. 4.
Karolin V. 9., XI. 4.
Karolina II. 2., V. 9., XI. 4.
Karolt XI. 4.
Kasszandra IV. 25., IX. 2.
Kata IV. 29., XI. 25.
Katalin II. 13., III. 9., III. 22., III. 24., IV. 29., IV. 30., V. 9., IX. 15., XI. 25., XII. 31.
Katinka XI. 25.
Kenza V. 27.
Kersztin VII. 24.
Kerubina VI. 4., VIII. 4.
Késa V. 7.
Kiara IV. 17., VIII. 11., VIII. 12.
Kiliána VII. 8.
Kimberli VIII. 3.
Kincső II. 1., VII. 24.
Kinga VII. 24.
Kira VII. 7., VIII. 3.
Kíra VII. 7., VIII. 3.
Kiri VII. 24.
Kirilla VIII. 3.
Kisanna VII. 26.
Kisó VII. 26.
Kitti IV. 30., XI. 25., XII. 31.
Klára IV. 17., VIII. 11., VIII. 12.
Klarissza I. 15., VIII. 11., VIII. 12.

NŐI NEVEK

Klaudia III. 20., V. 18., VI. 6.
Klélia XI. 23.
Klemencia XI. 23.
Klementina X. 21., XI. 14., XI. 23.
Kleó VIII. 1., X. 20.
Kleopátra VIII. 1., X. 20.
Klió IV. 11., IX. 25.
Kloé VI. 21.
Klotild VI. 3.
Kolett III. 6.
Koletta III. 6.
Kolomba V. 20., IX. 17.
Kolombina V. 20., X. 21.
Konkordia I. 1., II. 18.
Konstancia IX. 19.
Konstantina IX. 19.
Kora X. 22.
Korália V. 12., V. 14.
Korall V. 12., V. 14.
Kordélia X. 22.
Korina X. 22.
Korinna X. 22.
Kornélia III. 3., III. 31., IX. 16.
Kozett III. 6.
Kozima IX. 26., IX. 27.
Kreszcencia IV. 5., IV. 7., VI. 15.
Krimhilda XI. 17.
Kriszta VI. 22., VII. 24., VIII. 5.
Krisztabell VI. 22., VII. 24., VIII. 5.
Krisztiána VI. 22., VII. 24., VIII. 5.
Krisztina VI. 22., VII. 24., VIII. 5.
Krizanta X. 14., X. 25.
Kunigunda III. 3.
Küllikki XII. 8.
Küne III. 3.
Ladiszla VI. 27.
Lamberta IV. 16.
Lara III. 26.
Larcia X. 4.
Larina VIII. 12., IX. 5.
Larissza III. 26.
Lartia X. 4.
Laura VI. 17., VI. 28., X. 19.
Laurencia VI. 28., X. 8.
Lavínia IV. 14.
Lea III. 22.
Léda II. 5., XII. 24.
Leila II. 13., VI. 21.
Lejla II. 13., VI. 21.
Lelle X. 16.
Léna VII. 21., VII. 22., VII. 31.
Léni VII. 21., VII. 22., VII. 31.
Lenka VII. 21.
Lenke VII. 22., VII. 23., VIII. 18.
Lenóra II. 21.
Leona I. 4., II. 20., II. 21., IV. 11., XII. 9.
Leonarda XI. 6., XI. 26., XI. 27.
Leonetta I. 17.
Leonóra II. 21., III. 26., VII. 9., VII. 12., VII. 15.
Leontina III. 1., XII. 6.
Leopolda XI. 15.
Leopoldina XI. 15.
Letícia VIII. 12., VIII. 30.
Létó VIII. 12., VIII. 30.
Letta V. 3., VI. 15., VI. 25.
Letti VIII. 12., VIII. 30.
Levendula VI. 18., VII. 22., VII. 24.
Lia III. 22.
Liána VI. 19.
Lícia I. 6., I. 9.
Lida II. 12., III. 27., IV. 14., VIII. 3.
Lídia II. 12., III. 27., IV. 14., VIII. 3.
Lígia III. 27., VIII. 3.
Lili VII. 11.
Lilia VII. 11.
Lilian VII. 27., VIII. 11.
Lilián VII. 27., VIII. 11.
Liliána VII. 27., VIII. 11.
Lilianna VII. 27., VIII. 11.
Lilibell VII. 11.
Lilien VII. 27., VIII. 11.
Liliom VII. 27., VIII. 11.
Liliróza VII. 11.
Lilla II. 12., II. 16., VII. 11.
Lilu I. 19.
Lina IX. 23., XI. 4.
Linda II. 13.
Linett IX. 23., XI. 4.
Linetta IX. 23., XI. 4.
Lionella III. 1.
Lívia II. 12., X. 14., XII. 10.
Liza VII. 8., XI. 25.
Lizandra I. 18., III. 13.
Lizavéta XI. 19.
Lizett XI. 19.
Lizetta XI. 19.
Lola IX. 15.
Lolita IX. 15.
Lolli VI. 17., VI. 28., X. 19.
Lora VI. 28., X. 19.
Loréna X. 8.
Lorett VI. 17., VI. 28., X. 19.
Loretta XII. 10.
Loriana X. 8.
Lorin X. 8.
Lorina X. 8.
Lotte VII. 17.
Lotti VII. 17.
Luca XII. 13.
Lúcia III. 25., IX. 16., XII. 13.
Luciána I. 7., XII. 13.
Lucilla VII. 27.
Lucinda VII. 27.
Ludmilla IX. 16., IX. 17.
Ludovika I. 31., III. 15., VI. 9., IX. 13., X. 1.
Lujza I. 31., III. 2., III. 15., VI. 21., VII. 24., VIII. 11., IX. 13.
Lukrécia III. 15., VII. 9.
Mábel VI. 11., IX. 7.
Mabella VI. 11., IX. 7.
Madlen V. 25.
Madléna V. 25.
Magda V. 25., VII. 17., VII. 22.
Magdaléna V. 25., VII. 17., VII. 22.
Magdi V. 25., VII. 17., VII. 22.
Magdó V. 25., VII. 17., VII. 22.
Magdolna V. 25., VII. 17., VII. 22.
Maja III. 28., V. 1.
Maléna V. 25., VII. 17., VII. 22.
Malvin IV. 19., X. 1.
Malvina IV. 19., X. 1.
Mályva V. 11., X. 17.
Manda II. 6., VII. 22., X. 26.
Manfréda I. 28.
Manka III. 26., VII. 15.
Manna IV. 7.

Manolita III. 26., VII. 15.
Manon VIII. 5.
Manszvéta II. 19.
Manuela III. 26., VII. 15.
Manuéla III. 26., VII. 15.
Manuella III. 26., VII. 15.
Mara IV. 26.
Marcella I. 31., VI. 28.
Marcellina VII. 17.
Margarét VII. 20.
Margaréta VII. 20.
Margaretta VII. 20.
Margarita VII. 20.
Margit I. 18., I. 19., I. 28., II. 22., VI. 10., VI. 20., VII. 9., VII. 20., VIII. 26., IX. 2., X. 16., X. 17., X. 25., XI. 16., XII. 30.
Mária I. 23., II. 2., II. 11., III. 25., IV. 2., IV. 7., IV. 26., V. 24., V. 29., V. 31., VII. 2., VII. 6., VII. 16., VII. 17., VII. 22., VIII. 2., VIII. 5., VIII. 15., VIII. 22., IX. 8., IX. 12., IX. 15., IX. 19., IX. 24., X. 3., X. 7., X. 8., X. 11., X. 22., XI. 21., XII. 8., XII. 15., XII. 18.
Mariann IV. 27., IV. 30.
Marianna IV. 27., IV. 30., XI. 1.
Marietta II. 11.
Marilla IX. 21.
Marina VII. 9., VII. 20.
Marinella III. 25., VII. 9., VII. 20.
Marinetta VII. 9., VII. 20., VIII. 25.
Markéta VII. 13.
Marléne V. 25., VII. 17., VII. 22.
Márta I. 19., VII. 29.
Márti I. 19., VII. 29.
Martina I. 30.
Matild III. 14., V. 31.
Matilda III. 14., V. 31.
Mátka III. 25., XI. 10.
Maura II. 13., V. 3., IX. 21.
Maurícia IX. 22.
Maxima III. 26., VII. 30.
Maximilla VI. 25.
Medárda VI. 8.
Médea V. 15., VIII. 1., IX. 30.

NŐI NEVEK

Médi VII. 22.
Megán VIII. 20.
Melani I. 10.
Melánia I. 7., I. 10., XII. 31.
Melina VII. 10.
Melinda X. 29.
Melióra IV. 24., V. 29.
Melissza III. 10.
Melitta III. 10., IV. 24., IX. 15.
Melodi V. 29.
Melódia V. 29.
Meluzina IX. 15., XI. 10.
Mendi II. 6., X. 26.
Menodóra II. 6., IX. 10.
Menta VIII. 14.
Mercédesz IX. 24.
Méta III. 14.
Metella I. 24., V. 31., VII. 6., VIII. 31.
Metta III. 14.
Mia VII. 2., VIII. 2.
Mihaéla VI. 19., VIII. 24.
Mikolt XII. 6., IX. 10., IX. 25.
Milda VII. 13.
Miléna I. 24., V. 24.
Miletta VII. 6.
Milica IX. 16.
Milka VII. 18.
Milla VII. 18.
Mimóza VIII. 28.
Mína IV. 13.
Mínea XII. 24.
Minerva V. 2., VIII. 23.
Minka IV. 13.
Minna IV. 13.
Mira V. 10., IX. 21.
Míra V. 10., IX. 21.
Mirabel IX. 27., X. 22.
Mirabell IX. 27., X. 22.
Mirabella IX. 27., X. 22.
Miranda V. 10.
Mirandella V. 11.
Mirandola V. 11.
Mirandolína V. 11.
Mirella V. 21., IX. 21.
Miriam VIII. 22.
Miriám VIII. 22.
Mirjam VIII. 22.
Mirjána VIII. 22.
Mirka V. 10., IX. 21.
Mirna V. 9.
Mirtill II. 23., VIII. 3.
Misell VI. 19., VIII. 24.
Modeszta II. 5., XI. 4.
Mona VIII. 31.
Móna VIII. 31.
Móni V. 4., VIII. 27.
Mónika V. 4., VIII. 27.
Montika VIII. 14.
Morella VII. 6., VII. 19.
Morgána VI. 26., VIII. 28.
Muriel IX. 4.
Múzsa IV. 2., IV. 3.
Nadett II. 18., IV. 9.
Nadia VIII. 1.
Nadin VIII. 1.
Nadinka VIII. 1.
Nádja VIII. 1.
Nanett VII. 26.
Nanetta VII. 26.
Naomi IV. 22., IX. 1., IX. 10., XII. 24.
Naómi IV. 22., IX. 1., IX. 10., XII. 24.
Napsugár III. 21., VII. 3.
Nárcisz III. 18., X. 29.
Narcissza III. 18., X. 29.
Násfa V. 12., V. 14.
Nasztázia III. 10., IV. 17., XII. 25.
Natália VII. 27., VIII. 26., XII. 1., XII. 9.
Natasa XII. 9.
Nauszika VII. 28., XII. 16.
Nauszikà VII. 28., XII. 16.
Nauzika VII. 28., XII. 16.
Nedda VII. 6., VIII. 4.
Nefelejcs IV. 17., IV. 24.
Nelli VII. 11.
Nenszi VII. 26.
Nerina V. 12., XII. 25.
Neszta IV. 15., IV. 17.
Netta VI. 13.
Niké IV. 25., XII. 23.
Niki III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.
Nikodémia III. 27., VIII. 3.
Nikol III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.
Nikola III. 21., IX. 10.
Nikolett III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.
Nikoletta III. 21., IX. 10., IX. 25., XII. 6.
Níla IX. 10.
Nilla V. 31.
Nimfa XI. 10.
Nina VII. 26., XII. 22.
Ninett VII. 1., VII. 26.
Ninetta VII. 1., VII. 26.
Ninon VII. 26.
Niobé IX. 15.
Noa IV. 22.
Noélia VII. 27., VIII. 26., XII. 1., XII. 9.
Noella VII. 27., VIII. 26., XII. 1., XII. 9.
Noémi IV. 22., IX. 1., IX. 10., XII. 24.
Nona III. 16., III. 17., VIII. 5.
Nóna III. 16., III. 17., VIII. 5.
Nóra II. 21., VII. 9., VII. 11., VII. 12.
Norberta VI. 6.
Nóri II. 21., VII. 9., VII. 11., VII. 12.
Norina VII. 11., IX. 30.
Norma IV. 13., IV. 23., V. 23.
Nyeste III. 10., IV. 15., IV. 17., XII. 25.
Odett IV. 20., X. 23.
Odetta IV. 20., X. 23.
Odil IV. 20., X. 23.
Odília IV. 20., X. 23., XII. 13.
Ofélia V. 13., IX. 5.
Oktávia VIII. 6., IV. 15.
Olga VI. 21., VI. 27., VII. 11., VII. 27.
Olimpia XII. 17.
Olinda VII. 7., XI. 16.
Oliva III. 5.
Olivia III. 5.
Olívia III. 5.
Opika II. 2., VII. 15.
Orália IV. 19., VIII. 12.
Orchidea VIII. 1.
Orgona I. 30., IX. 9.
Oriána VI. 7., IX. 17.
Orsi X. 21.
Orsika X. 21.
Orsolya X. 21.
Oszvalda VIII. 5.
Otília XII. 13.
Ottilia XII. 13.
Oxána I. 24., IV. 12.
Örsi VII. 14., X. 26.
Örzse XI. 19.
Őszike IX. 23.

Őzike III. 16., VIII. 5., X. 29.
Pálma V. 10., VIII. 1., X. 5.
Palmira V. 10., X. 5.
Palóma V. 20., IX. 17.
Pamela VI. 1., IX. 15.
Paméla VI. 1., IX. 15.
Pamína VIII. 31., IX. 6.
Pandora VI. 1.
Pandóra VI. 1.
Panka VII. 26.
Panna VII. 26.
Panni VII. 26.
Paszkália II. 11., V. 14., V. 17.
Pasztorella V. 17., VIII. 6.
Patrícia III. 13., IV. 28., VIII. 25.
Paula I. 26., II. 20., VI. 11.
Paulin II. 20., III. 14., VI. 1., VI. 22.
Paulina II. 20., III. 14., VI. 1., VI. 22.
Peggi VI. 10.
Pelágia VI. 9., VIII. 28., X. 8.
Pénelopé VI. 26., VIII. 1.
Peónia V. 1., VIII. 1.
Peregrina IV. 26., V. 1., V. 2., VIII. 5., X. 5.
Perenna III. 15., VI. 24., XI. 13.
Perla VII. 13.
Perpétua III. 6., III. 7.
Petra VI. 29., X. 2.
Petronella V. 31., VII. 13.
Petrónia V. 31., VII. 13.
Petúnia IV. 27., VI. 28.
Pilár X. 12.
Pintyőke IV. 27., X. 11.
Piri I. 18.
Pirit I. 18.
Piros I. 18.
Piroska I. 18.
Placida VII. 11., X. 11.
Platina IV. 4., X. 11.
Polda XI. 15.
Polett II. 20.
Pólika III. 14.
Polina I. 8., VII. 23.
Polixéna VII. 30., IX. 23.
Polla I. 8., VII. 23.
Pompília VII. 15.
Pompónia IX. 19., X. 30.
Poppea IV. 27.
Priszcilla I. 16., III. 10., VII. 8.

NŐI NEVEK

Prudencia VII. 3., VII. 4.
Pszichéné IV. 9., IX. 7.
Ráchel II. 4., V. 2., VII. 11., X. 24.
Rafaéla I. 6., VI. 20.
Rafaella I. 6., VI. 20.
Ráhel II. 4., V. 2., VII. 11., X. 24.
Rajmonda VIII. 31.
Rajmunda VIII. 31.
Rákhel II. 4., V. 2., VII. 11., X. 24.
Ramóna VIII. 31.
Rea IX. 7.
Rebeka III. 3., IX. 2.
Regina IX. 7.
Réka II. 6., XI. 10.
Relinda II. 13., III. 22., VIII. 13.
Rella X. 15.
Relli X. 15.
Renáta V. 22., V. 23., X. 6., XI. 12.
Réta VII. 9., X. 25.
Rezeda V. 17.
Rézi X. 15.
Rika IX. 25.
Ríka IX. 25.
Rikarda IX. 18., IX. 25.
Rita V. 22., VIII. 26.
Ritta V. 22., VIII. 26.
Riza III. 11.
Roberta IV. 29., V. 13.
Robina IV. 29., V. 13.
Rodelinda II. 26., VIII. 13.
Romána II. 23., V. 22.
Romi IX. 4.
Romina II. 23., V. 22.
Romola VII. 6., VII. 23.
Rovéna VII. 30.
Roxána I. 17., VI. 11., IX. 14.
Róza VIII. 23., VIII. 30., IX. 4.
Rozál VIII. 23., VIII. 30., IX. 4.
Rozália IX. 4.
Rozalinda I. 17., VI. 11., VIII. 30.
Rozamunda IV. 30.
Rozanna IX. 4., IX. 14.
Rozi IX. 4.
Rozina III. 13.
Rozita VIII. 30., IX. 14.
Rozmarin IV. 30.
Rozmaring IV. 30.
Rozvita VI. 22.
Rózsa VIII. 23., VIII. 30., IX. 4.
Rózsi VIII. 23., VIII. 30., IX. 4.
Röné V. 23.
Rubin VII. 10., VII. 19.
Rubina VII. 10., VII. 19.
Rubinka VII. 10., VII. 19.
Rudolfina IV. 17., X. 17.
Rufina VII. 10., VII. 19.
Ruperta III. 27.
Ruszlána VII. 17.
Rut I. 4., III. 13.
Ruzsinka I. 1.
Sába IV. 12., IV. 24., XII. 5.
Sáfély VIII. 18., XI. 22.
Salomé VI. 29., X. 22., XI. 17.
Salóme VI. 29., X. 22., XI. 17.
Samuella VIII. 20., VIII. 21.
Santál VIII. 21., XII. 12.
Sára I. 19., VII. 13., X. 9.
Sári I. 19., VII. 13., X. 9.
Sarlott V. 9., XI. 4.
Sarolt VII. 2., VII. 5.
Sarolta I. 19., V. 9., VII. 5., VII. 13., VII. 17., XI. 4.
Sáron I. 19.
Seherezádé V. 3., VI. 7.
Seila VI. 3., XI. 22.
Sejla VI. 3., XI. 22.
Seron I. 19.
Skolasztika II. 10.
Stefánia I. 2., I. 16., VIII. 20., X. 23., X. 30., XI. 28., XII. 26.
Stella VII. 14., VII. 15., VII. 19.
Sudár III. 15., VI. 18.
Sudárka III. 15., VI. 18.
Sugár III. 20., VIII. 12.
Sugárka III. 20., VIII. 12.
Szabella VII. 8., VIII. 29., X. 27.
Szabina VIII. 29., X. 27.
Szabrina VIII. 29., X. 27.
Szalóme VI. 29., X. 22., XI. 17.
Szalvia I. 11., X. 28.
Szamanta II. 6., X. 26.
Szamira X. 26.
Szandra V. 18.
Szániva VII. 8.
Szanna II. 19., VIII. 11.
Szavéta V. 6., XI. 19.
Szavina VIII. 29., X. 27.
Szeder VII. 11., VII. 19.
Szederke VII. 11., VII. 19.
Szegfű VII. 17.
Szelina X. 11., X. 21.
Szelli I. 19., X. 9.
Szellő IV. 6., VIII. 26.
Szellőke IV. 6., VIII. 26.
Szelma IV. 21.
Szemira IV. 22., VI. 1.
Szemirámisz IV. 22., VI. 1.
Szemőke VII. 18., VII. 30.
Szende VII. 11., X. 11.
Szendi V. 18.
Szendike VII. 11., X. 11.
Szendile III. 2., X. 5.
Szénia I. 24., VII. 30.
Szenta IV. 7., VI. 15.
Szerafina IX. 8., X. 12.
Szeréna VII. 28., VIII. 16.
Szerénke VII. 28., VIII. 16.
Szeverina I. 8., X. 23.
Szibilla X. 9.
Szidónia VIII. 23.
Sziglind I. 7.
Szilárda IX. 19., XII. 14.
Szilvána VII. 10.
Szilvesztra XII. 31.
Szilvi XI. 3., XI. 13.
Szilvia XI. 3., XI. 13.
Szimóna V. 24., X. 28.
Szimonett V. 24., X. 28.
Szimonetta V. 24., X. 28.
Szindi I. 22., VI. 6., X. 20.
Szintia VI. 6., X. 20.
Szirén I. 22., II. 23.
Sziringa IX. 9.
Szirom VIII. 16., VI. 28.
Szironka VIII. 16., VI. 28.
Szixtin III. 28., IV. 6., VIII. 6.
Szixtina III. 28., IV. 6., VIII. 6.
Szkarlett IV. 6.
Szofi V. 15., IX. 17.
Szofia IV. 30., V. 15., V. 24., V. 25., IX. 17., IX. 30.
Szófia IV. 30., V. 15., V. 24., V. 25., IX. 17., IX. 30.
Szofrónia III. 11.

Szolanzs V. 10.
Szona V. 31., IX. 14.
Szonja V. 15.
Szonóra V. 31., IX. 14.
Szorina VI. 19.
Szörénke V. 27., VII. 20.
Sztella VII. 14., VII. 15., VII. 19.
Szulamit VI. 29., X. 22., XI. 17.
Szultána I. 19., VI. 23.
Szvetlána V. 1., VII. 4., XI. 24.
Tábita IV. 22., VII. 1.
Tácia I. 8., IV. 22.
Taciána I. 30.
Tália V. 20., VIII. 26.
Tamara V. 6., IX. 1., XII. 29.
Tánya I. 12., IV. 22.
Tarzícia VIII. 15.
Tatjána I. 12., IV. 22.
Tavasz III. 21.
Tavaszka III. 21.
Tea VIII. 3., XII. 19.
Tegza X. 15.
Tekla IX. 23., X. 15.
Telma IX. 23.
Témisz XII. 21.
Ténia V. 3.
Teobalda V. 21., VII. 1.
Teodolinda I. 22., II. 11.
Teodóra II. 11., IV. 5., IV. 28., IX. 2., IX. 11.
Teodózia IV. 2., V. 29.
Teofánia II. 2., III. 12., XII. 22., XII. 27.
Teofila V. 21., VI. 17., XII. 28.
Teónia VIII. 23.
Tercia IV. 16., IV. 30.
Teréz X. 15.
Tereza X. 15.
Teréza X. 15.
Terézia III. 11., VI. 17., VII. 8., VIII. 3., X. 1., X. 3., X. 15.
Teri X. 15.
Terka X. 15.
Tertullia IV. 29., IV. 30.
Tétisz II. 6., XII. 19.
Tícia VIII. 11., VIII. 12., VIII. 30.
Ticiána II. 6., III. 3.
Tifani II. 2., III. 12., XII. 22., XII. 27.
Tilda III. 14., V. 31., VI. 3.

NŐI NEVEK

Tilla III. 14., V. 31., XII. 13.
Tímea I. 20., III. 11., V. 3.
Timótea VIII. 22.
Tina VI. 16., VII. 24.
Tíra II. 20.
Tirca IX. 3.
Tíria VIII. 3., IX. 3.
Tirza IX. 3.
Titánia I. 26., II. 6., II. 11.
Titanilla I. 26., II. 6., II. 11.
Titti I. 26., II. 11.
Tittína I. 26., II. 11.
Tóbia III. 1.
Tomázia IV. 14., VIII. 25.
Toszka V. 18.
Túlia II. 22.
Tulipán VI. 11., VIII. 1., X. 5.
Tullia IV. 27., X. 5.
Tünde IV. 2., VI. 1., XI. 10.
Tündér VI. 1.
Tündi IV. 2., VI. 1., XI. 10.
Tűzvirág VII. 29., XI. 24.
Uljána V. 22.
Ulla V. 8., VII. 4.
Ulrika V. 8., VIII. 6.
Uránia V. 28., VIII. 7.
Urbána V. 25.
Urszula X. 21.
Urzula X. 21.
Urzulina IV. 7.
Uzonka VII. 12.
Üdvöske VII. 13., XII. 9.
Valencia VII. 25.
Valentina VII. 25.
Valéria IV. 28., VI. 5., XII. 9.
Vanda I. 26., II. 25., XI. 14.
Vanessza V. 24.
Varínia XII. 4.
Vaszília IV. 22., V. 30., VI. 11.
Vélia IV. 28.
Velmira X. 9.
Vendelina X. 7., X. 20.
Vénusz VI. 2., VIII. 7.
Vera I. 13., I. 24., VII. 9.
Verbéna VII. 9., VII. 22.
Veréna VII. 22., IX. 1.
Verita VII. 9., VII. 22., IX. 1.
Veronika I. 12., I. 13., I. 19., I. 24., II. 4., VII. 9.
Veronka I. 12., I. 13., I. 19., I. 24., II. 4., VII. 9.
Veszta III. 1., VII. 17.
Véta V. 24., XI. 19.
Vetúria VII. 17.
Viki XI. 17., XII. 23.
Viktória XI. 17., XII. 23.
Viktorina I. 26., IX. 5., XI. 26.
Vilhelma V. 28., IX. 19.
Vilja VIII. 27.
Villő VI. 12., V. 31.
Vilma I. 10., V. 28., VI. 25., IX. 19., X. 15., XII. 5.
Vincencia I. 27., II. 1., IV. 20.
Viola V. 3., V. 5., VI. 15., VI. 25., XII. 19.
Violet V. 3., VI. 15., VI. 25.
Violetta V. 3., VI. 15., VI. 25.
Viorika V. 3., VI. 15., VI. 25.
Virág I. 8., VII. 29., XI. 24., XI. 26.
Virgília III. 5., XI. 27.
Virgínia II. 1., II. 2., XI. 10.
Víta VI. 15., VIII. 13., XII. 13.
Vitália IV. 28., VIII. 13., XII. 13.
Vitolda IV. 28.
Viviána XII. 2.
Vivien XII. 2.
Vivika XI. 16.
Vulfia I. 31., IX. 9., X. 31.
Xavéria XII. 3., XII. 22.
Xénia I. 24., VII. 30.
Zádorka III. 16., VIII. 8., IX. 1.
Zakária III. 15.
Zalánka VII. 14.
Zamfira VIII. 26.
Zara I. 19., VII. 13., X. 9.
Zdenka VI. 23., VIII. 23.
Zelda IX. 24.
Zelina X. 11., X. 21.
Zelinda IX. 22., X. 17.
Zelinde IX. 22., X. 17.
Zella I. 31., IX. 22.
Zelli I. 31., IX. 22.
Zelma I. 23., IV. 21.
Zelmira II. 21., IV. 21.
Zenina IV. 12., VI. 5.
Zenóbia X. 30.
Zenta IV. 7., VI. 15.
Zeta IV. 27.
Zetta IV. 27.
Zia IV. 17.
Zília VI. 3., IX. 16.
Zille IX. 16.
Zina III. 13., VI. 5., X. 11.
Zinaida VI. 5., X. 11., X. 30.
Zita IV. 27.
Zoárda XII. 3., VII. 17.
Zoé V. 2., VI. 15., VII. 5.
Zohara VI. 19., VII. 29.
Zolna VI. 23., X. 17.
Zoltána VI. 23.
Zomilla VII. 15., VII. 18.
Zora VI. 19., X. 4.
Zóra VI. 19., X. 4.
Zorina VI. 19., X. 4.
Zorinka VI. 19., X. 4.
Zorka VI. 19., X. 4.
Zöldike IX. 22.
Zulejka I. 9., III. 1.
Zsadányka VIII. 23.
Zsaklin II. 8., V. 1., V. 3., VII. 25.
Zsálya I. 11., X. 28.
Zsanett V. 30., VIII. 21.
Zsanin V. 30., VIII. 21.
Zsanina V. 30., VIII. 21.
Zsanna II. 19., VIII. 11.
Zsazsa II. 19., VIII. 11.
Zsella I. 31., IX. 22.
Zselyke IV. 8., X. 21.
Zseni IX. 16., XII. 25.
Zseraldin IV. 19.
Zseráldin IV. 19.
Zseraldina IV. 19.
Zsinett I. 3.
Zsófi V. 15., IX. 17.
Zsófia IV. 30., V. 15., V. 24., V. 25., VIII. 1., IX. 17., IX. 30.
Zsóka XI. 19.
Zsorzsett II. 15., XII. 9.
Zsuzsa II. 19., VIII. 11.
Zsuzsanna II. 19., VIII. 11., IX. 20.
Zsuzsánna II. 19., VIII. 11., IX. 20.
Zsuzsi II. 19., VIII. 11., IX. 20.
Zsuzska II. 19., VIII. 11.
Zsüliett IV. 8., V. 22., VII. 21., VII. 30.
Zsüsztin IV. 14., IV. 1., IV. 16., VII. 18.

FÉRFINEVEK

Aba XI. 12.
Abád XI. 12.
Abbás XI. 12.
Abdiás XI. 19.
Abdon XI. 19.
Ábel I. 2., VI. 2., VIII. 5., XII. 5., XII. 9.
Abelárd IV. 21.
Abod XI. 12.
Abony VII. 12.
Abos XI. 12.
Abosa XI. 12.
Ábrahám VI. 15., VIII. 16., X. 9.
Ábrám X. 9.
Ábrán X. 9.
Ábris III. 16., X. 9.
Absa I. 19., III. 2., IX. 2.
Absolon III. 2., IX. 2.
Achilles IV. 23., V. 12., XI. 2.
Achillesz IV. 23., V. 12., XI. 2.
Acsád I. 2., V. 8.
Adalbert IV. 23., IX. 27.
Ádám IX. 9., XII. 24.
Adelmár V. 29., VII. 29.
Adeodát VI. 19., VI. 26., XI. 8.
Adolár IV. 21., VIII. 26.
Adolf II. 11., VI. 17.
Adony VI. 26.
Adorján IX. 8.
Adrián IX. 8.
Adriánó IX. 8.
Agád I. 10., IV. 1.
Agapion IV. 1.
Agaton I. 10., VIII. 22., XII. 7.
Agenor VIII. 18.
Aggeus I. 4., VII. 4., XII. 16.
Agmánd II. 6., V. 28.
Ágost V. 28., VIII. 3., VIII. 8., VIII. 28.
Ágoston V. 27., V. 28., VIII. 28.
Ahillész IV. 23., V. 12., XI. 2.
Áhim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Ahmed I. 16.
Ajád III. 9., IX. 15.
Ajándok II. 17., VIII. 7.
Ajtony III. 13., IV. 30., VI. 16., VII. 27.
Akács II. 27., III. 31., V. 8., VI. 22.
Ákos I. 2., II. 27., III. 31., VI. 22.
Aladár II. 20., III. 11., IV. 18., IV. 20., V. 26.
Aladin II. 9., IV. 20., VIII. 8.
Alajos VI. 21., X. 17.
Alán IX. 8., X. 14., XI. 25.
Alárd X. 19.
Albert IV. 23., VIII. 7., VIII. 24., IX. 5., IX. 27., XI. 15.
Albin II. 5., III. 1., VI. 22., X. 26.
Aldán VIII. 31., IX. 6.
Áldás VIII. 13., X. 8., XII. 29.
Aldó I. 10., IV. 15., V. 31.
Áldor II. 6.
Alek II. 26., III. 18., V. 3.
Alen IX. 8., X. 14., XI. 25.
Alex II. 9., II. 17.
Alexander II. 26., III. 18., V. 3.
Alfonz I. 23., VIII. 1., VIII. 2., X. 30., X. 31.
Alfréd I. 15., II. 15., II. 23., VII. 19., VIII. 15., VIII. 28., X. 28., XI. 16.
Algernon I. 1.
Ali VIII. 15.
Almár III. 24.
Álmos II. 20.
Alpár III. 27., IX. 5.
Alvián V. 19.
Alvin V. 19.
Amadé I. 28., III. 30.
Amadeusz I. 28., III. 30.
Amadó I. 28., III. 30.
Amand II. 6., X. 26.
Amator V. 1.
Ambos VII. 19., X. 16., X. 18., XII. 7.
Ambró VII. 19., X. 16., X. 18., XII. 7.
Ambrus VII. 19., X. 16., X. 18., XII. 7.
Ámer VII. 19.
Ámon I. 14., X. 4.
Amondó I. 28., III. 30.
Ámos I. 14.
Anasztáz I. 6., I. 8., I. 22., III. 10., IV. 21., IV. 27., XII. 19., XII. 25.
Anatol VII. 3.
Andor V. 17., X. 9., X. 11., XI. 30.
Andorás II. 4., V. 21., XI. 10., XI. 30.
András II. 4., V. 21., XI. 10., XI. 30.
André XI. 30.
Andrej II. 4., V. 21., XI. 10., XI. 30.
Andzseló V. 5.
Angelus V. 5.
Angelusz V. 5.
Ángyán IV. 25., XI. 15., XII. 7.
Anicét IV. 17.
Aníziusz XII. 30.
Antal I. 17., VI. 13., VII. 5.
Antigon II. 23.
Anton I. 17., VI. 13., VII. 5.
Antónió VI. 13.
Anzelm IV. 21.
Ányos IV. 25., XI. 15., XII. 7.
Apollinár I. 8., VII. 23., IX. 2., X. 5.
Apolló III. 8., IV. 18.
Apor II. 2., XII. 28.
Apostol I. 25., VI. 30.
Apród XII. 28.
Archibald III. 27.
Arétász X. 24.
Arián III. 4.
Ariel IV. 11., XI. 10.
Arion II. 3.
Árisz IV. 27., VIII. 31.
Arisztid IV. 27., VIII. 31.
Arkád I. 12., XI. 13.
Árkád I. 12., XI. 13.
Árkos I. 12.
Armand IV. 7., V. 10., X. 26.
Armandó IV. 7.
Ármin IV. 7., V. 10., VI. 2., XII. 28.
Arnó VII. 13., XI. 16.
Arnold VI. 18., VII. 18., XII. 1.
Arnót VI. 18., VII. 18., XII. 1.
Áron IV. 2., VII. 1.
Árpád I. 5., III. 31., IV. 7., XII. 11.
Árszen VII. 19., X. 30.
Arszlán VI. 23.
Artemon X. 20.
Artúr I. 7., I. 22., IX. 1., X. 20., XI. 15., XII. 11.
Arvéd VIII. 31.
Arvid III. 13.
Arzén VII. 19., X. 30.
Aszter I. 17., III. 3., IV. 28., VIII. 23., X. 30.
Asztrik XI. 12.
Ata XI. 12.
Atád XI. 11.
Atanáz V. 2., VIII. 14., XI. 26.
Atilla I. 7., X. 5.
Atlasz IV. 6.
Atos III. 10., V. 22., XI. 11.
Atosz III. 10., XI. 11.
Attila I. 7., X. 5.
Augusztusz VIII. 3., VIII. 8.
Aurél I. 15., VI. 15., VII. 15., VII. 20., VII. 27., X. 5., XII. 2.
Aurélián VI. 16., X. 20.
Avenár VII. 30.
Axel III. 2., IX. 2.
Azár III. 20., III. 16.
Bács I. 10., VI. 10., VI. 30., XI. 12., XII. 5.
Bagamér II. 8., XI. 8.
Baján IV. 24., XII. 20.
Bajnok III. 4., VI. 24.
Bakács X. 7.
Baksa III. 29., X. 7.
Balabán III. 23., V. 20.
Balambér I. 26., II. 23., II. 27.
Balár I. 24.
Balassa II. 3.
Balázs II. 3.
Baldó II. 27.
Baldvin IV. 12., VII. 15., VIII. 21., X. 26.
Bálint I. 7., II. 14., III. 16., XI. 3.
Balló VI. 11.
Balmaz II. 3.
Baltazár I. 6., I. 11., VI. 20.
Bán II. 12., VI. 5., VIII. 28.
Bandó VII. 7., XI. 30.
Bánk III. 19., III. 21., IV. 16., V. 1., VII. 17.

Bános I. 24., IV. 16.
Barabás VI. 11.
Baracs III. 29.
Barakony VIII. 13., VIII. 22.
Bardó VI. 10.
Barlám XI. 19.
Barna VI. 11.
Barnabás VI. 11.
Barót VI. 15., VI. 16.
Bars I. 30., VII. 28.
Barsz I. 30., VII. 28.
Bató VI. 17., VII. 31., XI. 2.
Bátony I. 26., VI. 15.
Bátor II. 27.
Bazil I. 2.
Bazsó I. 2., X. 1.
Becse IV. 24., IX. 30.
Bedecs V. 25., X. 16.
Bedő V. 25., X. 16.
Beke V. 14., VII. 10., X. 7.
Bekény V. 14., VII. 10., X. 7.
Bekes V. 14., VII. 10., X. 7.
Bekő III. 21., XII. 29.
Béla IV. 23.
Belián V. 13.
Belizár XII. 17.
Ben III. 31.
Bence III. 21., VII. 11.
Bende III. 21., VII. 1.
Bendegúz V. 7., X. 10.
Bene III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Benedek III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Benedikt III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Benediktusz III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Benett III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Béni III. 31.
Benignusz II. 13., V. 1., XI. 1.
Benitó III. 21., IV. 14., IV. 16., V. 1., VII. 11.
Benjamin I. 3., III. 31.
Benjámin I. 3., III. 31.
Benke I. 12., XI. 1.
Benkő I. 16., III. 11.
Bennó VI. 16., VII. 27., VIII. 3.
Benő III. 31.

FÉRFINEVEK

Benvenútó VII. 15.
Berárd V. 20., VI. 15., VII. 3., VII. 24., VIII. 19., VIII. 20., IX. 28.
Bercel III. 29., VI. 3.
Bere VIII. 14.
Berec VI. 3.
Berend XII. 3.
Berengár V. 26., VI. 7., X. 2., XI. 26.
Berény X. 6., X. 15., X. 19., XII. 3.
Beriszló XII. 14.
Bernárd V. 20., VI. 15., VII. 3., VII. 24., VIII. 19., VIII. 20., IX. 28.
Bernát V. 20., VI. 15., VII. 3., VII. 24., VIII. 19., VIII. 20., IX. 28.
Bertalan VIII. 24.
Bertin IX. 5.
Bertold I. 2., II. 11., III. 29., VII. 27., XI. 3., XII. 14.
Berton IX. 5.
Bertram I. 23., I. 24.
Bese VI. 30., X. 27.
Beten VII. 27.
Boáz V. 22.
Bocsárd VI. 25., X. 14.
Bod V. 28., VI. 15.
Bodó II. 2.
Bódog I. 14., II. 21., V. 18., VI. 9., VII. 7., XI. 20.
Bodomér XII. 21.
Bodony VIII. 30.
Bodor X. 4., XI. 19.
Bogát IX. 15.
Bogdán IX. 2.
Bogumil X. 7.
Bohumil XI. 8.
Bohus I. 27., X. 7.
Boján IX. 5.
Bojta IV. 24., XII. 20.
Bojtorján IV. 24., XII. 20.
Boldizsár I. 6.
Boleszláv XII. 14.
Bolivár II. 18.
Bonaventúra VII. 15.
Bonifác IV. 24., V. 14., VI. 5., X. 25., XII. 19.
Borbás II. 19.
Borisz V. 2., VII. 24., IX. 15.
Boromir IX. 5.
Boroszló XII. 14.
Bors I. 12., III. 11.
Botár I. 27.
Botond V. 16., VII. 28.
Bottyán I. 25.
Bozsidár XI. 9.
Bozsó XI. 9.
Bökény XII. 29.
Böngér V. 12., IX. 7.
Brájen IX. 6.
Brendon XI. 13.
Brúnó II. 2., II. 14., V. 17., X. 6., X. 11.
Brútusz II. 2., III. 4.
Buda II. 19., IV. 3., V. 19.
Bulcsú IV. 28., V. 4., VI. 4., XI. 13., XI. 20., XII. 12.
Buzád IV. 30., X. 14., XII. 8.
Buzát IV. 30., X. 14., XII. 8.
Cecilián IV. 16., VI. 3.
Celesztin IV. 6., V. 19., VII. 27.
Cézár I. 12., II. 25., III. 25., IV. 15., VIII. 27., VIII. 29., IX. 25.
Ciceró II. 9.
Ciprián IX. 16., IX. 26.
Cirill II. 9., II. 14., III. 18., III. 29., VI. 26., VII. 7., VII. 17.
Cirják III. 16., VIII. 8.
Cirjék III. 16., VIII. 8.
Círus I. 31., VI. 16., VI. 28.
Csaba IV. 12., IV. 24., VII. 6., X. 6., XII. 5.
Csák III. 20., X. 11.
Csanád IV. 12., V. 28., IX. 6., XII. 5.
Csát IV. 6.
Csatád VII. 8., V. 25.
Csatár VII. 8., VII. 29.
Csató VII. 8.
Csege VII. 15.
Csegő VII. 15.
Cseke VIII. 26., X. 31.
Csekő VIII. 26., X. 31.
Csenger XI. 7.
Csépán IX. 2.
Csepel V. 24., XII. 12.
Cserjén X. 25.
Csikó V. 10.
Csobán VIII. 6., IX. 3., IX. 8.
Csolt III. 8., III. 13.
Csoma I. 1., IV. 9.
Csombor I. 1., IV. 9.
Csomor I. 1., IV. 9.
Csongor I. 13., IV. 16., IV. 17.
Csörsz I. 31., V. 10.
Dagobert XII. 23.
Dagomér XII. 23.
Dalia I. 5., VI. 27.
Dalibor VII. 25.
Damáz XII. 11.
Damír VI. 5.
Damján IX. 26., IX. 27.
Dániel II. 16., VII. 21., IX. 26., X. 10., XI. 23., XII. 11.
Daniló XII. 17.
Dárius X. 25., X. 19.
Dáriusz X. 25., X. 19.
Dávid III. 1., VI. 26., XII. 29., XII. 30.
Deján VI. 24.
Dejte IV. 20.
Deli I. 5., VI. 27.
Demény IX. 26., IX. 27.
Demeter X. 8., X. 26.
Demjén IX. 26., IX. 27.
Dénes IV. 6., IV. 8., X. 9., XI. 17., XII. 2., XII. 26., XII. 30.
Denisz IV. 6., IV. 8., X. 9., XI. 17., XII. 2., XII. 26., XII. 30.
Ders III. 25., XII. 14.
Derzs III. 25., XII. 14.
Dés V. 23., XII. 18.
Detre VII. 1., VII. 9., VIII. 24., XII. 15.
Dévald V. 21., VII. 1.
Dezsider II. 11., V. 23., V. 30., XI. 15., XII. 15., XII. 18.
Dezső II. 11., V. 23., V. 30., XI. 15., XII. 15., XII. 18.
Dienes IV. 6., IV. 8., X. 9., XI. 17., XII. 2., XII. 26., XII. 30.
Dimitri X. 26.
Dimitrij X. 26.
Dioméd III. 29., VIII. 16., IX. 11.
Ditmár I. 2.

Domán III. 9., III. 12., VIII. 8.
Dominik III. 9., VIII. 4., VIII. 8., X. 14.
Domokos III. 9., VIII. 4., VIII. 8., X. 14.
Domonkos X. 14.
Donald II. 9., VII. 7.
Donát II. 17., VII. 7., VIII. 7.
Dorián IX. 19.
Dorion IX. 19.
Dormán I. 22., XI. 30.
Dormánd I. 22., XI. 30.
Döme IV. 9., VIII. 4., IX. 27., X. 25.
Dömjén IX. 26., IX. 27.
Dömös X. 9.
Dömötör IV. 9., X. 8., X. 26.
Dukász V. 19.
Dusán III. 26., IV. 9., IX. 7.
Dzsúlió I. 9., III. 8., V. 22.
Ede I. 5., III. 10., III. 18., X. 13., XI. 17., XII. 1.
Edgár VII. 8., IX. 10., X. 13.
Edmond XI. 16., XI. 20.
Edmund XI. 16., XI. 20.
Edömér I. 14., II. 24.
Eduárd III. 18., X. 13.
Eduárdó III. 18., X. 13.
Edvárd III. 18., X. 13.
Edvin X. 4., X. 12.
Efraim II. 1., VI. 9., VI. 18.
Egbert III. 12., IV. 24.
Egmont IV. 24.
Egon IV. 23., VII. 15., IX. 1.
Egyed II. 17., III. 13., IV. 23., IX. 1.
Elek II. 11., II. 17., VII. 17.
Elemér II. 20., II. 28., VIII. 25., VIII. 28., X. 9.
Éliás II. 16., VII. 20., VIII. 20.
Elígiusz XII. 1.
Elizeus VI. 14.
Ellák I. 5., VII. 8.
Elmár V. 29.
Elmó VII. 29.
Előd VI. 9., VII. 1., X. 22., XII. 26.
Emánuel III. 26.
Emil III. 10., V. 22., V. 28., IX. 11.

FÉRFINEVEK

Emilián III. 10., IX. 11., XI. 12.
Emőd II. 17., VIII. 5., VIII. 9., VIII. 13.
Endre VII. 17., XI. 30.
Éneás II. 27., X. 30., XI. 7.
Engelbert VII. 10., XI. 7.
Engelhard III. 12.
Énók VI. 7.
Énok VI. 7.
Enrikó I. 16., I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13., VII. 15.
Erazmus VI. 2.
Erhard I. 8., IV. 9.
Erik I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., IX. 10.
Erk I. 24., II. 9., V. 18., VIII. 21., IX. 10.
Ernák III. 25.
Erneszt I. 12., VII. 12., VII. 13., XI. 7.
Ernesztó I. 12., VII. 12., VII. 13., XI. 7.
Ernik I. 16., I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13., VII. 15.
Ernő I. 12., VII. 12., VII. 13., XI. 7.
Ernye III. 25.
Erős II. 9., V. 18.
Ervin IV. 25., IV. 26., XII. 24.
Ete VIII. 1., VIII. 17.
Etele I. 7., III. 10., VI. 2., X. 5.
Etre III. 10., VI. 2.
Eugén VI. 2., VII. 8., VII. 13., XI. 13., XII. 20.
Euszták IV. 14., VII. 16., IX. 20.
Eutim I. 20., I. 11.
Évald VII. 7.
Evariszt X. 26.
Everard IV. 25.
Ezékiel IV. 10., IV. 19.
Ézsaiás VII. 6.
Fábián I. 20.
Fábiusz V. 11., V. 17., VII. 31.
Fabrícius VII. 31.
Fabríciusz VII. 31.
Fajsz IX. 1., X. 31.
Farkas VIII. 23., IX. 1., X. 31.
Fausztusz II. 15.
Fedor VII. 12., XI. 9.
Felicián VI. 9.
Félix I. 14., III. 1., V. 18., V. 30., VI. 9., VII. 7., VII. 9., VII. 11., VII. 12., VII. 29., VIII. 30., IX. 11., XI. 20.
Ferdinánd V. 30., VI. 5., X. 19.
Ferenc I. 24., I. 29., IV. 2., V. 11., VI. 4., VI. 16., VII. 14., X. 4., X. 10., XII. 3.
Fernándó V. 30., VI. 5., X. 19.
Fernandó V. 30., VI. 5., X. 19.
Fidél IV. 24.
Filemon III. 8., III. 22.
Filep II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
Filibert VIII. 20.
Filip II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
Filippó II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
Filomén VIII. 11.
Flavián II. 18., XII. 22.
Flávió II. 18., XII. 22.
Fláviusz II. 18., XII. 22.
Florentin IX. 27., XI. 7.
Flórián V. 4.
Fodor VIII. 1., IX. 2., X. 4., X. 25.
Folkus VI. 17., VII. 20.
Fortunát VI. 1., VII. 12.
Fortunátó VI. 1., VII. 12.
Fridolin III. 6.
Frigyes III. 3., VII. 18.
Fülöp II. 16., V. 1., V. 3., V. 11., V. 26., VI. 6., VIII. 23., IX. 20.
Gábor II. 27., III. 24., IX. 29.
Gabos II. 27., III. 24., IX. 29.
Gábriel II. 27., III. 24., IX. 29.
Gál X. 16.
Gallusz X. 16.
Gara II. 6., IX. 9.
Gáspár I. 5., I. 6., VIII. 27., XII. 28., XII. 29.
Gaszton II. 6., IV. 24.
Gécsa II. 25., II. 26., V. 8., VIII. 6.
Gede III. 28., IX. 1., X. 10.
Gedeon III. 28., IX. 1., X. 10.
Gedő III. 28., IX. 1., X. 10.
Gejza III. 28., IX. 1., X. 10.
Gellén VII. 8., XI. 13.
Gellért I. 30., IV. 23., V. 13., IX. 24., X. 16.
Geminián I. 31., VI. 2., IX. 16.
Geraszim III. 5.
Geréb III. 16.
Gergely I. 2., II. 13., III. 9., III. 12., III. 21., V. 9., V. 25., IX. 3., XI. 17.
Gergő XI. 17.
Gerhárd I. 30., IV. 23., V. 13., IX. 24., X. 16.
Gerjén X. 9.
Germán II. 21., V. 7., V. 12., V. 28., VII. 31., X. 11.
Gerold IV. 19., X. 7.
Gerváz VI. 19.
Gerzson II. 22., VII. 12.
Géza II. 25., II. 26., V. 8., VIII. 6.
Gibárt VI. 15., VIII. 27.
Gilbert II. 4., VI. 6., X. 24.
Gilgames X. 24.
Gobert I. 26.
Godó I. 16., V. 26.
Godvin V. 24.
Gorán II. 21., III. 9., III. 12., IV. 23., IV. 24., V. 9., V. 25., VII. 27., XI. 17., XII. 9.
Gordon V. 10.
Gorgiás IX. 9.
Gotárd V. 4., V. 5.
Gotfrid I. 13., I. 14., I. 16., VII. 9., XI. 8.
Gothárd V. 4., V. 5.
Gotlíb III. 6., VI. 7.
Göncöl II. 14., II. 18.,

II. 19., IV. 20., IV. 21., VI. 1., XI. 26., XII. 14.
Gracián VI. 1., XII. 18.
Gregor I. 2., II. 13., III. 9., III. 12., III. 21., V. 9., V. 25., IX. 3., XI. 17.
Guidó I. 12., I. 15., III. 30., III. 31., V. 11., IX. 12.
Gujdó I. 12., I. 15., III. 30., III. 31., V. 11., IX. 12.
Gusztáv I. 16., III. 10., IV. 14., VIII. 1., VIII. 2., VIII. 8.
Günter X. 9.
Gyárfás VI. 19., VII. 6.
Gyenes XII. 2.
György II. 21., III. 9., III. 12., IV. 23., IV. 24., V. 9., V. 25., VII. 27., XI. 17., XII. 9.
Györk II. 21., III. 9., III. 12., IV. 23., IV. 24., V. 9., V. 25., VII. 27., XI. 17., XII. 9.
Györke II. 21., III. 9., III. 12., IV. 23., IV. 24., V. 9., V. 25., VII. 27., XI. 17., XII. 9.
Győző II. 26., V. 8., VII. 28., XI. 3.
Gyula IV. 12., V. 27., VI. 28., VII. 1.
Hadúr VII. 3.
Hamilkár XI. 12.
Hannibál V. 16.
Hannó VIII. 13.
Harald X. 24.
Harkány IX. 6.
Harlám II. 10.
Harri III. 2., VII. 13.
Hartvig VIII. 8., VI. 14.
Harun IV. 2., VII. 1.
Hasszán II. 23.
Hektor VI. 28.
Heliodor VII. 3., X. 3.
Héliosz VII. 3.
Helmut III. 16.
Henrik I. 16., I. 25., III. 2., III. 16., VII. 13., VII. 15.
Herbert III. 16.
Herkules VII. 14.
Herman IV. 7.
Hermész VIII. 28.
Hermiás V. 31., VIII. 28.
Herold X. 24.
Hetény VIII. 17., IX. 15.

FÉRFINEVEK

Hiador VII. 3., X. 3.
Hiláriusz I. 13., I. 14., III. 16., VIII. 12., X. 21.
Hilmár I. 13.
Hippolit VIII. 13.
Hódos XI. 8.
Holló II. 4.
Honor I. 16.
Honorát I. 16.
Honorátusz I. 16.
Honóriusz I. 16., IV. 24., IX. 30.
Hont I. 9., X. 11., X. 20.
Horác V. 3.
Horáció V. 3.
Horáciusz V. 3.
Horka IX. 6.
Huba VIII. 19., XI. 14.
Hubert III. 20., XI. 3.
Hubertusz XI. 3.
Hugó IV. 1., IV. 29., VII. 27.
Humbert III. 25.
Hunor IV. 24., IX. 10., IX. 30., XII. 30.
Hümér IV. 24., XI. 12.
Ibrahim VI. 15., VIII. 16., X. 9.
Ibrány X. 9.
Ignác II. 1., VII. 31., IX. 1., X. 3., X. 17., X. 23., XII. 20.
Igor IX. 11., XI. 1.
Ilárion I. 14., X. 21.
Ildefonz I. 23.
Ilián VII. 3., X. 3., XI. 21.
Illés II. 16., VII. 4., VII. 20.
Ilmár II. 28., VI. 18.
Imbert I. 15.
Immánuel III. 26.
Imre XI. 5.
Ince I. 8., III. 12., IV. 17., VI. 19., VII. 4., VII. 28., VIII. 11., VIII. 13., XII. 28.
Ipoly III. 10., III. 20., VIII. 13.
Iréneusz VI. 28.
Irnik III. 25.
István VIII. 3., VIII. 16., VIII. 20., IX. 2., IX. 7., XII. 26.
Iván VI. 24.
Ivó V. 19.
Ivor IX. 7.
Ixion III. 28.
Izaiás VII. 6.
Izidor I. 16., III. 30., IV. 4., V. 11., V. 15., XII. 21.
Izmael IV. 25.
Izrael II. 3., II. 5.
Izsák V. 15., X. 19.
Izsó VIII. 26.
Jácint VIII. 17., IX. 11.
Jáfet II. 5.
Jagelló X. 13.
Jakab V. 1., V. 3., V. 11., VII. 13., VII. 25., X. 13., XI. 27., XI. 28.
Jákim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Jákob V. 1., V. 3., V. 11., VII. 13., VII. 25., X. 13., XI. 27., XI. 28.
János I. 23., I. 27., I. 31., II. 8., II. 24., III. 8., III. 27., III. 28., V. 6., V. 15., V. 16., VI. 12., VI. 24., VI. 26., VII. 12., VIII. 9., VIII. 13., VIII. 19., IX. 13., X. 8., X. 23., X. 25., XI. 24., XII. 27.
Január VII. 10., IX. 19.
Járed V. 1.
Járfás VI. 19., VII. 6.
Jávor VI. 19., VII. 6.
Jázon III. 21.
Jefte V. 1.
Jelek III. 31., IV. 7.
Jenő VI. 2., VII. 2., VII. 8., VII. 13., XI. 13., XI. 18.
Jeremi V. 1., VI. 7.
Jeremiás V. 1., VI. 7.
Jermák VIII. 28.
Jernő III. 25.
Jeromos II. 8., VII. 20., IX. 30.
Joachim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Joáhim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Joakim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Joákim III. 20., IV. 16., VII. 26., VIII. 16.
Jób V. 10.
Joel X. 19.
Jónás III. 29., IX. 19., IX. 21., XI. 12., XI. 18., XI. 20.
Jonatán VIII. 24., XII. 29.
Jordán II. 13., II. 15.
Jozafát IX. 16., XI. 12., XI. 14.
József III. 17., III. 19., IV. 7., IV. 16., V. 1., VIII. 25., VIII. 27., IX. 18.
Józsiás II. 16., VI. 22., VII. 6.
Józsua VI. 22., IX. 1.
Józsué VI. 22., IX. 1.
Júda IX. 1.
Jukundusz I. 8., V. 29.
Juliánusz I. 9., III. 8., V. 22.
Július I. 9., III. 8., V. 22.
Jusztin IV. 14., VI. 1., VI. 16., VII. 18.
Jusztusz VII. 14., VIII. 6., X. 18., XI. 10.
Juszuf II. 16., VI. 22., VII. 6.
Jutocsa I. 8., II. 8.
Juvenál V. 3.
Kabos II. 19., XII. 25.
Kada II. 4., III. 2., III. 8., III. 10.
Kadicsa III. 10., III. 11.
Kadisa III. 10., III. 11.
Kadocsa III. 10., III. 11.
Kadosa III. 10., III. 11.
Kajetán VIII. 7.
Kájusz IV. 22.
Kál XI. 8.
Káldor V. 19., VIII. 27.
Káleb X. 13.
Kálmán X. 13.
Kamill VII. 14., VII. 18.
Kamilló VII. 14., VII. 18.
Kán III. 10., V. 29.
Kandid III. 10.
Kanut I. 19., VII. 10.
Kapisztrán III. 28., X. 23.
Kaplon I. 12.
Kaplony I. 12.
Kapolcs III. 24., IX. 29.
Kara I. 16., V. 28.
Karácson V. 13., XII. 18., XII. 25.
Karád I. 16., V. 28., XI. 8.
Karcsa I. 16., V. 28.

Kardos I. 3., II. 23., IV. 24., VII. 15.
Karim IV. 16.
Karion I. 12.
Kármán VIII. 17.
Károly I. 28., III. 2., IX. 27., XI. 4.
Karsa I. 16., V. 28.
Kartal III. 23.
Kászon IV. 24., VIII. 13.
Kasszián VIII. 13.
Kasztor VI. 7., XI. 8.
Katapán III. 28., X. 23.
Kazimír III. 4.
Kázmér III. 4.
Keled V. 1., III. 15.
Kelemen III. 15., IV. 22., XI. 23.
Kelemér III. 15., XI. 23.
Kelen III. 15., IV. 22., XI. 23.
Kemenes VIII. 21.
Kende IX. 1., IX. 25., X. 21.
Kenese II. 15., VII. 10., XII. 13.
Kenéz I. 19.
Kerecsen XII. 5., XII. 20.
Kerény IV. 4., VI. 4.
Keresztély IV. 3., VII. 27., XI. 12., XII. 20.
Kerubin VI. 4., VIII. 4.
Keszi I. 12., VI. 29.
Ketel I. 12.
Keve I. 8., II. 22., VI. 9.
Kevin VI. 3.
Kilény VII. 8., XI. 13.
Kilián VII. 8., XI. 13.
Kilit IV. 26., VII. 13.
Klaudiusz VI. 6., XI. 8.
Klausz III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.
Kleofás IX. 25.
Kleon IX. 25.
Klétus IV. 26.
Kocsárd IV. 19., V. 4., V. 5., VI. 7.
Kolja III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.
Kolos II. 5., II. 15., III. 10., VI. 6., X. 30., XI. 8.
Kolozs II. 5., II. 15., III. 10., VI. 6., X. 30., XI. 8.
Kolta XII. 6.
Kolumbán XI. 21., XI. 23.
Kolumbusz VI. 9.

FÉRFINEVEK

Kond V. 29., IX. 1., IX. 25.
Konrád II. 14., II. 18., II. 19., IV. 20., IV. 21., VI. 1., XI. 26., XII. 14.
Konstantin III. 11., IV. 12., V. 21., VI. 27.
Kont VII. 16., X. 17.
Koppány VI. 20., VI. 9., X. 8., X. 23.
Koridon V. 10.
Koriolán III. 6., IX. 8., XI. 20.
Kornél III. 3., VI. 2., VII. 3., IX. 13., IX. 16.
Korvin II. 6.
Kósa IX. 7., IX. 27.
Kozma IX. 26., IX. 27.
Kötöny III. 20., VIII. 7.
Kövecs I. 8., II. 22., VI. 29.
Kristóf III. 15., III. 25., V. 9., VII. 25., X. 31.
Krisztián III. 13., VII. 27., XI. 12., XII. 20.
Krisztofer III. 15.
Krizosztom I. 27., IX. 13.
Kund V. 29., IX. 1., IX. 25.
Kunó II. 19., V. 29., VI. 1.
Kurd VIII. 23., IX. 1., X. 31.
Kurszán XI. 24.
Kürt II. 14., II. 19.
Laborc VII. 23., IX. 30.
Lád VII. 15., XI. 15.
Ladomér VII. 15., XI. 15.
Lajos VIII. 19., VIII. 25., X. 10.
Lambert IV. 16., IV. 18., VI. 22., IX. 17.
Lantos II. 27., VII. 18.
Larion I. 14., X. 21.
László II. 27., V. 4., VI. 27., VIII. 8., VIII. 28.
Laurent VII. 21., VIII. 10., IX. 5.
Lázár II. 23., XI. 7., XII. 17., XII. 27.
Leander II. 22., II. 27., III. 13.
Lehel III. 26., VIII. 2., X. 16.
Lél III. 2., IV. 9., VIII. 2., IX. 7., X. 16.
Lénárd XI. 6., XI. 26.
Lénárt XI. 6.
Leó II. 18., II. 20., IV. 11., IV. 19., VI. 12., VI. 28., VII. 3., VII. 17., X. 10., X. 17., XI. 10.
Leon II. 18., II. 20., IV. 11., IV. 19., VI. 12., VI. 28., VII. 3., VII. 17., X. 10., X. 17., XI. 10.
Leonárd XI. 6., XI. 26.
Leonárdó XI. 6., XI. 26.
Leonidász IV. 22., VI. 28.
Leopold XI. 15.
Lestár VII. 16.
Levedi VI. 18., VI. 24.
Levente II. 13., VI. 18., VI. 24., VI. 28., XI. 12.
Lévi IV. 2., VII. 1.
Liberátusz VIII. 17., XII. 30.
Libériusz XII. 30.
Libóriusz XII. 30.
Lionel XI. 11.
Lipót VII. 22., XI. 15.
Lívió IX. 23., XI. 12.
Liviusz IX. 23., XI. 12.
Líviusz IX. 23., XI. 12.
Lizander III. 13.
Loránd I. 15.
Lóránd I. 15.
Lóránt I. 15., VII. 15., VIII. 10., IX. 15.
Lorenzó VII. 21., VIII. 10., IX. 5.
Lotár I. 27., IV. 7., VI. 15., XII. 30.
Lőrinc VII. 21., VIII. 10., IX. 5.
Lucián I. 7., V. 28.
Lúciusz III. 4., VIII. 5., X. 19., XII. 3.
Lukács II. 17., X. 18.
Lüszien I. 7., V. 28.
Magnusz IX. 6.
Magor X. 8.
Majlát V. 11.
Makabeus VIII. 1.
Makár I. 2., I. 15.
Malakiás I. 14., XI. 3.
Manassé I. 28.
Manfréd I. 28.
Manó III. 26.
Manszvét II. 19.
Manuel III. 26.
Mánuel III. 26.
Marcel I. 9., I. 16., IV. 26., VIII. 14.
Marcell I. 9., I. 16., IV. 26., VIII. 14.
Marcián II. 9., II. 17., VII. 2., X. 25.
Március VI. 30.
Marcselló I. 9., I. 16., IV. 26., VIII. 14.
Marián II. 9., VIII. 19.
Marinusz III. 3., IX. 4., XI. 15.
Márió I. 19.
Máriusz I. 19., XII. 31.
Márk IV. 25., V. 25., VI. 18., X. 7.
Márkó VI. 18.
Markó VI. 18.
Márkus IV. 25., V. 25., VI. 18., IX. 7., X. 7.
Márkusz IV. 25., V. 25., VI. 18., IX. 7., X. 7.
Marót III. 27., IX. 22.
Martin IV. 13., XI. 11., XI. 12.
Márton IV. 13., XI. 11., XI. 12.
Marton IV. 13., XI. 11., XI. 12.
Máté IX. 21.
Mateusz II. 24., XII. 8.
Mátyás II. 24., XII. 8.
Mauríció I. 15., III. 20., IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.
Mauró I. 15., III. 20., IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.
Max IV. 14., V. 29., VI. 25., VIII. 13., XI. 19.
Maxim IV. 14., V. 29., VI. 25., VIII. 13., XI. 19.
Maximilián III. 12., VIII. 14., VIII. 21., X. 12.
Maximusz IV. 14., V. 29., VI. 25., VIII. 13., XI. 19.
Medárd VI. 8.
Megyer IV. 17., XI. 13.
Melchior I. 6.
Meliton IV. 24.
Ménás XI. 11.
Mendel III. 26.
Ménrót IV. 28., VIII. 1., XI. 11.
Menyhért I. 6., VIII. 14., VIII. 22.

Merse VIII. 22.
Metód II. 14., III. 9., VI. 14., VII. 5., VII. 7., IX. 18.
Mihály V. 8., VI. 19., IX. 29.
Mikán III. 12.
Mike I. 15., XII. 6.
Mikeás VIII. 14.
Mikes V. 23., IX. 29., XII. 6.
Miklós III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.
Mikó VI. 19., XII. 6.
Miksa III. 12., VIII. 14., X. 12., XII. 6.
Milán V. 19., VII. 18., IX. 11.
Miló I. 25., XII. 18.
Milos XI. 26.
Mirkó III. 3., VII. 18.
Miron XII. 10.
Misa V. 8., VI. 19., IX. 29.
Misel V. 8., VI. 19., IX. 29.
Miske V. 8., VI. 19.
Misó V. 8., VI. 19., IX. 29.
Modesztusz II. 5., VI. 15.
Mór I. 15., III. 20., IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.
Morgan VI. 9., VI. 26., VIII. 28.
Móric I. 15., III. 20., IX. 4., IX. 13., IX. 22., X. 25., XII. 4.
Mózes V. 16., VII. 26., VIII. 28., IX. 4., XI. 4., XI. 25.
Nándor V. 30., VI. 5., X. 19.
Napóleon V. 7., VIII. 15.
Narcisszusz III. 18., X. 29.
Nátán XI. 9.
Nátánael XI. 9.
Nataniel XI. 9.
Nemere XII. 19.
Nepomuk V. 16.
Nesztor II. 26., IX. 8.
Nétus V. 2.
Nétusz V. 2.
Nikander VI. 17.
Nikétás I. 7.
Nikodémus III. 27., VIII. 3., XII. 25.

FÉRFINEVEK

Nikodémusz III. 27., VIII. 3., XII. 25.
Nikolasz XII. 6.
Nimród IV. 28., VIII. 1., XI. 11.
Noé IV. 22., XI. 18., XII. 24.
Noel V. 13., XII. 25.
Nónusz III. 16.
Norbert VI. 6.
Norman VI. 6.
Norton VI. 6.
Nyikoláj III. 21., IX. 10., IX. 25., XI. 13., XII. 6.
Oberon I. 26.
Odiló I. 1., I. 2., VII. 4., VII. 7., XI. 18.
Odin III. 23., VII. 2.
Odisszeusz I. 2.
Odó VII. 4., VII. 7., XI. 18.
Ódor VII. 4.
Oguz XI. 4.
Oktáv III. 22., VIII. 6.
Oktávián III. 22., VIII. 6.
Olaf VII. 29.
Oleg IX. 20.
Olivér III. 5., VII. 1., VII. 11., XI. 21.
Omár IX. 9.
Ompoly V. 14.
Ond VII. 17.
Orbán V. 25., VI. 29., VII. 29., XII. 19.
Orbó VI. 29.
Oresztész I. 14., XI. 9., XII. 13.
Orfeusz II. 27.
Orion I. 14.
Ormos II. 4.
Oros I. 17., XII. 1., XII. 19.
Oszkár II. 3., III. 3., VII. 31., XII. 1.
Oszlár II. 3.
Osszián II. 28.
Oszvald II. 19., II. 28., VIII. 5.
Otelló I. 16.
Otmár XI. 16.
Ottó I. 16., II. 23., III. 23., VII. 2., IX. 22., XI. 18.
Ottokár II. 26., IV. 2., V. 8., VII. 2.
Ovídiusz V. 6.
Ozmin V. 21., VIII. 20.
Ozor I. 16.
Ödön XI. 16., XI. 20.
Örkény VII. 15.
Örs VI. 26., VII. 14., IX. 30., X. 2.
Özséb I. 18., I. 20., III. 5., VI. 20., VIII. 2., VIII. 14., IX. 26., XII. 16.
Pál I. 15., I. 18., I. 25., II. 10., II. 22., IV. 1., IV. 28., VI. 26., VI. 29., VI. 30., X. 19.
Pálos I. 15., I. 18., I. 25., II. 10., II. 22., IV. 1., IV. 28., VI. 26., VI. 29., VI. 30., X. 19.
Pamfil VI. 1.
Pantaleon VII. 27.
Páris III. 17., IV. 28., VIII. 5.
Paszkál II. 11., V. 14., V. 17., V. 27.
Patony II. 21., IV. 28.
Patrícius III. 17., IV. 28.
Patrik III. 17., IV. 28.
Pázmán VIII. 30.
Pelágiusz V. 4., VI. 9., VI. 26., VIII. 28., X. 8., XII. 19.
Pelbárt V. 27., VIII. 21., IX. 28.
Pellegrin V. 2., V. 16.
Periklész VII. 8.
Perjámos V. 28., VI. 9.
Péter I. 25., I. 28., I. 31., II. 21., II. 22., II. 23., IV. 27., IV. 29., V. 8., VI. 2., VI. 16., VI. 29., VIII. 1., IX. 9., X. 19., XI. 16., XI. 18., XI. 26., XII. 4., XII. 9., XII. 21.
Petrik I. 25., I. 28., I. 31., II. 21., II. 22., II. 23., IV. 27., IV. 29., V. 8., VI. 2., VI. 16., VI. 29., VIII. 1., IX. 9., X. 19., XI. 16., XI. 18., XI. 26., XII. 4., XII. 9., XII. 21.
Petróniusz V. 31.
Petúr III. 17.
Piládész XII. 9.
Pió IV. 30., V. 5., VII. 11., VIII. 21., IX. 3.
Piramusz VI. 9.
Piusz IV. 30., V. 5., VII. 11., VIII. 21., IX. 3.
Placid VII. 11., X. 5.
Platón IV. 4., VII. 22.
Polidor IV. 10.
Polikárp I. 26., II. 23.
Pongrác V. 12.
Porfir II. 26.
Prímusz VI. 9.
Principiusz IX. 25.
Rabán II. 4.
Radamesz IV. 10.
Radiszló IV. 17.
Radó IV. 17.
Radomér VI. 21.
Rados XI. 7.
Radován XI. 7.
Radvány XI. 7.
Rafael VI. 20., IX. 29., X. 24.
Ragnar X. 1.
Rajmond I. 7., I. 23.
Rajmund I. 7., I. 23., VII. 4., VIII. 31.
Rajnald II. 9., VIII. 18.
Ralf IV. 17., VI. 21., XI. 7.
Ramón VII. 4.
Rápolt XI. 29.
Rátold XI. 2.
Raul IV. 17., XI. 7.
Razmus VI. 2.
Rázsony IV. 17., VII. 23.
Reginald II. 12., VI. 5., XII. 4.
Regő VI. 5., VIII. 2.
Remig X. 1.
Rémus X. 1.
Rémusz X. 1.
Renátó XI. 12.
Renátusz IX. 2., X. 6., XI. 12.
Rézmán VI. 2.
Rezső IV. 17., X. 12., X. 17., XI. 7.
Richárd II. 7., IV. 3., IX. 18., XI. 15.
Rihárd II. 7., IV. 3., IX. 18., XI. 15.
Rikárdó II. 7., IV. 3., IX. 18., XI. 15.
Róbert II. 4., IV. 29., V. 13., VI. 7., VII. 17., IX. 17.
Robertó II. 4., IV. 29., V. 13., VI. 7., VII. 17., IX. 17.
Robin I. 30., VI. 7.

Rodel III. 13., X. 30., X. 31.
Roderik III. 13., X. 30., X. 31.
Rodion X. 7.
Rodrigó III. 13.
Rókus VIII. 16.
Roland VII. 15., VIII. 9., VIII. 10., IX. 15.
Román II. 28., V. 22., VIII. 9., XI. 18.
Románó II. 28., V. 22., VIII. 9., XI. 18.
Rómeó II. 7., VI. 19., X. 1.
Romuald II. 7., VI. 19.
Romulusz VII. 6., IX. 5., X. 13.
Ron II. 9., VIII. 18.
Ronald II. 9., VIII. 18.
Ronaldó II. 9., VIII. 18.
Roni II. 9., VIII. 18.
Ruben IV. 6.
Rúben IV. 6.
Rudolf IV. 17., VII. 27., X. 17., XI. 7.
Rúfusz XI. 21., XII. 28.
Rupert III. 7., III. 27., V. 15.
Ruszlán VII. 17.
Rusztem X. 9., XI. 10.
Ruven IV. 6.
Salamon II. 8., III. 13., IX. 28., X. 17., X. 24.
Sámson VI. 27.
Samu VIII. 21.
Sámuel II. 16., VIII. 20., VIII. 21., X. 10.
Sándor I. 15., II. 26., III. 18., IV. 23., V. 3., X. 11.
Saul I. 25., X. 20.
Sebes II. 3., VI. 7.
Sebestyén I. 20.
Sebő I. 20., IV. 12., IV. 24., VIII. 29., IX. 19., XII. 5., XII. 30.
Sebők I. 20., XII. 30.
Semjén X. 8.
Simeon I. 5., II. 18., III. 24., IV. 21., V. 24., VI. 1., X. 8.
Simon I. 5., II. 18., IV. 24., V. 16., V. 24., X. 28.
Solt III. 13.
Sólyom IX. 25.
Som VII. 3., IX. 16.
Soma VII. 3., IX. 16.

FÉRFINEVEK

Stefán VIII. 3., VIII. 16., VIII. 20., IX. 2., IX. 7., XII. 26.
Surány I. 22., I. 24.
Surd I. 22., I. 24.
Sükösd IV. 3.
Szabin II. 9., VIII. 29., XII. 7., XII. 11., XII. 30.
Szabolcs VII. 17., VII. 28., IX. 19.
Szalárd VII. 17.
Szaléz I. 24., I. 29.
Szalók I. 24., I. 29., V. 17.
Szalvátor III. 18., VIII. 5.
Szalviusz X. 28.
Szaniszló IV. 11., V. 7., XI. 13.
Szavér XII. 3.
Szebáld VIII. 19.
Szebasztián I. 20.
Szecső III. 1., IV. 9.
Szelemér II. 8., VII. 17., IX. 12.
Szelestény IX. 12.
Szelim IX. 28.
Szemere II. 23., V. 26.
Szente XII. 23.
Szeráf X. 12.
Szerénusz VI. 28., VIII. 2., VIII. 16., IX. 14.
Szergiusz IX. 8., IX. 9., X. 7., X. 8.
Szervác V. 13.
Szevér I. 8., II. 1.
Szeveréd II. 15.
Szeverián I. 8., X. 23.
Szeverin I. 8., X. 23.
Szidor I. 15., I. 16.
Szigfrid II. 15., VIII. 22.
Szilamér VI. 20.
Szilárd III. 11., IV. 12., XII. 14.
Szilas VII. 13.
Szilvánusz II. 6., II. 18., II. 20., III. 8., V. 4., VII. 10., VII. 13., VIII. 24., XI. 12., XII. 2.
Szilveszter XI. 26., XII. 31.
Szilviusz XI. 3.
Szindbád VII. 25.
Szíriusz I. 22.
Szixtusz III. 28., IV. 3., IV. 6., VIII. 6., VIII. 7.
Szofron III. 11.
Szókratész XI. 28.
Szolón V. 17., XI. 13.
Szórád VII. 13., VII. 17.
Szovát VII. 13.
Szörény I. 8., X. 23.
Tacitusz II. 25.
Taddeus I. 24., VII. 26., X. 28.
Tádé I. 24., VII. 26., X. 28.
Tadeusz I. 24., VII. 26., X. 28.
Taksony IV. 6., III. 29., VIII. 24., XI. 29.
Talabér VII. 25.
Talabor VII. 25.
Talamér I. 5., VII. 15.
Táltos I. 5.
Tamás I. 28., III. 7., VI. 22., VII. 3., VII. 6., VIII. 25., IX. 22., X. 2., XII. 21., XII. 29.
Tankréd V. 6., VII. 6.
Taráz II. 25.
Tarcal II. 25.
Tarcsa II. 25.
Tardos IX. 10.
Tarján VIII. 11., XI. 30.
Tárkány IX. 5., IX. 28.
Tarsa II. 25.
Tarzíciusz VIII. 15.
Tas I. 8., II. 22., IV. 15., IV. 27., VI. 8.
Tasziló I. 11., X. 11.
Tege II. 25.
Teó IX. 2.
Teobald V. 21., VII. 1.
Teodor VIII. 16., IX. 2., XI. 9., XII. 27., XII. 28.
Teofil III. 5., III. 10., V. 21., VI. 17., X. 13., X. 29., XII. 20.
Terestyén II. 7., XI. 28.
Tétény V. 1., XI. 5.
Tézeusz I. 11.
Tibériusz VIII. 11.
Tibor IV. 14., VIII. 11.
Tiborc IV. 14., VIII. 11.
Ticián I. 26.
Tihamér IV. 20., IV. 26., IV. 29., VII. 1., XI. 9., XI. 12., XII. 16.
Timon V. 3.
Timóteus I. 24., I. 26., V. 3., VIII. 22.
Timóteusz I. 24., I. 26., V. 3., VIII. 22.
Timur VII. 25., IX. 18.
Tirzusz X. 12.
Titán II. 6.
Titusz I. 4., I. 26., II. 6.
Tivadar IV. 20., IV. 30., VI. 28., IX. 19., XI. 9.
Tiván VI. 22.
Tóbiás I. 1., VI. 13., IX. 12., XI. 2.
Tódor II. 6., II. 7., IX. 19., X. 11., XII. 28.
Toma I. 28., III. 7., VI. 22., VII. 3., VII. 6., VIII. 25., IX. 22., X. 2., XII. 21., XII. 29.
Tomaj III. 7., X. 2.
Tomor VII. 25.
Tonuzóba XII. 11.
Torda VI. 27.
Tormás III. 26.
Torna III. 26.
Torontál III. 26.
Töhötöm IV. 20., VI. 14., IX. 2., IX. 15., XI. 5., XII. 18.
Tömör X. 28.
Törtel VIII. 4.
Trajánusz VIII. 11., XI. 30.
Trisztán II. 7., XI. 28.
Tullió VIII. 11., XI. 30.
Turul III. 26.
Tuzson V. 19.
Ubul III. 7., V. 16., XII. 31.
Údó III. 23., VII. 4.
Ugocsa V. 22., XI. 9.
Ugod V. 16.
Ugor V. 3., VIII. 16.
Ugron V. 22., XI. 9.
Ulászló I. 27., VI. 27., VI. 29.
Ulisszesz I. 2.
Ulpián IV. 3.
Ulrik III. 11., VII. 4., VII. 10., VII. 11., VIII. 7.
Umbertó III. 25.
Upor V. 15., VI. 26.
Urbán IV. 1., V. 25., VI. 29., XII. 19.
Uriás I. 14.
Uriel I. 14.
Uros I. 14., I. 17., XII. 1.
Uzon I. 15., I. 16., IV. 18.
Uzor IV. 18.
Üllő III. 31.

Vadony VIII. 30.
Vajk VIII. 20.
Vajta IV. 24., XII. 20.
Valdemár II. 27.
Valdó II. 27.
Valentin I. 7., II. 14., III. 16., VII. 25., XI. 3.
Valentínó I. 7., II. 14., III. 16., VII. 25., XI. 3.
Valér I. 29., III. 10., VI. 14., XII. 15.
Valérió I. 29., III. 10., VI. 14., XII. 15.
Valter IV. 8., VII. 16.
Várkony VII. 2., X. 22.
Varsány VII. 19.
Vászoly I. 2., V. 30.
Vata IV. 24., XII. 20.
Vazul I. 1., I. 11., III. 22., V. 30., VI. 14.
Vázsony I. 19., V. 30.
Velek IX. 28.
Vencel IX. 28.
Vendel X. 20.
Verner IV. 18.
Versény VII. 19.
Viátor VIII. 5., X. 21.
Vid VII. 15.
Vidor I. 13., I. 14., III. 16.

FÉRFINEVEK

Viktor II. 26., V. 12., VII. 28., IX. 5., IX. 30., XI. 2.
Vilibald VII. 7., X. 22.
Vilmos I. 10., II. 10., IV. 6., V. 23., V. 28., VI. 8., VI. 25., VII. 5.
Vince I. 22., IV. 5., IV. 9., V. 24., VI. 19., IX. 27.
Vincent I. 22., IV. 5., IV. 9., V. 24., VI. 19., IX. 27.
Virgil III. 5., XI. 27.
Vitálij IV. 28., X. 20., XI. 4.
Vitális IV. 28., X. 20., XI. 4.
Vitéz IV. 28., XI. 2.
Vító I. 15., VI. 15.
Vitold IV. 28.
Vitus I. 15., VI. 15.
Vladimír VII. 15., XI. 15.
Vojta IV. 23.
Volfram III. 20.
Vulkán V. 19.
Xavér XII. 3.
Zádor III. 16., VIII. 8., IX. 1.
Zágon VIII. 23., XI. 17.
Zajzon XII. 18.
Zakariás II. 21., III. 15., IX. 6., XI. 5.
Zakeus VIII. 22., VIII. 23., XI. 17.
Zala VII. 14.
Zalán III. 30., VII. 14., IX. 10., XII. 30.
Zámor II. 16., II. 19.
Zaránd VI. 8., X. 23.
Zdenkó XI. 14.
Zebulon VIII. 5.
Zekő IV. 21., VIII. 23., XI. 17.
Zénó IV. 12., X. 29., XII. 22.
Zente XII. 23.
Zerind I. 8., X. 23.
Zéta XI. 22., XII. 23.
Zete XII. 23.
Zétény II. 22., XII. 23.
Zoárd VII. 17., XII. 3., XII. 30.
Zobor V. 1., VII. 17., XI. 19.
Zoltán III. 8., III. 13., VI. 23., XI. 20.
Zombor VIII. 22., XII. 26.
Zorán III. 4.
Zotmund III. 1.
Zsadány VIII. 23.
Zserald IV. 19., X. 7.
Zsigmond V. 1., V. 2.
Zsolt IV. 10., X. 21., XI. 20.
Zsombor IV. 21., XI. 8.
Zsülien I. 9., III. 8., V. 22.

A névnapadatok forrása:
http://corpus.nytud.hu/utonevportal/.
Ez a lista nem tartalmazza az összes, az ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont által anyakönyvi bejegyzésre alkalmasnak minősített utónevet, azok folyamatosan bővülő jegyzéke elérhető itt: https://nytud.hu/oldal/utonevjegyzek.

Ezeket a keresztneveket adták leggyakrabban a 2023-ban született gyermekeknek

(Forrás: https://www.nyilvantarto.hu/letoltes/statisztikak/kozerdeku_ujszulottutonev_2024.xlsx)

FIÚK	Első utónévként	Második utónévként	LÁNYOK	Első utónévként	Második utónévként
DOMINIK	1 249	282	HANNA	903	265
OLIVÉR	1 140	165	ANNA	901	401
LEVENTE	1 051	183	LUCA	890	115
MÁTÉ	1 046	210	ZOÉ	861	329
MARCELL	984	137	LÉNA	852	211
BENCE	981	182	EMMA	843	153
MILÁN	961	143	OLÍVIA	606	142
NOEL	938	253	BOGLÁRKA	547	71
ZALÁN	906	134	LILI	537	84
DÁNIEL	884	221	KAMILLA	515	100
ÁDÁM	817	159	LAURA	495	115
BENETT	817	139	SZOFIA	483	140
BOTOND	800	74	LILIEN	471	77
ZSOMBOR	760	69	MIRA	469	79
ÁRON	727	110	ALÍZ	466	45

Gyerek nem lehet katona, nem lehet áldozat

Beszélgetés a gyermekjogokról dr. Herczog Máriával

Gyermekjogokról szélesebb körben akkor esik szó, ha egy-egy nyilvánosságra kerülő botrányos eset fölborzolja a kedélyeket. A gyermekek jogainak védelmezése, biztosítása azonban ennél sokkal szerteágazóbb tevékenység, amelynek át kell szőnie a társadalom teljes működését. 1990. szeptember 2-án, 35 éve lépett hatályba A gyermekek jogairól szóló nemzetközi egyezmény, amelyet Magyarország is aláírt, de több mint 100 éve, hogy a gyermekek jogait hivatalos formában is kinyilvánították. A témáról, a hazai helyzetről dr. Herczog Mária szociológussal, gyermekjogi szakemberrel beszélgettünk.

■ *Az első világháború számos jelentős változást hozott az emberiség életében. Ez a hatalmas károkat okozó kataklizma irányította rá a figyelmet egyebek között a gyermekek szenvedéseire is…*

– A gyerekjogok valójában előbb kerültek terítékre, mint az általános emberi jogok. A háború után megalakult Népszövetség 1924-ben elfogadott egy deklarációt, amelyet két ember harcolt ki. Egyikük Eglantyne Jebb, egy angol polgárasszony volt, akit megrendített a gyerekek rendkívüli szenvedése az első világháborúban. Megalapította a világ nagyon sok országában máig is működő „Mentsétek meg a gyermekeket” elnevezésű szervezetet (Save the Children Fund), s kitartóan lobbizott azért, hogy a Népszövetség nyilatkoztassa ki: minden államnak kötelessége a gyermekek védelme. E deklarációnak az alapja a Jebb által megfogalmazott Gyermekek Chartája volt.

Az ügy másik mélységesen elkötelezett támogatója Janusz Korczak (eredeti nevén Henryk Goldszmit) lengyel gyerekorvos volt. Már a század első évtizedeiben volt rádióműsora, amelyben gyerekekkel kapcsolatos kérdésekről beszélt, könyveket írt. Felkérték két zsidó árvaház vezetésére Varsóban. Ettől kezdve a gyerekeknek szentelte életét, küzdött a jogaikért. Ezekben az otthonokban olyan gyerekönkormányzati rendszert vezetett be, amilyen ma is ritkaság. A gyakorlatban alkalmazta azokat az elveket, hogy a gyerekeket ugyanúgy tisztelni kell, ahogy a felnőtteket. Megérdemlik, hogy meghallgassák a véleményüket. Egyfajta gyerekbíróság is működött az otthonaiban, adott esetben ők szabtak ki büntetést, s ez a nevelőkre is vonatkozott. Amikor később, a II. világháborúban a németek megszállták Lengyelországot, és gettóba kényszerítették a zsidókat, köztük több mint 200 gyereket, s aztán 1942-ben Theresienstadtba vitték őket is elgázosítani, Korczak (és élet- és munkatársa Steva Wilczinska) is ment velük, pedig ő híres volt, kimentették volna…

Ez a két ember lobbizta ki tehát, hogy 1924-ben megszülessen az első gyerekjogi nyilatkozat a Népszövetségben, az ENSZ elődszervezetében, amely alapelveiben nem sokkal tért el a későbbi Gyermekjogi Egyezménytől.

HERCZOG MÁRIA

Közgazdász-tanár végzettségű családszociológus, kutató, egyetemi oktató, habilitált egyetemi tanár. A magyar gyermekvédelmi törvényt előkészítő és kidolgozó szakmai csoport tagja, az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának korábbi tagja 2007–2015 között, az EUROCHILD európai gyermek- és ifjúságvédelmi szervezet volt elnöke, a WHO, Európa Tanács, UNICEF időszakos szakértője, a Child Rights Connect szervezet végrehajtó bizottságának elnöke, nemzetközi gyermekvédelemmel foglalkozó szervezetek vezetőségi tagja.

Számos könyv, könyvfejezet, cikk szerzője, melyek célja a gyermekvédelmi, családvédelmi rendszer modernizálása.

Jelentős számú nemzetközi, elsősorban gyermekvédelmi kutatás résztvevője, vezetője.

1992-től 2010-es megszűnéséig a máig egyetlen hazai gyermekvédelmi, szakmai folyóirat a Család, Gyermek, Ifjúság alapítója és főszerkesztője, ahogy az azonos nevű egyesület vezetője is.

2018–2023 között az Institute for Human Services intézet szakpolitikai elemző főmunkatársa, Columbusban, (Ohio, USA). 2021–2023 között Törökországban dolgozott az EU által támogatott IPA program keretében egy hároméves gyermekjogi, gyermekvédelmi program megvalósításán. Az ELTE Jogi Továbbképző Intézetében tanít.

Jelenleg egy EU-finanszírozású gyermekrészvételi projekt keretében dolgozik a többi között Budapest VIII. kerületének önkormányzatával, és a felmerült igények okán Gyermekbiztonsági Szabályzatok elkészítésén a gyerekek jobb védelme, a megelőzés és korai segítségnyújtás biztosítása érdekében.

■ *De nyilvánvalóan le kellett porolni, hiszen eltelt közben 65 év.*

– Előbb újra el kellett fogadtatni a szükségességét. Sokan úgy gondolták ugyanis, hogy nincs is rá szükség, mert 1945-ben az ENSZ elfogadta az Emberi Jogok Nyilatkozatát. A gyermekvédők azonban tisztában voltak vele, hogy a gyerekek sokkal védtelenebbek, kiszolgáltatottabbak a felnőtteknél. Ezért 1958-ban született egy kibővített változata az eredeti deklarációnak, majd 1979-ben – a családok nemzetközi éve volt – a lengyelek javasolták az ENSZ-nek egy átfogó egyezmény elfogadását. Tízévnyi előkészítő munka után 1989. november 20-án fogadta el az ENSZ a Gyermekjogi Egyezményt, és ez a nap a gyermekek jogainak nemzetközi napja azóta is. Ez egy elvek és értékek mentén megfogalmazott átfogó koncepció, amelyben minden cikkely egyformán fontos, nincsenek prioritások. Persze sok olyan dolog van már, amely 1989-ben még nem volt szem előtt vagy még nem is létezett, mint például az online világ kihívásai. De a gyerekjogi közösségnek az az álláspontja, hogy nem szabad belenyúlni az egyezménybe, mert soha többé nem volna mód arra, hogy ilyen széles körben elfogadják. Ez a világon a legtöbb ország által ratifikált egyezmény, 194 ország ratifikálta, kivéve az Amerikai Egyesült Államokat, de ők is aláírták.

■ *Az alapelvek nyilván időtállók. Melyek a legfőbb pillérei az egyezménynek?*

– Angolul ezt 3P-nek nevezik. Az első, hogy minden gyereknek joga van, hogy az életéhez, fejlődéséhez szükséges minden eszközt, lehetőséget és támogatást megkapjon (provision); a második a védelem, amely minden gyereket megillet az erőszak bármilyen formájával szemben (protection); a harmadik a részvétel: minden, a gyerekeket érintő kérdésben őket magukat is meg kell kérdezni, meg kell hallgatni, és a véleményüket figyelembe kell venni (participation). Ez utóbbit a felnőttek nem mindig szeretik, pedig nem arról van szó, hogy a gyerekek döntenek, annak joga a miénk marad, hiszen mi vagyunk felelősek értük. A gyerekek,

Két napja nem ettek. Jótékonysági ételosztásra váró gyerekek Rafah városában (gázai övezet) 2023 decemberében FOTÓ: UNICEF/UNI495569/ZAGOUT

a hiedelmekkel ellentétben, sokkal kompetensebben tudnak állást foglalni a saját életükkel kapcsolatban. Ez segíti őket abban, hogy felnőtt korukra aktív állampolgárrá váljanak, és ne hagyják, hogy mások döntsenek az életükről.

A legfőbb pilléreken kívül van négy alapelv, így a jog az élethez és a fejlődéshez a születéstől 18 éves korig, mert ellentétben a mai hazai felfogással a gyermekjogvédők ebben az intervallumban határozzák meg, ki számít gyereknek. Hasonlóan fontos alapelvek, hogy minden, a gyermeket érintő kérdésben az ő legfőbb érdekeit kell elsődlegesnek tekinteni, így a védelemhez, továbbá a véleménynyilvánításhoz való jogot.

■ *Ezek valóban úgymond örök érvényű tételek. De a világ változásait csak illik követni valahogy, hiszen napjainkban számos új kihívással kell szembenéznünk, illetve régóta létező, de kevésbé jellemző problémák fölerősödhetnek.*

– Ennek érdekében születtek úgynevezett kiegészítő jegyzőkönyvek, pontosan három ilyen készült. Az elsőnek a témája: a gyerekek háborús konfliktusokban. Ezt a kérdést az tette hangsúlyossá, hogy az utóbbi időben egyre nagyobb mértéket öltött a gyermekkatonák alkalmazása, és rendkívüli módon fokozódott a gyermekek kiszolgáltatottsága ezekben a háborús konfliktusokban. A második kiegészítő jegyzőkönyv a gyermekek szexuális kizsákmányolásáról, gyermekkereskedelemről, pornográfiáról szól. A harmadik kiegészítés témája, hogy minden országban, minden szinten a gyerekeknek legyen hozzáférése ahhoz, hogy hová, kihez lehet benyújtani panaszt, ha valami bántalmazás éri őket. Végső soron közvetlenül az ENSZ

Gyermekjogi Bizottságához is fordulhatnak, de az nem igazán életszerű. Az lenne a kívánatos, hogy minden szinten legyen egy fórum, ahová fordulhatnak, gyerekjogi képviselők hálózatára lenne szükség, akik jól ismerik az adott gyermekközösséget.

■ *Fókuszáljunk kicsit közelebbre. Mennyire épültek be a magyar jogrendszerbe és főként a mindennapi gyakorlatba a Gyermekjogi Egyezmény előírásai, elvárásai?*

– Már maga az 1991-es elfogadás is érdekes volt. Én akkor Ausztráliában – ahol akkor éppen tanítottam – azt tapasztaltam, hogy nagy viták zajlottak. Szülők és szakemberek is sokan ellenezték az egyezményt, mert úgy gondolták, hogy ez elveszi a felnőttektől a gyerekekkel kapcsolatos jogokat. Ez butaság, de a vita érdekes volt. Itthon viszont úgy fogadták el, ahogy sok más törvényt: senki nem gondolta, hogy ettől majd mindent be is tartunk, nem volt szinte semmilyen vita. Pedig nem csak hogy ratifikálták az egyezményt, hanem azonnal a belső jog részévé tették, tehát törvényre emelték, azaz a mindenkori kormányok és jogalkalmazók számonkérhetők lennének a betartással kapcsolatban.

■ *Hogyan jellemezhetnénk a gyermekvédelem helyzetét a mai Magyarországon? Gyakran olvasni arról, hogy drámai a gyermekszegénység. Olykor a gyermekbántalmazásról is riasztó adatok kerülnek napvilágra.*

– A szemlélettel van valójában a legnagyobb baj. Ahogy a politikusok az emberekkel bánnak, úgy bánnak a felnőttek a gyermekekkel. És hát erős a hagyomány – nálunk különösen –, hogy a szülők a gyermekeket a tulajdonuknak tekintik. A szakemberek – a pedagógusok – meg úgy gondolják, hogy majd ők megmutatják az egyedüli helyes utat. Magyarországon nem mélyek a gyökerei annak, hogy mások – így a gyerekek – jogait, érdekét, véleményét figyelembe vegyék. Ennek sok jele van. Az egész oktatás jól példázza ezt, vagy ugyanígy a szociális és az egészségügyi ellátórendszer. A pedagógusmentalitására is gyakran jellemző, hogy neki kell mindent jobban tudnia, mindig neki kell, hogy igaza legyen. Pedig a gyerekek ma már pillanatok alatt ellenőrizni tudják, hogy a tanár esetleg tévedett, és az sem tragédia, ha nyitva van a lehetőség, hogy megvitassák a különféle kérdéseket, eltérő megközelítéseket, másfajta véleményt.

A gyermekszegénység mértéke valóban ijesztő, bár vannak sokkal nehezebb helyzetben lévő országok is. De nálunk az a rémisztő, hogy a gazdasági fejlettséghez és lehetőségekhez képest nem szabadna előfordulnia, hogy olyan, szinte középkori állapotok uralkodjanak, mint például az ország keleti falvainak egy részében. Hasonlóan súlyos az a fajta diszkrimináció, amelyet egy fogyatékkal élő, egy roma vagy egy menekült gyermek megél. Ez méltatlan és indokolhatatlan ebben az országban, hiszen a szükséges törvényi keretek és a lehetőségek is adottak. És vannak speciális területek, mint például a bicskei üggyel összefüggésben előtérbe került kérdések: a gyerekek testtudatossága, önismerete, hogy mennyire vannak tisztában a szexualitással, illetve, hogyan kell nemet mondani, hogyan lehet jelezni, ha bántalmazás éri őket. Ennek a mechanizmusa nem működik nálunk.

■ *Létezik-e valamiféle kontroll, hogy egyes országok mennyire tartják be a Gyermekjogi Egyezmény előírásait?*

– Az országoknak ötévente jelentést kell írniuk az egyezmény alkalmazásáról az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának.

MIT KÍVÁN A MAGYAR GYERMEKVÉDELEM?
A Gyermekjogi Civil Koalíció 12 pontja a gyermekvédelmi reformhoz.

1. A mindenkori kormány – az érintettek, valamint szakmai és civil szervezetek bevonásával – dolgozzon ki átfogó gyermekjogi stratégiát, ehhez kapcsolódó cselekvési tervet és biztosítsa az 1997. évi Gyermekvédelmi törvény végrehajtását!

2. Integrált, szakmailag magas színvonalú, átlátható gyermekjóléti és gyermekvédelmi szakirányítást és területi munkát!

3. A gyermekvédelem megfelelő finanszírozását, gyermekközpontú költségvetést, a mindenkori GDP legalább 3%-át fordítsák a családokra és a gyerekekre!

4. Önálló gyermekjogi ombudsmant, valamint független szakmai testület létrehozását, amely a gyermekek jogainak területén végzett tevékenységek átfogó monitorozásáért, minőségbiztosításáért felel!

5. A gyermekvédelmi rendszerben dolgozó, valamint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatokat ellátó szakemberek és más segítők anyagi megbecsülését, megfelelő kiválasztását, felkészítését, támogatását és rendszeres ellenőrzését!

6. A gyermekvédelmi rendszer túlterheltségének megszüntetését, a megfelelő működéshez elegendő erőforrások, így többek között férőhelyek és szakemberek biztosítását!

7. Hatékony megelőzést, korai támogatást, beavatkozást, a gyermekjóléti szolgáltatás „kapuőri” funkciójának érvényesítését!

8. A fokozottan sérülékeny gyermekcsoportok hatékony védelmének biztosítását!

9. A bántalmazás, elhanyagolás minden formájának a megelőzését, a gyermekbántalmazási esetek kivizsgálását és az eredmények, megállapítások, következmények nyilvánossá tételét!

10. A gyermekvédelmi szakellátás működésének átláthatóvá tételét, traumatudatos szemléletmód kialakítását!

11. Gyermekrészvételt! A gyermekek tájékoztatását – életkoruknak, fejlettségi szintjüknek megfelelő – bevonását az őket érintő döntésekbe, valamint a gyermekek érdekképviseletének hatékonyabbá tételét!

12. A gyermeki jogok megismertetését a gyerekekkel, családtagokkal, szakemberekkel és a legtágabb közvéleménnyel a minél szélesebb körű alkalmazás érdekében!

Gyermekjogi Civil Koalíció: https://gyermekjogicivilkoalicio.hu

A kormányok egy része nem szokott teljes őszinteséggel beszámolni erről, ezért úgynevezett civil jelentések is készülnek. Magyarországon a Gyermekjogi Civil Koalíció készíti ezt, immáron több tucat szervezet és szakértő részvételével, ezek a honlapjukról letölthetők, ahogy a kormány anyagai is nyilvánosak. A bizottság a kormányokkal és a civilekkel folytatott konzultációk után úgynevezett záróészrevételeket fogalmaz meg. A kormányok és a civilek személyesen is találkoznak a bizottsággal Genfben, és megvitatják az ország helyzetét, a bizottság pedig megfogalmazza az észrevételeit és javaslatait minden országnak.

■ *Ön dolgozott ebben a bizottságban, közelről ismeri az egyes országok megítélését. Melyek a legsúlyosabb kritikák Magyarországgal kapcsolatban?*

– Sok kívánni valót hagy maga után a családjukon kívül nevelkedő, azaz az állami gondoskodásban élő gyermekek helyzete, nevezetesen, hogy a családok hatékony támogatása helyett inkább kiemelik a gyermeket természetes közegéből, pedig ellátásuk számos nehézségbe ütközik. Kevés a nevelőszülő, megbecsülésük olyan alacsony, hogy gyakran nem a legalkalmasabbak vállalnak ilyen munkát. Emellett még mindig több mint hétezer gyermek él nevelőotthonban, pedig elvileg ilyen intézményeket már nem is szabadna működtetni. Nagyon aggasztja a bizottságot, hogy a magyar középiskolákban bevezetik a katonai ismeretek oktatását, ami a gyermekjogi egyezmény alapján tilos lenne. Ugyancsak komoly aggodalomra ad okot a diszkrimináció, kirekesztés, szegregáció, a gyerekek számára nehezen vagy el sem érhető szolgáltatások sokasága.

Amiben biztosan nem áll jól Magyarország, az az, hogy a mindenkori kormányzat mennyire veszi komolyan a gyermekjogokat. Született ugyan 2007-ben egy, Legyen jobb a gyerekeknek címet viselő, 25 évre szóló, parlament által jóváhagyott átfogó stratégia, de sajnálatos módon ezt már a beterjesztő kormányzat sem vette igazán komolyan. Pedig mi, gyermekvédelmi szakemberek nagyon bíztunk benne. A közelmúltban elhunyt Ferge Zsuzsa volt ennek az egyik szülőanyja. Amikor elfogadták a koncepciót, az akkori miniszterelnök nagy lehetőségeket ígért, de ezekből végül soha nem lett semmi.

Ezért is alakítottuk meg a Gyermekjogi Civil Koalíciót, amelynek az a célja – több mint 40 szervezet és egyéni szakértő csatlakozott már –, hogy egyrészt a már említett civil jelentések elkészítésében részt vegyen, másrészt, hogy figyelemmel kísérje, a kormányzat mennyire hajtja végre a javaslatokat, illetve reagál a nagyobb horderejű kérdésekre, a feltárt botrányos esetekre.

■ *Ígéret van – éppen a bicskei ügy okán – törvénymódosításra. Mit várnak ettől?*

– A kormányzat nem akarja az alapkérdést megérteni: amennyiben a gyerekek nem ismerik a jogaikat és nincsen megfelelő védelem, akkor attól, hogy átvilágítják az intézetvezetőket, semmi nem fog változni. Éppen ezért a Gyermekjogi Civil Koalíció átfogó javaslatcsomagot is kidolgozott a gyermekvédelem és az ahhoz szorosan kapcsolódó egyéb ágazatok reformjának előkészítéséhez 12 pontba foglalva: Mit kíván a magyar gyermekvédelem? címmel.

M. Nagy Péter

ÁLDÁS AZ OLAJRA

Minidallas a zsákfaluban

– Mindent az olajnak köszönhetünk! – Ha ezt a Ewing-család valamelyik tagja mondja egy pohár whiskyvel a kezében a tévésorozatban, vagy egy öbölmenti ország vezetője a Rolls-Royce, a Bentley ablakán kihajolva, senki sem lepődik meg. Ám a fenti állítást egy alig háromszáz lelkes, nyugat-baranyai zsákfalu, Gyöngyösmellék polgármestere, Schán Mária tette jól kihallható áhítattal.

Az Ormánsággal és a Drávamentével határos Nyugat-Baranya az ország egyik legszegényebb, az Egyensúly Intézet településindexe alapján legelmaradottabb vidéke, az itteni falvak a 3200 hazai település rangsorában a 2700-2900. pozíciót foglalják el. A látványos kivételt Gyöngyösmellék jelenti, mely több mint kétezer hellyel előzi meg szomszédait, s az elmúlt tíz év alatt az ország harmadik legtöbbet fejlődő, 5000 fősnél kisebb településének mondhatja magát.

OLAJ KIFELÉ, PÉNZ BEFELÉ

– Az elmúlt néhány esztendőben több mint másfélmilliárd forint iparűzési adó érkezett az önkormányzathoz – mondta a települést 2010 óta irányító faluvezető. – Korábban ilyen bevételünk nagyjából nem létezett, ám akkor elkezdődött az olajkitermelés.

A település, amelynek költségvetése 2018-ban 97 millió forint volt, 2019 óta évi 350-500 millió forint pluszbevétellel kalkulálhat, a tavalyi költségvetésben már 1,3 milliárd forint tartalék szerepelt. A kisvárosnyi pénzeső láthatóan jól hasznosult az elmúlt fél évtizedben: a szigetvár-drávafoki útról bevezető, korábban a kátyúktól szinte járhatatlan, a Magyar Közút felújítási rangsorában talán nem is létező bekötőút ma nagyjából sztrádaminőségű, ahogyan a bő háromszáz lakosú falu összes utcáját is tükörsima aszfalt borítja. A központban frissen renovált templom és világháborús

Schán Mária polgármester

hősi emlékmű, s az éppen felújítás alatt álló hivatal fogadja a látogatót, s nem lehet nem észrevenni a faluszerte friss vakolattal virító házakat, no meg persze a valóban 21. századi játszóteret, valamint a gumiborítású kosárlabda- és futballpályát, melyek bármelyik budai kerületben csettintést érdemelnének.

Az ország boldogabb részével szembeni sok évtizedes lemaradást persze nem lehetett néhány esztendő alatt eltüntetni-behozni, ám a környékbeli falvakhoz képest Gyöngyösmellék maga lett az irigyelt Kánaán. Még akkor is, ha a helyiek közül akadtak, akik nem vették észre a változást.

A cekkerrel a kezében hazafelé bandukoló Orsós Mária például állította, semmi sem történt az elmúlt években, s amikor a nagyjából minden ötödik háztetőn serényen dolgozó brigádokra hívtuk fel a figyelmét, nem tudta megmagyarázni, mitől tört ki a felújítási láz a településen. Bogdán Ferencnek is csak a kertje szomszédságában pompáskodó impozáns játszótér tűnt fel, noha háza másik oldalának ablakai a felújított templomra néznek.

A FEKETE FÉNYE

A többség persze jobban értesült, s ahogyan hamarost kiderült, jellemzően haszonélvezői a földben talált fekete aranynak, melyet 2019 óta termelnek ki, jelenleg napi több mint 10 ezer hordós mennyiségben. Az olajmezőt az amerikai, denveri hátterű HHE Kft.-vel együttműködő, magyar–amerikai tulajdonosú TDE Kft. találta meg a 2016-ban megszerzett, Baranya megye délnyugati részén található lakócsai koncessziós területen, miután már 1999 óta kutatott a területen. Öt-éves tevékenységüknek, illetve az abból befolyó iparűzési adónak köszönhetően tette rendbe a falu közterületeit az önkormányzat, mely a teljes faluképet is jobban alakítaná, így a gyöngyösmellékiek ingatlanfelújításra, nyílászárók korszerűsítésére és tetőrenoválásra, -cserére támogatást kapnak a közös kasszából, tulajdonosonként akár kétmillió forintot is, amiből azért be lehet vakolni egy házat. Ennek köszönhetően megannyi frissen felújított ház simogatja a szemet.

– Persze nem csak úgy adjuk a pénzt, számla ellenében fizetjük ki a költségeket, de nincs megkötés, bárki pályázhat – magyarázta Schán Mária. – De ne higgye, hogy azért mindent megengedhetünk magunknak: néhány éve még halmozottan hátrányos helyzetű településnek számítottunk, s kaptunk emiatt kompenzációs támogatást, ma viszont már szolidaritási adó fizetésére köteleztek minket. Az iparűzési adó 30 százalékát be kell fizetnünk a költségvetésbe, most járunk cirka 800 millió forintnál.

Bólogat a fúrógép

A gigaelvonás miatt nem sikerült egyelőre megvalósítani a helyiek sok évtizedes álmát, a szennyvízhálózat kiépítését. A saját kassza nem elég hozzá, meg aztán több településsel konzorciumban kellene elkészülnie a projektnek, hogy pályázati pénzt lehessen rá felhasználni. Az önerőt ki tudnák fizetni, s nemcsak a magukét, de a társult falvak helyett is, ám a megfelelő tendert még nem írták ki.

– Aki hat-nyolc-tíz éve járt itt utoljára, rá sem ismer a falura – mondta egy középkorú férfi, ám azonnal hozzátette: bár állítólag még évtizedekre elegendő olajat rejt a föld, elképesztő mélyről kell felkapaszkodnia a településnek és a térségnek, tehát hiú remény, hogy utolérjék Nyugat-Magyarországot vagy a budapesti agglo-

Dolgozik a brigád

A fölújított főtér

A SZERZŐ FOTÓI

merációt. – Igaz, hogy a külsőségekben látszik a változás, de a mindennapi életkörülmények változatlanok. Munka nincs a faluban, ahogy a környéken sehol, csak a közmunka, vagy Szigetváron, ami 25 kilométer oda-vissza, esetleg Pécsen, ami pedig majdnem száz. És nekünk legalább van boltunk, amivel szintén kilógunk a sorból a környéken, de egy normális bevásárláshoz is a városba kell utazni, ahogy iskolába és óvodába is el kell vinni a gyerekeket.

IRIGYEK AZ INGYENRE

A környező falvakban viszont irigységgel beszélnek Gyöngyösmellékről, komoly legendák születtek a baranyai Minidallasról. A legtöbben az amúgy nem létező ingyenpénzt irigylik, rengetegen állították, hallották, az önkormányzat a család nagyságától függően 2-4 millió forintot ad minden háztartásnak. Schán Mária csak mosolygott a szóbeszéden, ám a faluban járva kiderült, többen komolyan gondolják, hogy a közös kasszába befolyó pénz egy részét el kellene osztani.

– Évi 1,5-2 millió forint mindenkin segítene, sok családnál ez nagyobb összeg, mint a mostani bevétele – jelentette ki egy svájci sapkás férfi, akinek éppen egy brigád dolgozott a háztető gerendái között. Másvalaki kocsmát nyitna a potyapénzből, amire a józanabbak úgy reagáltak, akkor inkább ossza be a pénzt az önkormányzat.

Vas András

Málenkij robot

Nyolcvan éves feldolgozatlan sérelem a magyar történelmi tudatban és családi emlékezetekben

Sokféle tragédiát, igazságtalanságot, vereséget és méltánytalanságot őriz a magyarok közös emlékezete. Az emlékek a népköltészet és a legendák által a török korig nyúlnak vissza. Minél közelebb kerülünk a mához, annál összetettebb, sokrétűbb, ellentmondásosabb ez az emlékezet. Színezik a képet a helyi és a családi szálak. Végül velünk élnek a közvetlen forrásokból máig fennmaradt történetek.

A tények világa, a hivatalos történetírás keveredik a családi, rokoni emlékekkel, és még mindig a vacsoraasztaloknál elbeszélt, mesélt történeteket fogadja el ki-ki a maga igazának. Így működik a nemzet történelmi tudata, amelynek egyik legélőbb, és nagyon sok szempontból legfájóbb fejezetét málenkij robot címmel szokás illetni.

Tragikus téma ez több szempontból is. Nagyon sok családot érintett, érint, főleg a Trianon utáni Magyarországon és a Kárpátalján. Bármilyen magyarázatot keresünk is rá, csak és kizárólag igazságtalanságként, de legalábbis méltánytalanságként tudjuk értékelni. Nincs magyar család, amely azt mondhatná akár józan ésszel, akár tiszta szívből fakadó érzelemmel, hogy ezt megérdemeltük. A Málenkij Robot (és a polgári lakosság ellen elkövetett atrocitások, a fosztogatások és az erőszakoskodások) olyan eseménysor, amely már nem magyarázható az „utolsó hitleri csatlós", a horthyzmus és főleg a nyilas rémuralom bűneinek megtorlásaként. Érthető tehát, ha a magyar történelmi emlékezet ennek feldolgozása során (a bolsevizmus elleni harc, meg a németektől való függés mellett) olyan magyarázatot próbál találni a történtekre, hogy a felszabadulás nem is volt igazi megkönnyebbülés és megszabadulás, ismét megbűnhődtük a múltat és jövendőt.

BÁRKIBŐL LEHETETT ROBOT

A málenkij robot sajátos magyar kifejezés. Így hívták az újjáépítést, és a háborús károk felszámolását (nem egyszer értelmetlen és sikertelen fejlesztést) célzó jóvátételi munkát, melyet az ország egyes vidékeinek elfoglalása után a Szovjetunióba hurcolt magyaroknak kellett elvégezniük. Mintegy 700 ezer, a Vörös Hadsereg elleni harcokban részt sem vett, tizennégy és ötven év közötti, munkaképesnek ítélt magyar állampolgárt érintett. Közülük nagyjából háromszázezer elpusztult, nem tért haza. Ez a veszteség meghaladja a szovjetek ellen harcoló magyar csapatok közvetlen veszteségét, ezért is hatalmas trauma a magyarországi háborús emlékezetben.

A kifejezés sajátosan magyarított orosz szófordulat. Helyesen malenykaja rabota (egy kicsi munka), nyebolsaja rabota (nem nagy munka) volna a megnevezés. De a magyar nyelvben élt a feudális tartalmú, a jobbágyok kényszermunkáját jelző „robot" kifejezés. (Karel Čapek is ezt a szláv gyökerű kifejezést vette alapul, amikor 1920-ban megjelent regényében megalkotta az embert helyettesítő gépekre használt robot szót.) A lágyított (malenykij, malenykaja) forma is málenkijre magyarosodott.

„A pokol bugyrai – málenkij robot – Kényszermunka a Szovjetunióban”. Emlékmű a ferencvárosi vasútállomáson FOTÓ: WIKIPEDIA

Fontos tudni: a magyarországi lakosság összegyűjtése nem kizárólag orosz találmány. Az 1944. december 21-én Debrecenben létrejött Ideiglenes Nemzeti Kormány elismerte a győztes ilyen irányú jóvátételi igényét, sőt, segítette a névsorok összeállítását. Eredetileg főleg a németajkú lakosságot érintette volna a terv, de a szovjet és a magyar hatóságok közötti együttműködés hiányában szinte bárki bekerülhetett a kényszermunkára ítéltek csoportjába.

Közkeletű tévedés, hogy a szovjet területre hurcoltak a Gulágra (pontosan GULag), vagyis a szovjet köztörvényes bűnözők és a rendszer ellenségeinek kikiáltott politikai foglyok büntetőtáboraiba kerültek volna. Ekkor már – 1939 óta – létezett a másik főhatóság, amely a hadifoglyok és külföldről internáltak gyűjtőhelyeit kezelte. Ennek Gupvi (Glavnoje Upravlenyije po Gyelam Vojennoplennih i Intyernyirovannih) volt a neve.

Külön történet a kárpátaljai (főleg) férfilakosságnak a terület elfoglalása utáni sorsa. Arányaiban közülük sokkal nagyobb számban internáltak (szintén jóvátételi munka ürügyén) és szállítottak az ország belső részeibe, illetve Szibériába magyarajkú embereket, és az áldozatok aránya is jóval nagyobb volt. Ezt azonban – mivel a háború lezártával a terület a Szovjetunióhoz került – ők azt leginkább belső ügyként kezelték.

ELLENÁLLÁS ÉS ZABRÁLÁS

Abban egyetérthetünk, hogy miután valahol – intenzív harcok vagy inkább csak szállítási és logisztikai előrenyomulás után – áthaladt a front, a helyi lakosság elsősorban nyugalmat, közbiztonságot, legalább minimális szintű, de éhezést nem jelentő élelmiszer-ellátást várt el az új, egyesek által felszabadítónak, mások által megszállónak minősített hatalomtól. Ennek a hatalomnak a hétköznapi életben megmutatkozó viselkedése viszont olyan tényezőktől függött, amelyekre a magyar polgári lakosságnak nem volt rálátása, sőt, meg-

bízható tudomása sem volt róla, legfeljebb bizonyos, a maga érzelmi szintjén nehezen értelmezhető jeleket észlelt.

Ahol harcok nélkül, tehát szovjet oldalról lényegében számottevő áldozatok nélkül vonult át a front (és ez elsősorban nem a szovjet erők taktikáján, csapatvezetésén, erőösszpontosításain, hanem a visszavonuló német és magyar csapatok ellenállásán múlott), ott inkább a nagylelkűség, a segítőkészség, az emberiesség jellemezte a szovjet katonákat, míg a súlyos, hatalmas emberáldozatokat követelő harcok környezetében az erőszakoskodás, a fosztogatás, a zabrálás, olykor a kifejezett kegyetlenség vált a történelmi tudat részévé.

Már a késő középkori Franciaországban megszületett a szállóigévé vált (Dumas Három testőréből is ismert) kifejezés á lá guerre, vagy comme á lá guerre. Vagyis szó szerint: a háborúban, mint a háborúban. Oroszul: na vojnye, kak na vojnye. Vagyis a háborúnak mások a szabályai, mint a normális életnek.

Ezt persze nehéz elfogadni, főleg eme szabály elszenvedőinek, és a civilizáció fejlődésével a nemzetközi jog is ennek a barbár gyakorlatnak a kiiktatására törekszik. Ettől még érvényesül. Hogy hogyan, arra lesz később néhány nagyon konkrét és hiteles példám, de most még egy szempontot figyelembe kell vennünk.

A német fasiszta, és a vele szövetséges olasz és kelet-európai csapatok Moszkváig, továbbá a Volga vonaláig szállták meg az európai, „magoroszország" területét. Ez hihetetlen feszültséget, szégyenérzetet, bosszúvágyat, hazafias felbuzdulást váltott ki a szovjet lakosság egészéből, függetlenül attól, hogy amúgy milyen mértékben voltak elkötelezett vagy csupán kényszerű hívei a szovjethatalomnak, közkeletű európai nevén a bolsevizmusnak. A szovjet katonák, miután ellentámadásba lendültek, ezzel a dühvel viszonyultak mindenféle fasiszta ellenálláshoz, és tudták, de minimum érezték, hogy még ekkor, az előrenyomulás időszakában is négy-öt szovjet katona halála árán tudnak kiiktatni egy németet vagy velük szövetségest (a fegyverzeti, felszerelési, parancsvezetési és kiképzési fölény okán).

Volt viszont egy másik tapasztalat is. A sztálingrádi győzelem következtében százezres nagyságrendben kerültek hadifogságba döntően német katonák. Ők – már amennyit a mostoha időjárási, élelmezési és egészségügyi körülmények közepette sikerült belőlük életben tartani – kifejezetten hasznos, olcsó és képzett munkaerőnek bizonyultak a visszafoglalt területek újjáépítése során. Vagyis a szovjet hadvezetés számára tényezővé vált az is, hogy mennyi hadifoglyot tudnak ejteni, nem csak az, hogy hány ellenséges katonát semmisítenek meg.

MALINOVSZKIJ PIHENŐJE

A Kárpátok vonalának (észak-keleti és déli, romániai irányból történt) áttörését követően a mai Magyarországon igazából a debreceni és kisebb részt az Északi-Középhegység térségben megmutatkozó ellenállás volt jelentős, egészen Budapestig. A hortobágyi tankcsata arcvonal-kilométerére több páncélos jutott, mint Kurszknál. A Dél-Alföldön viszont szinte ellenállás nélkül nyomultak előre a szovjetek, majd a Duna vonalánál északra fordultak, és elérték Budapestet. A bal parton, a pesti oldalon felvonult erőknek Malinovszkij, a budai oldal felől a gyűrűt bezáró csapatoknak Tolbuhin marsall volt a főparancsnoka.

Rogyion Jakovlevics Malinovszkij odesszai gyökerű, eredetileg, messzire visszanyúlóan lengyel származású hadvezér volt. A Jakovlevics atyai név, az odesz-

szai kultúrközeg és még néhány jelentéktelenebb adat arra enged következtetni, hogy részben zsidó származású, de legalábbis a zsidó etika és értékrend által befolyásolt személyiség volt, akinek persze nagyon sok oka volt arra, hogy az akkori Szovjetunióban ezt a tényt ne hangoztassa, sőt, kifejezetten titkolja.

Ennek két szempontból van jelentősége. Egyrészt Malinovszkij nem a kegyetlen, az embereit számolatlanul feláldozó, mindegy, hogy milyen áron, csak sikert érjek el gondolkodású hadvezérek közé tartozott.

Másrészt tudomásuk volt róla, hogy Budapest főként zsidó identitású, de lényegében minden, a nyilas uralommal szemben álló lakosának létérdeke a város mielőbbi bevétele. Malinovszkij dilemmája tehát az volt, hogy a fáradt, utánpótlási hiányban szenvedő, lerongyolódott és harci kedvében sem acélos csapataival próbálja-e meg már november végén megtámadni a „Budapest erődöt", vagy adjon jelentős pihenőt a katonáinak.

Sztálin természetesen a mielőbbi sikert követelte. Malinovszkij viszont a csapatok pihentetése, a készletek feltöltése, a haditervek részletes pontosítása mellett döntött. Ezt csak úgy tehette meg, ha a főhadiszállásnak küldött jelentésekben túlméretezte a Budapestet védő erők nagyságát. Így a város bevételét követően az eredetileg jelentett nagyságrendhez közeli számú megölt és magát megadó, fogságba esett katonát kellett felmutatni.

Ezért volt az, hogy a súlyos harcok környékén, a csata elültével nagy számban, olykor válogatás nélkül ejtették fogságba és hurcolták jóvátételi munkára, málenkij robotra a polgári lakosságot. És igen, itt voltak jellemzők a lakossággal szembeni atrocitások is, a nők sokszor kegyetlen, csoportos megerőszakolása, illetve a mozdítható javak begyűjtése, a zabrálás.

Mellékszál ugyan, de érdemel pár szót. Ukrán veteránok 1990-es évek végén elmondott visszaemlékezései szerint volt személyes kontaktus Malinovszkij törzse és Raul Wallenberg között, valamikor 1944 október vége felé, vagyis akkor, amikor megállt a Budapest elleni támadás, amikor Malinovszkij pihentette a csapatait. Ha ez igaz, a marsall tudott a budapesti polgári lakosságot, elsősorban a zsidóságot fenyegető veszélyekről. Budapest bevétele után viszont a szovjet hadvezetésnek nem volt érdeke, hogy egy újabb, a varsóihoz hasonló eset derüljön ki, amely azt bizonyítja, hogy az élőerőt kímélendő feláldozták a polgári lakosság, főleg a zsidóság jelentős hányadát a késlekedés miatt. Ezért a szemtanút, a hiteles forrást, tehát a budapesti zsidóság érdekében tevékenykedő Raoul Wallenberget el kellett hallgattatni.

TORZULT EMLÉKEK

Magyarországról, illetve a tényleges harcok során még a határokon kívül elfogottakból, összesen nagyjából hétszázezer magyar ember került szovjet munkatáborba. Mind a begyűjtésük földrajzi körzeteit, mind a nemzetiségüket, mind a korukat tekintve nagy volt a különbség köztük. Szó volt már róla, hogy bizonyos területekről csak szórványosan szedtek össze embereket, máshol ez szervezetten történt. Cél volt a németajkú lakosság begyűjtése, de ezt sokszor mechanikusan, csupán a név vagy házastársi kapcsolat alapján állapították meg, rengeteg méltánytalanságot követve el még a meghirdetett, önmagában is elfogadhatatlan elvekhez képest is.

Volt, ahol megelégedtek a leginkább munkaképes férfiak begyűjtésével, máshol a 14–18 éves alsó korhatárral akár az ötven évet meghaladó korig fűnyírószerűen szinte mindenkit összetereltek. Budapesten a ma legpontosabb történészi becslések

szerint a harcok során és közvetlenül utána 40-50 ezer hadifoglyot ejtettek a szovjetek, melléjük került legalább ötven-, de akár százezer málenkij robotra begyűjtött személy. Így már hihetővé vált a Malinovszkij törzse által 200 ezresre jelentett budapesti védősereg létszáma.

Külön keresték azokat, akiket az új hatalmi struktúrák létrehozása szempontjából veszélyesnek ítéltek. Ezért volt kormánytagokat, tisztviselőket, minisztereket, országgyűlési képviselőket, katonatiszteket, papokat, tanárokat, diplomatákat hurcoltak el, köztük a már említett Wallenberget, akinek sorsa máig feltáratlan.

Az ország keleti részén elfogottakat viszonylag gyorsan kiszállították szovjet területre, a középső és nyugati részén összefogdostak nagy része a kistarcsai gyűjtőtáborba került, a déli részen elfogottak gyűjtőpontja pedig Szeged volt.

A listák nem teljesen megbízhatók, van, akiről nem maradt fenn hiteles adat, de sokakról szinte megmagyarázhatatlanul részletes személyi dosszié készült. Azt tudhatjuk, hogy alig tízezren kerültek (főleg politikai meggyőződés vagy háborús cselekmények okán) büntetőtáborokba, vagyis a Gulágra. A többiek a Gupvi közel kétezer táborában szóródtak szét, néhányan valóban kegyetlen körülmények közé kerültek, az Urálba, Szibériába, annak is északi részére, (Vorkuta volt ilyen), a Fehér-tengerhez, de a kolimai táborokba szinte alig került magyar. Ukrajna, főleg Kijev, aztán Moszkva meg a Volga alsó folyása, Kazahsztán voltak azok a területek, ahová a legtöbb magyar került.

Tényként fogadhatjuk el, hogy 300 ezer ember nem tért vissza a hadifogságból és a málenkij robotból. Ez a szám önmagában magyarázza azt a veszteséget és fájdalmat, amelyet a magyar családok mind a mai napig elevenen hordoznak. Különösen azért, mert a túlélők hazatérésekor a túlbuzgó magyar rákosista titkosszolgálatok megtiltották a lelkileg megtört, fizikailag legyengült embereknek, hogy beszéljenek a velük történtekről. Így sem a kutatott, tudományos forrásokban, sem a családok megkopott és gyakran torzult emlékezetében nincs igazi folytonosság a történtek és azok értékelése között. Ennek a munkának az elvégzésében orosz oldalról sem kaptunk igazi segítséget. Így lehet a málenkij robot (és a hadifogság) máig részletesen feldolgozatlan eseménysor, ezért kezelnek még mindig fájó, mély sebeket olyan sok magyar családban.

PINCÉKBE REJTETT NŐK

Elmondok néhány tanútól hallott történetet arról, hogy hányféle értelmezése lehet ennek a felszabadulás/megszállás kérdéskörnek, a németeket kiverő szovjet katonák és a magyar lakosság viszonyának. És persze hányféle oka és alapja van vagy lehet a sérelmeknek és a megbocsátásnak is.

A mai Magyarország északi hegyvidékén, Kassa alatt voltak géppuskafészkek, a német és velük a magyar erők próbálták lassítani a szovjet előrenyomulást, de a harcok döntően a hegyekben folytak. A völgyek apró településeiben a hegyoldalakba vájt, jól álcázható pincékben, tárolóbarlangokban bújtatták el a lányokat, asszonyokat, mondhatni teljes sikerrel. Errefelé nem volt jellemző a tömeges erőszak. A front gyorsan átvonult, az apró településeken helyőrséget sem volt értelme hagyni, így alig találkoztak szovjet katonával. Kassát viszont már érintette a málenkij robot is, és – bár tényleg mérsékelt számban, szinte kivételként – voltak erőszakoskodások, de sokkal inkább jellemző volt a szabadrablás, a zabrálás.

Szegeden, ahol gyorsan, kevés ellenállás után vonult át a front és szinte teljes

Az utolsó családi kép a mozgósítás előtt

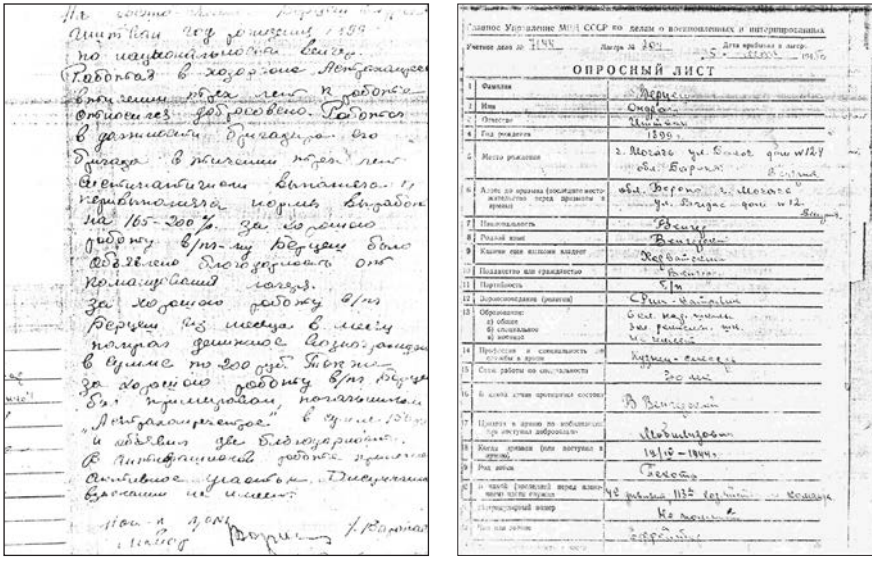
épségben vészelte át a város, maradtak területvédő szovjet katonák. Mivel pihenő állományról volt szó, jellemző volt a kocsmázás és a nőzés. A családban volt az akkor még fiatal és vonzó, de háromgyerekes kocsmárosné, aki mind étellel, mind itallal jól tudta tartani a megszállókat. Az egyik katona viszont félreérthetetlenül magára az asszonyra vetett szemet, meglehetősen alkoholos állapotban. Az asszony legnagyobb fia a barátai segítségével egyszerűen agyonverte az erőszakoskodni akaró oroszt. Szerencsére a holttestet nem próbálták meg elrejteni, hagyták az utcán, így a parancsnok megállapította, hogy a nyilvánvalóan holtrészeg és a lakosságot provokáló katonát valakik agyonverték. Az ilyesmi – bármilyen kegyetlenül hangzik is – akkoriban belefért, szinte természetes volt. Nem lett következménye az esetnek.

Mohácson, a szintén könnyű harcok árán elfoglalt Duna menti városban élt az anyai nagyszüleim családja. Nagyapámé volt a városban a legkorszerűbb kovácsműhely, az ehhez tartozó meglehetősen tágas, alápincézett ház pedig a szomszédság menedéke, egyfajta központ volt. Érthető, hogy a katonaság elfoglalta a műhelyt, ahol az akkor még csak inas státusú nagybátyám és a már segéd nagysógorom igazi segítség volt a szükséges javításokhoz. Nagyanyám meg kiválóan főzött és jól értett a különböző sebek, főleg az égések akkori szinten elfogadott kezeléséhez, így a katonák szívesen jöttek Tyilda doktorhoz.

Nagyanyám csak úgy mesélte, hogy a hozzájuk bekvártélyozott katona Csibakszáriból (Csebokszari) származott, hogy fegyvertisztítás közben majdnem megsebesítette őt, ezért még a rangjelzéseit is letépte, de amúgy békében és élelmezésileg viszonylagos jólétben éltek egymás mellett. Erőszaknak, az emberek elhurcolásának nyoma sem volt. Igaz, néhány kikapós menyecske, háborús özvegy önként és dalolva odaadta magát (bizonyos előnyök fejében) főleg a tiszteknek, még a szexuális higiéniát is igyekeztek betartani.

EZENKÖZBEN A NAGYAPÁM

Az 1889. november 30-án született nagyapámat szinte az utolsó pillanatban, 1944. április 19-én mozgósították. Fegyvere sem volt, a trénnél kellett javító, patkoló, kar-

A dokumentum első oldala az egyik jellemzés a Gupvi asztrahányi fogolytáborában 1948 nyaráig dolgoztatott nagyapámról, benne, hogy a jó munkáért havi 200 rubelt (a pénzcsere után ez 20 rubel volna, de akkor ez nagyjából egy dolgozó havi fizetésének egynegyede) és a foglyokat foglalkoztató asztrahányi üzemtől további 180 rubel juttatást kapott. A második oldal a hatoldalas személyi kérdőív első oldala

bantartó feladatokat ellátnia, a 44. hadosztály 113. gazdasági részlegénél. Őrvezető volt, Bécsújhelyig követte az egységét, aztán szétszéledtek. Ő gyalog indult hazafelé, fegyvertelenül, de egyenruhában. 1945. április 25-én (!) esett hadifogságba, a meglévő iratok szerint olvashatatlan helyen, de tudtommal valahol Tolna megyében, tehát már közel az otthonához. Persze, hogy ez is málenkij robot lett. A szegedi gyűjtőtáborból még írt egy levelet a családnak, (a mellékelt nem kevés pénz a szegedi paprika-nagykereskedőn keresztül soha nem jutott el a rendeltetési helyére).

Nagyapám Asztrahányba került. Mivel anyanyelvi szinten beszélte a sokác (horvát) nyelvet, korlátozottan tudott kommunikálni a fogva tartóival. És mivel kiváló kovács, lakatos és bádogos volt egyszerre, olyan szakmunkákat tudott elvégezni, amilyeneket a fogva tartók nem. Lehetőséget kapott, hogy saját brigádot hozzon létre. A baranyaiakat választotta maga mellé, függetlenül attól, hogy mihez értettek. Többször kaptak dicséretet, jutalmat, olykor élelmiszer-kiegészítést is. Sokan – találkoztam velük – őt tartották a megmentőjüknek. 1948 augusztusában tért haza. Sem a műhely, sem a családi élet nem tudott már úgy fejlődni, mint ahogy a történet az 1930-as évek elején elindult. A málenkij robot – meg a Rákosi rendszer – megszakított egy fejlődést, olyan pedig nincs egyetlen társadalomban sem, hogy pótfejlődés.

Ezért van szinte minden magyar családnak egy fájó magántörténete a málenkij robotról, és ezért olyan nehéz feldolgozni a XX. századnak ezt a traumáját.

Még így, nyolcvan év után is.

M. Lengyel László

A TÉVEDÉSEK ELLENÉRE HITELES

Fényesen ragyogó egri csillagok

Az Egri csillagok a legismertebb magyar regény. A török korról meglévő alapszintű ismereteinknek legfőbb forrása Gárdonyi Géza könyve, ennek alapján képzeltük el már gyerekként a török hadsereget, harcmodorát és a várostromokat. A tudomány olykor azonban lerombolja a bennünk generációk során legendává nemesült képzeteket. Így derül ki az is, hogy Gárdonyi bizony sok mindenben tévedett az egri vár ostromának leírásában. A pontosításban Kelenik József történész, a korszak és az egri vár históriájának szakértője volt segítségünkre.

Már a vár alaprajzának regénybéli leírása sem felel meg a 473 évvel ezelőtti állapotoknak, Gárdonyi egyes helyszíneket például felcserélt, de mindez valójában nem írható felületességének vagy túlságosan szabadjára engedett írói fantáziájának számlájára – figyelmeztet Kelenik József. Amikor az író Egerben élt és a regényt írta, az 1890-es évek végén, még egészen más várat láthatott, mint amely 1552-ben kiállta az ostromot. Az azóta végzett kutatások, ásatások alaposan átrajzolták a képet (a komoly feltárás az 1930-as években kezdődött és az 1960-as évekig tartott), ahogy a hadtörténeti ismeretek is a XX. században bővültek jelentősen.

AZ ALAPRAJZ NEM STIMMELT

Tehát már itt érdemes leszögezni, s az alább következő kritikákra is vonatkoztatni, hogy Gárdonyi alaposan felkészült a regény megírására. Utánanézett a kor történetének, kutatásokat végzett a témakörben, foglalkoztatta a keleti, pontosabban a török kultúra. Elutazott Isztambulba is a helyszín felméréséhez, hogy azt az ünnep-

A film valószerűtlen létrás jelenete

séget megnézze, amelyet leírt. A mű megírása előtt rengeteg jegyzetet készített. A könyv végén találhatunk egy török szavak és kifejezések magyarázatát tartalmazó listát, s a történész megerősíti, hogy a név szerint fölsorolt várvédők is tényleg valós személyek voltak.

Gárdonyi korában az egri vár ostromának jószerivel az egyetlen hitelesnek tekinthető forrása Tinódi Lantos Sebestyén volt, aki korabeli (hadi)tudósítóként felkereste az egyes várostromok színhelyeit, és a legapróbb részletekig összeszedte az ostromra vonatkozó adatokat. Számos érdekes mozzanatról csak az ő énekeiből értesülhetünk. Eger diadala után is rögtön a helyszínre ment. Ekkor írta az „Eger vár viadaljáról való ének” és az „Egri historiának summája” című műveit.

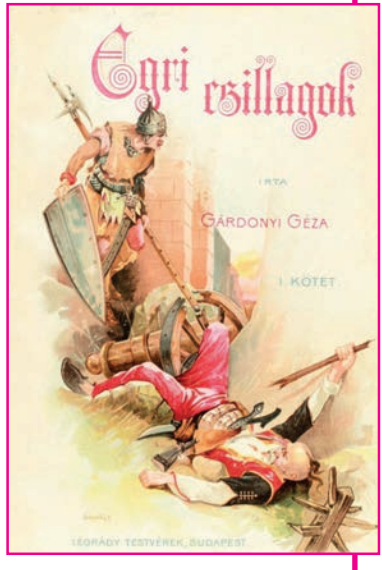
Tinódi énekein kívül Gárdonyi ismerte Istvánffy Miklós „Magyarország története

Tinódi Lantos Sebestyén

1490–1606” című komoly, forrásértékű könyvét, de járt a bécsi levéltárban is.

Egy szó, mint száz: Gárdonyi tévedései jobbára a kor hiányos ismereteiből következnek. A hadtörténet azóta lényeges fejlődésen ment át, tehát arról, hogy hogyan folytak akkoriban a háborúk, mára már lényegesen pontosabb ismereteink vannak – mondja Kelenik József –, mint lehettek Tinódinak és Gárdonyinak.

Az Egri csillagok Gárdonyi Géza első nagyregénye, nincsen előzménye az életművében. Már Egerben élt, amikor írta, 1899-től jelent meg folytatásokban a Pesti Hírlapban. Könyvalakban 1901-ben adták ki (képünkön). A mű aztán a magyar irodalom egyik legfényesebb karriert befutott műve lett. Nemcsak az egri Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtárban őrzött és 2023-ban restaurált első kiadás rendkívül értékes, de egy 1925-ös 6. kiadást is 150 000 forintért kínál napjainkban egy antikvárium. A kiadások már meghaladják a százat.

A regényt rengeteg nyelvre lefordították: létezik angol, bolgár, cseh, eszperantó, észt, francia, héber, holland, horvát, kínai, lengyel, litván, német, olasz, orosz, örmény, román, szlovák, szlovén, ukrán, vietnami és kínai kiadás is. Gárdonyi születésének 150. évfordulója alkalmából, 2013-ban török nyelvre is lefordították. Sőt, rovásírásos változata is megjelent 2009-ben.

A regényt szinte minden lehetséges módon és formában feldolgozták:

1923-ban Fejős Pál készítette el az első filmváltozatot, ez volt az utolsó magyar némafilm;

1959-ben Korcsmáros Pál rajzaival képregény készült belőle;

1968-ban kétrészes filmet forgattak a könyvből, Várkonyi Zoltán rendezésében, ennek kópiáját 2018-ban 4K felbontásban felújították. Ez volt minden idők 3. legnézettebb magyar filmje, mintegy 10 millióan látták;

1994-ben megjelent Hernádi Gyula: Egri csillagok háborúja című regénye, az Egri csillagok folytatásaként;

1996-ban Várkonyi Mátyás és Béres Attila történelmi musicalt írt a könyvből;

2006-ban számítógépes kalandjáték készült Jumurdzsák gyűrűje címmel, amely a jelenkori Egerben játszódik, de a története kapcsolódik a regényhez is.

Az Egri csillagokat a szavazók a legkedveltebb magyar regénnyé választották a 2005-ben meghirdetett A nagy könyv című játékban.

A mű már Gárdonyi életében iskolai kötelező olvasmány lett, s máig minden kisdiáknak el kell(ene) olvasnia.

A katonai eljárásoknak is vannak szabályai, minden hadseregben vannak ilyen törvényszerűségek, ezek még akkor nem voltak ismertek.

TÁMADÁS VÁLTÓMŰSZAKBAN

A tévedéseket egyébként leginkább a regény alapján 1968-ban forgatott film nagyította föl, tette úgymond szemmel láthatóvá – véli Kelenik József, s példának mindjárt föl is hozza a várfalat létrákkal megmászni kívánó támadókat. A filmben a törökök hatalmas tömegben rohannak a vár felé, fogják a létrákat, majd másznak a falra. A valóságban a fal 8-10 méter magas volt. Mekkora létra kellett volna ahhoz? Hány ember tudná azt fölállítani, a falhoz támasztani? (A filmben hat ember rohant háromméteres létrákkal.) Ez így teljesen irreális. A szakértő szerint egészen máshogy zajlott egy ostrom a XVI. század közepén, sokkal inkább az I. világháborús árokharcokhoz hasonlított. A vár megközelítéséhez ostromárkok rendszerét ásták ki a törökök, hogy a felvonuláskor ne legyenek kitéve puska-, illetve ágyútűznek.

Abban a korban már a tűzfegyverek domináltak, az ostrom menete úgy nézett ki, hogy a támadó sereg réseket lőtt a falba. A falak felső harmadát rombolták az ágyúkkal, és a leomló törmeléken próbált felmászni a rohamozó sereg. Ott a védők puskákkal, robbanó hordókkal, tüzes koszorúkkal várták a törököket, akiknek ráadásul egy újabb problémával is meg kellett küzdeniük: a vár védői a leágyúzott részen palánkot emeltek fából, és azon is át kellett mászniuk.

Egy filmnek szüksége van olyan látványos tömegjelenetekre, amelyekben törökök ezrei rohamozzák egyszerre a falakat, de a valóságban 300-500 fős kisebb csapatok támadtak, ha legyőzték őket, akkor indult a következő csoport. Érdekes

A tűzkerék rekonstruált makettje

taktikára is fölhívja a figyelmet Kelenik József: a korabeli puskák legfeljebb 6-10 lövést bírtak ki, utána hűteni kellett azokat, amíg a védők tüzeltek, addig a törökök nem az elit erőnek számító janicsárokat küldték rohamra, hanem a kevésbé képzett katonákat. A közelharcba már a janicsárok bonyolódtak. A várvédők szablyával, buzogánnyal, alabárddal, pikával, csákánnyal (fokos szerű fegyver) verték agyon a palánkon átmászó törököket. Ezt a megterhelést a legjobb vitézek sem bírták 20-30 percnél tovább, ezért a védők is váltva fogadták a rohamozókat.

Ezekben az összecsapásokban mindig a várban lévőknél volt az előny, ebből következik, hogy egy ostromhoz mindig sokkal több támadó kellett, mint védő. Gárdonyi 150-200 ezer fős török hadról írt a regényben, szakértőnk szerint ez erős túlzás, a történelmi források szerint mintegy 40 ezres sereget küldött a szultán erre a hadjáratra, amely során harcoltak a Nógrád megyei várak, valamint Szolnok és Temesvár ellen is, Egerhez tehát 35 ezernél többen nem érkezhettek. Hatalmas erőnek számított ez akkoriban, amikor is a hadtudomány szerint egy sikeres várostromhoz legalább húszszoros túlerő kellett. Ezzel a török had

nagyjából rendelkezett is, hiszen Eger várát körülbelül 1700 katona védte, volt még a falak között nagyjából 300 mesterember és környékbeli paraszt, valamint félszáz nő. Arra vannak adatok, hogy 300 várvédő halt meg az ostrom során. A törökök veszteségei viszont nem ismertek pontosan. Az biztosan Gárdonyi túlzása, hogy egy roham után nyolcezer ostromló holttestét szállították el a falak alól, ha ez igaz lenne, nagyon hamar elfogyott volna a támadó had.

A LEVEST INKÁBB MEGETTÉK

Gárdonyi nyomán legendás hősökként élnek az emlékezetben az egri nők – gondoljunk csak Székely Bertalan híres festményére – akik, mint mondtuk, körülbelül ötvenen lehettek. A regényben ezek a lányok és asszonyok dézsából öntik a szurkot, a levest, a forró vizet a törökökre, illetve harcolnak a katonák mellett.

Kelenik József mindezt cáfolja, noha egy alkalommal valóban harcba is szálltak a nők, amikor észrevették, hogy a konyhához közeli, nem őrzött falszakaszon a törökök másszák meg a rést. De ez csak rövid ideig tarthatott, amíg megérkeztek a katonák. Ez az eset indíthatta be Gárdonyi írói képzeletét. A történész érvei meggyőzőek: levessel aligha öntözték az ellenséget, mert az étel rendkívül nagy érték volt az ostrom idején, még akkor is, ha jól el voltak látva az egri védők – ellentétben a törökökkel, akiknek komoly élelmezési gondjaik voltak. Másrészt a forró levessel vagy vízzel telt kondérokat igen körülményes lett volna a konyháról a falakra följuttatni.

Aztán a valós képhez tartozik még, hogy a nők nem főztek, csak kenyeret sütöttek. Nem volt persze kis feladat kétezer embert folyamatosan ellátni pékáruval. A katonák a zsoldjukból vásárolták a szükséges alapanyagokat, és maguknak készítették el az ételt, önellátók voltak

Az ostromot megörökítő dombormű a vár falában. Tar István és Illés Gyula szobrászművész rézből öntött alkotását, az ostrom 400. évfordulójának emlékére, 1952-ben helyezték el

FOTÓ: WIKIPEDIA

tehát, még a bort is pénzért vették. Dobó ugyan adott esetben osztott ingyen italt egy-egy nagyobb roham előtt, ezért aztán a kincstár meg is hurcolta őt a király vagyonának herdálásáért.

Szintén az ismert jelenetek közé tartozik – főleg a film nyomán –, ahogy a hatalmas, Bornemissza Gergely által konstruált tüzes kerék az ostromlók közé gurul óriási veszteségeket okozva. Ennek van valóságalapja, a korabeli tüzérkönyvek is leírják, hogyan kell ilyen szerkezetet építeni, Egerben is használhatták tehát, de semmiképpen nem olyat, amilyen a filmben látható. Két kereket építettek össze, hogy anélkül legyen képes gurulni, hogy fölborulna.

A MÚLT LÁMPÁSA

Mindezek a tévedések, írói túlzások természetesen nem csökkentik Gárdonyi regényének értékeit. A könyvet maga az író

A 16. század végi Eger várának leghitelesebb ábrázolása, részlet Georg Houfnagel holland rézmetsző színezett metszetéről. A metszet 1588. október 8-a, a szikszói csata után készült

FOTÓ: WIKIPEDIA

is a legjobb munkájának tartotta. „Lehetne-e olyan regényt írni, amely nem színfalnak használja múltat, hanem inkább lámpás lenne: bevilágítana a múlt érdekes sötétségébe. Lehetne-e igazi történelmet írni regény formájában?" – kérdezte magától Gárdonyi.

Hát lehetett.

Erre az Egri csillagok a bizonyság. Egy értékelés szerint: „ez a mű az első olyan irodalmi vállalkozások egyike, amely nem a regényeset akarja megmutatni a múltban, hanem a valóságosat".

Azt a valóságot, ahogy Eger védői visszaverték a török hadat 1552-ben, és azt, hogy a vár ennek eredményeként még 44 évig, az 1596-os újabb ostromig magyar kézen maradt. Akkorra a törökök rájöttek, hogy ágyúkkal felesleges lövetni a falakat annak adottságai miatt, aknák kellenek, amelyekkel jókora réseket üthetnek. Emellett sokkal felkészültebbek is voltak, ismerték a vár gyenge pontjait.

Eger végül 1687 decemberében került ismét keresztény kézre.

M. Nagy Péter

IDŐSEBB DÁMÁK ÉS AZ ÚJ GENERÁCIÓ

A Balaton új hercegnői

Négy évtizede nem fejlesztette annyira a flottáját a Balatoni Hajózási Zrt., mint 2024-ben: két-két vadonatúj katamarán és komp állt szolgálatba. Az új járművek érkezésével egyszerre van jelen a tavon a hőskor és a legkorszerűbb technológia: az 1891-ben vízre tett Kelén a múltat idézi, míg az idén forgalomba állt, legkorszerűbb dízel-elektromos hajtással szerelt és rangos formatervezési díjakat nyert friss szerzemények a modern hajóépítést dicsérik. Az új hajók szinte azonnal balatoni látványossággá váltak, nyaralók, turisták tízezrei siettek tesztelni az újdonságokat. Mi is kipróbáltuk az egyik új hajót, s közben a Tomaj kormányállásában a Balatoni Hajózási Zrt. vezérigazgatója és a tó egyik legtapasztaltabb parancsnoka árult el kulisszatitkokat.

– Az új hajó mikor megy? – kérdezi a fonyódi kikötő pénztárában az apuka, s mintha csak magyarázkodnia kellene, egy szuszra hadarja: – Minden nyáron hajózunk a gyerekekkel, de most mindenképp az újak egyikén akarunk utazni.

Azt, hogy nem ő az első ezzel a kérdéssel, elárulja a pénztáros rutinos válasza: rögtön és rezzenéstelen arccal darálja, mikor, melyik járatot teljesíti valamelyik idén szolgálatba állt katamarán.

Mindezek után meg sem lepődünk, amikor az első szezonját teljesítő Tomaj fedélzetén megszólított utasok egyike, a Vásárosnaményből feleségével és két gyerekével érkezett Ákos mindenekelőtt arról biztosít: semmit nem bíztak a véletlenre, jó előre kinézték, mikor megy az új hajó, mert feltétlenül azzal akartak utazni. Amit – teszi hozzá gyorsan – nem bántak meg, mert a hírekből, képekről már jól ismert hajó épp olyan élőben, mint ahogy tudósítások alapján elképzelték: „Nagyon szuper."

Túlzás nélkül állítható: látványossággá váltak idén nyáron a Balatoni Hajózási Zrt. (BAHART) új hajói, a Szántód és Tihany névre keresztelt – 45 méter hosszú, 24 jármű, 30 kerékpár, 120 utas szállítására képes – kompok, továbbá a Tomaj és Balaton nevű katamaránok. Az újdonságok népszerűsége cseppet sem meglepő. Négy évtized telt el, generációk nőttek fel azóta, hogy vadonatúj katamaránok álltak volna szolgálatba a tavon. Ráadásul nem

A repülőgépek kabinjára emlékeztet a Tomaj utastere. Elöl két nagyképernyős tévé mutatja a hajó előtti vízfelületet

is akármilyen hajókról van szó. Ami a látványt illeti: a formatervezett járművek nemcsak a hajózásért rajongó, hozzáértő közönség tekintetét vonzzák, hanem elnyerték a világ legrangosabb dizájndíját, a RED DOT Design Awardot, továbbá a neves nemzetközi iF Design elismerést is.

HIBRID A HULLÁMOKON

A technika sem kevésbé különleges, hiszen az új járművekkel a balatoni nagyhajózásban is beköszöntött a hibridkorszak. A dízelmotort ötvözik a korszerű villanyhajtással, a hagyományos erőforrás csak áramot termel az elektromos meghajtáshoz.

– Olyan ez, mint amikor egy öreg autóból átül az ember a legújabb, legkorszerűbb modellbe – próbálja érzékeltetni az 1980-ban épült Füred katamarán és a 2023-ban elkészült Tomaj közötti különbséget a hajóparancsnok, Körpöly András.

Pedig mondhatta volna azt is: mintha hajóból űrhajóba, vagy legalábbis pilótafülkébe ülne át az ember. A 11 méter széles, 35 méter hosszú, 350 utas és 35 kerékpár szállítására alkalmas Tomaj kormányállása ugyanis a legkevésbé sem olyan, mint ahogyan azt a laikusok elképzelnék. A hajó orrában, felül lévő, a jármű előtti vízfelületre tökéletes rálátást biztosító helyiségben U-alakban elhelyezett irányítópultok közé csúszik be a jókora fotel. Aztán összesen 10 képernyő kel életre a parancsnok néhány szakavatott gombnyomására. Jobb- és baloldalon pedig két apró, kézre eső kar: ezek szolgálnak fordulásra, meg gyorsításra, lassításra.

– Képzeljünk egy sima, háztartási álló ventilátort! A hajtóműveink olyanok, mintha ezek fejjel lefelé lógnának a hajó aljáról. Ahogy fordítom a ventilátor fejét, úgy kanyarodik el a hajó, a fordulatszám növelésével, csökkentésével pedig gyorsítunk, lassítunk – magyarázza Körpöly András, s ahogy „kiparkolunk” a szűk

Kormánykerék rég nincs, apró karokkal irányítják a 300 tonnás testet

fonyódi kikötőből, úgy tűnik, mintha gyerekjáték lenne vezetni egy ilyen hatalmas hajót.

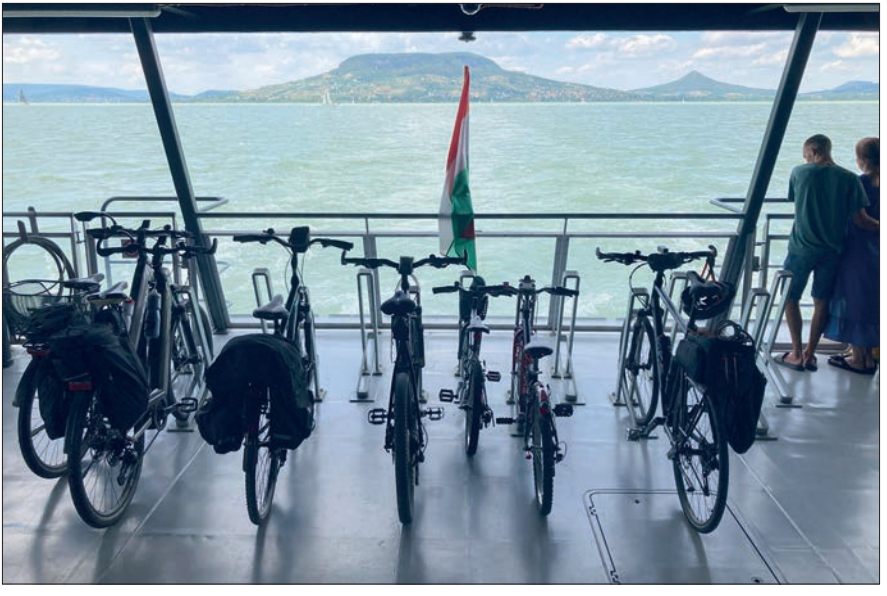
ÉVTIZEDEK KÖNNYEDSÉGE

Csakhogy ebben a könnyedségben az új hajó korszerűsége mellett ott van parancsnokunk több évtizedes tapasztalata is. Pedig Körpöly András – mint nevetve meséli, amikor kiérünk a nyílt vízre – csak átmeneti munkának gondolta a hajózást. A néhány hónaposra tervezett matróz létből lett életforma: előbb gépkezelővé lépett elő, majd gépmesteri, aztán kormányosi, végül pedig hajóvezetői képesítést szerzett. A Balatont úgy ismeri, mint a tenyerét, a BAHART flottájának minden hajóját vezette már, és nem meglepő módon az elsők között jelentkezett, hogy ha lehet, akkor osszák be az új hajók egyikére.

– Jelentkezőből nem volt hiány – jegyzi meg Veigl Gábor, a BAHART vezérigazgatója, aki szintén ott van a Badacsony felé közelítő hajónk kormányállásában.

Mint meséli, az új hajók nemcsak a parancsnokokat, hanem a társaság minden dolgozóját lázba hozták, s már jóval azok érkezése előtt. Már a tervezésbe is sokan beszálltak, hiszen a BAHART szakértőinek tapasztalatára, tudására támaszkodva, észrevételeiket figyelembe véve alkották meg a flotta új tagjait a komáromi hajógyárban. Aztán többen is ellátogattak az üzembe, hogy lássák, miként készülnek az új hajók. Amiknek nemcsak a gyártása volt emlékezetes, hanem az is, miként kerültek szolgálai helyükre, a Balatonra.

– Hasonló méretű hajót, a Szent Miklóst húsz évvel ezelőtt hozták fel a Sión, de most négy ilyet kellett eljuttatni biztonságban, épségben Siófokra – mondja a vezérigazgató. – Amikor 2022 őszén rendkívül csapadékos volt az ősz, már bíztunk abban, hogy a Balaton eléri azt a vízszintet, amikor ki lehet nyitni a Sió-

Kilátás a Tomaj hátuljából a távolodó Badacsonyra A SZERZŐ FOTÓI

zsilipet, megtelhet vízzel a csatorna, az új hajók pedig felúszhatnak.

Egyszerre bújták az időjárás- és vízállásjelentéseket, s járták a BAHART, a vízügy és a hajógyár szakemberei a csatornát, hogy minden akadályt elhárítsanak a hajózhatóság elől.

A NAGY ÚSZTATÁS

– Ilyen volumenű hajós szállítási feladat még nem volt, de végül sikerrel teljesítette ezt a több tucat hajózási szakember, 20 hajó segítségével. Gond nélkül tette meg a nagy szállítmány a Komáromtól a Sióig tartó 270, majd az onnan a Balatonig vezető 120 kilométeres utat – rögzíti a vezérigazgató.

Megérkezésükkel pedig a flotta mérete nagyot ugrott: már 6 komp, 13 személy- és 6 nosztalgiahajó áll rendelkezésre.

– Bár erről kevesebb szó esett, mert az újak voltak reflektorfényben, egy nagyon öreg hajóval is gyarapodtunk. Szolgálatba állt a Jókai is. Ezt eredetileg 1913-ban tették vízre a Balatonon, de aztán elkerült a Tiszára, majd szinte elpusztult, onnan sikerült visszavásárolni, megmenteni és újra itt szolgálatba állítani – mondja Veigl Gábor. S hogy a Jókai szóba kerül, a vezérigazgató megemlíti: az csak a harmadik legöregebb hajójuk, hiszen az 1891-ben épült Kelén a rangidős a flottában.

– Szerény 133 év különbség van a szolgálatban lévő legidősebb és legfiatalabb hajónk között – mondja nem kevés hajós büszkeséggel a hangjában a vezérigazgató.

A flotta gyors bővülésének azért akadtak kevésbé örömteli mellékhatásai is. A több hajóra nagyobb legénység kell, márpedig jó hajós szakember nem terem minden bokorban. Főleg a nyári csúcsszezonban nehéz a helyzet, amikor minden hajó szinte napkeltétől napnyugtáig megy.

– Ki vagyunk centizve – von mérleget Veigl Gábor, ám gyorsan megjegyzi, egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek az után-

A flotta legidősebb tagja az 1891-ben épült Kelén FOTÓ: WIKIPEDIA

pótlás biztosítására, a képzésre. Ez pedig már csak azért is fontos, mert reményeik szerint a mostani flottabővítés csak a kezdet volt, tíz éven belül újabb hajók érkezhetnek. Ami viszont már most biztos: nem volt rossz befektetés mintegy 5,7 milliárd forintért megvásárolni a négy új hajót.

– Tavaly 2,125 millió utasunk volt, a nyár derekán úgy számoltunk, hogy ezt 150 ezerrel haladhatjuk meg 2024-ben. Ha ez sikerül, akkor 25 éves rekordot döntünk meg – prognosztizálja a cég első embere, aki szerint mindez az új hajók vonzerején túl az újonnan bevezetett intenzív, azaz sűrűbb menetrendnek köszönhető.

RADAR ÉS SZENT KRISTÓF

Közben a Tomaj már a badacsonyi kikötő mólóját közelíti. Körpöly András magabiztosan lavírozza a 300 tonnás testet a mólóhoz. Gyors ki- és beszállás után pedig már indulunk is vissza a déli part felé. A parancsnok felgyorsít az óránkénti 14,5 kilométeres utazósebességre a szinte tükörsima vízen. Amikor arról faggatjuk, hogy vajon a híres-hírhedt balatoni viharokban is ilyen nyugodtan hajóznánk-e, úgy fogalmaz:

– Még mielőtt szolgálatba álltak volna a hajók, közel kétszáz órán át próbáltuk őket a vízen. Ez azt a célt szolgálta, hogy ha vannak gyerekbetegségei, akkor azok hamar kiderüljenek, s mi is megismerjük, milyen képességeik, jellegzetességeik vannak. Mert azért minden hajónak megvannak a maga apró, az utasok által nem is észlelt különcségei. A Tomajra például visszalassításnál kell jobban odafigyelni, mert olyankor a hátulja mozgékonyabb. Amúgy rettentő stabil, hullámálló hajó, a korszerű radarjának, műszerezettségének köszönhetően pedig akár éjjel vagy tejfölködben is biztonsággal hajózható.

S hogy a műszerezettség szóba kerül, feltűnik a műszerfalon egy másféle „segítség” is: az irányítópult egyik sarkába egy kis Szent Kristóf plakettet ragasztottak. Hogy azért – biztos, ami biztos – az utazók, vándorok, hajósok védőszentje is rajta tartsa szemét a Tomajon.

Boda András

Belföldi krónika

2023. SZEPTEMBER

• Hat középiskolában, heti egy órában megindult a honvédelem tantárgy próbaoktatása. • Négy embert megfigyelésre kórházba szállítottak Sajóbábonyból, miután mérgező foszgéngáz jutott a szabadba egy növényvédő szerek gyártásával foglalkozó üzemből. • Módosította a honvédelmi miniszter a honvédelmi érdeket szolgáló gazdasági társaságokról szóló rendeletet. A módosítás alapján a rendelet 27 cégre vonatkozik, köztük a 4iG Nyrt.-re és a Kincsem Nemzeti Lóverseny és Lovas Stratégiai Kft.-re. • Gyakorlat közben a Balatonba zuhant egy rendőrségi helikopter, a gép kétfős legénységét kimentették. A baleset anyaghiba okozta műszaki meghibásodás miatt történt. • Bemutatórepülés közben lezuhant egy T28 Trojan típusú repülőgép a börgöndi légiparádén. A gép pilótája és utasa életét vesztette, a földön négyen megsérültek. • Mindenki Magyarországa Néppárt néven párttá alakította mozgalmát Márki-Zay Péter. • Esztergomban felrobbantotta a házát egy férfi, amikor a Terrorelhárítási Központ egysége behatolt az épületbe. A robbanásban a robbantó és egy kommandós életét vesztette, nyolc rendőr és három tűzoltó pedig megsérült.

OKTÓBER

• Letette az állampolgári esküt Marco Rossi a magyar labdarúgó-válogatott edzője, és első számú segítője, Cosimo Inguscio. • Két magyar tudós is Nobeldíjat kapott. Karikó Katalin és kollégája, Drew Weissman kapta a fiziológiai és orvostudományi Nobel-díjat, Krausz Ferenc pedig, két tudóstársával megosztva, a fizikai Nobel-díjat. • Pert veszített a magyar állam az Emberi Jogok Európai Bíróságán, mert indoklás és jogorvoslati lehetőségek nélkül toloncoltak Szerbiába Magyarországon menedéket kérő családokat, és ezzel vétettek a kollektív kiutasítás tilalma ellen. • A piaci verseny fokozása és a hitelezési terhek csökkentése érdekében önkéntes kamatplafon bevezetését kérte a kormány a Bankszövetségtől az új lakossági és vállalati hitelpiacon. • Hungarikumnak nyilvánította a Hungarikum Bizottság a lángost és a székelykaput. • Rendeletet hozott a kormány arról, hogy veszélyhelyzet idején a honvédelemért felelős miniszter bárkinek engedélyezheti, hogy a Magyar Honvédség egyenruháját viselje. • Bejelentette a kormány a CSOK plusz támogatott lakáshitel feltételeit. A korábbiaktól eltérően már egy vállalt gyermek esetén is jár hitel, egyedülálló anyák azonban nem vehetik fel és nem lesz közvetlen önerő-támogatás.

NOVEMBER

• Megszavazta az Országgyűlés, hogy Magyarország katonai kontingenst küldjön a közép-afrikai Csádba. A parlamenti felhatalmazás arra is kiterjed, hogy a magyar katonák a Csáddal határos országokban – Líbiában, Szudánban, a Közép-afrikai Köztársaságban, Kamerunban, Nigériában és Nigerben – is végezzenek katonai feladatokat. • Az Európai Unió támogatásával megvalósuló Digitális oktatáshoz való egyenlő hozzáférés projekt keretében 140 000 laptopot osztottak ki állami, egyházi és magánfenntartású iskolák 7. és 10. osztályos tanuló között. • Kitiltották a 18

év alattiakat a Magyar Nemzeti Múzeumban látható Nemzetközi Sajtófotó Kiállításról, mert néhány fényképen női ruhába öltözött férfiak voltak láthatók. A múzeum azonban nem tudott érvényt szerezni a tiltásnak, mert nincs joguk elkérni a látogatók személyi igazolványát. Emiatt Csák János kultúráért és innovációért felelős miniszter azonnali hatállyal felmentette a múzeum igazgatóját, L. Simon Lászlót. • 6 ezer fő, 47 katonai szervezet részvételével tesztelték Magyarország védelmi rendszerét az Adaptive Hussars 2023 többnemzeti országos hadgyakorlaton. • Az „állj" jelzést figyelmen kívül hagyva rohant egy tehervonat egy várakozó személyvonatba Sáp állomásnál. A tehervonat vezetője, a személyvonat négy utasa és jegykezelője könnyű, a vétlen személyvonat vezetője életveszélyes sérülést szenvedett. • A Fidesz 30. kongresszusán újabb 2 évre Orbán Viktort választották a párt elnökének.

DECEMBER

• Az Emberi Jogok Európai Bírósága kimondta, hogy a magyar hatóságok jogellenesen, embertelen és megalázó körülmények között tartottak fogva a tranzitzónában egy iráni férfit és fiát, ezért Magyarország 17 500 euró jóvátételt köteles fizetni. • 260 millió forintra büntette az Állami Számvevőszék az ellenzéki összefogás hat pártját tiltott kampányfinanszírozás miatt. • A hazai gazdasági szereplők versenyképességének növelése érdekében a kormány megszüntette a munkavállalók kötelező orvosi vizsgálatát. • Módosította a honvédek jogállásáról szóló törvényt az Országgyűlés. A módosítása alapján a Honvéd Vezérkar főnöke különös szolgálati rend bevezetését rendelheti el. • Béremelésért hirdetett kétnapos sztrájkot az Egységes Közlekedési Szakszervezet. A sztrájk országszerte több ezer Volánbuszjáratot érintett. • Az Európai Bizottság úgy döntött, hogy miután Magyarország teljesítette a jogállamisági feltételek egy részét, 10,2 milliárd eurót felszabadít a korábban zárolt kohéziós forrásokból. • A halálos betegségeben szenvedő Karsai Dániel alkotmányjogász népszavazást kezdeményezett az aktív eutanáziát segítők bűntetlenségéért. A Nemzeti Választási Bizottság arra hivatkozva utasította el a kérelmet, hogy az igenek győzelme sértené az Alaptörvényt. • Módosította az Országgyűlés a Fővárosi Közgyűlés összetételét meghatározó jogszabályt. Az új szabályozás szerint nem kapnak helyet a közgyűlésben a kerületi polgármesterek, kizárólag a listás választási eredmények számítanak. • A két ország közötti diplomáciai kapcsolatok felvételének 100. évfordulója alkalmából Magyarországra látogatott Recep Tayyip Erdogan török elnök.

2024. JANUÁR

• Új minisztériumot hozott létre Orbán Viktor: a Közigazgatási és Területfejlesztési Minisztériumot Navracsics Tibor, eddigi tárca nélküli területfejlesztési miniszter vezeti. • Megszűnt az Országos Meteorológiai Szolgálat, feladatait a HungaroMet Magyar Meteorológiai Szolgáltató Nonprofit Zrt. vette át. • Megszűnt a bérnővérek kiközvetítésének lehetősége munkaerő-kölcsönző cégek közreműködésével. • Átlagosan 79 500 forinttal emelkedett a rendvédelmi dolgozók bére. Ezzel az emeléssel a 2022-es, átlagosan 116 ezer forintos emelést egészítette ki a kormány. • Elkészült az az informatikai fejlesztés, amelynek köszönhetően a Volánbusz összes helyi és helyközi járata valós időben megjelenik a Google-térképen. A pedagógushiány enyhítésére változtatott a kormány a státusztörvény

2024. február 16-án a Hősök terén a kegyelmi botrányra reagálva Odakint most szörnyek járnak címmel tömegtüntetést szerveztek ismert influenszerek. A rendezvényen a védtelen gyermekáldozatokért állt ki hatalmas tömeg

végrehajtási rendeletén. A változtatás értelmében az alsós tanítók bármilyen tantárgyat oktathatnak felsősöknek is, az óvodapedagógusoknak pedig nincs szükségük diplomára, elegendő a középfokú óvodai nevelő szakképzettség megszerzése is. • Bepereli az államot több száz tűzoltó, mert nem negyven, hanem negyvennyolc órát dolgoznak egy héten, de nem kapnak túlórapénzt. • Átlagosan 32,2%-os pedagógus-béremelést jelentett be a kormány azután, hogy sikerült felszabadítani a korábban befagyasztott uniós pénzek egy részét.

FEBRUÁR

• Megkezdte működését a Szuverenitásvédelmi Hivatal, melynek feladata – többek között – külföldről támogatott szervezetek döntéshozatali folyamatok befolyásolására irányuló tevékenységének vizsgálata. • Lemondott Novák Katalin köztársasági elnök, Varga Judit korábbi igazságügy-miniszter pedig visszavonult a közélettől, miután kiderült, hogy Novák Katalin elnöki kegyelemben részesítette K. Endrét, aki a bicskei gyermekotthon igazgatóhelyetteseként az áldozatokat megzsarolva próbálta eltussolni az igazgató pedofil bűneit. • A bíróság döntése értelmében nem kell kifizetnie a gyermekvédelmi törvény megsértése miatt rá kiszabott bírságot a Líra Kereskedelmi Zrt.-nek, mert vesszőhiba csúszott a törvény szövegébe. A törvény szövege szerint a homoszexualitást megjelenítő, gyermekeknek szóló termékek „a többi terméktől elkülönítve csak zárt csomagolásban forgalmazhatók” – ezt pedig a Líra nem szegte meg. A törvényalkotó szándékának megfelelő szöveg az lett volna, hogy „a többi terméktől elkülönítve, csak zárt csomagolásban forgalmazható”. • Lemondott a Magyar Református Egyház

zsinati elnöki pozíciójáról, püspökként azonban folytatja a munkát Balog Zoltán, miután kiderült, hogy támogatta a pedofilsegítő K. Endre kegyelmi kérvényét. • A kegyelmi botrányra reagálva Odakint most szörnyek járnak címmel tömegtüntetést szerveztek ismert influenszerek. A rendezvényen gyűjtést is hirdettek, hogy rászorulókon segíthessenek. Az összegyűlt 219 millió forinttal 11 fiatal életkezdését tudják segíteni. • Megválasztotta az országgyűlés az új köztársasági elnököt. Sulyok Tamás korábban az Alkotmánybíróság elnöke volt. • A tagállamok közül utolsóként Magyarország is elfogadta Svédország csatlakozását a NATO-hoz.

MÁRCIUS

• Új rendeletében a kormány pszichológiai alkalmassági vizsgálatot írt elő a gyermekvédelmi intézmények vezetői számára. • A közoktatási törvény módosításával 2 milliárd eurónyi uniós forrást szabadított fel a kormány a korábban zárolt európai kohéziós támogatásokból. • Nem sokkal azután, hogy volt felesége, Varga Judit visszavonult a közélettől, politikai pályára lépett Magyar Péter. Országszerte tömegtüntetéseket szervezett, majd bejelentette, hogy a Tisztelet és Szabadság Párt (Tisza) színeiben indul az európai parlamenti és az önkormányzati választásokon. • Ókovács Szilveszter, a Magyar Állami Operaház igazgatója az Operaház büféjének bevételnövelése érdekében elrendelte, hogy két részletben adják elő Carl Orff Carmina Burana című hetvenperces művét. • Megállapodást kötött Pintér Sándor belügyminiszter és a kínai közbiztonsági miniszter, melynek értelmében közös járőrszolgálatot láthatnak el a magyar és kínai rendőrök Magyarországon.• Elindult a Fővárosi Lakásügynökség, amely a piaci árnál olcsóbban ad bérbe üresen álló, erre a célra felajánlott magánlakásokat, cserébe az ingatlan tulajdonosa helyett az önkormányzat vállalja a bérbeadással járó kockázatokat.

ÁPRILIS

• Karikó Katalin Nobel-díjas biokémikus bejelentette, hogy a Szegedi Tudományegyetemnek adományozza a Nobel-díjjal járó több mint félmillió dollárt. • A hatékonyabb ellátás érdekében ellenőrzések kezdődtek a kórházakban; az ellenőrök vizsgálják a munkaidő betartását, az eszközök használatát és a betegszámot.

MÁJUS

• Stratégiai partnerségről állapodott meg a Magyarországra látogató Hszi Csinping a Kínai Kommunista Párt főtitkára, a Kínai Népköztársaság elnöke és Orbán Viktor. • A nagykövetségek újranyitásáról állapodott meg a magyar és az örmény külügyminiszter 12 évvel azután, hogy a kormány kiadta Azerbajdzsánnak az örmény katonatársát baltával meggyilkoló férfit, és emiatt Örményország megszakította a diplomáciai kapcsolatot Magyarországgal. • 14 év után először rendeztek választási vitát a közmédiában, melyen az európai parlamenti választásra készülő 11 európai parlamenti listát állító párt listavezetője vett részt, minden listavezető 8 percet beszélhetett. • A független sajtó birtokába jutott egy dokumentum, amely szerint a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat 2021 szeptemberében arról tájékoztatta a Külgazdasági és Külügyminisztériumot, hogy Oroszország katonai és polgári titkosszolgálatai kiterjedt támadást indítottak az informatikai hálózatuk ellen, ami miatt a teljes rendszer megbízhatatlanná vált. Az orosz hekkertámadásról először 2022 márciusában szivárogtak ki információk, akkor azonban a kormányzati

A Magyar Péter által meghirdetett Nemzeti menet és demonstráció egy új Magyarországért a budapesti Kossuth Lajos téren 2024. április 6-án

FOTÓ: MTI/BALOGH ZOLTÁN

politikusok kampányhazugságnak nevezték a hírt. • Motorcsónak és szállodahajó ütközött a Dunán Verőcénél. A motorcsónak nyolc utasa közül csak egy élte túl a balesetet.

JÚNIUS

• Átadták a forgalomnak a Paksot és Kalocsát összekötő, Tomori Pál kalocsai érsekről elnevezett Duna-hidat. • Felavatták a Nemzeti Összetartozás Hídját Sátoraljaújhelyen. A 700 méter hosszú függőhídon 5000 Ft-ért lehet átsétálni. • 3,1 milliárd euróért visszavásárolta a magyar állam a Liszt Ferenc Repülőteret üzemeltető társaságot, a Budapest Airportot. • Magyarországon is megtartották az európai parlamenti választásokat. A Fidesz 11, a Mi hazánk 1, az MSZP–DK–Párbeszéd 2 mandátumot szerzett. A Momentum Mozgalom kiesett az európai parlamentből, a Magyar Pétert befogadó Tisza Párt 7 képviselőt küldhet. • Szigorították a gyermekvédelmi törvényt; a pedofil bűncselekmények nem évülnek el, az elkövetőiket nem lehet feltételes szabadlábra helyezni. • 70 jogszabályt érintő javaslatcsomagot fogadott el a parlament. A javaslatcsomag tartalmazza többek között, hogy bizonyos tárgyakat kitilthatnak az iskolákból, és hogy októbertől Budapesten is az Országos Mentőszolgálat látja el a háziorvosi ügyeletet. • Döntött az Európai Bíróság: napi egymillió eurós büntetést kell fizetnie Magyarországnak, mert nem hajtott végre egy korábbi ítéletet, és szándékosan kivonja magát a nemzetközi védelemmel kapcsolatos közös uniós szabályok alkalmazása alól, amivel precedens nélküli, rendkívül súlyos jogsértést követ el. • Elutasította az életvégi döntés jogáért harcoló Karsai Dániel beadványát a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága. • Január el-

sejétől visszamenőlegesen kétszeresére emelte a kormány a nevelőszülőknek járó kompenzációt. • Az Európai Néppárt képviselőcsoportja felvette soraiba a Tisza Pártot. Emiatt a KDNP bejelentette kilépését az EPP európai parlamenti frakciójából. • Közzétette az OECD a 2022-ben felvett PISA-felmérés eredményeit: a kreatív gondolkodás terén a felmérésben résztvevő 64 ország közül Magyarország a kilencedik legmagasabb pontszámot érte el, ám a jobb társadalmi-gazdasági helyzetű iskolák, illetve a hátrányos helyzetű iskolák diákjai közötti pontszámkülönbség Magyarországon a legmagasabb. • Egyedi, átfogó jellegű vizsgálatot indított a Szuverenitásvédelmi Hivatal a Transparency International Magyarország és az atlatszo.hu tevékenységével kapcsolatban. • Pert nyert a magyar állammal szemben egy menedéket kérő afgán család (anya és két gyermeke), valamint egy 19 éves iraki fiatalember, akiket éheztettek a röszkei tranzitzónában.

JÚLIUS

• Lehetővé tette a kormány orosz és fehérorosz vendégmunkások érkezését Nemzeti Kártyával, vagyis úgy, hogy a kérelmezőnek nem kell benyújtania munkaerőigényről szóló igazolást, és családegyesítésre is van lehetősége. • Átalakította a kormány az Ukrajnából érkező menekültek ellátásának szabályait. Az új rendelet értelmében csak azok lesznek jogosultak szállásra, akik kifejezetten „háborús műveletek által sújtott” területről érkeznek. • A főpolgármester-választáson leadott érvénytelen szavazatok után az érvényes szavazatok újraszámolását is elrendelte a Kúria, a győztes továbbra is Karácsony Gergely. • Demeter Szilárd vezetésével megalakult a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ. Az intézményegyüttesbe integrálták az Iparművészeti Múzeumot, a Magyar Természettudományi Múzeumot, a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeumot, a Petőfi Irodalmi Múzeumot és az Országos Széchényi Könyvtárat. • Több kórházban is leállt egy vagy több műtő a légcserélő és klímaberendezések hibája miatt, a hőségben a kórtermekben is 30ºC fölött volt a hőmérséklet, az egészségügyért felelős államtitkár szerint ugyanakkor az ellátórendszer „megfelelő felkészültséggel” futott neki a nyári időszaknak. • Az Államadósság Kezelő Központ statisztikái nyomán derült ki a nyilvánosság számára, hogy a kormány még tavasszal egymilliárd eurós hitelt vett fel kínai bankoktól, a hitelfelvétel részletei (a kamat és a törlesztés üteme) azonban titkosak. • 76 igazolt eset és két csecsemő halála miatt a szamárköhögés elleni emlékeztető oltás felvételét javasolta a Nemzeti Népegészségügyi Központ a várandósoknak és a csecsemőkkel rendszeresen találkozó felnőtteknek. • Elfogadta a Parlament azt a törvénymódosítást, melynek értelmében 55 évnél idősebb tiszteket és altiszteket vezényelhetnek iskolákba tanítani, ha pedig nincs megfelelő végzettségük, a tankerületeknek kell átképezni őket.

AUGUSZTUS

• Sajtóinformációk szerint 100 postahivatalt zárt be a Magyar Posta, elsősorban 1500 fő alatti kistelepüléseken. • Rendeletileg szüntette meg a kormány az építéshatósági ügyek nyilvánosságát. Ezentúl kizárólag az építési tevékenységgel érintett telekkel közös határvonalú ingatlan tulajdonosa nézhet bele az iratokba a hivatali helyiségben, a hatóság jelenlétében és a hatóság által biztosított eszközön.

AZ AJTÓK MÖGÖTT (1.)

Arany János és az Akadémia

„Lélek ez ajtón se be, se ki…" – mondta nagymamám, amikor kislánykoromban palacsintát sütöttünk, és egy mozdulattal be is tette a konyha ajtaját, hogy ne szökjön át a nappali szobába az olajszag. Nagymamám Arany János *Tetemre hívás* című balladáját idézte, a szállóigévé lett sor bizonyára még az ő lánykorában ragadt meg benne. Sokunkban élnek Arany-verssorok, azt azonban talán jóval kevesebben tudjuk, hogy ha belépünk a Magyar Tudományos Akadémia Székházának ajtaján, mögötte Arany Jánoshoz kapcsolódó emlékeket találunk, és hogy az Akadémia láthatatlan, szellemi épületébe Arany fáradságos munkája is beleépült. Hiszen a költő tizenkét éven át az Akadémia harmadik legrangosabb tisztségét viselte: főtitkára – akkori kifejezéssel: titoknoka – volt, sőt lakásába is az Akadémia ajtaján át vezetett az út.

MUNKAHELY ÉS OTTHON

„Édes Barátom! Sietek tudatni, hogy a tegnap esteli akademiai közgyülés előbb levelező, s aztán rögtön rendes taggá elválasztott Téged" – e szavakkal értesítette Csengery Antal Arany Jánost a megválasztásáról 1858. december 16-án. Sógorának, Ercsey Sándornak írt leveléből tudjuk, hogy a megtiszteltetés zavarba ejtette Aranyt, ugyanis mindaddig példátlan volt – és azóta is az –, hogy valakiből fél óra leforgása alatt előbb levelező, majd rendes tag váljék.

Minden a *Toldi*val kezdődött. Mind ismerjük a Kisfaludy Társaság legendás, 1846-ban kiírt pályázatának – „Készíttessék költői beszély, versben, melynek hőse valamely a nép ajkán élő történeti személy…" – történetét, amelyre a *Toldi* megszületett, amelynek pályadíját elismerésképpen 15 aranyról 20 aranyra emelték, és amelynek köszönhetően minden aranynál értékesebb Arannyal lett gazdagabb magyar kultúránk – és a Magyar Tudományos Akadémia.

A korszakban kiemelten fontos volt az irodalom a nemzeti lét szempontjából, Arany személye pedig – emberi minősége, költői érdemei és a magyar nép iránta érzett szeretete miatt – garanciát jelentett az Akadémia számára, amely az 1848–49-es szabadságharc leverése után csak zárt ajtók mögött, kisgyűléseken folytathatta tevékenységét, megfogyatkozott taglétszámát nem egészíthette ki, jutalomdíjait sem adhatta ki. 1852-ben fennállási engedélyért kellett folyamodnia, amely csak 1858 végén érkezett meg. Ám akkor a megmaradás, a szellemi megerősödés reményét jelentette: Arany Jánost azonnal taggá, 1865-ben pedig titoknokká választották.

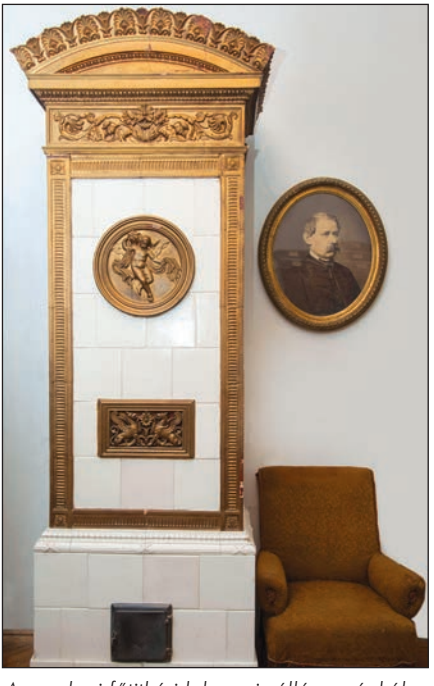
Arany ez utóbbi döntést tiszteletben tartotta, de szerényen jelezte, hogy legföljebb két évre vállalja a pozíciót. A két évből tizenkét év lett. Aranynak pedig nemcsak munkahelyéül, hanem otthonául is szolgált az Akadémia: báró Eötvös József elnöksége alatt, 1867-ben beköltözött a „főtitkári lakba", amelyben hitvesével együtt haláláig élt.

BOGLÁR A KALPAGON

Az akadémiai élet nehéz volt a visszahúzódó, a népszerűséget egyáltalán nem kereső Arany Jánosnak. „Nem társaság-

ba való férfiú, ezt ő jól tudja, azért kerüli a tudományt – írta róla Eötvös József –, de odatűztük boglárul a kalpagra, most már ott kell ragyognia." A boglár a ruhák díszítésére használt befoglalt gyöngy, drágakő. Miről szól e kép? Az alázatról, ahogyan Arany tekintett magára, és a megbecsülésről, amellyel mások tekintettek rá. Arany nem törekedett tudományos címre, vezető tisztségre: őt „odatűzték", ott „kellett" ragyognia. Mert az Akadémia számára Arany boglár volt: gyöngy, drágakő.

Emberi nagyságát igazolja, hogy egy, a lelkialkatától sok szempontból idegen tisztséget betöltve is fáradhatatlanul dolgozott, pedig főtitkárként a teljes akadémiai ügyvitel kézben tartása volt a feladata. Emellett akadémikusként tudományos kötelességeinek is eleget tett. Rendszeresen publikált, tagja volt akadémiai bizottságoknak, számos pályaművet bírált. Szépirodalmi bírálatait az Arany-próza jelentős darabjaiként tartjuk számon.

Az egykori főtitkári lak ma is álló cserépkályhája a Kézirattár egyik szobájában

„EMBER LENNI MINDÉG"

És ami a legfontosabb, Arany János mindeközben – saját szavaihoz hűen – ember maradt: „Legnagyobb cél pedig, itt, e földi létben, / Ember lenni mindég, minden körülményben."

Ember maradt, amikor 1867-ben Ferenc József kitüntette a Szent István-renddel, és benne lelkiismereti válságot okozott a kitüntetés. Egyedül azért nem utasította vissza, mert annak az Akadémiára nézve komoly legitimációs tétje volt.

Ember maradt a sokszor monoton akadémiai üléseken, költői humorral fűszerezve azokat. Az alábbi „akadémiai papírszelet" például a finnugor rokonsági kérdés megvitatása kapcsán született: „Igazi vasfejű székely a Bálint: / Nem arra megy, amerre Hunfalvy Pál int."

És ember maradt akkor is, amikor titoknokként az őt megillető akadémiai lakást másnak adták ki. *Ártatlan dac* című versében megszelídítette sérelmét: „Tavaszi fecskék, dal kedvesi! / Jertek el, Isten kőmüvesi! / Rakjatok ott egy fecskefalat: / Megpihen a költő az alatt."

Hát így élt és dolgozott Arany János az Akadémia Székházának ajtaja mögött, ahol ma is Arany-kincseket találunk: például a *Kapcsos könyv*et vagy a Kisfaludy Társaság pályázatára beküldött *Toldi*-kéziratot, amelyet az MTA Könyvtár és Információs Központ Kézirattára őriz. A Kézirattár egyik szobája ma Arany János egykori főtitkári lakában található: a cserépkályha, amely a költőnek és feleségének végül éveken át meleget adott, még ma is áll.

Tompa Zsófia

AZ AJTÓK MÖGÖTT (2.)

Kodály Zoltán és az Akadémia

Bárhol éljünk is magyarként a nagyvilágban, bármi legyen is a hivatásunk, a magyar kultúra és tudomány millió láthatatlan szálon része életünknek. Ha bekapcsoljuk a „Bartókot", ha bevesszük a napi C-vitamint, vagy meghallgatjuk az *Esti dal*t, talán nem is tudjuk, hogy valamiképp a Magyar Tudományos Akadémiával is érintkezünk. Hiszen Bartók Béla, Szent-Györgyi Albert és Kodály Zoltán egyaránt az MTA tagjai voltak. Sőt, Kodály Zoltán elnöke, Szent-Györgyi Albert pedig alelnöke is volt az Akadémiának. A tudós testület székházának ajtajai mögött pedig még ma is megtalálható az a patkó alakú íróasztaláról elnevezett „patkós szoba", ahol először Bartók, majd két évtizeden át Kodály rendszerezte népzenei kutatásait.

„A ZENE LELKI TÁPLÁLÉK"

„Nem az a lényeg, hogy drága mesterektől drága hangszerek kezelését tanuljuk. Ebből a zene gyakran egészen kimarad. Hanem az, hogy a magunk erős vagy gyenge, szép vagy csúnya hangján hangszer nélkül megtanuljunk egy-egy dallamot, megérezzük annak lelki tartalmát, amint anyagtól, hangszertől függetlenül száll belénk és belőlünk másokba" – írta Kodály Zoltán *Szüleim szegények voltak* című írásában. A zeneszerző, zenepedagógus és népzenekutató egész életében hű maradt gyökereihez: terebélyes életműve, amelynek lombja halála után fél évszázaddal is élőn zöldell, ezekből a gyökerekből nőtt magasra. Tudta, hogy „a zene lelki táplálék, és semmi mással nem pótolható". Ars poeticájává vált, hogy a parasztság életformájával, kultúrájával való azonosulásnak a modern magyar (zene)művészet alapját kell képeznie. A néphagyomány művészi és tudományos feldolgozása párhuzamosan volt jelen egész életpályáján.

Kodály Zoltán nevét az egész világ ismeri. Öröksége száll tovább „belőle másokba". A róla elnevezett módszer ma már a világörökség része: a népzenei örökségre épülő Kodály-módszert 2017-ben az UNESCO felvette a Szellemi Kulturális Örökség Jó Megőrzési Gyakorlatok Jegyzékébe. Kodály azt vallotta, hogy „zene nélkül nincs teljes ember". És az volt a vágya, hogy „legyen a zene mindenkié". Akadémikusként is. A Magyar Tudományos Akadémia elnökeként is.

„NEM KERESTEM EZT A TISZTSÉGET"

Pedig nehéz idők jártak, amikor 1945-ös rendes taggá választását követően, 1946-ban Kodály Zoltánt elnökké választották, és rábízták az intézmény második világháború utáni megújításának feladatát. Kodálynak nemcsak a Székház romos állapotával és a tudományos életet a háború miatt ért nagyszámú veszteséggel kellett szembenéznie. Az Akadémia felbomlásának veszélye is árnyékként vetült ekkor az intézményre.

Alapításakor és az azt követő évszázadban – a kor szellemének megfelelően – az Akadémiát a humán tudományok határozták meg. A tudományos életben

Kodály Zoltán népzenei lejegyzés közben Fotó: Gink Károly (a HUN-REN BTK ZTI 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum gyűjteményéből)

azonban méltán erősödött a természettudományok rangja, és nemzetközi sikereket elérő tudósaink egyre nagyobb térre tartottak igényt az Akadémián belül. Felmerült a szakadás gondolata is. Hogy ez végül nem történt meg, abban Kodály elnökségének, emberi minőségének nagy szerepe volt. Azzal a lelkülettel, amellyel tudta, hogy a zene szépségéhez elengedhetetlen az összhang, és hogy a zene mindenkié, az Akadémia elnökeként is az a szándék vezérelte, hogy biztosítsa az egyes tudományágak békés egymás mellett élését. Elnöki beköszöntőjében így fogalmazott: „Nem kerestem ezt a tisztséget […]. Egyetlen kvalifikációm e helyre, hogy bennem őszinte nagyrabecsülés él az Akadémia mind a két, egymással szembekerült ágazata iránt. Ha sikerül bennük egymás kölcsönös megbecsülését annyira meggyökereztetnem, hogy beköszönt a tartós békesség: misszióm befejezettnek tekintem." A tudományterületek közötti együttműködés jeleként értékelhetjük, hogy Kodály mellett Szent-Györgyi Albert töltötte be az alelnöki tisztet.

Amikor misszióját megfogalmazta, Kodály nem tudhatta még, hogy 1948-49 táján tragikus politikai fordulat áll be az Akadémia életében. A hatalom az MTA szovjetizálására akarta kényszeríteni. Kodály védelmezni próbálta az Akadémiát a méltatlan helyzetben, és a politikai hatalom pedig világosan látta, hogy a tudós zeneszerző nem fog együttműködni a szakmai szempontokat politikai érdekek mentén felülíró átalakításban. Kodályt rendkívül megviselték az események, teste is elfáradt a lelki nyomásban, betegeskedett. 1949-ben egyetlen kompozíciót sem vetett papírra. Elnöki tisztsége után, 1950-től egészen haláláig az Akadémián kizárólag zene- és nyelvtudományi kérdésekkel foglalkozott.

TUDOMÁNY ÉS MŰVÉSZET

„Nemcsak a tudomány különféle ágai tartoznak össze, és mindegyik megsínyli, ha túlságosan bezárkózik szakmája szűk körébe, hanem a tudomány és a művészet sem lehet el egymás nélkül. A tudós annál különb, minél több van benne a művészből és viszont. Intuíció, fantázia nélkül a tudós legfeljebb téglahordója lehet tudományának. A művész pedig szoros belső rend, szerkesztő logika nélkül megreked a művészet peremén" – vallotta Kodály. Egykori tanítványával, Szabolcsi Bencével létrehozta az MTA Zenetudományi Bizottságát, majd elérte, hogy létrejöhessen az Akadémia Népzenekutató Csoportja.

Kodály célja a vokális és hangszeres népzenei anyag szisztematikus gyűjtése, lejegyzése volt Magyarországon és a határon túli magyar nyelvterületen. Módszerét alkalmazzák követői mind a mai napig. Abban a szobában dolgozott, amelyben barátja, Bartók Béla 1934 és 1940 között jegyezte le gyűjteséit. Dunára néző egykori dolgozószobájuk ma alelnöki szoba, maradandó életművük előtt szobor és emléktábla tiszteleg.

A DÉDI MEGKOPOTT PATINÁJA

Elmegy a gőzös Kanizsáról

– Zala, sőt, a Dunántúl egyik legpatinásabb, legpolgáribb városából Patyomkin-település lettünk – mondta sóhajtva Varga Anna, majd körbemutatott a szépen felújított Erzsébet téren. – Ez a kirakat, de az igazi Nagykanizsa olyan, mint a déditől örökölt kávéskészlet: látszik rajta, hogy valaha tényleg szép volt és értékes, de most már csorbák a csészék szélei, hiányzik egy-egy fül, s több helyen lepattogzott a minta. Ide nem jön igazi befektető, hanem inkább elmennek a cégek, nincs normális munkahely, szórakozási lehetőség, még komolyan vehető sportélet sincs. Egyszerűen nem vonzó már a város, húsz éve szépen lassan süllyedünk egyre mélyebbre, csak a folyamat gyorsult fel az elmúlt évtizedben.

A LEGKISEBB NAGYVÁROS

Mindez szinte egy szuszra szakadt ki a hatvanas asszonyból, aki 12 esztendős kora óta él a dél-zalai városban, melyet korábban a legkisebb magyar nagyvárosként is emlegettek, Kanizsa arculata ugyanis sokkal jobban hasonlít a polgárosult százezres településekére, mint a népességben vele nagyjából azonos méretűekére. A város már a 19. század közepére a megye, sőt, az egész Dél-nyugat-Dunántúl legfejlettebb városának mondhatta magát, a századfordulóra pedig, köszönhetően elhelyezkedésének ki- és megkerülhetetlen közlekedési és gazdasági csomóponttá vált, fontos kapoccsá Horvátország, az Adriai-tenger és a magyar főváros között. A település gazdasági erejét jól mutatta, hogy a század végére négy helyi és két országos bank működött a városban, megannyi üzem – köztük a később országos hírű sörgyár – alakult, s saját kórházzal rendelkezett. A múlt század első harmadától pedig a dél-zalai olaj- és földgázmezők, a Magyar-Amerikai Olajipari Rt. segítették

Az Erzsébet tér madártávlatból

tovább a fejlődést – a belvárostól délre ekkor épült MAORT-telep ma is a település egyik legrendezettebb része –, ám a második világháború utáni politikai helyzet, főként a magyar–jugoszláv viszony elmérgesedése miatt Nagykanizsa egyre inkább háttérbe szorult Zalaegerszeg mögött. A kanizsaiak a mai napig csinált-városiként emlegetik az egerszegieket, s azzal gúnyolják őket, hogy még a színházuk névadóját – Hevesi Sándor – is tőlük „lopták". Ám mindez még szépségtapasznak is kevés, nemhogy vígasznak a két település fejlődési pályája teljesen ellentétes utat járt-jár be: a megyeszékhely prosperál, Kanizsa hanyatlása viszont megállíthatatlannak tűnik.

Csak az elmúlt években két komoly, a helyiek ezreinek évtizedeken át munkát, megélhetést biztosító gyár zárt be: 2020-ban a Dunántúli Kőolajipari Gépgyár (DKG), 2022-ben pedig a Tungsram helyi

Régi idők emléke

gyáregysége szűnt meg. Utóbbit a város kormánypárti vezetése az utolsó pillanatig próbálta letagadni, s hisztériakeltéssel vádolták az üzembezárásról szóló hírek terjesztőit, hogy aztán a tavaszi parlamenti választások után néhány nappal a Tungsram vezetése hivatalosan is bejelentse előbb a csődeljárás, majd az év végén már a felszámolás kezdetét.

A Tungsram gyári busz már nem jön

ELZÁRTÁK A FÉNYFORRÁST

– Rohadjon meg mindenki, aki hagyta, hogy idáig jussunk! A gyárvezetés, a polgármester, a képviselők, a kormány! – fakadt ki egy ötvenes férfi, aki 30 évet húzott le a hajdani fényforrásgyárban, és mivel a cégvezetés a gondok hivatalos bejelentése előtt felmondta a kollektív szerződést, az eredendően neki járó végkielégítés cirka hetedével került utcára. Azóta egy ismerőse telefonszerelő-cégében dolgozik, de csak hat órára bejelentve, többet ugyanis nem bír el a vállalkozás.

Rengeteg hasonló sorsú társa, akik szintén 20-30-40 évet húztak le a cégnél, ugyanilyen nehezen talált állást, de velük beszélgetve kiderült, helyben alig valakinek sikerült elhelyezkednie. A többség Zalaegerszegre vagy Marcaliba ingázik, előbbi cirka 100, utóbbi 90 kilométer utazgatást jelent naponta. És ők még jobban jártak, hiszen több tucatnyian Ausztriába kényszerültek, ahol hetelnek, vagyis hétfőtől-péntekig távol vannak családjuktól.

TÖVISEK RÓZSA NÉLKÜL

– Azzal hitegettek, hogy majd az új vagongyárban mindenki kap munkát – legyintett Szabó Zsolt. – Persze már akkor gyanús volt, amikor a 2022-es választások előtt néhány nappal bejelentették, hogy a DKG területére jön az új gyár, 1500 embert alkalmaz majd, s egy éven belül megindul a termelés. Hogy ennyire nem lesz rózsás a helyzet, de ekkora átverésre senki sem számított.

Pedig a beruházás hírét az akkor még információs és technológiai miniszter Palkovics László jelentette be Cseresnyés Péter helyi kormánypárti honatya társaságában, akik állították, a cseh Nymwag Európa legmodernebb vasútijármű-gyártó üzemét építi meg Nagykanizsán, ahol éves szinten 1800 tehervagont és 4800 vasúti futóművet gyártanak majd, s ez

Kanizsa Aréna

az üzem lesz Európa vagongyártásának a központja.

– Hamarabb lesz rakétakilövő-állomás Kanizsán, mint vagongyár – csattant fel egy ötvenes férfi, Miklós, amikor a légből kapott választási ígéret szóba került. – Egyetlen kapavágás nem történt a DKG területén, sőt, a városban beszélik, hogy még az engedélyezési eljárások sem indultak meg. Dehát nekünk ilyen vezetők jutottak, nulla lobbierő, csak a duma!

Elsőre erősnek tűnik a jellemzés, ám a történtek alapján érthető a helyiek elkeseredettsége: a megyei jogú városok közül ugyanis Nagykanizsa az elmúlt bő fél évtized talán legnagyobb vesztese. A tízes években beígért nagy fejlesztések, köztük a Modern Városok Program megannyi projektje besült. Elvileg már működnie kellene az uszodának, a felújított alsótemplom mellett a sörfőzdének, a velodromnak, ám egyik beruházás sem látható, nem épült meg a déli elkerülőút, ahogyan a négysávos gyorsforgalmi sem Zalaegerszeg felé, s az egymásnak ellentmondó bejelentések nyomán nem tudni, a majdani M9-es sztráda tényleg vagy 40 kilométerrel kerüli-e el a várost, vagy mégiscsak erre vezet a nyomvonala a Soprontól a keleti határszélig futó autópályának. Az MVP-projektek közül csak a Kanizsa Aréna épült meg, igaz 8,8 milliárd helyett 15 milliárdért, a sportcsarnok viszont megfelelő kihasználtság híján – a városnak egyetlen első osztályú sportcsapata sincsen – csak viszi a pénzt. Mindezek tükrében nem meglepetés, hogy az önkormányzati voksoláson megbukott az előző városvezetés, és a helyiek az Éljen VárosuNK! egyesület kezébe adták a város irányítását. Nincs nagy elvárásuk: ne süllyedjen tovább Kanizsa, ha már a fejlődés egyre inkább délibábnak tűnik.

Vas András

MANGALICÁK BIRODALMA

Szabad élet, szabad tartás

– Dani, keverj egyet, légyszi, a kondéron, aztán jöhet az etetés!

A szólított harmincas férfi előbb megmeríti az óriás fakanalat a rotyogó lében, majd két vödörrel a kerítés felé indul. A mangalica-babgulyásnak – bár az illata már jó néhány vendéget kicsalt az ezúttal rendezvényházként funkcionáló raktárépületből – még kell egy kis idő, amúgy is az állatoké az elsőbbség, ahogyan évtizede minden nap. Kilépve a kondér vonzáskörzetéből azonnal meg is csap egy másik szag, s az illatfelhőt légyfelhő váltja: a villanypásztor mögött elégedett disznók fekszenek, turkálnak az újvárfalvai sárban, csatakosak, loncsosak, de Fülöp-Sági Judit és férje, Dániel számára vélhetően a világ legszebb állatai.

– Kassai Lajos, a lovasíjászat megalkotójának filozófiáját valljuk: tartsd a jószágot természete szerint! – magyarázza Judit, miért nem az intenzív zárt-, hanem a szabadtartás mellett döntöttek, amikor mangalicatenyésztésre adták a fejüket 11 esztendeje.

Persze nem kósza ötletként vágtak bele a fiatal gazdáknak 2014-ben kiírt pályázatnak köszönhetően. Frissen végzett agáregyetemistaként hasznosítani akarták a tanultakat, eleinte értelemszerűen nem a mostani méretekben. Egy településsel arrébb, Judit szülőfalujában, Somogysárdon – Dani besenyőtelki, azaz jó messzire nősült-vetődött – kezdték három anyakocával és egy kannal, aztán szép lassan kinőtték az ottani kereteket, s új terület után néztek. Sárdtól Újvárfalva csak néhány kilométer

A házaspár termékeikkel

befelé a boronkai erdőségbe, a nadalosi falurész pedig még újabb néhány perc, aztán a házak végénél véget ér az út. A kis zsákfalut eddig hajdani szülöttje, Noszlopy Gáspár 1848–49-es honvédőrnagy, kormánybiztos, a szabadságharcot követő szervezkedések egyik 1853-ban, 33 évesen kivégzett vezetője tette ismertté, manapság viszont már egyre többen a Somogyi Mangalica termékek miatt tudnak róla.

Az Újvárfalva és Nadalos közötti, immáron másfél hektáros területen jelenleg ötven kocát gondoznak, többet nem is terveznek, az állatoknak így jut elég hely. Persze nem összezárva, hanem külön lekerített részen nevelkednek a malacok. Két éve még hívatlan éjszakai vendégeket is vonzottak. A harmadik állatlopás után Judit és Dani kamerarendszert szerelt fel, bár az igazi védelmet és visszatartó erőt Mása jelenti: a kaukázusi pásztorkutya ugyan még csak tíz hónapos, ám kisebb borjúnyi mérete és fenyegetően öblös hangja a legjobb biztonsági rendszerekkel vetekszik. Ám Mása csak akkor mozdul, ha komoly a baj, társa, Perec, a tacskó annál izgágább, a két eb – afféle helyi Starsky és Hutch-ként – remekül kiegészíti egymást.

MALACBÓL TÖPÖRTYŰ

– A kutyák mellett a dupla villanypásztor is komoly védelem – magyarázza Judit –, hiszen nemcsak a mangalicákat nem engedi elkószálni, de az erdei vadakat is visszatartja, ami nekünk különösen fontos, mert rengeteg errefelé a vaddisznó, ami komoly fertőzésforrás lehet.

A különféle veszélyek kiiktatását, de legalábbis minimalizálását az állatok láthatóan értékelik. A szaporulat állandó, ennek egy részét választási malacként értékesítik, a többiek hízókorban lényegülnek át házi füstölt termékekké: kolbásszá, szalonnává, sonkává, disznósajttá, hurkává, töpörtyűkrémmé, májkrémmé, burgerhússá, grillkolbásszá, sőt, szarvasmangalica kolbász is készül.

– Korábban is voltak megrendeléseink, de az igazi áttörést a koronavírus-járvány hozta, amikor a kijárási tilalom miatt be-

Öröm nézni is

szűkültek az emberek boltba járási lehetőségei, és sokan kezdtek el tudatosabban étkezni – állítja Judit. – Mivel vállaltunk házhoz szállítást, hirtelen megnőtt a forgalmunk. Előfordult, hogy egy lakótelepi erkélyről engedtek le egy kosarat, amit telepakoltam, aztán felhúzták. Jelenleg Kaposvárra hetente egyszer szállítunk, szombatonként Somogy egyik legismertebb kézműves piacára-vásárára, a Petőrke Portékára járunk Bárdudvarnokra, vasárnap pedig Zamárdiba a Patkóbüfébe a somogyi termékek boltjába. És havonta egyszer megyünk a fővárosba is, ahol szintén házhoz szállítást vállaltunk. Mangalicából létezik vörös, fecskehasú, fekete és szőke, mi az utóbbit tartjuk, mert feldolgozott állapotban, például a szalonnán egyedül ennek nem látszik a szőrtüszője.

A raktár egy részében kialakított hűtőházban elképesztő az illat, még az épület előtt rotyogó gulyást is felülmúlja – Judit és Dani minden hónapban talál indokot, hogy megvendégelje a helyieket, családi nap, anyák napja, ilyen-olyan, a kalendáriumból tanult eseménynapok adják a hivatalos okot, a valós háttércél persze a közösségépítés az apró, kevesebb mint 250 fős településen. A helyiek örömmel jönnek, s most, a sokadik közös traktán túl már az is természetes számukra, ha a házigazdák időnként eltűnnek, mert tennivaló akad az állatokkal.

– Az emberek azt hiszik, a mangalicával nincs gond, elvan egész nap, ám ez nem igaz, igényli a törődést – magyarázza Judit. – Ha nagyon össze vannak zsúfolva, hajlamosak összebalhézni, szerencsére nálunk még éppen elég a hely, de többek között ezért sem tervezzük egyelőre a kocaszám növelését. Sőt, itt tényleg jó a hangulatuk, az egyetemen ugyanis azt tanultuk, a disznóknál csecshűség van, azaz az anya csak a saját malacait szoptatja, ám a mi állataink ezt megcáfolták, így két koca elég mindig a malacokhoz, melyek így jobban védve is

Védve vannak

A SZERZŐ FOTÓI

vannak a kanoktól, hiszen nem kell közéjük engedni őket.

NYALÓSÓ AZ ÉTLAPON

A szabadtartás hátránya, hogy ősztől tavaszig az időjárás is gondot okoz, főként az etetésnél, hiszen a sár sokszor elnyeli a takarmányt, így a következő fejlesztés egy betonplacc lesz, ahová ki lehet tenni a disznómenázsit. Az etetés napi kétszer másfél órás elfoglaltság, nyáron egyórányi plusz itatásra is szükség van. Az állatok jellemzően kukoricát és árpát kapnak, nyáron nyalósót is, de a kölcsönösség jegyében más gazdáktól olajosmag-préselmény, kaszált zöldnövény, dinnye, sütőtök is szerepel az étlapon.

A másik nagy terv egy dámszarvasfarm, a végzettséget már megszerezték, sőt, néhány muflon is felsejlett a jövőképben, de ehhez még nagyobb terület, s persze több segítő kéz is szükséges. Utóbbi már valamelyest adott, a birtok hivatalos oktatási helyszín, rendre fogadnak is tanulókat gyakorlatra a kaposvári mezőgazdasági középiskolából, de a Magyar Agrártudományi Egyetem helyi campusával is kapcsolatban állnak.

– Sokan nem értik, mi a jó ebben, de mi mindketten faluról származunk, nekünk ez a természetes közegünk, nem véletlen tanultunk tovább anno ebben az irányban – jegyzi meg Judit. – Azt is elhiszem, hogy a zárttartás egyszerűbb, kevesebb a probléma, főként a váratlan, azonnal megoldandó helyzet, de mi tényleg hisszük, hogy a disznóknak így jobb, s ettől a termék minősége is jobb lesz. Meg aztán a szabad tartás nagy előnye, hogy nem kell hajnalban kelni.

Vas András

A vadak már a spájzban vannak

Szemtől szembe medvével, farkassal

A klímaváltozás, az élőhelyek megbolygatása és az állomány szaporodása miatt Magyarországon is sorra tűnnek fel azok a nagyragadozók, amelyek korábban nem jártak felénk. A medvék és a farkasok olykor a legelésző nyájakra is veszélyt jelentenek, melyeket azonban kuvaszok és villanypásztorok védenek.

A farkasok és a medvék már a spájzban vannak – kezdhetnénk ezzel a kissé kitekert, de a valósághoz egyre közelebb álló mondattal. Amíg korábban legfeljebb legendák szóltak a Bükkben portyázó vadállatokról, s medvét is csak akkor láttak arrafelé, amikor – a mendemondák szerint – egy filmforgatáson az egyik idomított maci elkóborolt, addig mára odáig jutottunk, hogy a WWF Magyarország rajzokkal segít, mi a teendőnk túrázáskor, kempingezéskor, illetve hogyan végezzük a hulladék- és komposzttárolást, hogy csökkentsük egy ilyen randevú lehetőségét.

Szép Ábrahám és egy őr

NEM JÁTÉK, NEM BÚJÓCSKA

Felhívják a figyelmet arra, hogy ne etessük a medvét, de ha mégis „találkozunk egygyel, akkor se kezdjünk el vele bújócskázni. A medve nem játék.” A Bükki Nemzeti Park honlapján külön kisokos olvasható arról, mit tegyünk, ha farkassal futunk össze, illetve milyen viselkedési szabályokat kell követnünk a medvével való találka esetén. Tény, írják, hogy a Kárpátok barnamedveállományának növekedése miatt Magyarország északi térségében is egyre gyakrabban észlelni barnamedve előfordulására utaló nyomokat. A hazánkban megjelenő egyedek egy része olykor nagyobb távolságokat is megtesz, a telet követő tavaszi olvadás után, a felázott talajon már több helyen ott maradtak a lábnyomaik, az éjjelnappal működő kameracsapdák pedig néhány alkalommal felvételeket is készítettek a felbukkanó egyedekről. A szakemberek 2023-ban jelezték, hogy egy kifejlett hím medve nagy valószínűséggel már áttelelt a Bükkben, és azóta is „életvitelszerűen” a térségben tartózkodik, jellemzően keletnyugati irányban járva a hegyvonulatokat. Már nevet is kapott: Mihálynak hívják. Noha zömmel „láthatatlan” marad, már erdőjáró turisták is rögzítették a jelenlétét. Vélhetően vendégmarasztaló volt számára, hogy a hazai erdőkben bőséges a makktermés, a megcsappant vaddisznóállomány pedig nem fogyasztja el azt a mennyiséget.

Addig nincs is probléma, amíg a medve és a szintén nagyragadozónak számító farkas az erdőben marad, az viszont már okoz feszültséget, ha a közelben legelésző juhnyájban vagy szarvasmarha-gulyában tesznek kárt.

„A nagyragadozók jelenléte önmagában nem vezet konfliktushelyzetek kialakulásához. A Bükk területén élő hím medve olykor a legelő szarvasmarháktól ötven méterre táplálkozik, ahol az állatállomány védelmét részben a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság által átadott villanypásztor segíti. Felhívtuk a területen gazdálkodók figyelmét a medve jelenlétére, és az esetleges veszélyek kialakulásának megelőzési módjaira. A gazdálkodók szempontjából is jelentkező probléma forrása lehet a barnamedvék akár akaratlan etetése – például hulladéktárolókhoz való hozzáférés, vagy az erdőbe takarmányozási céllal kihordott mezőgazdasági termények, különösen az emberi fogyasztásra már alkalmatlan élelmiszerek kijuttatása –, hiszen a táplálék csábítása mérsékelheti a medvék természetes, embertől való félelmét" – tájékoztatott sajtóközleményben a BNP.

Szerintük a medve látogatására leginkább ott lehet számítani, ahol a legeltetési helyszín és az erdő határa közel esik egymáshoz, a külföldi tapasztalatok alapján az erdőhatártól 500 méterrel távolabb már elenyésző ennek esélye.

A FALKA ALFÁI

Ha medvetámadásokról eddig nem is szóltak hírek, a farkasok portyázásairól már annál inkább. A szakemberek számítása, a genetikai alapú mintavételek, az állománybecslések és a territóriumok felderítése alapján nagyjából 8-10 falka, összességében tehát 70-80 egyed élhet az ország északi részén, de a területük átnyúlik a határ túloldalára. A Bükki Nemzeti Park működési területén a gazdálkodók 2008 óta több mint harminc alkalommal jelentettek be olyan káresetet, amit szerintük nagyragadozók, azaz farkasok vagy medvék okoztak. Ám a támadások egy részéről végül kiderült, hogy kutya vagy róka volt a tettes, a genetikai mintavétel pedig csak egyetlen esetben igazolta kétséget kizáróan, hogy farkas okozta az elhullást.

Természetvédők szerint a farkasok kártevéseiről szóló eltúlzott becslések is táplálhatják azt az ellenszenvet, amellyel például a vadászok viseltetnek az erdőjáró farkasok iránt: ezek egyébként fokozottan védettek, kilövésük bűncselekmény. Az egész országot élénken foglalkoztatta 2023 tavaszán az az eset, amikor hidasnémeti külterületén az első feltételezések szerint vadászok – később kiderült, hogy egy velük lévő gyerek – lelőttek egy jeladóval rendelkező, a tudomány számára addig fontos adatokkal szolgáló svájci farkast. Emiatt eljárás is indult, de olyanról is hallani, hogy orvvadászok ejtettek el farkast.

– Amikor szándékosan kilőnek egy farkast, azzal felbontják a falka kényes

egyensúlyát. Ha az alfa hímet, vagy az alfa nőstény találják el, a falka többi tagja egyesével, vagy kettesével kezd járni, és így nem képesek nagy testű, vadon élő patások elejtésére. Ezért, ha lehetőség kínálkozik, a háziállatokra hamarabb rászoknak – mondta a Kincses Kalendáriumnak Szép Ábrahám, a magyarországi Kuvasz-Őr program elindítója. Ő Sepsiszentgyörgyön született, gyermekkorában nyarait az Erdővidék térségében töltötte, ahol az állatok a nyári legelőre voltak felhajtva, így alaposan megismerte az ott lakó pásztorok világát, és a ragadozókkal való konfliktusaikat is. Később, miután Magyarországra költözött, őstermelőként évekig tartott juhokat, kecskéket, és velük együtt kuvaszokat, mert érdekelte, hogyan lehet összeszoktatni a nyájat védő kutyákat a rájuk bízott haszonállatokkal. Mivel vadgazdamérnökként diplomázott, és évekig vadőrként is dolgozott, folyamatosan nyomon követte a magyarországi nagyragadozókról szóló híreket is. Amikor az első ilyen támadásról értesült 2016-ban, elhatározta, hogy elindítja a Kuvasz-Őr nagyragadozó-védelmi programot, amelynek az lenne a célja, hogy megelőzze a farkas-, vagy medvetámadásokat, és ezzel azokat az indulatokat is, amelyeket a fokozottan védett állatok támadásai az állattartók körében gerjesztenek. A kezdeményezés mellé állt több nemzeti park is, így az elmúlt nyolc évben már több mint 50 kuvaszt helyeztek el Heves, Borsod és Nógrád megyében, állattartó telepeken.

– Minden évben pályázom az Agrárminisztériumban kuvaszkölykök beszerzésére, amelyeket az általunk létrehozott alapítványon keresztül térítésmentesen juttatunk el az adott gazdálkodókhoz. Rendszerint két kölyköt adunk egy telephelyre, s egy éven keresztül szakmai tanácsokkal, rendszeres konzultációkkal segítjük a gazdákat abban, hogy jó nyájőrző kutyákat tudjanak képezni belőlük. Ez alatt az egy év alatt a kölykök az alapítvány tulajdonában maradnak, akkor kerülnek át a gazdálkodókhoz hivatalosan is, ha az együttműködésük megfelelő, s a gazdák sikeresen betanították a kutyákat.

Arra a kérdésünkre, hogy mennyire tudják az általuk „kiközvetített" kuvaszok megvédeni a rájuk bízott állatokat, két konkrét példát is hozott. A zempléni hegységben lévő Komlóskán és az Aggtelektől nem messze lévő Dövényben is dokumentáltak olyan esetet, amikor a kuvasz – és nem mellékesen az állatokat védő villanypásztor – sikeresen hárította el a farkastámadást. Szép Ábrahám szerint önmagában a kuvaszok nem lennének elegendők a nyáj őrzésére, muszáj villanypásztort is felszerelni. A bükki és aggteleki nemzeti park, valamint a WWF Magyarország is működtet olyan programot, amelyben a veszélyeztetett térségekben lévő gazdák néhány hektár bekerítésére térítésmentesen kaphatnak elektromos védő kerítést. Több Nógrád és Heves megyei gazdával beszélgetve azonban kiderült: ez jó, de nem elegendő a védekezéshez, hiszen sokan akár több 10 vagy több 100 hektáron legeltetnek, ezeknek a területeknek a körbekerítése pedig rengeteg pénzbe kerülne.

A Kuvasz-Őr program ötletgazdája szerint az egyik hangsúlyos problémát az okozza, hogy a korábbi hagyományos „pásztorélet" megváltozott, a nyájat rendszerint kicsapják egy körbekerített legelőre, az állattartók nem töltik velük a napjaik jó részét, nem követik a mozgásukat, nem veszik észre, ha a kuvaszok rosszul szocializálódtak a nyájhoz vagy megváltozik a viselkedésük. Így azt sem észlelik, ha az állatok veszélyt éreznek, ami akár medvék vagy farkasok közelségét is jelezheti.

Doros Judit

Nekem a salátaföld

A saláták specialistájaként ismerik Borbély Sándort, aki bár eredeti szakmáját tekintve autószerelő, mostanra el sem tudna képzelni mást, mint a gazdálkodást. Őstermelőként Jászfényszaru határában 15 hektáron termeszt salátát. Az általa irányított, kizárólag magyar tulajdonú Jászvega Global városlakók ezreinek asztalát és vendéglátó egységek sokaságát látja el friss salátakülönlegességekkel.

Borbély Sándor

– Kertészcsaládba nősültem, több mint húsz éve foglalkozom zöldségtermesztéssel és azt a szeretetet, kitartást, amit ez a munka adott, semmilyen más szakmában nem találnám meg. Én a salátaföldön érzem jól magam – mondja Borbély Sándor, aki a lassan közel negyedszázad alatt a nagybani piac világától a nagykereskedelmi termesztésig az egész szamárlétrát bejárta. Kezdetben paprikával foglalkoztak, utána tértek át a salátára. A váltást a zöldségfajta iránti személyes érdeklődéssel magyarázza, és azzal a praktikus okkal, hogy a paprikánál gyorsabban nő és nagyobb mennyiség szedhető belőle. Jelenleg 15 hektáron gazdálkodnak, a téli időszakban egy hektáron fóliasátrakban termesztenek, amelyeket biótüzelésű kazánnal fűtenek.

TÖLGY, LOLLO, SZÍV, RÓMAI

Szabadföldi kultúrában közel húszféle salátát ültetnek, köztük sok különleges fajtát – tölgysaláta, lollo saláták, szívsaláta, ró-

mai saláta, salanova. Minden saláta ehető, nem csak díszítésre alkalmas. A saláta nagyon vízigényes növény, a hirtelen nagy forróság vagy felhőszakadás hatalmas károkat tud okozni, de problémát okozhatnak a levéltetvek és a peronoszpóra is. Vegyszereket csak minimálisan használnak és abból is csak olyanokat, amelyek az úgynevezett zöldkönyvben szerepelnek. Nagy kihívás napjaink szélsőséges időjárása, ott jártamkor még csak június elejét írtunk, de már augusztust idéző forróság volt.

Igyekeznek minden évben új fajtát bevezetni a piacra, amely a hazai időjárási viszonyok mellett is termeszthető. Itthon is egyre népszerűbbek a piros és zöld lollo saláták, a legújabb sláger pedig a roppanós, erős levelű édes jégsaláta. Az újdonságokat először általában

A FAJTA VÉGTELENSÉGE

A saláta az egyik legegészségesebb zöldségünk és bár alacsony kalóriatartalom mellett tele van vitaminokkal, mégsem mondható általánosnak, hogy a mindennapi étrendünk része lenne. Pedig a rendkívül nagy fajtaválaszték, amely Magyarországon is egyre inkább elérhető, szinte végtelen lehetőségeket kínál, érdemes megízlelni és kipróbálni a leginkább elterjedt fejes saláta mellett az eddig nem ismert változatokat is.

Saláták nem csupán a tányérunkon szerepelhetnek a krumpli, a rizs mellé: botmixer, gyümölcscentrifuga vagy turmixgép segítségével ízletes és különösen a nyári melegben frissítő zöldség- és salátaleveket, zöldturmixokat, smoothie-t készíthetünk pillanatok alatt. Kiegészíthetők továbbá szezonális gyümölcsökkel, halakkal, sovány húsokkal, de akár keménytojás és teljeskiőrlésű pékáruk, magvak is jól illenek melléjük. Öntetként hidegen sajtolt növényi olajok – olíva-, lenmag-, repce- vagy tökmagolaj –, kefir, joghurt vagy gyümölcs és balzsamecet is egyedi ízvilágot adhat a salátáknak.

LOLLO SALÁTÁK A lollo rosso vörösesbarna színéről ismerhető meg, nagyon jól mutat a többi salátával kombinálva, de felvágottas tálak, sajttálak, szendvicsek díszítésére is használható. Előnye a fejes salátával szemben, hogy keményebb levelei miatt tovább marad friss, hűtőben 3-4 napig eláll. A zöld színű lollo bianco némileg lágyabb ízvilágú, de díszítésre szintén kiváló. Harmadik testvérük a lollo verde, a legmutatósabb fodros-bodros leveleivel. Frissen önmagában, vagy más salátákkal keverve is felhasználható, szendvicsekhez vagy ételek díszítéséhez. A lollo saláták közös jellemzője a rendkívüli ásványianyag-tartalom, különösen a kalcium-, a magnézium- és a vastartalmuk magas. A rákos és légúti megbetegedések elleni védelem mellett nagyban hozzájárulnak a fogíny, a bőr és a haj egészségének megőrzéséhez.

szállodákba, éttermekbe szállítják, aztán a vásárlók is hamar megismerik, megkedvelik. Példaként említi a szívsalátát, amelynek a piros és a zöld fajtáját egyaránt termesztik, valamint a salanova salátát, amely a közkedvelt salátamixek egyik szereplője.

VASÁRNAP A SALÁTA IS PIHEN

Mindig a megrendelés napján vágják ki a salátát, amelyet hideg vízzel lemosnak, azonnal a hűtőházba kerül, majd csomagolás és címkézés után hűtőkamion szállítja ki a megrendelőknek. A munka a földeken márciustól novemberig hajnali ötkor kezdődik, mert a zöldséget még hűvösben kell leszedni. Ha minden jól megy, este 8-9 körül végeznek, egyetlen pihenőnap a vasárnap, akkor a saláta is pihen – mondja. Az évek során a kézi munkát salátaültető géppel, mikrofejes öntöző berendezéssel, automata tápanyagszóróval egészítették ki. A munkaerőgondok enyhítésére sorközművelőt, betakarítógépet terveznek vásárolni. Az irodai munkát felesége végzi, állandó alkalmazottuk 6-7 van, szezonálisan további 15-20 munkás segíti a vállalkozást.

EGYEDI ÉS KÜLÖNLEGES

Fő céljuk az évek során sem változott: széles választék, kiváló minőség mellett az újdonságok bemutatása és a jászsági régió hírnevének öregbítése. Büszkék arra, hogy saját árut tudnak előállítani és szállítani. 2005 óta nagykereskedőhöz is szállítanak, és itthon egyedüliként kerültek be a Love my salad holland kezdemé-

JÉGSALÁTA Az egyik legnépszerűbb salátaalap, amely gazdag béta-karotinban, A-vitaminban, káliumban, valamint kalciumot, vasat, foszfort is tartalmaz. Friss, zamatos ízvilágot ad a hamburgereknek és egyéb húsos ételeknek, de akár mexikói kukoricasalátába is tehető. Önmagában is kiváló saláta, de más salátákkal keverve finom elegyet ad. Az éttermek, pizzériák, salátabárok leginkább ezt a salátatípust használják. A fejes salátánál fiatalabb zöldség Nyugat-Európában a hetvenes években kezdett elterjedni. Halványzöld tömör feje a káposztához hasonlatos, magas víztartalom, vastag levelek jellemzik és a sérüléseknek jóval ellenállóbb.

RÓMAI SALÁTA Eredete a XIV. századi Avignonig nyúlik vissza, amikor a francia uralkodó nyomására a pápai udvart V. Kelemen pápa oda helyezte át. A palota kertjében kezdték termeszteni az előbb avignoni majd római saláta néven elhíresült zöldségféleséget. Az igazi és eredeti Cézár-salátához kizárólag római salátát használnak.

SALANOVA SALÁTA A levelek a szár alján lévő közös pontból fejlődnek ki és máshol nem nőnek össze. Csak egy vágás és a fej számtalan egyforma méretű, fogyasztásra kész levelekre esik szét. Ezután már csak a fűszereket és a salátaöntetet kell kiválasztani.

FEJES SALÁTA A legrégebben ismert, Európában és Magyarországon a leginkább elterjedt fajta. Korábban prímőr termék volt, az első szedés húsvétkor volt, ma egész évben termesztik, így folyamatosan elérhető. Alacsony energia- és magas víztartalma mellett kalcium-, kálium-, biotin- és C-vitamin-tartalma is kiemelendő. Fejes salátából akár ízletes főzeléket is lehet készíteni, de tojásos galuska mellé is kiváló.

nyezésű mozgalomba, amely a kapcsolatépítést, az új termékek megismerését, a tapasztalatcserét egyaránt segíti.

Borbély Sándor azt mondja, vállalkozásuk már most is maga a megvalósult álom. Lassan egy évtizede jelen vannak a piacon multinacionális cégek kiemelt beszállítójaként. A hazai piacon való aktív részvételen túl szeretnének minél több vevővel kapcsolatba kerülni, hogy még szélesebb körben népszerűsítsék a nagy gonddal termesztett és válogatott salátakülönlegességeket.

Bognár Mária

A CÉZÁR-SALÁTA TÖRTÉNETE

A mára világszerte ismertté vált Cézár-saláta történészek szerint az amerikai határhoz közeli mexikói Tijuanából indult gasztronómiai világhódító útjára. Feltalálójának Cesare Cardini olasz származású szakácsot és étteremtulajdonost tartják. 1924. július 4-én Tijuanában amerikaiakat szolgált ki, akik az amerikai függetlenség napját italozással akarták megünnepelni a hazájukban érvényben lévő alkoholtilalom idején. Cardini az elbeszélések szerint végül kénytelen volt mindent egy hatalmas fatálba aprítani, amit még a konyhában talált, hogy ki tudja szolgálni a nagy létszámú vendégsereget. Így született meg a róla elnevezett Cézár-saláta. A tijuanai étteremben az eredeti salátát ma is a vendég asztalánál állítja össze a szakács, amely a klasszikus recept alapján római salátából, paprikából, parmezánból, főtt tojásból, valamint egy mustárból, olivaolajból és citromból készült öntetből áll.

Bár időközben a recept alapjában véve nem változott, de van, ahol szardella vagy éppen jégsaláta, sárgarépa, csirkemell és kenyérkockák is kerülnek bele.

SAVANYKÁS SALÁTALEVES

Hozzávalók: 2 fej zöldsaláta; 2 gerezd fokhagyma; 3 tojás, 1 ek. liszt; 1 ek. ecet; 1 szelet szalonna; 1 csokor zöld kapor; 2 dl tejföl, só, bors.

Elkészítés: A salátákat folyó víz alatt megmossuk, lecsöpögtetjük és kisebb darabokra tépkedjük. Felforralunk 2 liter vizet, beletesszük az összezúzott fokhagymát, az ecetet és a salátát, ízlés szerint sózzuk és puhára főzzük. Kislábasban megpirítjuk az apróra vágott szalonnát és félretesszük. Két tojást összedolgozunk a liszttel, sóval, borssal és kemény rántottát sütünk, majd kockákra vágjuk. A levest behabarjuk a tejföl és tojás keverékével, hozzáadjuk az apróra vágott kaprot és beletesszük a rántottadarabokat. A tetejét megszórjuk a pirított szalonnadarabokkal. Langyosan a legfinomabb.

HŰSÍTŐ ZÖLD ITAL

Hozzávalók: 2-3 db hámozott, kimagozott, feldarabolt körte; 1 uborka meghámozva, darabolva; 1 fej zöldsaláta; 1 kisebb meghámozott, hártyájától megtisztított, kimagozott citrom; 2-3 ek. barnacukor; 2,5 dl víz; 2-3 jégkocka.

Elkészítés: Az összes hozzávalót turmixgépben homogén állagúra turmixoljuk, s máris fogyasztható.

Borász ég és föld között

Extrém borokat készít Ipacs Szabó István, van, amelyikhez taposással préseli ki a szőlő levét, s van olyan fehér bora, aminek kékszőlő az alapanyaga, de hamarosan lesz olyan is, amelyikbe nem tesz ként. A bio-módszerekkel dolgozó siklósi borász nem akar öthektárosnál nagyobb birtokot, számára ez a méret ideális.

„Időtlen", ez a neve Ipacs Szabó István egyik borának. Nagyravágyónak tűnhet a név. Az is, bár István nem azért adta ezt a nevet, hogy mindenek fölé emelje borát, ő főképp azt akarta üzenni, hogy ősi módszerekkel készül ez a nedű. A hozzávaló szőlő egy Siklós-Máriagyűd feletti alig 0,2 hektáros táblán terem, a tőkék nem sorban, hanem elszórva futnak a karóra. Tucatnyi fajta kék- és fehérszőlő hoz termést ezen a délre néző dűlőn, köztük olyan, elfeledett, a nagyüzemi módszerekkel sosem művelt gyümölcsök, mint a csomorika, a rakszőlő vagy a tökszőlő. A miniültetvényt hagyományos szerekkel kezeli a siklósi borász, nem használ mást, mint rézgálicot és ként, no meg kapát, s a kézzel szüretelt fürtök levét taposással préseli ki a szemekből. A bort két, 225 literes amforában érleli, onnan világosbarna cseréppalackba tölti és dugózza.

A MÚLT NEDŰJE

– Olyan bort akartam, amilyet ötszáz meg ezer évvel ezelőtt ittak – mondja István, majd mindjárt javítja is magát: – nincs rá bizonyítékom, hogy az én borom olyan, ám én mégis úgy gondolom, hogy igen.

Ipacs Szabó István mindig is nyitott volt a szakmai kihívásokra, újdonságokra,

kalandokra. Lajosmizsei földműves-családban nőtt fel, szülei szövetkezeti tagok voltak, de bevételük javát a háztáji adta: volt szántójuk, szőlőjük, zöldség- és virágkertészetük, disznót hizlaltak. Az otthoni mezőgazdasági munkákból István és két testvére már gyermekkorában kivette a részét. Számukra természetes volt, hogy alsósként szőlőt kötöztek és kapáltak, s amikor István 14 évesen permetezett és panaszkodott, hogy húzza a hátát a 18 literes tartály, akkor apja nem azt mondta, hogy hagyjad, ehhez még fiatal vagy, hanem azt, hogy: csak félig töltsd meg, úgy könnyebb.

Bár tiniként néha terhesek voltak számára az otthoni elvárások, a földtől mégsem ment el a kedve. Az általános után a kecskeméti kertészeti szakközépiskolában tanult tovább. Sokat sportolt, versenyszerűen tornászott, atletizált, úszott, triatlonozott, kosarazott, emellett azonban gyermeki mániákusággal tágította szakmai tudását. Ennek egyik momentuma volt, hogy otthon pálinkát főzött. Ez akkor törvénytelen volt, de a családban nem kellett titkolja, hisz az ő környezetében elfogadott volt, hogy a kertben érő gyümölcs egy részéből pálinka lesz, s azt szívesebben főzték a mizseiek otthon, mint a legális lepárlóban. Nem az ivás kedvéért főzte ki a szeszt, hanem, hogy kifigyelje, mi kell ahhoz, hogy jó pálinka folyjon ki a rézcsőből.

Egyszer megbetegedett, és kiírták két hétre, ám ő pár nap múlva meggyógyult, és iskola helyett bevette magát a könyvtárba, hogy utánanézzen, miképp készül a pezsgő. Csinált is negyven palack pezsgőt, az ehhez szükséges dugót és a drótkosarat a szemétből gyűjtötte össze szilveszterkor. Szüleit is meglepte a pezsgővel, főleg, hogy az első palack tartalma a dugó kilövésekor meg se állt a plafonig, tán fél deci maradt az üveg alján.

A szárnyalás után vissza kell térni a földre izzadni, küzdeni

Érettségi után felvették a gyöngyösi kertészeti főiskolára, s miután megszerezte az agrármérnöki diplomát, beiratkozott egy szőlész-borászképzésre. Az egyéves kurzus végén egy agrárminisztériumi program segítségével Kaliforniába ment szüretelni.

– Egy nagy cégnél dolgoztam – idézi meg azokat a hónapokat –, sokat tanultam a szőlőről, a borról, a gazdálkodásról. Remek volt a társaság, csupa tanulni akaró fiatal, jól éreztem ott magam, és a fizetésem az itthoni átlagbér sokszorosa volt.

MÁS KEZÉBEN

Amerika után, 1999 nyarán Ausztráliába készült, ott is dolgozni, tanulni akart, ám akkor megcsörrent a telefonja. Deb-

reczeni Pál, a kisharsányi Vylyan Rt. tulajdonosa hívta fel őt, hogy legyen cége főborásza. Debreczeni sikeres vállalkozó volt, és vagyona javát arra fordította, hogy megalapítson egy csúcsminőségű borokat termelő pincészetet. 1988-tól kezdett szőlőterületet vásárolni a villányi borvidéken ám elégedetlen volt a hazai borászokkal. Maradinak látta őket, akik régi sablonokokat ismételgetve nem képesek ráérezni a világ igényes borfogyasztóinak kívánalmaira. Ezért felhívta a gyöngyösi főiskolán tanító ismerősét, és azt kérte ajánljon neki egy fiatal szakembert, aki felkészült, s van benne ambíció. A professzor Istvánt nevezte meg. Ő így emlékezik a történetre:

– Nagyon megtisztelőnek éreztem a felkérést, de mondtam Palinak, hogy én gyakornok vagyok, nem biztos, hogy elbírok ezzel a munkával. Ő a szokott magabiztos módján azt mondta, hogy majd segít, a kérdés csak az, hogy vállalom vagy sem? Igent mondtam. A Vylyannak akkor 50 hektár szőlője volt, és a cég 37 hektár új szőlőt akart telepíteni egy év alatt. Ezzel szembesülve bementem Palihoz, és azt mondtam, hogy ezt egy év alatt megcsinálni képtelenség. Pali bólogatott, és csak annyit mondott, hogy: meg lehet. Tényleg nagyon nehéz volt, de megcsináltuk. A következő évben meg telepítettünk újabb 20 hektárt.

A rendszerváltás kezdetén a 22 hazai borvidék közül a villányi messze a többi előtt járt. Az 1991-ben elindított Év bortermelője titulust 1997-ig négy villányi gazda érdemelte ki. Ebben a mezőnyben a Villány római kori nevét őrző Vylyan egyenrangú versenytársa volt az itteni legmenőbb pincészeteknek. Debreczeni Pál borász múlttal nem rendelkező szegediként is hamar kiérdemelte a helybéli sztárborászok megbecsülését, tiszteletét. 2004-ben a Vylyan alapítója váratlanul meghalt, ám a cég ezután is töretlenül haladt előre, amiben hatalmas szerepe volt az alapító özvegyének, Debreczeni Mónikának.

És Ipacs Szabó Istvánnak, akit gyakran megkerestek pénzügyi befektetők, hogy legyen a társuk, és indítsanak közösen új pincészetet. Ő azonban jól érezte magát a Vylyannál, és nem akarta rábízni magát a befektetőkre. Tréfásan így magyarázza elzárkózását:

– Egy erdélyi szólás szerint „más kezében csak az ember szerszáma nőhet, a pénze soha”, és én ezt az igazságot követtem. 2009-ben felhívott egy ismerősöm, hogy hegyközségi elnökként segítenék-e neki egy máriagyűdi birtokra vevőt találni. Amikor megláttam az egyhektáros táblát, csaknem kiugrott a szívem. Tudtam, hogy ezt nekem kell megvennem. Legényemberként volt megtakarított pénzem, kétmillióra lealkudtam az árat, és megvettem.

Az, hogy István azonnal beleszeretett a birtokba, érthető: a tábla legmagasabb pontjáról belátható a lankás környék, egész Siklós, a három kilométerre lévő vár, a Dráva völgyének élénk zöldje, messzebbre tekintve pedig a horvátországi Papuk hegy keretezi a páratlan panorámát. Ez a szőlő lett Ipacs Szabó István pincészetének az alapja. 2021-ben távozott a Vylyantól, és elvállalta a Pécsi Tudományegyetem Szőlészeti és Borászati Intézetének főborászi állását, emellett belefogott birtoka fejlesztésébe.

Istvánnak jelenleg három hektár saját szőlője van, s a már említett 0,2 hektáros területen kívül mindenütt új szőlőt telepített, és épített egy borfeldolgozót. Saját megtakarításából és főleg pályázati támogatásból. Az előrelépésekhez az is kellett, hogy István és felesége a birtok minden

bevételét visszaforgassa. A házaspár négy gyermeket nevel, s amikor még három volt, egy másfélszobás, siklósi panelben húzták meg magukat, csak a negyedik megszületése után újították fel felesége nagyszüleinek a házát, s költöztek oda. Minden pénzük a birtokra ment, még a nászútra félretett is. Ezért a birtok egyik bora azt nevet kapta, hogy „Nászút helyett". Hitelt István sosem vett fel a birtokra.

NÁSZÚT HELYETT

A pincészetet megalapozó gyűdi birtokról csodáljuk a panorámát, s közben megjegyzem, hogy ezek szerint megőrizte felmenői paraszti mentalitását, hisz az ő körükben nem volt keletje a bankba járásnak. Mosolyogva bólint:

– Tudom, hogy ez abszurd ebben a világban, de ilyen vagyok, nem akarom más kezébe adni a sorsomat. Abból gazdálkodom, amim van. Még bérelek két hektár szőlőt, ez az öt hektár nekem elég, nem szeretnék nagyobbat, ez áttekinthető, kezelhető azon a színvonalon, amit elvárok magamtól. Tudom, hogy a pincészetek előbb-utóbb belevágnak valamilyen vendéglátó tevékenységbe, én ezt sem teszem meg, nem értek a vendéglátáshoz, nekem a minőségi bor a fontos, engem csak ez érdekel.

Az Ipacs Szabó pincészet borainak alapvetően a cabernet franc és a kékfrankos szőlő az alapja. A siklósi borász szeretné meghonosítani nálunk a cabernet franc fehér „testvérét" a cabernet blanc-t. Ennek a számos betegségre rezisztens fajtának a borát – várhatóan – ő fogja először engedélyeztetni és palackozni Magyarországon. A blanc-telepítés azonban 2-3 év múlva fordul termőre, addig a cabernet franc-ból készít fehér bort. Ehhez az kell, hogy préseléskor a mustot azonnal leeresszék a kékszőlő héjáról.

– Nagy kihívás, de megéri – mondja erről a próbálkozásáról –, a cabernet francból klasszikus fehér bor lesz, aminek a telt, gazdag íze különleges élményt ad.

Ipacs Szabó István a két bérelt hektáron bio-módszerekkel műveli a szőlőt, a saját három hektárán sem használ mást, csak elemi ként, rezet és – a gombabetegségek távoltartására – narancsolajat. István és egyetlen alkalmazottja évente 5-9 alkalommal permetez ezekkel a környezetbarát szerekkel. Az 50 éves borász szerint az is segíti a munkáját, hogy a szőlő feletti erdőből szinte állandóan hűs légáramlat érkezik a birtokra, így nem reked meg a gombáknak kedvező nedvesség a hajtások fürtjei és levelei között. Külföldi tanulmányai és itthoni megfigyelései alapján megannyi trükköt vet be azért, hogy a szőlő „minél jobban érezze magát". Ahol a föld táplálóereje gyengébb, ott törkölyt hord a tőkék alá. Hogy az egyre kínzóbb kánikulában a talaj ne száradjon ki, a sorok közti gyomokat összezúzva belehengerli a földbe, ezek utóbb gazdagítják is a talaj tápértékét.

KÉNTELEN ÍZ

Sorolja trükkjeit, amiket igazán csak egy szakember méltányol, aztán elárulja, hogy belefogott egy nagy kísérletbe: kén nélküli bort akar piacra dobni a cabernet francból. A ként már az ókorban is bevetették a borok tartósítása érdekében, íze pedig hozzátartozik a borok megszokott zamatához. István szerint a borkészítés kén nélkül kicsit olyan, mint a kenyérsütés só nélkül. Ő azonban kíváncsi a kén nélküli bor ízére. Azt mondja más, kicsit vékonyabb lesz majd a kéntelen bor íze. Adódik a kérdés: akkor miért szedi ki belőle?

– Hogy ismerjük meg ezt az ízt is, hisz valaha nem kénezték a bort. Egyfajta extremitás lesz, az ínyencek biztosan örül-

nek majd neki. A palackra azt írjuk, hogy „Isten adta és magam is igyekeztem”.

A mívelt fogyasztók sokra tartják Ipacs Szabó borait. A közelmúltban részt vettem egy pécsi sajtbemutatón, ahol a már említett Nászút helyett nevű bort kínálták fel. A vendégek meglepődve és szeretettel néztek egymásra, ez a bor megölelte-elvarázsolta őket.

István versenyre nem nevezi be a borait, beéri a vevőitől kapott elismeréssel. Meg azzal, hogy már többször bekerült az Év borásza jelöltjeinek legszűkebb, ötös mezőnyébe.

A borainak nem ad latin nevet, csakis magyart, nem érdekli, hogy ezeket a titulusokat a külföldi borisszáknak esélye sincs megjegyezni. Az egyiknek az a neve, hogy „Ég és föld között”. A négy szó lírai üzenete az, hogy ez a bor a menynyekbe visz.

– A címkére egy szárnyaló darázsölyvet rajzolt a tervező, Ipacs Géza – avat be a név születésébe. – Ő nem rokonom, azért választottam őt grafikusnak, mert egy Ipacsban jobban megbízom, mint másban. A darázsölyv címerállat, mert ragadozó létére gyakran a földből kaparja ki a hangyákat és a lárvákat. Fent szárnyal, majd földre száll a megélhetésért. Akárcsak a borászok. Amikor felbontjuk egy jól sikerült borunk palackját, az égbe szállunk, lebegünk, nem bírunk magunkkal, olyan büszkék vagyunk, másnap hajnalban meg megyünk földet kaparni, izzadni, küzdeni, hogy aztán újra szárnyalhassunk.

Ungár Tamás

HIRDETÉS

KAVOSZ
Széchenyi Kártya Program

22 éve a magyar vállalkozások sikeréért

A KAVOSZ Zrt. 2002-ben jött létre, tevékenységének célja a hazai mikro-, kis- és középvállalkozások (továbbiakban: kkv-k) kedvező feltételű finanszírozáshoz való hozzájutásának megkönnyítése. A KAVOSZ Zrt. által koordinált Széchenyi Kártya Program az elmúlt több mint két évtized során kiemelt szerepet játszott a magyar gazdaságban a kkv-k számára kínált államilag támogatott hitelek révén.

Krisán László, KAVOSZ Zrt.

Széchenyi Kártya Program – Az államilag támogatott finanszírozás
A Széchenyi Kártya Program 2002-ben indult (akkor még Széchenyi Kártya Folyószámlahitelként, egy termékkel), és célja azóta is, hogy a magyar vállalkozások számára könnyen elérhető, kifejezetten rájuk szabott, kedvező feltételekkel bíró finanszírozási lehetőségeket biztosítson. A Program egyik fő előnye, hogy az egyes termékeihez kapcsolódó állami támogatásoknak köszönhetően a vállalkozások rendkívül kedvező, a piacinál jóval alacsonyabb kamattal, illetve költségekkel juthatnak finanszírozáshoz.

A Széchenyi Kártya Program termékpalettája
A Program számos konstrukciót kínál, amelyek a vállalkozások különböző igényeihez igazodnak. Ezek a termékek úgy lettek kialakítva, hogy a kkv-k széles körének biztosítsanak kedvező pénzügyi megoldásokat, rugalmas feltételekkel.

1. Széchenyi Kártya Folyószámlahitel MAX+ a napi működési költségek finanszírozására szolgáló szabad felhasználású folyószámlahitel, fix kamatozással, max. 250 millió forintig, 1-3 éves futamidővel.

2. Széchenyi Turisztikai Kártya MAX+ kifejezetten a turisztikai szektorban működő vállalkozások részére, átmeneti likviditási problémák áthidalására szolgáló szabad felhasználású folyószámlahitel, fix kamatozással, maximum 250 millió forintig, 1-3 éves futamidővel.

3. Széchenyi Likviditási Hitel MAX+ – a vállalkozás működéséhez szükséges forgóeszközök beszerzésére, szolgáltatások finanszírozására szabadon felhasználható forgóeszközhitel, számla nélküli finanszírozással, fix kamatozással, maximum 250 millió forintig, 2 vagy3 éves futamidővel.

4. Széchenyi Beruházási Hitel MAX+ – széleskörű beruházási célok megvalósítására, illetve a zöld átállás és a fenntartható fejlődés támogatása céljából még kedvezőbb feltételekkel vehető igénybe, fix kamatozással, maximum 500 millió forintig, legfeljebb 10 évre.

5. Széchenyi Lízing MAX+ – lízing konstrukció, amely felhasználható agrár és nem agrár lízingügyletek, így például új vagy használt haszongépjármű, gép, berendezés, immateriális javak és ingatlan finanszírozására is, fix kamatozással, akár 400 millió forintig, maximum 7 éves futamidőre.

6. Széchenyi Mikrohitel MAX+ – továbbra is lehetőséget biztosítunk a legkisebb, akár kezdő mikro- és kisvállalkozások agrár és nem agrár beruházási céljainak megvalósítására, fix kamatozással, 100 millió forintos plafonnal, legfeljebb 120 hónapos futamidő mellett.

7. Agrár Beruházási Hitel MAX+ – elősegítheti az agrár vállalkozások fejlesztési elképzeléseinek megvalósítását, illetve a zöld átállás és a fenntartható fejlődés támogatása céljából még kedvezőbb feltételekkel vehető igénybe, fix kamatozással, maximum 500 millió forintig, akár tíz éves futamidővel.

Mindezt kiegészíti az **Agrár Széchenyi Kártya „Klasszik"**, ami egy szabad felhasználású folyószámlahitel a mezőgazdasági szektorban dolgozó vállalkozások, őstermelők családi gazdasága és őstermelők részére. Az igényelhető hitelösszeg maximuma 200 millió forint, a lehetséges futamidő 1, 2 vagy 3 év lehet, az ügyfél által fizetendő éves nettó kamat a hitelszerződés alapján meghatározott napra jegyzett 1 havi BUBOR-ral megegyező mértékű.

A legtöbb konstrukciónk keretében kérelemtervezetét már online is elindíthatja, amelyről részletesen a kavosz.hu oldalon tájékozódhat.

A Széchenyi Kártya Program hatása a magyar gazdaságra

Az elmúlt több mint két évtized során a Széchenyi Kártya Program a gazdaságstratégia alapvető pénzügyi eszközévé vált. Mára már több százezer vállalkozás élt a Program nyújtotta kedvező lehetőségekkel a napi működésük, megerősödésük és fejlődésük finanszírozása céljából.

Az állami kamat- és konstrukciótól függően-, kezelési költség- és kezességi díjtámogatás révén a vállalkozások alacsonyabb költségek mellett juthatnak finanszírozáshoz. Emellett a különböző hitelcélokhoz és vállalkozói méretekhez igazítható, rugalmas feltételek mellett igénybe vehető termékek lehetővé teszik, hogy a vállalkozások a saját igényeikhez és pénzügyi lehetőségeikhez igazítva vegyék igénybe a számukra optimális forrásokat.

A KAVOSZ Zrt. elkötelezett amellett, hogy továbbra is biztosítsa a magyar vállalkozások számára a szükséges finanszírozási eszközöket, és elősegítse a hazai kkv-szektor fejlődését, erősödését. „Lehetővé tesszük a magyar vállalkozások számára, hogy sikeresen lépjenek fel a piacon, és hozzájáruljanak a magyar gazdaság további erősödéséhez. A Program folyamatos fejlesztése és bővítése révén a KAVOSZ Zrt. arra törekszik, hogy mindig a piaci igényekhez igazodó, innovatív, versenyképes finanszírozási megoldásokat kínáljon. Az új hiteltermékek bevezetése, a meglévő konstrukciók fejlesztése biztosítja, hogy a KAVOSZ Zrt. és a Széchenyi Kártya Program mindig a legjobb megoldásokat kínálja a hazai vállalkozások számára." – mondta el Krisán László a KAVOSZ Zrt. vezérigazgatója.

A KAVOSZ Zrt. és a Széchenyi Kártya Program tehát továbbra is kulcsszerepet játszik a magyar gazdaság dinamizálásában, és a kkv-k versenyképességének növelésében. A Program folyamatos fejlesztésével és bővítésével a KAVOSZ Zrt. arra törekszik, hogy a magyar vállalkozások mindig a legkorszerűbb és legkedvezőbb finanszírozási lehetőségekhez jussanak.

Újabb segítség a vállalkozásoknak: KAVOSZ E-green Zrt.

A KAVOSZ E-Green Zrt. 2023-ban alakult azzal a céllal, hogy ESG (Environmental, Social, Governance) tanácsadási és értékelési szolgáltatásokat nyújtson vállalkozások számára. A vállalat tevékenysége a környezeti, társadalmi és vállalatirányítási szempontok átfogó értékelésére és fejlesztésére összpontosít, segítve ügyfeleit a fenntartható és etikus működés kialakításában, így fő tevékenységei közé tartozik az ESG-szempontú átvilágítás, kockázatértékelés és stratégiaalkotás. A KAVOSZ E-Green Zrt. szakértői csapata segít a vállalkozásoknak felmérni jelenlegi ESG-teljesítményüket, azonosítani a fejlesztendő területeket, és kidolgozni olyan akciótervet, amely összhangban áll az iparági legjobb gyakorlatokkal és a nemzetközi standardokkal. (egreen.hu)

KAVOSZ
Széchenyi Kártya Program

VÁLLALKOZÓK ÉS MUNKÁLTATÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

Független, önálló érdekképviselet és érdekvédelem

» több mint 25 ezer tag
» 5 szakmai tagozat, 13 szekció
» kormányzati párbeszéd – Versenyszféra és a Kormány Állandó Konzultációs Fóruma, ESG Tanács, NGTT
» VOSZ BAROMÉTER – negyedéves üzleti hangulatelemzés

VOSZ országos irodahálózat szolgáltatásai

» Széchenyi Kártya Program – államilag kamattámogatott kkv finanszírozás
» VOSZ PORT alkalmazás – online számlázó, teljeskörű vállalatirányítási és szoftver piactér
» ESG tanácsadás
» vállalkozásfejlesztési tanácsadás

Társadalmi és kulturális küldetés

» Vármegyei / Regionális / Junior Prima Díj
» Év Vállalkozója Díj – vállalkozói elismerések országos és vármegyei szinten
» Magyar Kereskedelemért Nagydíj – kereskedelemben dolgozók elismerése
» Magyar Vállalkozók Napja – jeles nap
» Európai Kereskedelem Napja – jeles nap

Nemzetközi kapcsolatok

» VOSZ Kárpát-medencei Magyar Vállalkozói Szövetségek Nemzeti Fóruma
» Business at OECD
» EuroCommerce

Országos, vármegyei rendezvények

» VOSZFESZT – Vállalkozói Szabadegyetem konferencia
» VOSZ PARTOK – vármegyei kulturális és szakmai rendezvénysorozat

VOSZ
VÁLLALKOZÓK ÉS MUNKÁLTATÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

VOSZ Irodák elérhetőségei és további információk:
www.vosz.hu

Megnehezítik mindennapjait az ízületi, kopásos problémák, a visszeres panaszok?

Válassza népszerű gyógynövényes összetevőjű termékeinket!

Ízületápolás kívül-belül a természet erejével!

A BALZSAM hátra, lábra, derékra!

Polgári Erika
életmód-tanácsadó, cégalapító, tulajdonos ajánlásával

„Igaz, csodát mi sem tudunk tenni, de ha segítünk közelebb vinni vágyaihoz, miszerint **el tudja végezni mindennapi teendőjét, önellátóbb lesz, nem kiszolgáltatottan éli mindennapjait**, az egy nagy lépés a cél felé: **KOMFORTOSABBÁ TESSZÜK AZ ÖN ÉLETÉT.**"

NaturComfort

Teljes termékkínálatunkért látogassa meg webáruházunkat:

www.naturcomfort.hu.

Hívja ügyfélszolgálatunkat:

+36 70/70-555-66

MAGYAR CSALÁDI BALZSAM

A családi patika alapfelszerelése - családi kiszerelésben, az egész családnak! **Fájdalomcsillapító** és **gyulladáscsökkentő** hatású gyógynövényeket tartalmaz **rendkívül magas koncentrációban**! Segíthet csökkenteni az **ízületi fájdalmakat**, a **visszeres panaszokat, mozgásszervi problémákat, izomlázat.**

TÁNCPRÓBA TEAKEVERÉK

Ízületi panaszok (pl. köszvény) **belső ápolására.** Méregtelenítő, vértisztító hatással!

FLEXIGÉN KOLLAGÉN ITAL

Ízületek egészségének megóvásához, helyreállításához, ízület vagy porc által okozott **fájdalmak enyhítéséhez**, a **bőr rugalmasságának** növeléséhez, **haj** és **köröm ápolásához**, az **erek karbantartásához.**

DINAMIX TABLETTA

A benne lévő gyógynövény összetevők hozzájárulnak többek között **a csontozat erősítéséhez, a szervezet ízületeiben lévő porcok szerkezetének és funkciójának fenntartásához, és a porckopás megakadályozásához.**

NC10 kuponnal 20% kedvezmény a Kincses Kalendárium olvasóinak!

A kupon akciós termékre nem érvényes, más kuponajánlattal együtt nem érvényesíthető. Felhasználható a kiadvány megjelenésétől 2025. 11. 01-ig!

SZELLEMHADSEREGEK, DÍSZLETHÁBORÚK

Az álcázás művészete

Igazi, nagy felfújható harckocsi? Biztosan örülne neki a gyerek, de sajnos nem férne be a lakásba. Talán csak a kert végébe. De ez nem is gyerekjáték. Napjainkban Ukrajna a legújabb hadszíntér, ahol megint alkalmazzák a jól bevált módszert az ellenség félrevezetésére. Harckocsik gumiból, repülni nem képes repülőgépek fából – ez már a második világháborúban is bevált trükk volt.

A Patyomkin-falvak mintájára akár Patyomkin-tankoknak is lehetne hívni őket. Mindössze 60 kilót nyomnak, három és fél perc alatt felpumpálhatók, víz-, fagy- és hőállók, legalább 50-szer leengedhetők és felfújhatók, a harctéren is könnyen befoltozhatók. Viszont repülőről nézve, sőt többnyire még korszerű eszközökkel figyelve is majdnem olyanok, mint a valódiak.

MAKETT MAKETT ELLEN

A megtévesztés előnyeit könnyű kitalálni: ha a díszleteket kilövi az ellenség, hiába pazarolta a munícióját. Becsapható az ellenség azzal is, hogy azt hiheti: csapatokat vonnak össze ott, ahol valójában csak néhány „díszletmunkás” szorgoskodik. A könnyen szállítható makettek váratlanul és sok helyen felbukkanhatnak. A felfújható harci járművek távirányítással még mozgathatók is.

Az egyik gyártó a cseh Inflatech. A felfújható páncélosokon kívül lőszereket és (felszállni nem képes) harci repülőgépeket is kínálnak, illetve rendelésre bármit legyártanak. Más cégek is foglalkoznak ilyesmivel, és feltehető, hogy ukránok és oroszok egyaránt alkalmazzák ezt a cselt.

Az efféle álcázás nagyjából egyidős a légi felderítéssel. Fénykorát a második világháborúban élte. Az USA-ban például a stratégiai fontosságú gyárakat a Pearl Harbor elleni japán támadás után kezdték álcázni. A B–17-es repülő erődöt is gyártó, Santa Monica-beli Douglas repülőgépgyár hatalmas épületegyüttesét több hektárnyi álcaponyvával takarták el. Repülőről nem látszott más, mint egy álmos kertváros, imitált utcáival, házacskáival, fáival-bokraival. Az életnagyságú autómaketteket időnként másik parkolóhelyre tolták. A megvalósításban egy építész-tájépítész duó működött közre, no meg nagy hollywoodi filmstúdiók gyakorlott díszletépítői.

Filmbe illő jeleneteket rendezett a nyugat-európai hadszíntéren a Szellemhadsereg néven ismert amerikai egység. Az alig több mint ezer katona feladata az volt, hogy 30 ezer fős hadosztály látszatát keltse.

Az akkor jórészt gumiból készített harckocsik és a többi makett hatását külön alegység fokozta, például a kor legmodernebb hangtechnikájával dübörögtek, utánozták a motorok hangját. Egy másik csoport pedig élethű rádióforgalmat folytatott. Be nem avatottaknak ez annyira megtévesztő volt, hogy állítólag akadt amerikai főtiszt is, aki tényleg elhitte, hogy a közelében állomásozik egy saját páncélos egysége, ezért idegesen kérdezősködött, miért nem voltak a segítségére a bajtársak.

Komoly haditett volt az is, amikor a gumiharckocsisok 1945 márciusában sikeresen játszották el a készülődést a raj-

Fújjuk jó nagyra

nai átkeléshez. Ahol aztán az amerikaiak valóban átkeltek, alig találtak ellenállásra.

FÖLFÚJHATÓ PARTRASZÁLLÁS

A Patyomkin-falvakat idéző megtévesztés iskolapéldája volt, ahogyan a britek elterelték a németek figyelmét a készülő normandiai partraszállás helyszínéről – idézte fel a történelmi D-nap nyolcvanadik évfordulóján a HVG. Amikor 1944 májusában Hans Cramer német tábornok fogolycserével szabadult a brit hadifogságból, hosszú autóútra vitték Délkelet-Angliában. A kocsi végeláthatatlan barakk- és sátorrengeteg mellett haladt el. Cramer megszámlálhatatlan mennyiségű hadfelszerelést, harckocsikat, repülőket láthatott, így arra következtethetett, hogy a szövetségesek a franciaországi Calais-val szemközt készülődnek a partraszállásra. Amint hazaért, meg is osztotta az értesüléseit.

Csakhogy egyes források szerint a brit kémelhárítás munkatársai kicserélték az útjelzőket és a városok nevét mutató táblákat. Más források szerint viszont a helyszín stimmelt, csak éppen üres sátrak, felfújható tankok és fából készült repülők Patyomkin-táborával csapták be a náci tábornokot. Akárhogy is, ez csak egy eleme volt a többhónapos megtévesztésnek, mert az angolok és amerikaiak tudták: csak akkor képesek megvetni a lábukat a francia partokon, ha a Pas-de-Calais megyét védő németek nem mernek elmozdulni az állomáshelyükről, mert ott várják a támadást.

Szórakoztató háborús anekdota azokból az időkből a fabombák esete. A megszállt Hollandiában a németek látszat-támaszpontot fabrikáltak fából, de a brit felderítők valahogyan észrevették a turpisságot. A válaszuk az volt, hogy a fabázist fabombákkal szórták meg. Szép történet – kár, hogy több változatban is elterjedt, ám egyik sem bizonyítható.

Manapság, például Ukrajnában, sokkal nehezebb feladat az ellenség megtévesztése, hiszen már nem pusztán távcsövekkel, hanem hőérzékelőkkel és a radarokkal is folyik a kémlelés. Ezer dollárérért olyan hőérzékelő szerezhető be, amely pár dekát nyom, és jó időben tíz kilométerről felismeri egy jármű melegét. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy drónra szerelve messzebbről tud figyelni, mint ahonnan magát

Terepszínű a terepen

a drónt észre lehetne venni. Az így szerzett adatokat egyre jobb számítógépes rendszerek dolgozzák fel, egyesítve a szemmel látható, az infravörös és a radaros képet.

A LÁTHATATLAN KATONA

Ezért van szükség olyan módszerre, mint például a svéd Saab terméke, a Barracuda műanyag háló. A nagy ragadozó halról elnevezett alkalmatosság félvezetőket tartalmaz, és az anyagot úgy kalibrálják, hogy elnyelje (vagyis ne verje vissza) a kémlelő radarsugárzást. A természetesen titkos összetételű háló működése attól is függ, hogy jól állítják-e be az anyag vezetőképességét. Ha ez túl nagy lenne, akkor a harckocsi nem lenne ugyan látható, de maga a háló jelenne meg az ellenség képernyőjén.

A Barracuda másik trükkje a hőszigetelés. A háló visszatartja az árulkodó meleget (amelyet például a motor okoz), ráadásul fölveszi a környezet hőmérsékletét. Sőt olyan a szerkezete, hogy nem egyenletesen melegszik át, nem mutatja meg az alatta lévő harci eszköz formáját. Kisebb „láthatatlanná tevő köpenyt”, azaz egyetlen katonára való méretet kínál az izraeli Fibrotex cég.

Más megoldással kísérleteznek az amerikaiak. Olyan fém- és gumirészecskéket rejtenének az egyenruhákba, amelyek belül tartják a test melegét, így a katona képe nem rajzolódik ki a hőérzékelők képernyőjén. Feltehető persze, hogy ez csak hideg időben kellemes a viselőjének.

AZ ÉLET HÁLÓBAN

Hiába létezik a „láthatatlanná tevő”, Harry Potter köpenyét idéző technika sokféle változata, ha drága. Nyilvános árlista persze nincs, de ukrán forrásra hivatkozva azt írta a The Economist, hogy az oroszok még a saját gyártmányú Nakidka multispektrális hálóból is legfeljebb annyit kapnak, hogy a legdrágább harckocsiaikat és rakétavetőiket álcázzák. Az ukránoknál pedig még a kommandósoknak, mesterlövészeknek sem jut korszerű álcázóháló, vannak katonák, akik a saját pénzükből vesznek egyet. Ez még mindig nem olyan drága, mint a saját életük.

Bedő Iván

RABUL EJTETT MADARÁSZOK

Vigyázz a madárra!

Nehéz megmagyarázni, hogy valaki miért szeret bele a madarakba. Ám akivel ez megtörténik, az nem menekülhet. Szerencsére. A Madártani Egyesület önkéntesei fontos szerepet töltenek be természetes környezetünk megőrzésében.

Enikő és Hunor magabiztosan siet végig a sumonyi halastavak nádasába futó, araszny széles pallósoron. A facölöpökre szegelt pallók fél méterrel emelkednek a tó sekély vize fölé, s aki rálép az ingatag faalkotmányra és nincs szertornász vagy kötéltáncos múltja, az könnyen a vízben találhatja magát. A két pécsi gimnazista is beleesett már néhányszor, de mostanra megtanultak macskaügyességgel iszkolni a pallókon. Enikő ötödször, Hunor meg tizedszer táborozik a sumonyi tavaknál, mindkettőjüket a madarak iránti kíváncsiság és tevékeny szeretet hozta ide.

MAROKBAN A NÁDIPOSZÁTA

A sumonyi halastórendszer Közép-Európa egyik legvonzóbb madárparadicsoma. A baranyai falu határában meghúzódó 230 hektáros vízivilágban évente kétszáznál több madárfaj többmillió példánya időz. Gémek, gólyák, kócsagok, ludak, récék, vöcskök, fecskék, sasok és kevésbé feltűnő, gyermekökölnyi madarak egész sora talál e tavaknál eleséget, halat, békát, siklót, rágcsálókat, rovarokat. Ez különösan fontos, ha a madarak vonulni készülnek, hisz olyankor fel kell táplálják magukat a kimerítő útra.

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület baranyai csoportjának fontos bázisa ez a tórendszer. 1981 óta működik Sumonyban a szárnyasok vonulását kutató állomás, ahol a nádasokban kifeszített függönyhálók segítségével elfogják a madarakat, aztán megvizsgálják, meggyűrűzik, regisztrálják, majd szabadon engedik őket. Nyaranta több héten át gyűrűzőtábor várja az egyesület tagjait és szimpatizánsait.

A pécsi egyetem földrajz szakára készülő Enikő mezítláb lépdel a pallón, rutinos táborlakóként nem néz a lába alá, arra fókuszál, hogy fogott-e madarat a háló. Hirtelen megáll és lehajol:

– Cserregő nádiposzáta – mondja halkan, és óvatosan kiszed egy apró barna madarat a hálóból.

Közben odaér hozzá Hunor, aki a művészeti gimibe jár, és fuvolásnak tanul. A fiú is megcsodálja a poszátát, majd óvatosan beleteszi a törékeny madarat egy kicsi, fehér vászonzsákba. A madarászok óránként vizsgálják meg a hajnalban és alkonyatkor kifeszített hálókat, Enikő és Hunor 40 méter hosszú hálószakaszán ezúttal nem akadt fenn több madár, így a két fiatal visszaegyensúlyoz a pallókon a partra, és beviszik a poszátát a gyűrűzőállomásra.

A gyűrűzést Jandó Benedek végzi, ő 20 éves, budapesti, az állatorvosi egyetemen tanul, zoológus pályára készül, és évek óta visszajár a sumonyi táborba. Mielőtt meggyűrűzi a poszátát, megvizsgálja annak szivárványhártyáját, csőrét, izomzatát, csontozatát, belefúj a madár hasának tollazatába, így tudja kontrollálni, hogy

Indul a csapat a hálókhoz

mekkora a bőr alatt lerakódó zsírréteg, s mindezek alapján megállapítja a poszáta korát és kondícióját. Aztán megméri a tömegét, s szabadon engedi a megrémült madárkát.

Míg mindezt megteszi, megtudom Benedektől, hogy a cserregő nádiposzáta őshonos nálunk, s kirepült fiókáinak többsége elpusztul az első évben, ám amelyik kijátssza a rá leselkedő veszélyeket, az akár 5-6 esztendőt is megél, és évente kétszer átrepüli a Földközi-tengert és a Szaharát, ami komoly teljesítmény egy 12 grammos madártól. Benedek egy másik zsákból újabb madarat szed ki, egy nádi tücsökmadarat. Immár azt vizsgálja, s közben arról beszél, hogy a tücsökciripelés-szerű szólamot éneklő madár is őshonos nálunk, a telet viszont ő is Afrikában tölti. A 10-14 grammos, barna színű szárnyas nem feltűnő jelenség, ráadásul ritkán láthatjuk, mivel leginkább a nádas szintjén röpköd. Ha viszont vonul, akkor felemelkedik 1200 méter magasra, s nem a sivatag, hanem a Nílus völgye felett repül el a trópusi őserdőkig. Ez az útvonal biztonságosnak tűnhet a számára, ám nem feltétlenül az, hisz ahol emberek élnek, ott könnyen levadászhatják őt. Bár jóllakni nem lehet egy ilyen kicsi jószággal, számos országban évszázadok óta hagyományos ínyencségnek számítanak az ilyen apró madarak és a nyelvükből készített pástétom.

GYŰRŰ ÉS ÚTLEVÉL

A sumonyi kutatóállomáson az elmúlt 43 évben 520 ezernél több madarat gyűrűztek meg az egyesület önkéntesei. Ha a világ más tájain újra megfogja egy háló az itt meggyűrűzött madarakat, akkor azt az ottani önkéntesek jelzik a baranyai

Benedek vizsgál és gyűrűz

gyűrűzőközpontnak. Szinte nincs olyan európai és észak-afrikai ország, ahonnan a baranyaiak ne kaptak volna hírt az itt útlevelet kapó madarakról.

Kívülálló – persze – felteszi a kérdést: miért fontos a madarak gyűrűzése? Mi a haszna ennek az egésznek? Jandó Benedek szerint lényeges információkat gyűjthetünk a madarak vonulásának adataiból. A madarak telelési helyének változása például egyértelműen azt erősíti, hogy a globális felmelegedés nem túlaggódó kitaláció, hanem létező veszély. Benedek ennek bizonyítékaként megemlíti, hogy a tőkés récék alapvetően a mediterrán térségben töltötték korábban a telet, most a hazai állomány java nálunk telel. Régen a Skandináviában és Szibériában, az északi sarkkörön túl költő sarkantyús sármány és a hósármány az Alföldön húzta ki a szeptembertől áprilisig terjedő időt, jelenleg egyre nagyobb számban tőlünk északabbra telelnek ezek a madarak.

A sumonyi kutatóállomás önkénteseinek szinte mindegyike gyerekkorában – általában szülei, nagyszülei hatására – ismerkedett meg a madarak világával és vált elkötelezett természetvédővé. Az ELTE biológia szakának mesterképzését végző Lugosi Csenge 10 éves kora óta madarászik, a 44 esztendős Kótai Viktor 15 éves kora óta tagja a madártani egyesületnek. Hogy mitől alakult ki a táborozóknál a vonzódás a madarak iránt, azt talán Kótai válaszolta meg a legfrappánsabban:

– Erre épp oly nehéz válaszolni, mint arra, hogy miért szeretünk meg egy embert – vélte a kertész végzettségű, ám jó ideje a kulturális szférában dolgozó, pécsi férfi. – A madarakba könnyű beleszeretni, és az értük vállalt küldetéstudatos munkába is. De nemcsak a madarak miatt járunk

vissza a táborba, hanem azért is, mert kötődünk egymáshoz, nagyszerű közösségi élmény az itteni együttlét.

KÖLTENI CSAK CSENDBEN...

Az egyesület tagjait az is ösztönzi, hogy több madárfaj populációja komoly veszteséget szenvedett a múlt század második fele óta. Főleg a vízifajok – így a cankók, gémek, lilék, récék, vöcskök – száma csökkent drasztikusan. Ez annak a következménye, hogy ezeknek a fajoknak szűkült a természetes élőhelye. Az iparszerű erdőgazdálkodás is rossz hatással van a madarak szaporodására. A cinegefélék, a verebek, a seregély, a füleskuvik, a macskabagoly a fák odvában költik ki fiókáikat, ám az ilyen beteg fákat az erdők gazdái elsőként vágják ki. Az egyesület önkéntesei az odvas fák híján költeni nem tudó énekesmadaraknak odúkat, az otthontalan baglyoknak és vércséknek pedig költőládákat helyeznek ki. Baranyában másfélezer ilyen emberkéz készítette mesterséges fészekodú és költőláda van már a fákon, az épületeken, a templomtornyokon és a padlásokon, s ezek túlnyomó többségét el is foglalják a madárcsaládok.

Ha egy erdőben fokozottan védett madár fészkel, akkor a fajtól függően meghatározott távolságon belül nem végezhető erdészeti munka, és véghasználat esetén 50-100 m sugarú körben meg kell hagyni a faállományt a madár költése idején. Ám az erdőirtás átmeneti tiltását elrendelő hatóságok maguktól nem feltétlenül tudják, hogy hol fészkelnek a fokozottan védett madarak, a terület tulajdonosa pedig nem érdekelt abban, hogy ezt bejelentse, hisz neki az a célja, hogy minél gyorsabban kivágja és újra telepítse a fákat. Ezért az erdőművelés által veszélyeztetett madarak felderítése gyakran az egyesület tagjaira vár. Ha ez megtörténik, akkor a hatóság a költés és a fiókák kirepülésének idejére megtiltják a fészek közelében a költések sikerességét veszélyeztető munkálatokat.

Bank László 1993-tól 2023-ig vezette a madártani egyesület baranyai csoportjának pécsi irodáját, s szerinte az erdőgazdák ma már sokkal készségesebben működnek együtt a madármentő programban. Amiképp az áramszolgáltatók is. Tudni kell, hogy a magas- és középfeszültségű vezetékek tartóoszlopain gyakran éri a nagyobb madarakat végzetes áramütés. Az áramszolgáltató az egyesület kérésére felszerel olyan védőidomokat az oszlopokra, amelyek meggátolják, hogy a madarak a kiterjesztett szárnyukkal rövidre zárják a vezetékeket. Az új vezetékek kiépítésénél ma már gyakran kérés nélkül is megteszik ezt,

A NAGY FECSKEATTRAKCIÓ

A sumonyi halastórendszer szeptember első felében éli a leglátványosabb időszakát, olyankor az Afrikába tartó fecskerajok foglalják el a tavak nádasait. Az alkonyat előtti órákban néha akár másfél-kétmillió villásfarkú emelkedik a magasba, és a szeszélyesen cikkázó, fekete madaraktól mákos lesz az égbolt. Aztán a fortissimóban csicsergő, végeláthatatlan fecskesereg hirtelen – mintha valami titkos jelre tenné – beleveti magát a nádasba, s az elhalványuló ég egy-két perc alatt elnéptelenedik, moccanatlanná válik. A nádrengetegben landoló fecskék csicseregnek még néhány percig, majd újabb varázsütésre elhallgatnak, s azokra, akik a közelben csodálják a fecskék féktelen égi táncát akkora csend szakad, hogy saját szívverésüket is hallani vélik.

Enikő kiszedi a hálóból a nádiposzátát
A SZERZŐ FOTÓI

így egyre ritkábban szenvednek áramütést az oszlopokon megpihenő szárnyasok.

FÖLTÁMADOTT A SÓLYOM

Amúgy nem árt tudni, hogy több olyan madár, ami egykor őshonos volt Magyarországon, ám a huszadik század közepe óta már nem költött nálunk, visszatért hozzánk. A dél-baranyai Matty község határában 1991-ben 13 kopjafát állítottak a hazánkból kipusztult madárfajoknak. A Kácsor László újságíró javaslatára megszületett Madár Emlékpark „halottjaiból" az ezredforduló óta már négy „feltámadt". Wágner László, a madártani egyesület baranyai csoportjának elnöke elmondta, hogy a nyolcvanas években magyar földről eltűnt vándorsólyom visszatért, és jelenleg 100 költőpárról tudunk, de újra fészkelő madár lett nálunk a daru, a kis csér és a kacagó csér is. Mindez nyilván a szigorúbb természetvédelmi szabályoknak is köszönhető, ám aligha kérdéses, hogy a sikerhez kellett az egyesület 10 ezer tagjának munkája is. Az is nagy eredmény, hogy a hazai saspopuláció megsokszorozódott 1987 óta. Baranyában 30 éve csak 4 pár réti sas fészkelt, ma pedig 61, ezért jelenleg a megye sas-szempontból csaknem telítettnek tekinthető.

A varjakra viszont továbbra is nehéz idők várnak nálunk. Gaszler Péter, a sumonyi tábor egyik szervezője – aki civilben általános orvos és a pécsi egyetem biológiai intézetének tanársegédje – állítja, hogy a hazai vetésivarjú-állomány 12-15 százaléka a korábbinak. Ennek fő oka, hogy a gazdálkodók évtizedeken át irtották a varjakat, mivel úgy vélték, ez a madár nagy kárt okoz a friss vetésben. A megmaradt vetési varjak bemenekültek a városokba, mert a lakott területeken nem bánthatták őket és a kukákban könnyen találtak eleséget. Csakhogy az autókat és a vendéglátóhelyek teraszát bepiszkító ürülékük miatt a városból is kiutálnák őket. Gaszler szerint a varjaknak jobb lenne a városon kívül, ehhez jól zárható kukákra lenne szükség, s arra, hogy az agrárterületeken a táblák közé magas fákat telepítsenek, ahol nyugodtan fészkelhetnek ezek a köztudottan roppant okos madarak. S hogy miért nem szabad könnyed legyintéssel elintézni, ha csökken a madarak száma, arról a 30 éves orvos így gondolkodik:

– Ha eltűnnek valahonnan a madarak, akkor ott megbomlik a természet egyensúlya. Ez egy fontos jelzés, amire figyelnünk kell, és tennünk kell ellene. Ha ezt elmulasztjuk, akkor rontjuk a saját életesélyeinket, és veszélybe sodorjuk a jövőnket.

Ungár Tamás

HATÁRTALAN ÁLLATKERT GIBRALTÁRON

Churchill szabad majmai

Európában egyedül Gibraltáron élnek vadon és szabadon majmok: a berber makákók életéről nemrég egy tudományos könyv is született, amely nemcsak az állatok, de a velük együtt élő emberek viselkedését is tanulmányozza.

Ugyanolyan párás, nyomott és fülledt az idő, mint pár száz méterrel odébb, ahol még spanyol felségterületen leparkoltunk. Mégis, mintha a bőrünkön éreznénk a hűvösebb brit szellőt, ahogy átléptünk az Ibériai félsziget legdélebbi csücskére, az Európai Unióból immáron angol felségterületre, Gibraltárra. Az átkelés maga kissé kalandos: voltaképp egy valódi repülőtéren haladunk át, ahol pár perccel korábban landolt egy járat, és nem sokkal később felszáll majd egy másik. A kettő közti időben emelkedik fel a sorompó, nyílik a kapu, s mehetnek át autósok, kerékpárosok, villanyrolleresek, illetve mi, gyalogosok is egyik országból a másikba. Nekünk ehhez elég a személyi igazolványunk, de az amerikai, japán vagy éppen a kínai csoportok már csak útlevéllel juthattak be a különleges övezetbe.

ŐSHONOS VAGY BEVÁNDORLÓ?

Az ottjártunkkor már napok óta ott keringő afrikai homokvihar miatt kicsit ködbe vész a 426 méter magas, vagyis az egri Nagy-Eged-hegynél több mint száz méterrel alacsonyabb, a tenger miatt mégis tekintélyesebbnek látszó monolit mészkőhegy, a The Rock. A Gibraltár-szikla csúcsára elektromos felvonóval, helyi taxikkal, lovas kocsival, kerékpárral, de akár gyalog is felkapaszkodhatunk. Ez itt a Földközi-tenger nyugati bejárata, ahonnét jó időben látszanak Marokkó partjai. Ha a Csalagúthoz hasonlóan a két földrész között megépülne a tenger alatti összekötő vasúti alagút – amelyen jó ideje gondolkodnak már az érintett kormányok –, akkor ez lenne a világ leghosszabb, mintegy 15 kilométeres föld alatti hídja.

Aki idáig utazik, azt a tenger fölé magasodó, üveg kilátókkal még káprázatosabbá tett sziklacsúcsokon túl egy másik látványos világ is érdekli: a majmoké.

Egész Európában itt található az egyetlen vadon élő berber makákó populáció, amely valójában Afrikában – északnyugaton, főként Marokkó és Algéria területén – honos. Máig nem tisztázott, hogy Gibraltáron eredetileg is éltek-e a Macaca Sylvanus egyedei, vagy az Afrikából idehajózó utazók telepítették be, mindenesetre a kontinens más területein talált fosszilis maradványok arra engednek következtetni, hogy ez a faj akár őshonos is lehetett itt.

Olyan érzésünk van, mintha egy hatalmas, nyitott, határok nélküli állatkertben sétálnánk, míg felkapaszkodunk a sziklákkal és mediterrán növényekkel övezett útvonalon. Nem kell sok idő, hogy meglássuk az első majmokat: kölykök még, és anyjuk vigyázó tekintetétől követve ugrálnak egyik fáról a másikig, majd pihennek meg a kővel kirakott támfalakon. Máshol egész kolónia hűsöl az árnyékban, a hím tisztes távolságból, de azért ugrásra készen figyeli az erre járókat, akiket mindenütt

Háttal az iparnak

tábla figyelmeztet: ne etessék a majmokat, akit ezen rajta kapnak, azt több száz fontos pénzbírsággal sújthatják. A felvonó tetején szolgálatot teljesítő biztonsági őr széles gesztusokkal magyarázza el a turistáknak, hogy a hátizsákjukat ne hátul, hanem elől, a mellkasukra fűzve tartsák, és cipzározzák is be, másképpen a fürge jószágok pillanatok alatt kicsennek belőle ezt-azt. Jellemzően ételt, de ha egy mobiltelefon könnyebben elérhető, akár azt is.

HÁNY BANÁN EGY MOBIL?

Ilyenkor pedig elindul az alkudozás ember és állat között, vajon hány banánért, narancsért, netán mogyorós csokiért cserélhető vissza az értékes készülék. Mi magunk meglehetősen óvatosak voltunk, élelmet eleve nem vittünk magunkkal, de azért egy fürge kamaszmajom egy óvatlan pillanatban majdnem kilopta a hátizsákunk oldalzsebéből kikandikáló félliteres ásványvizes palackot. Érdekes lett volna látni, vajon ki tudja-e tekerni a kupakot, illetve ha rájön, hogy sima víz van benne, csalódottságában mi lesz a következő lépése.

Az egyetlen vadon élő európai majompopuláció pontosabb és elmélyültebb megfigyelésére egyébként egyfajta gyengéd turizmus is kialakult. A Monkey Talk, a Gibraltári Örökség Díj 2015-ös nyertese azt tűzte célul, hogy az emberek a szabadon élő majmokkal, természetes környezetben, távol a turisták tömegétől is találkozhassanak, megfigyelve mindennapi életüket. Egy helyi főemlőskutató kíséri a kis csoportokat, a kirándulások meghittek, személyesek és tiszteletben tartják az állatok magánszféráját.

A Spanyolország déli részén fekvő sziklán, az Egyesült Királyság területén

élő pimasz majmokról Larry Sawchuk és Lianne Tripp Monkey Tales, The Gibraltar Macaque: A Living Legacy and a Perfect Nuisance címmel írta az első olyan tudományos könyvet, amely részletesen foglalkozik Európa utolsó megmaradt, vadon élő majomállományával – adta hírül nemrég a Canadian Geographic. A makákók képeivel teli könyv a fajnak a brit hadsereggel, valamint a Gibraltáron élő 30 ezer helybélivel való történelmi illetve mai, mindennapos kapcsolatát tárja fel. Larry Sawchuk, a Toronto Egyetem Scarborough orvosi antropológusa a lapnak elmondta: sok évvel ezelőtt azért ment először Gibraltárba még végzős egyetemi hallgatóként, hogy az itteni emberek egészségéről írjon értekezést.

„Aztán rájöttem, hogy nem tanulmányozhatom a gibraltári embereket anélkül, hogy ne ismerném a majmokat is. Máig kérdés, hogy vajon honnan jöttek eredetileg az elvileg Marokkóból származó berber makákók. A tudományos világ máig vitatkozik azon, mikor és hogyan érkeztek a félszigetre. Mire a britek 1704-ben elfoglalták Gibraltárt, a makákók populációja már kialakult, de nem élték volna túl az itteni századokat, ha az emberek nem törődnek velük. Hisz nem mindig volt itt vízellátás, és a növényzet is ritka. A brit kormányzók olyan rendeletet hoztak, hogy senki nem lőheti le a majmokat, amelyek ma már óriási vonzerőt jelentenek a turisták számára.” – mondta a kutató, majd hozzátette: nagyon érdekesnek találta a majompopuláció kapcsolatát Gibraltár lakóival.

Ez a primatológia (a zoológia, azon belül a mammalógia, vagyis emlőstan főemlősökkel foglalkozó tudományága) viszonylag új területe, amelyet etnoprimatológiának neveznek. A legenda, illetve az itteniek egyfajta vallásos

Lakoma

babonája szerint, amíg makákók élnek Gibraltáron, addig marad a britek fennhatósága a szigeten.

KUKÁZÓ WINSTON

Ennek érdekében a második világháború alatt maga Winston Churchill miniszterelnök erősíttette meg az itteni, akkoriban egyre fogyatkozó makákó-állományt, azzal, hogy több majmot rendelt Marokkóból. Talán meglepő, de a majmok annyira fontosak voltak a brit hatóságok számára, hogy gondozásukat a hadseregre bízták. Minden majom nemcsak sorozatszámot, hanem nevet is kapott: volt, akit a királynő után Elizabethnek, vagy épp a miniszterelnök tiszteletére Winstonnak neveztek. Tanulmányában a kutató megemlíti, hogy a majmokat gondozó tisztek évtizedekig végezték ezt a munkát. Egy Alfred Holmes nevű férfi például mire betöltötte a 40. életévét, élete felét már a majmok

Illemkódex embernek

gondozásával töltötte. Sawchuk könyve betekintést nyújt a berber makákók szokásaiba, megmutatja a különböző személyiségeket közülük.

Ma körülbelül 200 majom él itt, hét különböző csoportban. Legtöbbjük a The Rock, vagyis a Szikla tetején tartózkodik, bár időnként néhányuk bemerészkedik a városba is. A BBC erről szóló riportjában a helyi iskola igazgatója panaszkodott, hogy a majmok túl közel mennek a gyerekekhez, amikor azok az udvaron játszanak, s noha a legtöbb állat kedves, nem lehet tudni, mikor válnak agresszívvé. A tudósításban a belvárosi erkélyeken viháncoló, a zebrán kölykökkel átkelő, és a kukákból banánhéjat csenő majmokat is látni lehetett. Ezek az állatok általában 20 évig élnek, és sokan közülük szinte személyes viszonyt alakítanak ki a helybéliekkel, különösen azokkal, akik az idegenvezetésből élnek. Magunk is láttunk jelenetet, amikor a turistabusz sofőrjének szinte nyakába ugranak a kölyökmajmok, jó ismerősként üdvözölve őt. Sok gibraltári számára az időnként a városban portyázó majmok kellemetlenséget jelentenek, hiszen agresszívek lehetnek, élelmiszert lophatnak és anyagi kárt okozhatnak. Az utóbbi években azonban szigorodott az ellenőrzés, hatékonyabban és szervezettebben etetik az állatokat a parkőrök, így kevésbé tűnnek fel az utcákon. Vagyis ember és állat békésen élhet együtt ezen a különleges, Európát és Afrikát egyfajta láthatatlan, a makákókon keresztül mégis jól érzékelhető kapoccsal összekötő helyen.

Doros Judit

KLÍMAMENTŐ ÖTLETEK MINDENKINEK

Lehet egy fokkal jobb?

Elkerülhetetlen, hogy az emberiség tegyen valamit az egyre fenyegetőbb klímaváltozás ellen. Az utóbbi években, évtizedekben számtalan ötlet és terv hangzott el, de nehéz átlátni, valójában melyik igazán életképes, melyik csak álmodozás és melyik tesz több kárt, mint amennyi hasznot hajt. Összeállításunkban néhány olyan megoldást mutatunk be a zöldcementtől a szén-dioxid-porszívón át a Napernyőig, amelyek megvalósíthatók, sőt kisebb-nagyobb léptékben talán már működnek is. És az is kiderül: melyik az, amelyik viszonylag gyorsan bevethető lenne, azonnal hűtené is a Földet, mégsem ajánlatos globális méretekben forszírozni.

KIVONÁSOS TÜNETEK

A földi légkör felmelegedésének fő felelősei – ahogy azt már a kisiskolások is kívülről fújják – az üvegházhatású gázok, közülük is elsősorban a szén-dioxid. Nem véletlen, hogy ezt az első számú közellenséget veszi célba számos klímamentő mérnök. Így tettek egy amerikai cég, az Equatic munkatársai is, akik abból indultak ki, hogy a légkörben felgyülemlő szén-dioxidnak igen nagy részét (nagyjából egyharmadát) az óceánok veszik fel. Mivel pedig a világ legnagyobb vízfelületei lassan telítődnek ezzel a gázzal, ezért az atmoszférában egyre több marad. Ha valahogyan kiürítenék az óceánokat – spekuláltak a mérnökök –, akkor újra több szén-dioxidot tudnának felvenni, és így egy kicsit fellélegezhetne a légkör.

Ezt a jól ismert elektrolízis kémiai reakciójával tudják elérni: a tengervízbe elektromos áramot vezetnek, minek hatására a folyadékból ásványi szén és hidrogén válik ki. A nagyüzemi méretű folyamat egyik végterméke az ásványi szén, de van az eljárásnak egy további előnye is. A hidrogén képződése, amit tiszta, környezetkímélő üzemanyagként tartanak számon és használnak egyre többfelé. Így tehát egyszerre két legyet is ütnének egy csapásra. Az amerikai cég két kísérleti üzeme után 2026-ban tervezi beindítani az ipari méretű szén-dioxid-kivonást, de a Boeing repülőgépgyártó óriásvállalattal már két éve aláírt egy megállapodást arról, hogy a keletkező hidrogént majd neki adja el.

NEGATÍV LÁBNYOM

A másik irányból, a szén-dioxid-kibocsátás felől állítaná meg a légkör melegedését a Brimstone, egy szintén amerikai építőipari vállalat. Ők a cementgyártást szeretnék

Az Equatic által tervezett óceáni szén-dioxid-eltávolító üzem látványterve

kizöldíteni, hiszen a beton egyik legalapvetőbb hozzávalójának készítése során háromszor annyi üvegházhatású gáz kerül a levegőbe, mint például az amúgy kiemelten szennyező repülőgépek hajtóműveiből. Ezt a hatalmas, globális méretekben is jelentős karbonlábnyomot úgy reméli eltüntetni a Brimstone, hogy a cementgyártás alapanyagát, a mészkövet lecserélte kalcium-szilikátra. Ezzel a vízben oldhatatlan vegyülettel ugyanis az iparági tanúsítványok szerint ugyanolyan tulajdonságokkal rendelkező portlandcementet lehet gyártani, mint mészkőből, ráadásul annál sokkal nagyobb mennyiségben áll rendelkezésre a természetben. Na jó, de mitől környezetbarát ez a technológia? Attól, hogy az eljárás során egy olyan melléktermék keletkezik, amely jelentős mennyiségű szén-dioxidot nyel el. Olyan jelentős mennyiséget, hogy a kalcium-szilikátos cementgyártás folyamatának végén kevesebb szén-dioxid lesz a légkörben, mint előtte volt, vagyis szaknyelven: negatív a karbonlábnyoma.

KIPORSZÍVOZOTT LEVEGŐ

Ugyancsak a szén-dioxidra utazik egy svájci startup, a zürichi egyetem vállalataként indult Climeworks. Nem is akárhogy: hatalmas, gyár méretű porszívókkal igyekeznek az üvegházhatású gázt kivonni közvetlenül a levegőből. Ezt az eljárást az elmúlt évtizedben dolgozták ki, és angol rövidítéssel DAC-nak nevezik (ez a Direct Air Capture, amit nagyjából közvetlen szén-dioxid leválasztásnak lehetne fordítani). A DAC lényege, hogy egy speciális szűrő csapdába ejti az üvegházhatású molekulákat, az így megtisztított levegőt pedig visszaengedi a légkörbe.

Tulajdonképpen ugyanaz a folyamat zajlik le ipari körülmények között, mint amit a növények végeznek a fotoszintézis során. De, és ettől tartják olyan ígéretesnek ezt az eljárást, a Climeworks porszívói ezerszer több üvegházhatású gázt képesek kivonni a levegőből, mint amennyit ugyanakkora földterületen élő fák vagy növények tudnának. Az első kísérletek után 2024 májusban állították munkába az első nagyüzemi szén-dioxid-szivattyút Izlandon, ami teljes kapacitáson működve 8 ezer autó éves átlagos kibocsátását szívja vissza a légkörből. A DAC-technológia olyannyira beválni látszik, hogy már kéttucatnyi cég működtet efféle szén-dioxid-porszívókat világszerte. Igaz, a folyamat csak akkor gazdaságos, ha a hatalmas ventilátorokat

A Climeworks klímaporszívója

megújuló energia hajtja. További előnye az eljárásnak, hogy a kivont üvegházhatású gázt el lehet tárolni vagy újra felhasználni, például a növénytermesztésben, a betongyártásban, de lehet belőle szintetikus üzemanyagot is készíteni.

ATOMREAKTOR A SUFNIBAN

Sokan félnek az atomenergiától, pedig a több évtizedes fejlesztéseknek hála, ma már a mérnökök képesek sokkal biztonságosabb – és sokkal kisebb méretű nukleáris erőműveket építeni. Ez a méretbeli különbség annyira látványos, hogy tulajdonképpen egy nagyobb családi háznak tűnhetnek a moduláris mini atomreaktoroknak (angol rövidítéssel: SMR) nevezett létesítmények. De nemcsak az a jó bennük, hogy jóval kisebbek, mint mondjuk a paksi modulok, hanem az is, hogy biztonságosabban működtethetők, tömegesen gyárthatók és sokkal olcsóbbak azoknál.

Az ilyen mini atomreaktorok általában annyi áramot tudnak termelni, hogy azzal egy kisvárost vagy egy komolyabb energiaigényű üzemet képesek ellátni. Szakértők szerint azért lenne szükség minél több ilyenre, mert így át lehetne hidalni azt az időjárásfüggő bizonytalanságot, ami a nap- és szélerőművek működésében tapasztalható (hogy tudniillik nincs áram, ha nem süt a nap vagy nem fúj a szél). A zsebreaktorok előnyeként emelik ki azt is, hogy kevésbé csúfítják el a környezetüket. Az egyik gyártó, az amerikai Okla például egy magashegyi menedékháznak tűnő épületbe rejtette mini atomerőművét, amely 15 ezer háztartás energiaigényét képes fedezni egy évtizeden át.

ÖRDÖGI LÉGKONDIK

Ha Nobel-díjat nem is, de az emberiség forró hálját biztosan kiérdemelné az, aki képes lenne környezetbarát légkondicionáló berendezést tervezni. Régóta ismert probléma ugyanis, hogy az úton-útfélen felszerelt klímák energiafalók, hozzájárulnak az üvegházhatású gázok kibocsátásához, ráadásul működésük során – miközben hűtik a belső tereket – jelentősen melegítik a külső környezetet. Szakértők ehhez azt is hozzáteszik, hogy mivel világszerte egyre forróbbá válnak a nyarak, a légkondicionálók globális energiaigénye 2050-ig meg fog háromszorozódni, ami ördögi körként még tovább melegíti a Földet.

A mérnökök régóta gőzerővel dolgoznak azon, hogy korszerűbb, környezetkímélőbb klímákkal váltsák fel a maiakat. Ennek az lenne az egyik feltétele, hogy szét tudják választani a berendezésekben egyszerre zajló két folyamatot – a hűtést és a párátlanítást –, hiszen emiatt hűtenek túl a mai, alacsony hatékonyságú légkondik. (A párátlanításra azért van szükség, mert az ugyanolyan hőfokú, de nedvesebb levegőt sokkal forróbbnak érezzük.) Ha ennek a két folyamatnak a szétválasztása sikerülne, akkor a párátlanítást nedvszívó anyagokkal lehetne helyettesíteni, vagy például az emberi izzadáshoz hasonló párologtató hűtéssel. Bár szakemberek szerint már évek óta küszöbön áll az áttörés a klímatechnológiában, jó tudni, hogy egy új csodalégkondi sem fog megoldani minden problémát.

Fogyóban az időnk

A hatékony épülethűtéshez mindig szükség lesz arra, hogy a gépeket hagyományos megoldásokkal – szigeteléssel, árnyékolással, növényekkel, természetes légáramlással – kombináljuk.

ÖNMAGÁT KERGETI

Sokan reménykednek abban is, hogy ha emberi ötletekkel nem lehet megküzdeni a megállíthatatlannak tűnő melegedéssel, akkor majd a mesterséges intelligencia (MI) hoz megoldást. És úgy tűnik, ez nem is afféle naiv lelkesedés, ami sokakat azóta tölthet el, hogy 2023-ban berobbant a ChatGPT és más hasonló, MI-alapú alkalmazások. A tapasztalatok szerint ugyanis a mesterséges intelligencia – persze nem feltétlenül a nagyközönségnek szánt ingyenes alkalmazások – sokkal gyorsabban, nagyobb áttekintéssel és megbízhatóbb jóslási képességgel tud áttekinteni bonyolult folyamatokat, mint akár sok tucat kutató.

De mire lehetne használni az MI-t a klímaváltozás elleni küzdelemben? Segíthet például sokkal hatékonyabb és fenntarthatóbb öntözési és trágyázási módszerek kifejlesztésében. Valószínűleg lennének jobb ötletei az újrahasznosításban, csökkenthetné az üvegházhatású gázok kibocsátást a globális ellátási láncok optimalizálásával, és mondjuk feltérképezhetné, elemezhetné és hatékonyabban védhetné a világóceánokat, mint az emberiség. További haszna lehetne, hogy kijelölhetné a szélerőművek optimális helyét, esetleg műholdképek elemzésével korábban észlelné az erdőtüzeket. Azaz felsorolni is nehéz, mennyi feladatban hozhatna a jelenleginél jobb válaszokat, hatékonyabb megoldásokat.

Van persze egy kis bökkenő. Az MI-modelleket nagy teljesítményű szu-

perszámítógépeken futtatják, ezek pedig köztudomásúan rengeteg energiát fogyasztanak, például a komputerek hűtéséhez. Vagyis mindenekelőtt meg kéne valahogy oldani, hogy az MI klímamentő ötletei ne hatalmas mennyiségű üvegházhatású gáz kibocsátása árán szülessenek. Lehet, hogy erről is megkérdezik majd a mesterséges intelligenciát…

KÉNBŐL TÜKÖR

Az eddig áttekintett ötletek és (fél)kész megoldások mellett vannak sokkal nagyobb léptékű elképzelések is. Mi történne például, ha a földi légkör 20 kilométernél magasabb régióiba, a sztratoszférába jelentős mennyiségű kén-dioxidot permetezne az emberiség? Valószínűleg az, hogy a földi körülmények között színtelen, szúrós szagú, mérgező gáz molekulái – a magasban található vízrészecskékkel reakcióba lépve – kénsavvá alakulnának, és az így létrejövő lebegő aeroszol apró cseppecskéi mint mikroszkopikus tükrök visszavernék a napsugárzás egy részét.

Ezt onnan lehet tudni, hogy tulajdonképpen ugyanez a folyamat zajlik le egy vulkánkitörés alkalmával is, amikor hatalmas füstöt okád a föld mélye a levegőbe. Amikor a fülöp-szigeteki Pinatubo vulkán 1991-ben kitört, a sztratoszférába lövellt húszmillió tonna kén-dioxid a következő év során nagyjából fél fokkal hűtötte le a bolygó átlaghőmérsékletét. Sőt tudósok azt állítják, az utóbbi években azért látszik felgyorsulni a Föld melegedése, mert nemrég életbe lépett egy globális intézkedés, amivel visszafogták az iparban és a hajózásban a kén kibocsátását, emiatt pedig – bár a bolygónak jót tesz a szennyezés csökkentése – paradox módon több napsugár éri el a földfelszínt.

Az ilyen globális léptékű, a Föld mint fizikai rendszer működésébe beavatkozni szándékozó megoldásokat geomérnökségnek nevezik, és kétségkívül a kén-dioxid bepumpálása tűnik közülük a legkönnyebben megvalósíthatónak. A spekuláló tudósok szerint a Pinatubo által kilövellt mennyiség negyede is elegendő lenne ahhoz, hogy kissé hűlni kezdjen a Föld, és évi pár tízmilliárd dollár befektetéssel tartós lehűlést lehetne elérni, ami aprópénz ahhoz, amit a szén-dioxiddal való reménytelen küzdelem felemészt.

CSINÁLJUNK NAPLEMENTÉT

Miért nem lehet akkor azonnal belevágni ebbe a geomérnöki kalandba? Sok oka van, hogy magukra valamit adó kutatók évek óta hevesen tiltakoznak egy ilyen globális kísérlet ellen. Elsősorban attól tartanak, hogy bármennyire egyszerű kémiai reakciónak tűnik az ötlet, a földi rendszer annyira bonyolult, hogy egy ilyen változtatás következményei belátathatatlanok. Például annyira megváltozhat az időjárás, hogy az már veszélyeztetné a mezőgazdasági termelést, az alapvető víz- és élelmiszerellátást. Megszűnhet a monszunesőzés, egyes régiók még jobban kiszáradhatnak, míg máshol hatalmas mennyiségű savas eső hullhat (a légkörbe juttatott kén miatt), de elképzelhető, hogy az ózonréteg is nehezebben regenerálódna emiatt.

És akkor arról még nem is beszéltünk, hogy a napsugárzás megszűrése csak tüneti kezelés lenne, és nem orvosolná a klímaváltozás eredeti okát, az üvegházhatású gázok légkörbe jut(tat)ását. Márpedig, ha a hőmérséklet elkezdene csökkenni, aligha nem sok politikai és gazdasági szereplő megnyugodva hátradőlne, és máris kevésbé fogadkozna, hogy visszafogja a szén-dioxid-kibocsátását. Ezáltal pedig az emberiség úgymond a kénfüggőség csapdájába esne, és lehet, hogy évszázadokig nem áll-

hatna le a kén-dioxid bepumpálásával a légkörbe, nehogy egyszerre szakadjon rá a felgyülemlett hő pusztító hatása.

Szakértők szerint valószínűleg azzal érnénk el a legjobb eredményt, ha a kettőt – vagyis az üvegházhatású gázok csökkentését és a kén-dioxid bepermetezését – egyszerre hajtanánk végre. Pontosabban: aligha van más választása az emberiségnek, hiszen a klímacélok elérése a mai lelkesedéssel és hatékonysággal nagyjából lehetetlen.

Ráadásul van még néhány nem is olyan apró megválaszolandó kérdés. Egyrészt technikailag ma még nem is könnyű 20 és 50 kilométer magasságba eljuttatni a kén-dioxidot. Egy amerikai startup, a Make Sunsets (azaz: csináljunk naplementét) már egy-két éve saját szakállára időjárási hőlégballonnal megoldja ezt jó pénzért, de arra, hogy ezt napi rendszerességgel végezze valaki, nincs megfelelő repülőgép, pláne nem a szükséges több száz darab.

MILYEN IDŐ LEGYEN?

A másik, ha lehet még súlyosabb akadály inkább elvi. Senki nem tudja ugyanis, ki dönthetne a Föld egészének klímáját érintő változtatás kérdésében. Milyen nemzetközi fórum vagy egyezmény hangolhatná össze az eltérő érdekeket és érveket? Ki mondaná meg például, hogy milyen hőfokot lőjenek be a geomérnökök, melyik állam polgárainak legyen kellemesre állítva a globális termosztát? De beláthatatlan nemzetközi konfliktusokat is gerjeszthetne, ha valamely országok elkezdenék egyoldalúan pumpálni a kén-dioxidot, mert már nem bírják a gyilkos hőhullámokat. Sok a felmerülő kérdés, miközben fogy az idő, a tudósok pedig arra panaszkodnak, hogy csak akkor tudnának biztosabbat mondani, ha még többet kísérletezhetnének, modellezhetnének.

GALAKTIKUS NAP-ERNYŐ

Egy fokkal jobb lenne, ha nem a Föld közvetlen közelében, hanem attól jóval távolabb próbálnák blokkolni a napsugárzás egy részét. Ez már tényleg inkább a sci-fi kategóriája, az utóbbi években mégis egyre több komoly tudós kutatja, miként lenne lehetséges egy hatalmas napernyőt kifeszíteni az űrben. A számítások szerint, ha csak a Nap sugarainak két százalékát meg tudnák gátolni abban, hogy elérje bolygónkat, máris 1,5 Celsius-fokkal lenne alacsonyabb idelenn az átlaghőmérséklet. Ennek sokkal kisebb közvetlen, káros hatása lenne a Földre, mint egy kis geomérnökösködésnek, és túlműködés esetén akár távolról szabályozni is lehetne a méretét.

Ezeknek az ötleteknek van magyar vonatkozása is, mert az egyik hazai csillagász, Szapudi István (aki jelenleg a Hawaii Egyetem Csillagászati Intézetének munkatársa) is azt a véleményt támogatja, hogy a Földtől nagyjából másfél millió kilométerre kell valamiféle napernyőt kinyitni. Ő egyébként ezt a szerkezetet egy aszteroidához pányvázná ki. Bár az efféle ötletek megvalósítása a szó szoros értelemben csillagászati összegbe kerülne, de Szapudi állítja, még ez is csak a tizede lenne annak a summának, amit az emberiség fegyverkezésre költ.

Akárhogyan, a végső megoldás aligha egyetlen jól működő módszer lesz, inkább több életképes ötlet kombinációja. A kutatóknak pedig immár amiatt is főhet a fejük, melyek párosításával érhetik el a legjobb és leggyorsabb eredményt.

Illényi Balázs

A halhatatlan kedves regénye
Szerelmek tavasza
BOKOR PÁL
Rendeld meg itt: bookline.hu

VULKÁN
WELLNESS HOTEL & CAMPING
VENDÉGLÁTÁS A SZUNNYADÓ VULKÁN TÜZÉVEL -
VULKÁN WELLNESS HOTEL & CAMPING CELLDÖMÖLK
• 1600m 2 vízfelület
• óriáscsúszda
• 8 medence
• 24 mobilház
• 40 szállodai szoba
• 65 nagy lakókocsi beállóhely és 12 sátorhely
22.000,- FT/SZOBA/ÉJ ÁRTÓL
https://www.vulkanhotel.hu/
+36 95 421 180 +36 70 374 71 88
reservation@vulkanhotel.hu
9500 Celldömölk, Sport utca 10.

A TUDÓS TÁRSASÁG VIVÁTJAI

A tudomány temploma

Kétszáz éve alapították a Magyar Tudományos Akadémiát, azaz nem is igazán akkor. A homlokzaton olvasható felirat mégis alapvető igazságot tartalmaz, és a tudósok gyűlése ettől a dátumtól számítja magát, annak jó oka van.

HAZAFIAK ALAPÍTOTTÁK *MDCCCXXV*

Felsőbüki Nagy Pál érdekes nevére mindannyian emlékszünk az általános iskolából. De hogy minek kapcsán jegyeztük meg, arra már nem biztos. Ő volt az a férfiú, aki 1825. november 3-án az Országgyűlés alsó táblájának ülésén olyan gyújtó hangú szónoklattal ostorozta a mágnásokat és a kormányzatot a magyar kultúra elhanyagolása miatt, hogy beszéde hatására a hallgatóság soraiban helyet foglaló ifjú Széchenyi István az alábbi felajánlást tette: *„Nekem itt szavam nincs, az országnak nagyja nem vagyok, de birtokos vagyok, és ha feláll oly intézet, mely a magyar nyelvet kifejtse, mely avval segítse elő honosainknak magyar neveltetését, jószágomnak egy évi jövedelmét feláldozom reá... Nem azért teszem ezt, hogy vivátokat kapjak érte, nem is azért, hogy másokat hasonló tettre tüzeljek. Ezt nem mindenki teheti úgy, mint én. Én nőtlen ember és katona vagyok.”* Felajánlása olyan lelkesedést váltott ki, hogy többen csatlakoztak hozzá, aminek hosszú hónapok után – az országgyűlési ülésszakok akkoriban több évig tartottak – az lett a következménye, hogy megszülethetett az 1827. évi XI. törvénycikk *„a hazai nyelv művelésére fölállítandó tudós társaságról vagy magyar akadémiáról”*.

Éppen ideje volt.

Bél Mátyás evangélikus lelkész, történelem- és földrajztudós már 90 évvel korábban értekezést jelentetett meg a Pozsonyban fölállítandó tudós társaság-ról, ahol *„mindazok egybegyűlhetnek, akik a haza szeretetét, a nép dicsőségét és a közhaszon előmozdítását szívükön viselik”*. Az intézmény szerkezetét is alaposan körülírta: Az első, az irodalmi osztályhoz lehetne benyújtani minden olyan tudományos dolgozatot, mely a „filológiára, a történelemre, a kronológiára, a földrajzra, a genealógiára, a heraldikára, a numizmatikára, az oklevéltanra, a zenére, a matézisre és ezek résztudományaira tartoznak”. A második, jogi osztály „mindenféle kánonjogi, polgári (római), hazai, a természet- és nemzetközi jogi, főképpen a magyar közjogi” témákkal foglalkozna. A harmadik, „fizikai-gazdasági osztály magába foglalja a fizikai és kémiai kísérleteket, az orvosi megfigyeléseket és szabályokat, a gazdasági eredményeket, a kereskedelem könnyítését és hasznát, továbbá az ipar és a mesterségek előmenetelét”. Bessenyei György 1779-ben Hazafiúi Magyar Társaságot szervez a magyar kultúra gazdagítása érdekében, s két évvel később megírja Egy magyar társaság iránt való jámbor szándék című röpiratát. Kiindulópontja: *„Az ország boldogságának egyik legfőbb eszköze a tudomány. Ez mentől közönségesebb a lakosok között, az ország*

is annál boldogabb." Ehhez azonban a szegénység és tudatlanság felszámolására van szükség. Forradalmi hangulatú felhívásában ő helyezi először a súlyt a magyar nyelv fejlesztésére és a tudományok művelésére alkalmassá tételére. Ebből következik egy tudós társaság felállításának szükségessége, melynek működése során természetesen a *„vallásbéli különbségeket félre kellene tenni"*.

MŰKÖDNI KEZDETT *MDCCCXXXI*

1827-ben tehát megszületett a törvény. Ezt követte a szervezet felállítása, az alapszabályok megalkotása és az első akadémikusok megválasztása. 1830 novemberében megalakult az igazgatóság, Teleki József személyében megválasztották az elnököt, Széchenyi István alelnök lett, Döbrentei Gábor pedig a titkár, továbbá megválasztották az első 23 rendes tagot. Az első közgyűlést 1831. február 4-én tartották, amelyen elfogadták az alapszabályt, és felállították a tudományos osztályokat a nyelvtudományi, bölcseleti, történeti, matematikai, természettudományi, törvénytudományi szakterületek szerint.

Az első évek munkálkodásai főként a magyar nyelv szabályozására, leírására, a tudományok művelésére alkalmassá tételére terjedtek ki. Alapvető nyelvtanok, szótárak jelentek meg – a Magyar helyesirás' és szóragasztás' főbb szabályai például Vörösmarty javaslatára és közreműködésével készült, ez volt Tudós Társaság első tudományos kiadványa, egyben az első leíró magyar nyelvtan. A kiadói működés szabályait a Társaság 1828-ban dolgozta ki, ettől az időponttól tekinti jogfolytonosnak működését a mai Akadémiai Kiadó.

A nyelvművelés előtérbe helyezése ugyanakkor eredményezett némi zavart, ahogy Toldy Ferenc összefoglalta:

Széchenyi István mellszobra az Akadémia épületében

„a nyelvmívelés hagyományossá vált eszméje s a »Rendszabások« első pontjának kétes szerkezete sokáig nem engedé az egyes tagokat, sőt az intézetet magát is, rendeltetése szabatos öntudatára eszmélni..." – ennek orvoslásául használatba lépett az intézmény azóta is érvényes neve: *„...gr. Teleki József a rákövetkezett évi nyilvános ülésben az elnöki székből látta szükségesnek a kétségeket határozottan eligazítani; s főleg ezóta kezdte az intézet maga, a törvény által reá ruházott másod nevét is (Magy. Akademia) ekép kiegészitve használni: Magyar Tudományos Akademia."* Ez a döntés helyreállította azt az egyensúlyt, amelyet Toldy Ferenc az alapszabály 2. §-ára utalva így ír le: (az intézmény) *„a nyelvmívelést s a tudományok osztályonkénti mívelését egymás mellé rendezi"*.

Fontos lépés volt a Tudós Társaság történetében az Akadémiai Könyvtár megalapítása.

„Nyilatkoztatása Gróf Teleki Józsefnek, a felállíttandó Magyar Nemzeti Tudományos Intézet számára ajánlott Könyv-Tára eránt. 1826. Martius 17-ik napján."

Ez az adomány teremtette meg az Akadémiai Könyvtár alapjait. A mintegy 30 000 kötetes családi könyvtár rendezése és feldolgozása évekig tartott, maga a gyűjtemény 1844-ben a mai Petőfi Sándor utca 3. sz. alatti Trattner-Károlyi házban nyílt meg a kutatás számára. Még az új épületbe költözés előtt Hunfalvy Pál főkönyvtárnok vezetésével új, egységes szakrendszer és katalógusrendszer felállítására került sor, 1869-ben pedig Eötvös József kultuszminisztersége idején meghatározták a könyvtár gyűjtőkörét. 1949-től az új Alapszabály értelmében a könyvtár fő funkciója az Akadémia keretei között folytatott kutatások könyvtári hátterének biztosítása lett. A Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény és az ahhoz kapcsolódó Alapszabály 75. § rendelkezik a Könyvtárról, amely *„a tudományos ismeretek terjesztésének és a tudományos munka előmozdításának feladatát látja el".*

Az alapítást követő évtizedekben folyamatosan bővült és differenciálódott az Akadémia tevékenysége. Puszta létezése a szellemi élet egyéb területeire is hatással volt. A forradalomig megalakult a Kisfaludy Társaság, az Országos Iparegyesület és a Természettudományos Társulat. Mindez az Akadémia működésére is visszahatott A „philológia" mellett egyre inkább előretörtek más tudományok, annál is inkább, mivel a tagokat székfoglaló előadásuk után kétévente benyújtandó tudományos értekezés megalkotására kötelezték. 1848-ban az Akadémia kiállt a forradalom mellett, nevét Magyar Nemzeti Akadémiára változtatta, a bukás utáni évtizedben többékevésbé hallgatásra kényszerült, autonómiáját korlátozták, működését császári biztos felügyelte, új alapszabály készült, ami a főbb tisztségviselők kijelölését az uralkodó jogkörébe utalta.

A következő nagy esemény báró Sina Simon nevéhez kötődik. Az ő neve feledésbe merült, pedig ez a görög származású földbirtokos és mecénás Széchenyihez hasonló nagyszabású felajánlást tett: 80 000 forintot ajánlott fel egy akadémiai székház megépítésére. Saját épülete ugyanis az Akadémiának nem volt, irodáit bérelt helységekben működtette, nagygyűlései számára pedig a pesti Vármegyeháza dísztermét vette igénybe. Sina báró gesztusa megint további felajánlás-sorozatot váltott ki, 1860-ra összegyűlt annyi pénz, hogy meg lehetett tenni az első lépéseket a székház felépítésére.

A NEMZETI RÉSZVÉT EMELTE *MDCCCLX*

Mindenekelőtt telket kellett szerezni. Ezt megtalálták a Lánchíd pesti hídfőjénél fekvő Kirakodó térben, ami eredetileg a kereskedelmet szolgálta, de a köré emelt klasszicista paloták és főleg a Lánchíd jelenléte szinte nemzeti szimbólummá változtatta.

Az épület megtervezésére 1861-ben pályázatot írtak ki, melyet Friedrich August Stüler neoreneszánsz palotát álmodó terve nyert meg. Az építkezés 1862 tavaszán kezdődött, nagyrészt magyar iparosok közreműködésével. A kivitelezés vezetője Ybl Miklós és Skalnitzky Antal volt. Különlegessége az épületnek a homlokzat kőburkolata és a szobrok megmintázásánál a terrakotta használata. Ebből a Berlinből hozatott anyagból készültek a tudósokat, illetve a tudományok allegóri-

Az Akadémia alapítása – részlet az épület falán lévő domborműből. Holló Barnabás munkáját 1893-ban avatták föl

áit megjelenítő alakok. Ezek az intézmény történetét és a ház rendeltetését idézik a közeledő látogató figyelmébe. A homlokzaton található Magyarország címere Izsó Miklós megfogalmazásában. Körülötte feliratok idézik fel az Akadémia fennállásának történetét – többek között ezeket választottuk dolgozatunk alcímeivé.

A kapun belépve elegáns lépcsősor fogadja a látogatót, amely a Lotz Károly freskóival díszített első emeleti díszteremhez vezet, körülötte kisebb-nagyobb előadótermek és a főtitkári szolgálati lakás, ahol főtitkársága idején Arany János is lakott. A második emeletet előadótermek és irodák foglalják el, a harmadikon pedig a gyűjtemények kiállítótermei – köztük Magyarországon elsőként kifejezetten képtárnak épült helységek. Az épülethez hátulról egy bérházat is csatoltak – itt működik ma az Akadémiai Könyvtár.

HÁZA FELÉPÜLT
MDCCCLXIV

1865 áprilisában megkezdődött a beköltözés, az épületet december 11-én ünnepélyesen felavatták. Ekkor már fújdogáltak a kiegyezés szelei. 1869-ben új Alapszabályt alkottak, az addigi hat osztályt hárommá vonták össze (nyelv- és széptudományi; történeti, bölcseleti és társadalomtudományi; matematikai és természettudományi). A dualizmusban az intézmény visszakapta autonómiáját, széles nemzetközi kapcsolatokat épített ki, kutatóutakat, pályázatokat szervezett, jutalmakat irányzott elő, valóban az ország tudományos életének szervezőjévé vált. Ebben az időben volt elnök Eötvös József, Lónyay Menyhért, Trefort Ágoston, Eötvös Loránd, Berzeviczy Albert, a leghíresebb főtitkár pedig 1865-től 1877-ig köztudomásúlag Arany János volt. A tanácskormány 1919-ben felfüggesztette az Akadémia működését mint konzervatívnak tekintett intézményét, a Horthy-korszak pedig felemás módon viszonyult hozzá: az Akadémia számos nagyhírű tudóst adhatott a világnak Szent-Györgyi Alberttől Kandó Kálmánig, a húszas évektől terjedő antiszemitizmus viszont sok kutató külföldre távozását eredményezte. A második világháború után az elvándorlás folytatódott, de más okokból: a pártirányításúvá vált Akadémiából számos tudóst kizártak, akiket csak a rendszerváltás után rehabilitáltak. 46-ban ismét megváltozott az intézmény szerkezete: az eddigi első két osztály mellett a harmadik a matematikai, fizikai, kémiai és műszaki tudományok osztályává lett, negyedikként pedig felállították a biológiai és orvosi tudományok osztályát. A 49-es Alapszabály megszüntette a széptudományi alosztályt, és az egész intézményt központosított, szovjet típusú akadémiává alakította. Ugyanakkor tovább bővítették az osztályok számát, és az Akadémia kebelében és felügyeletével felállították a kutatóintézetek hálózatát, amivel mégiscsak nagy lépés történt a magyar tudományosság fejlődésében. 1960-ban, majd 1970-ben modernizálták az Alapszabályt. Az intézmény lassacskán nyitottabbá vált, a kutatók egyre inkább bekapcsolódhattak a nemzetközi tudományos életbe.

Az alapelveknek megfelelő nagyszabású változást azonban a rendszerváltás hozta meg.

Az Akadémia épületének harmadik emeletén található Művészeti gyűjtemény sok-sok portréja között a főhelyen, az úgynevezett Félköríves teremben található egy nagyszabású festmény. Johann Ender képén Hébé, a fiatalság és tudás antik istennője, pajzsán a magyar címerrel, derengő háttér előtt a tudomány italával kínálja a sas alakjában közelítő magyar nemzetet. Ő a magyar tudományosság allegóriája. A festményt 1831-ben Széchenyi rendelte meg, ez szerepel az intézmény címerében. A kép alatt egy Horatius-sorból vett idézet: „Borúra derű". Ez lett az Akadémia jelmondata.

1990-ben ismét új Alapszabályt kapott az intézmény, amit 1994-ben törvény erősített meg. Az Akadémia önkormányzati elven alapuló, jogi személyként működő köztestület. Legfőbb szerve a közgyűlés, vezetői az elnök, a főtitkár és a főtitkár-helyettes, akiket a közgyűlés választ. Tagjai a levelező, rendes, külső és tiszteleti tagok, akiket munkásságuk alapján szintén a közgyűlés választ. Hivatása szerint az Akadémia a nemzet tanácsadója, feladata a magyar tudományos közösség egyesítése és megjelenítése, a nemzet tudományos örökségének gondozása, a kutatás feltételeinek megteremtése, nemzetközi kapcsolatainak működtetése, a tudományos eredmények közvetítése a társadalom számára.

Jelenleg 11 tudományos osztálya van (Nyelv- és Irodalomtudományok, Filozófiai és Történettudományok, Matematikai Tudományok, Agrártudományok, Orvosi Tudományok, Műszaki Tudományok, Kémiai Tudományok, Biológiai Tudományok, Gazdaság- és Jogtudományok, Földtudományok, valamint Fizikai Tudományok Osztálya), és Kosáry Domokos, a rendszerváltás utáni első elnök kezdeményezésére a művészet szellemi szabadsága és a művészi alkotómunka függetlenségének sérthetetlensége jegyében társult intézményként 1992-ben megalakult a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia.

Az azóta eltelt évek számos új kezdeményezést, próbálkozást, sikeres vagy éppen kudarcba fulladt reformot hoztak. Intézetek alakultak és szűntek meg vagy külföldre költöztek, folytak viták az autonómia, illetve az állami segítség/beavatkozás szükségességéről és lehetőségéről. A legnagyobb visszhangot az a tudományos életben valóban komoly fordulatot hozó törvény keltette, amely 2019-ben a kutatóintézeteket leválasztotta az Akadémiáról, és állami igazgatás alá rendelte. Az erről folyó viták máig zajlanak. Ugyancsak vitát váltott ki a nők szerepe a tudományos életben. 2022-ben ugyanis megtörtént az a XXI. században érthetetlen esemény, hogy a közgyűlés egyetlen nőt sem választott be az akadémikusok sorába, minek következtében egy akadémikusnő tiltakozásul lemondott bizottsági tagságáról. Azóta az Akadémia igyekszik különös figyelmet fordítani a női kutatói életpályák támogatására.

Az Akadémia számos ajánlattal, ösztöndíjjal, pályázatokkal, kutatási programokkal támogatja a magyar tudományos élet mindennapjait, fejlődését. A testület vezetői ma a 2023-ban 3 évre megválasztott Freund Tamás immunológus elnök, Kollár László építőmérnök főtitkár, Erdei Anna immunológus főtitkárhelyettes.

lenkei

KÉTSZÁZ ÉVES AZ AKADÉMIA

Ha az ember megáll a Gellért-hegy oldalán, és elnéz a Duna és a budai hegyek felé, amit lát, világhírű táj: Budapest Duna-parti látképe. A Várnegyed a budai oldalon, az Országház a pestin, a köztük kanyargó „bölcs és nagy" Duna, a Dunán átívelő Lánchíd és a pesti hídfőnél álló épület, a Magyar Tudományos Akadémia: a világörökség része e látkép. Az Akadémiának azonban lényege az épületben végzett szellemi munka, amely kétszáz éve áll a magyar tudomány szolgálatában.

1825. november 3. Ezen a napon tette felajánlását „a legnagyobb magyar" egy tudós társaság alapítására. Jól ismerjük a történetet. 1830-ban már első igazgatói ülését tarthatta meg a Tudós Társaság, amely 1840-ben felvette az Akadémia nevet. 1865-re pedig felépült a Duna-parton a Friedrich August Stüler által tervezett neoreneszánsz székház. Ma is ez az Akadémia épülete. A látható.

Van azonban egy másik épület is a Székház homlokzata mögött. Egy kétszáz éve folyamatosan épülő szellemi épület, amely a magyar tudományos közösség tagjainak, az Akadémia 19 ezer fős köztestületének mindennapi munkájából áll. Ez is Széchenyi valóságos öröksége. Ahogy „a legnagyobb magyar" igyekezett a nemzet felemelkedése iránti vágyát tettekre váltani, munkáját a közjó szolgálatába állítani, úgy ez a tudomány mindenkori feladata is.

Hogyan tudjuk a technológiai fejlődést összehangolni a létfontosságú fenntarthatósággal? Hogyan lehet az

emberi test működésének, betegségeinek megértését átültetni a gyógyítás gyakorlatába? Hogyan szolgálhatják a modern technológiák anyanyelvünk művelését? Milyen forrásokból adhatunk lendületet kiváló kutatók vezette, innovatív ötleteken alapuló kutatásoknak? És honnan tudjuk, kiváló-e egy kutató vagy kutatóhely? Hogyan építhetünk tudománybarát társadalmat? Mivel ösztönözhetjük a fiatal kutatókat a tudományos pályán maradásra? És mi lesz a sorsa a legfiatalabb nemzedéknek?

Ha feltesszük a kérdést, mivel foglalkozik napjainkban az Akadémia, azt válaszolhatjuk: mindezekkel. Mert ma is „nemzeti sorskérdés a hazai szellemi-tudományos erőforrások és a tudományos eredmények nemzeti érdekeknek megfelelő hasznosulása – ahogy azt Freund Tamás, az MTA elnöke mondta az akadémikusok 197. közgyűlésén 2024 májusában. – A nemzet legnagyobb kincse tagjainak tehetsége. Az Akadémia küldetése pedig a nemzeti tudományos tehetségvagyonnal való felelős és igényes gazdálkodás."

Ezt a felelős gazdálkodást folytatja ma is a kétszáz éves Magyar Tudományos Akadémia. Munkájában iránytűje küldetésnyilatkozata. Feladatát a jövőért indított nemzeti tudományos programok, a kiváló kutatókat és a felfedező kutatásokat támogató ösztöndíjak és pályázatok, a hazai tudományos életben értékmérőként szolgáló minőségbiztosítási rendszer és a tudománybarát társadalom létrejöttét szolgáló programok minőségi működtetése jelenti.

A Magyar Tudományos Akadémia épülete része az UNESCO világörökségi helyszíneinek listájára felvett „Duna-parti látképnek". Az épületben végzett munka pedig a világ szellemi, tudományos örökségének – és jelenének.

Az MTA megújult küldetésnyilatkozata (2019)

1. Az Akadémia a magyar tudományos közösséget egyesítő és megjelenítő köztestület.
2. Az Akadémia őrzi és ápolja a magyar nyelvet, gondozza a nemzet tudományos és kulturális örökségét.
3. Az Akadémia hozzájárul a kutatás feltételeinek megteremtéséhez, és képviseli a magyar tudományos kutatás érdekeit.
4. Az Akadémia a tudományos minőség és a tudományetika letéteményese.
5. Az Akadémia feladata a magyar tudomány nemzetközi kapcsolatainak bővítése, eredményeinek megjelenítése és érdekeinek képviselete.
6. Az Akadémia a nemzet tanácsadója.
7. Az Akadémia közvetíti a tudományos kutatások eredményeit a társadalom számára.

A Magyar Tudományos Akadémia küldetésének fontos része a tudományos felfedezések, ismeretek közvetítése a laikus közönség és a diákok felé. A mai információs káoszban az Akadémia biztos forrás, stabil pont e tekintetben is. Legnagyobb tudomány-népszerűsítő rendezvénysorozata a Magyar Tudomány Ünnepe, amelynek programjai 2025-ben is novemberben látogathatók. Részletek: mta.hu

ÚTTÖRŐK, LAMPIONOK, JÁRDASZEGÉLYEK

A millió mosoly országa

Kavarognak az emlékek, még nem került minden mozaik a helyére. Fölvillan egy hanoi járdaszegély, a nagycsalád apró székeken ül körbe egy kiscsoportos terülj, terülj asztalkámat,ráncos öregasszony, fogatlan embere, karon ülő kisded anyja ölében, és tesók és unokatesók, bátyák, húgok, mosolyognak, örülnek neked, boldogan fényképezkednek – és szagok, cuppogások, maszatos arcok, centikre tőlük lávaként hömpölyög a mopedek népe, dudálnak, villognak, pöfögnek, integetnek, kikerülnek… A járdán népes vacsorázók sorakoznak és sorakoznak…

A város lampionok fényében úszik. az ország közepén vagyunk, Hoi Anban, s persze itt is folyik egy folyó. Vietnam a Dél-Kínai tenger partján tekereg hosszan, mint egy karcsú kígyó, háromszor akkora, mint Magyarország, viszont 100 millióan lakják.

FALAK ÚTTÖRŐKBŐL

Nos, Hoi Anban a Thu Bon folyó az ütőér. Van egy 400 éves fedett, japán híd is arrafelé, szép is, jó is, de az élet a hétköznapi hídon zajlik. A part, a hidak is lampiontól fényesek, a folyón ezernyi, mécsessel megrakott bárka ringatózik, családok vitetik magukat a lassú folyással lefelé, csak néha kell egy-egy húzás a lapáttal, hogy össze ne ütközzenek – igen nagy a forgalom.

Aztán vannak vízen ringó lámpások. A tűz narancs színe a fekete bársony folyón. Az én három kívánságomat egy púpos, mélyráncú, fogatlan, mosolygós asszony gyújtotta meg, tette a péklapátra, s vigyázta a kezemet, hogy egyenként ügyesen a vízre csusszanstam. Hosszan lehet bámulni, hosszan lehet kívánni – a kívánságmécsesekre mindenki vigyáz,

Mosoly és integetés

a ladikok népe is, a sötétség is, a folyó is – egészen biztos, hogy az imbolygó, fényüket őrző, csöndesen csurdogáló sóhajok elérik végül a torkolatot, célba érnek. Az én boszorkányom sokáig fogta a kezem.

Hanoi – az északi, szocialista országrész fővárosa volt, ma az egyesített országé – Ho apó, azaz Ho Si Minh mauzóleumát őrzi. S őrzi nagyon. A gyerekeket, ovisokat, kisdobosokat, úttörőket, fiatal tanítónők és tanító bácsik viszik legalább évente kétszer a kősivatag közepén álló, szigorú síremlékhez. Katonák által vezérelt sorokban kell fegyelmezetten eljutni, aztán gyorsan elhaladni a viaszbábu koporsója mellett. A gyerekek tán már szokva vannak, én becsuktam a szemem – integetnek, mosolyognak, örülnek a turistáknak. De mindannyian a végeláthatatlan sorokból integetünk egymásnak.

Mosolyognak a tanítónénik, meg az esküvői fotózkodók a mauzóleum kőkertjé-

Lányok színesben Ho apó mauzóleuma előtt

ben, integet mindenki, csinos fiatal lányok hagyományos selyemruhájukban, ahány lány, annyi szín – vékonyak, gyerekarcúak, csinosak – nem tántorítja el őket a szigorú kőmontstrum a háttérben. Ők fiatalok, előttük az élet. És ki tudja.

A GYŐZTES GUGGOLÁS

Ez a nép már mindenkit legyőzött. A japánokat, a kínaikat, a franciákat, aztán az amerikaiakat – mindig megvédte magát. Ennyi szenvedés, önmérséklet, taktika, rafinéria árán sikerült ajándékba kapniuk a szocialista államot. Immár az egyesített ország egészébe. Talán egyszer legyőzik magukat is.

A híres Cu Csi alagutak sok mindenre adnak magyarázatot. A Saigon közelében ásott 200 kilométer hosszú, éppen négykézláb, görnyedve járható alagutakból győzte le Vietnam a büszke Amerikai Egyesült Államokat. Iskolák, kórházak, katonai termek, parancsnoki szobák, hálótermek, konyhák, étkezők voltak a föld alá rejtve. Fönn, a dzsungelben csapdák, és olyan szellőzők, amiről sosem találnád ki, hogy a konyhai szagot ereszti ki, vagy a friss levegőt engedi be.

Ha nem érted, s persze, hogy nem érted, hogyan tud a kicsi asszony egész nap a járdaszegélyen guggolni, hogyan tudnak kiscsoportos székeken tort ülni – hát itt megérted. Esküvő hason csúszva, szülés csöndben… Húsz évig éltek a föld alatt. Gondolj arra, aki ott született. És most a járda széléről mosolyog rád.

Turistalátványosság ma már a dzsungelbe rejtett alagút és a csapdák. A csapdákat észreveszed, mert műfűvel födték be – de az alagútba nem jutsz be. Építettek 20 méternyi demót a fehér embereknek. Ez a lépésnyi alagút kétszer szélesebb az eredetinél. Hogy beférjen a hasad, a popód – és így sem könnyű. Kell valaki, aki kihúz a másik végén. Tervezel egy fogyókúrát. Mi röhögünk, az amerikaiak nem röhögnek. A helyiek mosolyognak.

100 millió mosoly. Ez a fegyverük. Most is.

VALAMI SAIGON

Hanoiban 10 millió ember áll katonás sorban, Saigonban 11 millió nem. Saigon volt a déli főváros, amikor még két részre szakadva élt az ország, de még ma is afféle nem hivatalos főváros. Ho Si Min város lenne a hivatalos neve, de tényleg csak hivatalos, mindenki Saigonnak hívja.

Ez a valami Amerika.

Hatalmas város, csupa felhőkarcoló, mind kivilágítva tör fölfelé, s a helyiek mosolya sejteti, hogy elérik majd az eget. Egyszer. De akkor nagyon.

Folyik a láva a széles utakon, a magasba törő üvegpaloták tövében, van luxus feszt, Hilton szálló és Zara üzlet – a helyiek mopedeken hömpölyögnek, a féklámpák adják az izzást, a dudák a morgást, és csak megyünk, megyünk, hömpölygünk, ízi rájder ecsém!, ízi rájder!

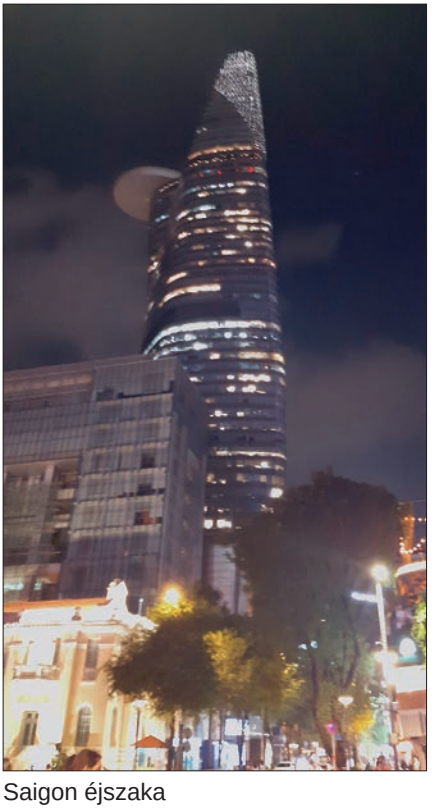
Megállunk egy-egy kifőzdénél. Phó leves, tavaszi tekercs, kacsaembrió-tojás (ez azért már határeset, nálam túl van a határon) és Saigon red. Lapul a Vespa hátsó kereke, lapul egyre jobban a turista súlyától. És akkor még jön a fagyizás. A házigazda fiú, van vagy 18 éves – ezt azért csak napok múltán lehet tudni, addig minden helybéli gyerekméretű, kölyökképű, ha két gyereke van, akkor is – de mi már tapasztalt turisták vagyunk, szóval a házigazda srác a fülembe súgja, hogy nagyon tetszik neki az a pincérlány. Mert nagyon csinos. Mondom neki, ő is nagyon csinos, erre elpirul, s kicsit bátrabban pislog a kislányra. Moth, ha, ba – jo – koccintunk a szerelmes párra immár biztos vietnami nyelvtudással.

Vége a tanításnak

Kifőzde Saigonban

Saigon éjszaka

A Halong-öböl

Saigon világváros. Gyalog is. A szusit pálcikával ettük, mellé a forró lazacfalatkákat, a garnélát persze ragadós rizzsel, halolajjal, csiliszósszal – aztán a vendéglő mögött kinyílt a nagy kapu a piros lámpás negyed utcáira. Nyár van itt november végén is, jól harminc fok fölött, még este is.

A madám étlappal állná utunkat, de mi törünk előre. Széles sétálóutcák, csupa földszinti ablak, tágasak, fényesek, a párkányokon ülnek egymás mellé szorulva a kislányok, olyan 14-20 év között lehetnek, hófehér miniruhában mindegyik, fiatal szüzek csokorban. Mosolyognak, kedvesek, szépek – öregaszszony kullog csinos, fiatal csoportunk sereghajtójaként, ráncos, kövér, lassú, ősz hajú – a szüzek megrohanják, simogatják, kezét szorongatják, ilyen mosolyokat csak neki adnak, tiszta szívből, ingyen. Nagymama lehet fehér bőrű, unoka lehet viet. Mind fölismerik egymást – mind őriznek valamit.

NAGY LÉPTEK HALONGBAN

Volt egy óriás, aki a Halong-öbölben sétálgatott. Ez az öböl Hanoitól északra van kicsit, közel a kínai határhoz, a Vietnami-öbölben. Én úgy képzelem, hogy a majd' kétezer mészkőkúpot csak lassan lépkedve ejtette a tengerbe. Mert hogy a csudába lettek volna egyébként ilyen cukorsüveg hegyek – sziklákkal, erdőkkel, majmokkal és felszíni barlangokkal a tengerbe potyogtatva? Kicsi viet, kicsi kínai, ők is inkább guggolnak – hát csak egy szőrös lábú idegen lépkedhette össze ezt az öblöt itten. Ő tutira nem tudott guggolni.

Aki nem guggol, az lépked nagyokat. Magányos sziklák csoportjait szórja lépteivel, gondol kajakozókat a barlangokba, hajókat a hegyek közé, festi a naplementét, a holdkeltét, a tajcsi órát a hajnal sugaraiban, és mutatja a hajón a hegyi népek gyermekeinek fotóit. Az óriás lépteit bámulod. A gyerekek fotóit csodálod. Isten tenyerén figyeled a ráncokat.

Mekong-delta

A POCAK BÉKESSÉGE

Vietnamban nem lenne könnyű dolga egy rasszistának. Ötvennégy nép lakja az országot, igazi bűvészmutatvány lenne közöttük ellenségeskedést szítani. Legnépesebb a viet nép, olyan 90 százalék a lakosság arányában, a többiek főként a hegyekben laknak, kevesen vannak, nem nagyon zavarognak a partokon. Aztán ugye a kambodzsai khmerek, a kínaiak, a tájok, közel vannak a határok, összekeveredik megannyi kultúra, népesség, szokások, vallások.

Egy világméretű mosoly vigyáz rájuk. Jól lakott, nagy pocakos Buddha mosolyog a népekre – rád is – lépten, nyomon. Piramis méretű szoborban, hógömbben, kulcstartón, ám Buddha van fekve is, ő alszik, de álmában is mosolyog, persze, ő nőből van. Ébren is mosolyog rád, ő Lady Buddha, vékony, magas, fiatal, gyönyörű, hát, maradjunk a pocakosnál, ebben a korban már, nekünk ugye ő nyújt vigaszt, ő mondja az igazat, ennek a pocakosnak a mosolyától felejtesz el fogyókúrát, méregtelenítést, önmegtartóztatást, bút és bánatot. Talán ezért az ezeregy mosoly országa Vietnam. Japánok? Kínaiak? Franciák? Amerikaiak? Ugyan! Ha Buddha mosolya velünk, ki ellenünk?

És nem árt tudnunk, hogy a helyi unikornis, például Hoi Anban, amelyik őrt áll a kereskedők palotája előtt – nos őt sárkányból, főnixből és teknősből gyúrták unikornissá. Igazi multikulti. Egy ilyen elkelne több országban, több kontinensen.

Sok energia vegyülne imigyen mosollyá.

A fényképeken vietnami kortársaink eljönnek velünk Magyarországra. A mosolyuk, a szépségük, a szegénységük, a szerénységük, a vágyódásuk. Nekünk örök élmény és nem múló honvágy.

Már itthon csángálunk phó levest, tavaszi tekercset fölfedezni, amikor a piacon egy gyönyörű fiatalasszony fogadja, hogy Xin chào (pestiesen: szincsaó), földerül az arca, s megkérdi, mi újság Hanoiban.

Jajjj, te kicsi asszony, ott várnak rád.

Jakubovits Anna

Albán kavicsok, muzulmán csöppek

Ülsz a teraszon.
Tengerpart. Este.
Sötét. Kicsit hűvösebb már.

Családok folyama hömpölyög előtted. Sós, nyirkos levegő tapad rád, már ragad mindened, a hajad, a tenyered, a ruhád, a sós ragacs bekúszik a bőröd alá, orrodban a rothadó moszat halszagú bűze telepszik meg.

A telehold sugara végigpásztázza a bólyákon ringatózó halászhajókat, a promenádon fagyifoltos gyerekek rohannak anyjuk hidzsábja, csadorja után.

Mediterrán éjszaka. Távolban tengerjáró hajók várakoznak a kikötő bebocsátására. Az egyik teraszon legénybúcsú, menyasszonyi fátyol a szakállas pasin, nagy társaság, örömködnek, visszaintegetnek.

Párok nézik a kivetítőt kávéházak teraszán, éppen foci EB van, a gólmentes szurkolásba a dagály hullámai hoznak izgalmat. Egyik hullám jön, a másik szökik vissza, egymásba olvadnak, kioltják egymást. Fekete masszaként folynak elfelé. A horizonton túlra.

Már a buszon ülsz, bambulsz ki a panorámaablakon.

A kocsma teraszán hajnali nyolckor kezdődik a műszak, a müezzin már kétszer hívott imára. Automata hangszóró persze, a kakassal kel versenyre. A helybéli férfiak már ott ülnek minden asztalnál, komor arccal vizsgálják a rakit, kemény munka ez itt. Az asszonyok otthon szórakoznak kulturáltan, lehetőleg fekete hidzsábban, már megjöttek az oviból, suliból – ahová széthordták a gyerkőcöket. Ideje takarítani, főzni, hogy a műszakból fáradtan érkező férj mindent rendben találjon.

Az asszonyok otthon isszák a pálinkát, tehetik, mert a pohár átlátszó, a pálinka tiszta, így Mohamed azt hiszi, hogy vizet iszunk. Csak a pincér kérdez vissza kétszer, hogy rakit kértem? – tényleg? De hiába mutatom, hogy csak csucsutty, csak picit, mégiscsak vizespohárban hozza az egy decit. Ajjjjajjjj!

A raki az albán szőlőpálinka. Nem, nem törköly, bizony bizony, a szőlő lénye-

A Drin folyó

géből készül. A pohárból ezerféle szőlő tömény illata gurgulázik fölfelé, beköltözik az orrodba, már nyújtod a nyelved kifelé. Csak belemártod a nedűbe – nem kocsma ez, aranyom! Élvezzük a selymes érintést, aztán lassan, csöppenként ereszted le a gigádon. Onnan végig simítja a sorban álló szerveidet, becsomagolja, óvja, kényezteti őket. Mint egy belső hidzsáb.

Allahnak tetsző cselekedet ez, gondolom én.

És az isteneknek tetsző cselekedet ez a szőttes is. Kézi csomózású, évezredek alatt készült, gondosan visszafejtett, majd újrakötött. Istenből is van itt mindenféle, mint a bazárban. Sok isten, sok ízlés. Lehet válogatni, lehet hitet választani. Lehet lábat mosni, lehet szenteltvizet hányni. És lehet anélkül, mindegyik nélkül, csak turistaként bámulni az épületeket, a szobrokat, a festményeket – megérinti a gyaúrt is a művészetek által kevert ország.

Hűtő a Valbona-völgyben

Valahol útközben

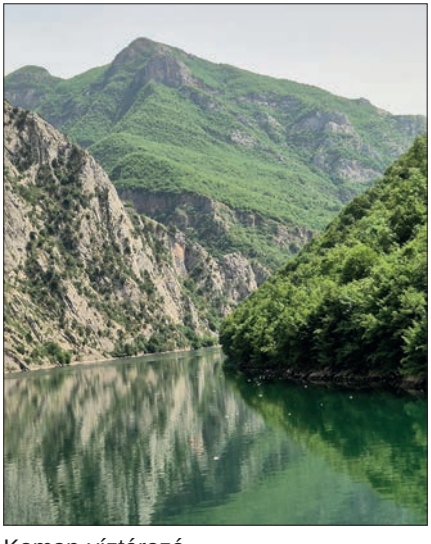
Kruje korzója

Aztán az épített falakon kívül az Albán-Alpok ormai, a csupasz sziklák és a buja erdőkkel borított hegyoldalak, ahonnan vízesés, patak omlik alá, odalenn tengerszemek, zöld tavak, tükörtiszta fölületek, visszaverik a hegycsúcsokat, az ég kékjét. És rohan a patak, igaz, most éppen kevés csöppet szállít, nyár van, vízszűke, de így is kerül elég a hajó alá a kanyonban.

Ahol nem, ott a hatalmas, hófehér kavicson zötyög kis buszunk a meder közepén. Vesekőtisztító túra, 38 fok van, a páratartalom 80 százalékos, a Valbona-völgyben gyalogos turisták is jönnek, ez effajta túlélő túra lehet, nagyon lelkesen

Prizen, Koszovó

Koman-víztározó

integetnek buszunknak – ha stoppoltak volna, minden hely foglalt volt. Én láttam este túlélőket. A por alatt mind egyformák voltak.

■

Bár még nem ocsúdtam föl, reggel kerestem a pakolásra váró bőröndöt, és néztem

Berat

nagyokat, hogy hova lettek a tiranai felhőkarcolók, meg a tenger kékjének ötven árnyalata. Próbálok visszazökkeni. Nehéz.

A reptérről hazafelé meséltem a taxisnak az útról, neki is nagyon tetszett – már a mese is.

Ám nem mese ez, gyermek. Albánia nagyon jó, és lesz egyre jobb. Van benne lehetőség, csak ki kéne csomagolni. Remélem, jó úton járnak.

- jakubovits

Ez történt a világban

2023. SZEPTEMBER

• Zelenszkij ukrán elnök leváltotta védelmi miniszterét. Olekszij Reznyikov helyére a krími tatár Rusztem Umerovot nevezte ki. • 6,8-es erősségű földrengés rázta meg Marokkót. A rengés csaknem 3000 áldozatot követelt. • Legalább 11 000 ember meghalt és több ezren eltűntek, miután átszakadt két gát a líbiai kikötővárosban, Dernában. • Azerbajdzsán egynapos katonai akcióval elfoglalta a többségében örmény lakosságú Hegyi-Karabahot, ahonnan néhány nap alatt 120 000 örmény menekült el.

OKTÓBER

• Robert Fico pártja, a Smer nyerte a szlovákiai választást; az új kormányban a nacionalista Szlovák Nemzeti Párt és a balközép Hlas is szerepet vállalt. • Az USA történetében először váltottak le hivatalban lévő házelnököt; Kevin McCarthyt saját pártja, a republikánusok trumpista szárnya buktatta meg, és ezzel átmenetileg megbénította a washingtoni törvényhozást. • Fesztiválozó civilekre támadtak és túszokat szedtek Izraelbe behatoló fegyveres Hamasz-csoportok. Válaszul Izrael támadást indított a Gázai övezet ellen. • Népszavazáson utasították el az ausztrálok az őslakosok alkotmányos elismerését.• Bár a kormányzó Jog és Igazságosság párt kapta a legtöbb szavazatot, de nem sikerült többséghez jutnia, ezért a Donald Tusk által vezetett ellenzéki koalíció alakíthatott kormányt Lengyelországban.

NOVEMBER

• Oroszország hivatalosan is felmondta az 1990-ben megkötött, az európai hagyományos fegyveres erőkről szóló szerződést (CEF), amely korlátozta a nehézfegyverek számát az Atlanti-óceán és az Ural-hegység között. • A szélsőjobboldali Szabadság Előretörése párt jelöltje, Javier Milei nyerte az argentin elnökválasztást. • Geert Wilders pártja, a szélsőjobboldali Szabadságpárt kapta a legtöbb szavazatot a hollandiai választásokon, parlamenti többséget azonban nem tudott szerezni. • Tűzszünet lépett életbe Izrael és a Hamasz háborújában, melynek során Izrael korábban bebörtönzött palesztinokat adott át túszokért cserébe. Hét nap után a harcok folytatódtak, az izraeli hatóságok szerint a Hamasz még137 túszt tart fogva.

DECEMBER

• Ukrajna módosította a Magyarország és az Európai Unió számára is elfogadhatatlan oktatási törvényt. A módosítás értelmében az államnyelv mellett az Európai Unió hivatalos nyelvein beszélő kisebbségek nyelve is lehet oktatási nyelv, csak az ukrán irodalmat és történelmet kell ukránul tanítani. • Az Európai Tanács határozatot hozott a csatlakozási tárgyalások megkezdéséről Ukrajnával és Moldovával. • 14 embert megölt, további 25-öt megsebesített, majd végzett magával egy diák a prágai Károly Egyetemen. • Jemeni húszik iráni támogatással rakéta- és dróntámadásokat hajtottak végre kereskedelmi hajók ellen a Vörös-tengeren, a világ egyik legforgalmasabb kereskedelmi útvonalán.

2024. JANUÁR

• 103 ember meghalt, 141 pedig megsebesült két robbanásban egy iráni temetőben, a siíta katonai vezető, Kászim Szulejmáni sírhelyénél tartott megemlékezésen. A me-

rényletért a szunnita Iszlám Állam vállalta a felelősséget. • Válaszul a Vörös-tengeri támadásokra, az amerikai és a brit légierő közös akciót hajtott végre jemeni húszi katonai létesítmények ellen. • A Kínával szemben álló, Tajvan függetlenségét támogató Demokratikus Haladó Párt jelöltje, Laj Csing-Tö nyerte a tajvani elnökválasztást. • Drón- és rakétatámadást hajtott végre Irán a Dzsais al-Adl szunnita terrorszervezet két pakisztáni bázisa ellen. Válaszul Pakisztán iráni területen működő lázadó szervezetre mért csapást. • Több ország felfüggesztette a palesztinoknak segélyt nyújtó ENSZ-szervezet, az UNRWA pénzügyi támogatását, miután kiderült, hogy a szervezet több alkalmazottja részt vett a Hamasz októberi támadásában.

FEBRUÁR

• Először választottak katolikus, nacionalista első minisztert Észak-Írországban. A nagypénteki megállapodás értelmében Michelle O'Neillnek, a Sinn Féin alelnökének a protestáns közösséget képviselő Demokratikus Unionista Párttal együttműködve kell kormányoznia. • 90% feletti eredménnyel nyerte meg az azerbajdzsáni választásokat Ilham Alijev eddigi elnök. • Hathónapos börtönbüntetésre ítéltek két koszovói szerb férfit a KFOR elleni tavaly májusi támadás miatt, amely során 27 magyar katona is megsérült. • Egy sarkvidéki börtönkolónia rabjaként meghalt Alekszej Navalnij orosz ellenzéki politikus, akit – többek között – szélsőségességre való felbujtás és az állampolgárok jogait sértő nonprofit szervezet létrehozása vádjában találtak bűnösnek.

MÁRCIUS

• Döntött az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága: nem lehet kizárni Donald Trumpot a választásokból a 2021. január 6-ai zavargásokban játszott szerepe miatt. • Két évszázadnyi semlegesség után Svédország a szövetség 32. tagjaként csatlakozott a NATO-hoz. • Pert indított az Európai Parlament az Európai Bizottság ellen a Magyarország számára felszabadított több mint 10 milliárd euró miatt, mert a képviselők többsége szerint ezzel a Bizottság nem védte meg az uniós adófizetők pénzét a visszaélésekkel szemben. • Vlagyimir Putyin hatalmas fölénnyel nyerte meg az oroszországi elnökválasztást, amelyről korábban minden valódi ellenzéki jelöltet kizártak. • A mesterséges intelligencia szabályozásával foglalkozó jogszabályt fogadott el az Európai Parlament. A rendelet a polgárok jogainak védelme érdekében korlátozza a prediktív rendőri ellenőrzés egyes típusait és az érzelemfelismerő rendszerek alkalmazását, valamint kötelezővé teszi az MI által generált, deepfake tartalmak jelölését. • Az Iszlám Állam vállalta magára a felelősséget azért a támadásért, amelyben csaknem 140 ember vesztette életét, amikor négy terrorista tüzet nyitott egy moszkvai koncertteremben. A merénylet négy tádzsik elkövetőjét elfogták. • Európai hírszerző szolgálatok lelepleztek egy orosz propaganda-hálózatot, amely Ukrajna integritása és függetlensége ellen agitált és német, belga, francia, magyar, holland, valamint lengyel politikusokat pénzelt.

ÁPRILIS

• Gondatlanságból elkövetett emberölés vádjával most először ítélték el egy iskolai lövöldözés elkövetőjének a szüleit az Egyesült Államokban. • Peter Pellegrini, Robert Fico miniszterelnök szövetségese nyerte a szlovákiai elnökválasztást az EU- és nyugatbarát Ivan Korčo ellenében. • A közrend megzavarásának veszélye miatt Brüsszel egyik kerületi polgármesterének utasítására rendőrök állíttatták le

A Gázai övezet déli részén fekvő Hán-Júniszba visszatérő palesztinok mennek a romok között 2024. április 22-én, egy héttel azután, hogy az izraeli hadsereg kivonult a térségből. A Hamász palesztin iszlamista szervezet fegyveresei 2023. október 7-én támadást indítottak Izrael ellen, az izraeli haderő pedig válaszul légi és szárazföldi hadműveleteket hajt végre a Gázai övezetben

FOTÓ: MTI/EPA/MOHAMED SZABER

a Mathias Corvinus Collegium (MCC) konferenciáját, melyen többek között a magyar miniszterelnök, Éric Zemmour volt francia elnökjelölt, és a brit Nigel Farage is részt vett. Belgium liberális miniszterelnöke elfogadhatatlannak nevezte a polgármester döntését, a brüsszeli bíróság pedig megsemmisítette a polgármester határozatát, így a konferencia folytatódott. • Kis többséggel, de elfogadta az Európai Parlament a migrációs és menekültügyi paktum reformját, amely szolidaritási mechanizmust ír elő, felgyorsítja a kérelmek elbírálását és megkönnyíti a maradásra jogosulatlanok visszaküldését.

MÁJUS

• Több mint 1500 iskolában volt bombariadó Szlovákiában egyetlen napon. A fenyegetéseket szlovák nyelven, de orosz e-mail címről kapták az iskolaigazgatók. • Több magas rangú katonatiszt letartóztatása után Putyin orosz elnök Szergej Sojgu védelmi minisztert kinevezte a Föderáció Biztonsági Tanácsának titkárává. • Hosszú idő óta először kisebbségbe kerültek a Spanyolországtól való elszakadásért küzdő függetlenségi pártok a katalán parlamentben a tartományi választásokon. • Többször rálőttek Robert Fico szlovák miniszterelnökre. A merénylőt, Juraj Cintulát egy lévai írót, aki korábban egy radikális jobboldali szervezettel állt kapcsolatban, a helyszínen elfogták. • Helikopter-balesetben életét vesztette Ebrahim Raiszi iráni elnök és Hoszein Amirabdollahián külügyminiszter. • Zavargások törtek ki a Franciaországhoz tartozó Új-Kaledóniában, miután egy törvényjavaslat választójogot adna azoknak, akik legalább tíz éve a szigetcsoporton élnek, ezzel pedig tovább gyen-

gülne az őslakos kanakok pozíciója, akik ez elmúlt néhány évben többször is vereséget szenvedtek a Franciaországtól való elszakadásról döntő népszavazáson. • A hágai Nemzetközi Bíróság felszólította Izraelt, hogy állítsa le a Gázai övezet déli részén fekvő Rafah városa elleni offenzíváját; Izrael azonban továbbra is a Hamasz elleni védekező háborúnak tekinti intézkedéseit. • Az ENSZ Közgyűlése megszavazta, hogy július 11-e a srebrenicai népirtás nemzetközi emléknapja legyen. Magyarország a javaslat ellen szavazott. • Jo Biden, az USA elnöke engedélyezte Ukrajnának, hogy Oroszországi területek ellen is bevessen amerikai fegyvereket, azonban csakis Harkiv térségében.

JÚNIUS

• Megtámadták a dán miniszterelnököt Koppenhágában. Mette Frederiksen könnyű sérülést szenvedett, az elkövetőt, egy 39 éves férfit a rendőrség őrizetbe vette. • Az európai parlamenti választásokon megerősödött a szélsőjobboldal, de ismét centrista koalíció vezetheti Európát, és továbbra is Ursula von der Leyen lesz az Európai Bizottság elnöke. • Válaszul arra, hogy az Európai Unió Tanácsa megtiltotta három orosz média műsorszórási tevékenységét, az orosz külügyminisztérium 81 európai hírszolgáltató, köztük a magyar 444.hu elérésének korlátozásáról döntött. • Feloszlatta a háborús kabinetet Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnök, miután lemondott egyik minisztere, a mérsékelt Benjamin Gantz. • Észak-Korea szeméttel és trágyával töltött zsákokat küldött át a határon léggömbök segítségével déli szomszédjának. Dél-Korea hangszórós Észak-Korea-ellenes propagandával reagált. • 81 ország aláírásával kiadták a Svájcban megtartott ukrajnai békekonferencia zárónyilatkozatát, mely leszögezi, hogy csakis Ukrajna területi épsége lehet alapja bármilyen békemegállapodásnak. • Átfogó stratégiai partnerségi megállapodást írt alá Vlagyimir Putyin orosz és Kim Dzsongun észak-koreai elnök. • 1301 ember vesztette életét a mekkai zarándoklat során az 50 fokos hőségben. • Öt év vizsgálati fogság után szabadon engedték Julian Assange-t, a WikiLeaks kiszivárogtató portál alapítóját. • Elfogadták az Európai Unió tagállamai a 14. szankciós csomagot Oroszországgal szemben. Döntés született arról is, hogy az EU-ban lefoglalt orosz vagyon profitjából 1,4 milliárd eurót Ukrajnába irányuló fegyverszállítások finanszírozására fordítanak.

JÚLIUS

• Magyarország vette át az Európai Unió soros elnöki tisztségét. Orbán Viktor miniszterelnök Kijevbe, Moszkvába majd Pekingbe utazott, az európai vezetők azonban leszögezték, hogy uniós felhatalmazás nélkül tárgyalt. • Nagy Britanniában Sir Keir Starmer vezetésével fölényes győzelmet aratott a Munkáspárt a választásokon. • Reformpárti jelölt nyerte az iráni elnökválasztást. Maszúd Peszeskján mérsékelt belpolitikát és a Nyugattal való kapcsolatok javítását ígérte. • A baloldali Új Népfront nyerte a nemzetgyűlési választást Franciaországban, az abszolút többséget azonban nem szerezte meg. A második legtöbb szavazatot Emmanuel Macron párszövetsége, a harmadikat a szélsőjobboldali Nemzeti Tömörülés kapta. • Új frakciót alapított a Fidesz az Európai Parlamentben. A Patrióták Európáért 9 párt 84 képviselőjét tömöríti. • Rálőttek Donald Trumpra egy választási gyűlésen. A magányos merénylő – akit a biztonságiak később likvidáltak – egy embert megölt, kettőt súlyosan megsebesített, az elnökjelöltet pedig a fülén találta

Az orosz védelmi minisztérium által 2024. augusztus 7-én közreadott videóról készített képen orosz repülőgépről ledobott siklóbombák zuhannak céljuk felé Ukrajna fölött

FOTÓ: MTI/AP/OROSZ VÉDELMI MINISZTÉRIUM

el. Az amerikai titkosszolgálat igazgatója lemondott, mert hivatala nem tudta megakadályozni a merényletet. • Egy kiberbiztonsági cég hibás szoftverfrissítése kékhalált okozott nyolc és félmillió windowsos számítógépen és szerveren. A globális informatikai hiba káoszt okozott a légi- és vasúti közlekedésben, és megbénított többek között tévéadókat és egészségügyi szolgáltatókat is. • Visszalépett a jelöltségtől, és alelnökét, Kamala Harrist támogatja Joe Biden, az USA jelenlegi elnöke, miután elveszítette pártja támogatását. • Ukrajna megtiltotta a Lukoilnak, hogy olajat szállítson Magyarországra a Barátság kőolajvezetéken keresztül. Más orosz olajvállalatok azonban továbbra is használhatják a vezetéket. • Tüntetések kezdődtek Venezuelában, miután a választási hatóság bejelentette, hogy ismét a jelenlegi elnök, Nicolás Maduro nyerte az elnökválasztást, miközben a közvélemény-kutatások és az exit-pollok ellenzéki fölényt mutattak, és a választási hatóság nem hozta nyilvánosságra a szavazatok részletes eredményeit.

AUGUSZTUS

• Ukrán csapatok törtek be Oroszország területére, Kurszk és Moszkva térségéig jutottak a drónjaikkal ellenállás nélkül. • Három ukrán búvárt vádol az Északi Áramlat 2022. szeptemberi felrobbantásával a német főügyészség; Németország ugyanakkor azzal vádolja Lengyelországot, hogy akadályozza a nyomozást és falaz az elkövetőknek. • Három gyermek meghalt, többen pedig megsérültek, amikor egy 17 éves fiú késsel támadt egy jóga- és táncóra résztvevőire az angliai Southportban. Az eset után több brit városban is muszlim- és bevándorlásellenes zavargások törtek ki. • Tűzszünetben állapodott meg az izraeli hadsereg és a Hamász annak érdekében, hogy a Gázai övezetben élő gyerekek megkaphassák a járványos gyermekbénulás elleni védőoltást.

SCHWAIGER IMRE (1868–1940)

Egy indiai magyar mecénás

Az író a papír fölé hajol – ami kész, hogy a gondolatait közvetítse –, de nehéz döntés előtt áll: hogyan rekesszen néhány oldal közé egy olyan léptékű életet, amilyen Schwaiger Imréé volt? Abban az időszakban, melyben élt, Európában és Brit Indiában szinte mindenkivel személyes ismeretséget ápolt, aki embermilliók sorsa felől döntött: a szubkontinens legtekintélyesebb maharadzsáitól Anglia uralkodóin át Ferenc Ferdinánd trónörökösig.

A szegedi születésű Schwaiger Imre boldogulását először Angliában kereste, de adatolhatóan 1898-ban már Indiában élt. A brit gyarmatbirodalomhoz tartozó földeken saját tőkéjéből az elsők között kezdett ásatásokba, hogy a tibeti, a nepáli és az indiai kultúra műkincseit rétegről-rétegre a felszínre hozza. Az előkerülő tárgyak keletkezési idejének és művészeti értékének meghatározását autodidakta módon hosszú évek alatt tanulta, fejlesztette, tökéletesítette.

Régiségkereskedését 1902 decemberében nyitotta meg az ódelhi-i Kashimir Kapu közelében, mely az évek során valóságos múzeummá nőtte ki magát. Ideje nagy részét azonban nem ott töltötte, a maharadzsák palotáit járta a kelet kincsei után kutatva.

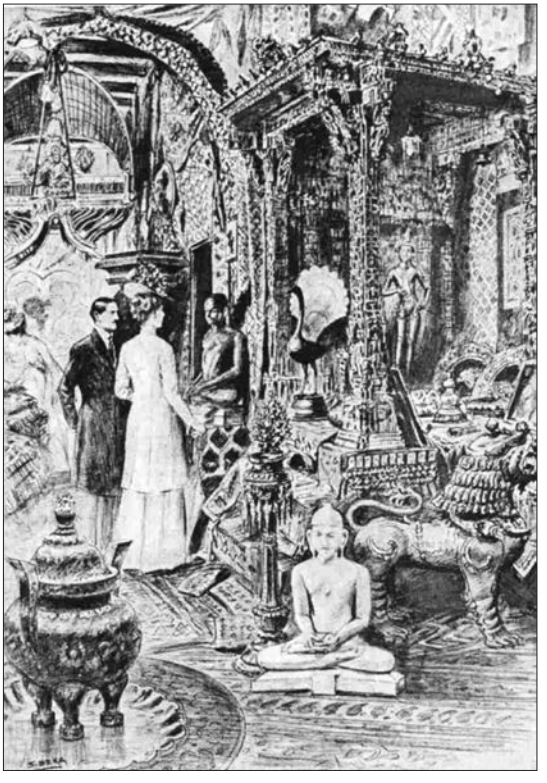

Schwaiger Imre

HIMNUSZ DELHIBEN

1911-re olyan hírű gyűjteménye volt Delhiben, hogy V. György és Mária koronázási sátrának felékesítésére az uralkodó Schwaigertől kért és kölcsönzött műkincseket. Így mondhatni saját jogán és egyedülálló módon érdemelte ki, hogy egy brit uralkodó indiai császárrá történő koronázási ceremóniája (durbar) során az ő tiszteletére a magyar himnusz is felcsendülhessen. Kollekcióját a frissen beiktatott királyi pár közvetlenül a durbart követően személyesen is megtekintette, több mint egy órát időztek nála.

A brit napilapok – némi értetlenséggel – arról számoltak be, hogy „az országba érkezése óta mind a király, mind a királyné rendkívüli érdeklődést tanúsítanak az indiai művészet iránt”. Akkoriban Indiára és művészetére az angolok többsége a gyarmatosítók lekicsinylő idegenkedé-

Mária királyné látogatása Schwaiger Imrénél. Az illusztráció egy angol napilapban jelent meg (The English Man, 1912. január 4.)

sével tekintett, e művészetet még messze nem övezte a neki járó tisztelet.

1912 januárjában az Indiában élő Schwaiger gyűjteményét az uralkodó pár újra felkereste. A korabeli sajtó tudósításai szerint Mária királyné érdeklődését egy rendkívül gazdag figurális díszítésű pávaszobor keltette fel (a képen a királyné éppen azt csodálja). Schwaiger ezért úgy döntött, hogy a British Museumnak ajándékozza a pávát a durbar emlékére. Amikor a szobrot – hat hónappal később – először állították ki Londonban, mind a történészek, mind a művészet tisztelői körében hatalmas szenzációt keltett.

Az első világháború kitörésével egy csapásra minden megváltozott. Az Osztrák–Magyar Monarchia és a Brit Birodalom ellenségekként tekintettek egymásra, melynek az angolok fennhatósága alá tartozó területeken a civil lakosságot is érintő súlyos következményei lettek. Schwaiger cégét – magyar állampolgársága okán – a Körzeti Bíró és az Ellenséges Vállalatok Felszámolóbiztosa (District Judge and Liquidator of Hostile Firms) elkobozta, minden ingatlanát és ingóságát aukcióra bocsátotta. Az India kormányzója által 1916. évben hozott rendelet értelmében Schwaigert ugyanis „ellenséges idegennek" nyilvánították. A britek fennhatósága alatt álló területeken a vagyonelkobzás mellett a legtöbb „külföldit" több évi internálással is sújtották. Megbízható források szerint Schwaigert ettől Lord Horatio Herbert Kitchener mentette meg, aki korábban India főparancsnoki tisztjét töltötte be, majd 1914-től a hadügyminisztérium államtitkára lett, s pontos ismeretei voltak arról, hogy milyen rendszabályok bevezetése várható a koronagyarmaton. Schwaiger csak egy ilyen megrázkódtatás és kényszer okán vette fel a brit állampolgárságot 1922-ben.

CARTIER ÉS A TUTTI FRUTTI

Az 1847-ben alapított Cartier vállalat neve közel 175 éve fogalom. Arról ellenben csak kevesen tudnak, hogy Schwaiger milyen fontos szerepet játszott a cég történetében. Ennek részleteiről Francesca Cartier Brickell, a család privát archívumában

található irategyüttes alapján rekonstruált családtörténetéből (A Cartier család. Ford.: Gázsity Mila. Gabo Könyvkiadó, Budapest, 2022.) tudhatunk meg többet.

Jacques-Théodule Cartier (1884–1941) dédunokájának beszámolója szerint 1911-ben Jacques kifejezetten a durbárra érkezett azért, hogy kapcsolatokat építsen. Az esemény számos rangos vendégével azonban nem tudott volna találkozni, ha nem kéri ebben a széles körben tisztelt és elismert ékszer- és műtárgykereskedő, Schwaiger segítségét, akivel az előző nyáron Európában találkozott.

A már hosszú évek óta Indiában élő magyar ismeretségben állt az ország legnevesebb ékszerkereskedőivel, így az ifjú Cartiert a keleti ékszerkereskedelem világába Schwaiger akadályok nélkül vezethette be. Mi több, Schwaigertől tanulta ki azt a mesterséget, hogy hogyan kell különbséget tenni a különböző drágakövek, féldrágakövek, és az ékszerek vagy dísztárgyak készítésére is alkalmas gemmák, azaz az ékkövek között. A gemmák olyan ásványok vagy kőzetek, amelyek esztétikai és fizikai tulajdonságaiknál fogva (szín, fény, átlátszóság, keménység, forma stb.) feldolgozásuk során (vágás, fényezés) is képesek megtartani ezen értékes tulajdonságaikat. Aki csúcskategóriájú ékszert kívánt készíteni, annak a szakmai tudáson kívül egy dologra volt szüksége: minőségi alapanyagra. Jacques-nak emiatt már nem kellett többé aggódnia: az 1920-as évekre Schwaiger lett a Cartier család legfontosabb indiai kapcsolata, aki kitűnő összeköttetései révén felkutatta, s szert tett azokra a darabokra és műtárgyakra, melyeknek beszerzésére Jacques Angliából képtelen lett volna.

1926 végén Jacques és Schwaiger ismét Delhiben találkoztak, hogy Schwaiger bemutattassa angliai partnerét több, nagyvolumenű indiai kereskedőnek. Jacques az ott töltött három hónap után egy ékkövekkel teli bőrönddel és új kreációk terveivel a fejében tért vissza Európába. Ekkor született meg az India egzotikus világát a modern ékszerkészítés ízlésével ötvöző kollekció gondolata, mely Tutti Frutti néven vált ismerté világszerte. A két világháború közti kordivatot meghatározó befolyásos személyek úgy kapkodták el az egyes darabokat, mint a cukrot.

A közel egy méter magas acél páva látható a képen. A madár szemei türkizekkel vannak kirakva

A Tutti Frutti név az 1970-es években terjedt el. A képen látható karkötő egy online aukción rekord összegért, 1,3 millió dollárét kelt el

Az évek során a két család sorsa egyéb szálakon is összefonódott. Schwaiger fia, Ernő (1902–1976) Angliában képzelte el a jövőjét, ezért Jacques felajánlotta, hogy csatlakozzon a Cartier londoni üzletéhez. Idővel nemcsak kitűnő ékszerkereskedő, de elismert Cartier-szakértő is lett.

BÚZAVIRÁG A GOMBLYUKBAN

Schwaiger a szépség és a tudás kincseit nem csak a maga számára gyűjtötte. Külön kutatás részét képezhetné az általa világszerte adományként küldött műtárgyak jegyzékének elkészítése. Található általa adományozott műtárgy a Royal Collection Trustben, British Museumban, Victoria-Albert Museumban, a Metropolitan Museum of Artban és a Yale University Art Galleryben. Legbőkezűbb azonban mindvégig szülőhazájával maradt: roppant gyűjteményéből több ízben küldött nagyobb kincseket Magyarországra. Utolsó ajándékait hagyatékként juttatta haza, röviddel a második világháború kitörése

CARTIER Tutti Frutti gyűrű. 4,5 karátos, smaragddal, zafírral, rubinnal és gyémánttal diszített gyűrű

és 1940-ben bekövetkezett halála előtt. Az összesen mintegy 2000 (!) tételre tehető indiai, hátsó-indiai, indonéziai és tibeti műtárgycsoportnak azóta a budapesti Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum az őrzője.

Annak dacára, hogy már a század első évtizedében nemzetközi hírű műgyűjtőként és műkereskedőként tartották számon, Schwaiger töretlenül megmaradt magyarnak: öltönyének gombluykába tűzött kék búzavirág nélkül (amit maga termesztett), talán csak a felesége láthatta – egy életen át hordta a hazaszeretet a szíve alatt.

Azoknak, akik többet szeretnének megtudni erről a regényes életről, Kelényi Béla írásait ajánlom.

Kindl Melinda

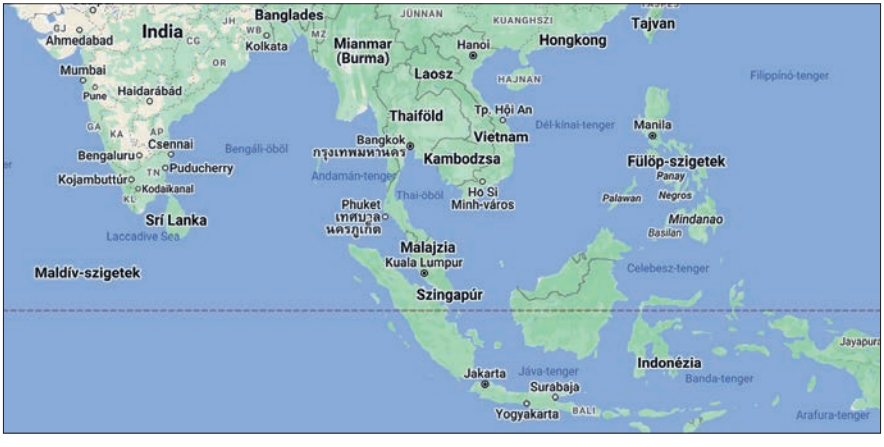
Ha beleolvasna a Kincses Kalendárium
régebbi köteteibe, látogassa meg webhelyünket: **https://kincses.hu**

A Kincses Kalendárium fent van a Facebookon is:
https://www.facebook.com/kincseskalendarium/

A tengerek őrzői a vízi cigányok

„Az ember Szépbe-szőtt hitét
S akik még vagytok, őrzőn, árván,
Őrzők: vigyázzatok a strázsán.”
(Ady Endre: Intés az őrzőkhöz)

Kevés olyan népcsoport él a Földön, mely a természettel még azt a viszonyt ápolja, ahogy a világ teremtése után a Jóisten az emberiséget hagyta. Közülük is egy maláj eredetű etnikai csoportról, a bajau népről van szó, mely évszázadok óta szinte kizárólag a vízen él. Bár a történelem során más, úgynevezett tengeri nomád csoport is létezett, ők talán az utolsó, ma is élő tengerjáró nép. Hajóikon az Indonézia, Malajzia és a Fülöp-szigetek között található korall-háromszöget járva élvezik a szabad helyváltoztatás ajándékát régtől fogva.

Ha az ember hosszabb időre vízre száll, annak három oka lehet: vagy utazik, vagy felfedez (ide értem a tenger mélyének élelemért vagy kincsekért való felkutatását is), vagy menekül valahonnan. Az ember amúgy önszántából nem mondaná fel a viszonyát a szárazfölddel. Magam úgy vélem, hogy valamiféle veszély vagy fenyegetettség elől menekülve – fokozatosan – telepíthették át életük teljes hosszát a vízre. A térség évszázadok óta igen változékony hatalmi viszonyai is ezt a sejtést támasztják alá. Mindenesetre a bajauk az idők folyamán valamikor úgy döntöttek, hogy csak a tengereknek engedelmeskednek.

VÍZ ALATTI ÉLETMÓD

Magellán világ körüli útjának krónikása, Antonio Pigafetta volt az első fehér ember, aki a bajaukkal találkozott, 1521-ben. Feljegyezte, hogy ez a nép „mindig a hajóin él, a parton házzal nem rendelkezik”. Közel 500 évvel később a BBC Human Planet sorozatának készítői fedezték fel újra őket a nyugati közérdeklődés és a

Ahova a halandó ember csak a legmodernebb technikai felszereléssel követheti őket

tudomány számára, amikor 2009-ben a Sulu-tengeren a bajaukról forgattak. Hosszú ideig ez a 7 és fél percnyi filmes anyag jelentette a világ tudását róluk. A BBC képkockái így is bőséges képzeletanyagot nyújtottak mindazok számára, akik látták a felvételeket. Dokumentálták, hogy egyetlen lélegzetvétellel 20 méter mélyre is képesek lemerülni, és akár öt percig is a víz alatt tudnak maradni. Ez egyben azt is jelenti, hogy ők az első ismert embercsoport, amely genetikailag alkalmazkodott a víz alatti léthez.

A tengeri cigányok az óceánhoz mélyen kötődő, szakértő búvárok és halászok, akik átlagosan napi 5 órát töltenek a víz alatt. Merülésük megkönnyítése érdekében csak egy fából készült védőszemüveget viselnek – számukra a búvárruha vagy az uszony pusztán szükségtelen kellék. A bajau, amikor leereszkedik a mélybe, az óceán fenekén járva vadászik házi készítésű lándzsafegyverével a zsákmányra. Amit pedig kifog, se nem több, se nem kevesebb, mint amennyi neki és családjának a napi betevője.

A civilizáció áldásairól és skatulyáiról egyaránt lemondtak: nincs nemzetiségük, állampolgárságuk (hontalanok), sem pénzük. Számukra az írás és olvasás tudománya ismeretlen. Az időt nem mérik, ezért, ha valaki a koruk felől érdeklődik, mosolyogva vállat vonnak.

Népességük jelentős része még ma is fából készült lakóhajókon (lepa) vagy a semmi közepén a korallzátonyok tetején épített cölöpkunyhókban él. Amikor nagy ritkán mégis partra kell szállniuk (hogy árut cseréljenek), „szárazföldi-betegségre” panaszkodnak: émelygés fogja el őket, szédülnek és hányingerrel küszködnek.

Mivel nincs hivatalos állami nyilvántartás róluk, sőt még írásos történelmük sem, a bajau nép története saját, egyedi folklórjában és hagyományaiban gyökerezik, mely szájhagyomány útján száll generációról generációra. Hiedelmvilágúk sokféle hatás sajátos ötvözete: magukban foglalják az iszlámot, az animizmust és mitológiai elemeket, de világmagyarázatuk szereplői elsősorban az óceáni élethez

A többség korallzátonyok tetején épített cölöpkunyhókban él

FORRÁS: HTTPS://TOURDULICHMALAYSIA.VN

kötődnek. Fantáziájuk a tengereket is benépesítette.

A BŰNTELENEK BÜNTETÉSE

Az elmúlt bő 100 évben a mindennapi és az egzotikum közötti út egyre rövidebb lett. Délkelet-Ázsia szigetvilágát a modern világ kívánalmai mind jobban a turizmus igényeinek a szolgálatába állítja. Nem kell jövendőmondónak lenni ahhoz, hogy láthassuk, ez milyen visszafordíthatatlan következményekhez vezet.

A vízi cigányok jövője felett sötét fellegek tornyosulnak. Életüket és életmódjukat az odalátogatók tolakodó jelenlétükkel zavarják meg, a kutatók rendkívüli képességeik vizsgálatával a tudomány számára igyekeznek hasznosítani őket, miközben a fokozódó ipari halászat szinte ellehetetleníti a helyi állományokból való megélhetésüket. Az egyre bizonytalanabbá váló életfeltételek okán sokan úgy döntenek, hogy végleg elhagyják a tengert.

Elrettentő erővel bírhat a maláj állam agresszív politikája is, melyről a legutolsó rémisztő hírek június elején járták be a világsajtót. A hatóságok hét semporna-i szigeten több száz bajaut lakoltattak ki, cölöpházaikat felgyújtva és lerombolva. Igyekeznek minden módon kiűzni őket abból a Paradicsomból, melynek évszázadok óta nemcsak lakói, de őrzői is egyben.

Az ember a történelem során már annyi civilizációt, népcsoportot formált erőszakosan a saját képére, hogy mármár azt hihetnénk, hogy bölcs(ebb) belátásra térve immár felhagyott ezzel. Ideje volna legalább meghagyni a törékeny esélyét annak, hogy a bajauk a maguk módján, békében élhessenek. Az emberiség rég tartozik nekik ezzel.

kindl

A KÁDÁR-RENDSZER ÁLOMPÁRJA

A tenor és a búgó alt

Pontosabban nem is csak a Kádár-rendszeré: Záray Márta és Vámosi János pályája az ötvenes évek elején indult, még bőven a rendszerváltás után is tartott, és haláluk után is népes a rajongótáboruk. Nevük összeforrt a dallamos tánczene fogalmával, s sokak számára nem halványította el (vagy legfeljebb kis időre) a hatvanas években indult beatkorszak.

A bánhidai bányászlányból lett énekesnő és a sváb üvegcsiszoló fia az EMKE kávéházban találkozott már fellépőként. Külsőre is, temperamentumra is erősen különböztek egymástól: kettejük közül a férfi volt a nyugodt erő, megfontolt, inkább befelé forduló, csöndes, harmonikus személyiség, a nő kislánykorától kezdve cserfes, örökmozgó és nagyszájú volt – ez az ellentét azonban nem okozott konfliktust, hanem üdvösen kiegészítették egymást. Ha jól emlékszünk, közös dalaikban Vámosi volt a tenor, Záray a búgó alt.

MINIMÁLIS ERKÖLCSI ÉRZÉK

Mindkettejüknél hosszú út vezetett az EMKE pódiumáig. A száz évvel ezelőtt, 1925. augusztus másodikán Bicskén született fiatalember maga is kitanulta az üvegcsiszoló szakmát, családja Budapestre költözése után gépipari technikumba járt, ott érettségizett, majd szerkesztő-technikusként helyezkedett el a Ganz-Mávagban. Közben azonban a legenda szerint állandóan énekelt, majd beiratkozott a Király utcai zeneiskolába, ahol hangképzési és zeneelméleti stúdiumokat vett. Frissen szerzett énekesi engedélyével aztán 1949-től már az EMKÉ-ben lépett fel.

És ott 1950-ben egyszer csak megjelent Záray Márta kolléganő. Ő tulajdonképpen nem is énekesnőnek tanult: színinövendék volt az Országos Színészegyesület színiiskolájában, de a végzés után felkínált győri szerződést nem fogadta el, mivel elsősorban énekelni szeretett volna. Inkább szedte a sátorfáját, és ő is az EMKÉ-ben kötött ki. Ahol a két fiatal, mint akiket eleve egymásnak teremtett az Úr, annak rendje s módja szerint egymásba szeretett. A szerelemből hamarosan házasság lett – úgy tudjuk, Vámosi javaslatára, de nyilván elsősorban Záray akaratából (mindig a nő dönt!), aki ekkor már jó ideje gyakorolta a „Vámosi Jánosné” aláírást. Mekkora lehetett a csalódása, mikor 1953. június 15-én meghallotta az anyakönyvvezetői felszólítást: „Wéber Jánosné, tessék aláírni!” A művésznévből aztán 1954-ben lett hivatalosan anyakönyvezett személynév. Ezután már együtt járták az országot az Állami Hangverseny- és Műsorigazgatóság, később pedig az Országos Rendező Iroda keretében szervezett turnékon, de érdekes módon duettet még sokáig nem kaptak a zeneszerzőktől. Sok rádió- és tévéfelvétel és 1-2 szólólemez mellett pedig közös lemezfelvételre csak pályafutásuk 25. évfordulóján kaptak lehetőséget.

Ezt a pályafutást azonban évtizedeken át folyamatos országos siker, a közönség szeretete és rengeteg közös fellépés övezte. Sokat jártak külföldre is, mindezzel együtt saját otthonra csak az ötvenes évek

vége felé leltek, akkor is nagy kölcsönök árán. Fellépéseik szervezésekor gyakran az őket kevéssé támogató Hivatallal is meg kellett küzdeniük, sikerük még Aczél György ellenérzését is kivívta. Egy alkalommal 1958-ban valamiért nem engedte őket külföldre a kultúra nagyhatalmú ura, mire Záray ezt írta neki: „Jól tudom, hogy Miniszterhelyettes Elvtárs nem kedveli a könnyű műfajt, ezt meg is mondotta nekem." A Múlt-Kor történelmi magazin tudósít a névtelen ügyintéző széljegyzetéről: „az ifjúság minimális erkölcsi érzékét is aláássa". Pedig hol volt még akkor a beatkorszak!

JÁROM AZ UTAM

Az utókor krónikása mindezek ellenére unalmasan sikeres fél évszázadról tudósíthat. Fellépés fellépés hátán, lemez lemez hátán – aranytól a gyémánton át a platináig. Dalaik örökzöldek lettek, elég néhányat említeni találomra: Úgy koppan az eső, Járom az utam, a Homokóra, a Köszönet a boldog évekért vagy a Nekünk találkozni kellett.

A nagy harmóniában élő házaspár egyetlen bánata volt, hogy nem született gyermekük. „Amikor a jóisten bárányt adott, akkor nem volt legelő, amikor már volt legelő, nem adott bárányt…" – emlékezett Záray Márta. 1979-ben mégis rátaláltak arra a személyre, akire szeretetüket onthatták: az akkor 13 éves Tücsök Mária lett a fogadott lányuk, aki egy koncerten hallgatta, majd öltözőjében meglátogatta a művészházaspárt. Évekig tartó levelezés és gyakori látogatások után Tücsi hozzájuk költözött, segített nekik a mindennapi élet működtetésében, a fellépések előkészületeiben. Velük volt utolsó lélegzetükig, a férj halála után még négy évig ápolta a már nehezen mozgó fogadott mamáját. „Jani felkészült a halálra – mesélte a Blikknek, –, három hónapot adtak neki az orvosok, mert az egész testében szétterjedt a rák. Szerencsére nem voltak fájdalmai. Márta egyszerűen elaludt. Volt egy fekete macskánk, csak az utolsó este feküdt be mellé az ágyba. Lehet, hogy a macskák tényleg látják az angyalokat? Amikor reggel megtaláltam, mosolygott, és úgy volt a jobb keze

Az akkor frissen épült, ma is az Erzsébet körút és a Rákóczi út sarkán álló hatalmas bérház földszintjén található kávéházi tér bérleti jogát 1893-ban megvette Wassermann János Király utcai kávés. Ő maga lelkes tagja az EMKÉ-nek, az Erdélyi Magyar Kulturális Egyesületnek, amely ezzel a névvel Marosvásárhelyen és Nagyváradon már működtetett kávéházat. Ennek névhasználati jogát vásárolta meg az új kávéház működtetéséhez Wassermann, s a továbbiakban minden vendég számlájához hozzátett 2 fillért – így vendégei tudtukon kívül maguk is támogatójává váltak az egyesületnek. Innen származik az Emke név, amely sokáig helymeghatározást is jelentett (ma már inkább Blahát mondunk). A budapesti kávéház 1993-ig működött, az eredeti egyesületet 1947-ben betiltották, 1991-ben Brassóban újraalakult, de ennek már nincs köze a legendás budapesti helyhez. Annak nevét most az egy sarokkal odébb álló csilivili irodaház viseli. Az EMKE volt az egyik, talán éppen a legelső zenés kávéház Budapesten, eleinte cigányzenével, később jazzel, kuplékkal, operettel, tánczenével, varieté-műsorokkal kényeztették a közönséget. Vámosi és Záray pályájának elején rendkívül népszerű szórakozóhely volt.

a takarón, mintha nyújtotta volna valaki felé. Mint akit már vártak odaát…" Örök álmukat mindketten Tatabányán alusszák az Újtelepi temetőben.

ÉLŐ EMLÉKÜK

Haláluk után Tücsi a ráíratott házat a hatalmas örökösödési adó miatt kénytelen volt eladni, de a rámaradt tárgyakat – fellépőruhákat, lemezeket, fényképeket – tudomásunk szerint gondosan őrzi. A Záray Márta–Vámosi János Kulturális, Művészeti és Emlékezeti Alapítvány eltűnt, az általa működtetett Orsó utcai emlékszoba bezárt, a házaspár nevét viselő emlékdíjat – melynek 2002 és 2004 között büszke tulajdonosa lett Kovács Kati, Aradszky László, Korda György, Balázs Klári, Harangozó Teri, Payer András, Illényi Katica – később már nem adták ki. De Tücsi továbbra is dolgozik emlékük életben tartásáért. Utolsó információnk ez ügyben a KEMMA, a Komárom-Esztergom Vármegyei Hírportál tudósítása, amely szerint 2023. május 3-án a tatabányai Puskin Művelődési Házban tartott nyugdíjas-találkozón közösen emlékeztek a legendás párosra, ahol „a vendég hozott magával sok-sok érdekes személyes tárgyat is május 3-án, amelyek segítségével felidézte a magyar tánczene meghatározó alakjait". S aki akar, továbbra is akár mindennap találkozhat velük: a facebookon mindenkit tárt karokkal vár a Záray–Vámosi Emlékoldal, tessék felkeresni!

lenkei

JÓKAI MÓR ASSZONYAI

Két házasság – két botrány

Két botrányos házasság foglalta keretbe Jókai Mór hosszú életét, amely nőügyektől, kalandoktól mentes volt amúgy. Első felesége jóval idősebb, a második sokkal fiatalabb volt nála, mindkét nászt nagy felháborodás övezte, az utóbbi körül – lévén már a nemzet híres írója – hangosabb volt a botrány. Nőkről alkotott véleményét regényeinek szereplőin keresztül ismerhetjük, egyik-másik karaktere még napjainkban is képes vitát kiváltani.

Az 1848-as forradalom napjának eseményei a Nemzeti Színházban zárultak, ahol a Bánk bán előadása forradalmi gyűléssé alakult: Szózat, Nemzeti dal és mindenki Táncsicsot akarta látni és hallani. Vasvári a karzatról beszélt, Petőfi is szólni próbált. Jókainak az az ötlete támadt, hogy a színpadról szól a közönséghez, de amint föllépett: „Egy tünemény állt előtte. A forradalmár előtt egy királyné. Gertrudis. A legszebb Gertrudis Magyarországon. Laborfalvi Róza levett a saját kebléről egy nemzeti színű kokárdát és Jókai szíve fölé tűzte, aztán a szeme közé nézett mélán, édesen, sejtelmesen. És Jókai e pillanatban érezte bizsergő ereiben, hogy ez a nézés az ő jutalma a végzettől a mai napért, és hogy ez a jutalom egy egész életre szól.” – idézi föl a megismerkedés pillanatait Mikszáth Kálmán Jókai Mór élete és kora című könyvében, amely máig a legkitűnőbb forrás, ha a nagy író sorsa érdekel valakit.

NAPSUGÁR ÉS RÓZSAILLAT

A március idusán fogant és hamarosan szárba szökő szerelem szintén forradalmi változásokat hozott, a Jókay-családban legalábbis. Nem elég, hogy Laborfalvi Róza színésznő volt, de még 8 évvel idősebb is volt az írónál, s volt egy házasságon kívül született 12 éves leánya is.

A család és Petőfi mindent elkövettek a házasság megakadályozása érdekében,

Az író a dolgozószobájában és a svábhegyi villa kertjében

Laborfalvi Róza és Jókai

mindhiába, az ifjú, (23 esztendős) Jókai hajthatatlan volt. Az anya minden kapcsolatot megszakított fiával a házasság miatt. Petőfi is mélységesen elítélte addigi igazi jó barátját, azt írta levélben Jókaynénak: „Mindig gyönge embernek ismertem, de azt hittem, később megváltozik. Tőlem ne is tessék felőle tudakozódni többé, én nem tudok semmit és a jövőben sem akarok tudni. Egyébbel nem vigasztalhatom asszonynénémet, mint hogy elvesztett egy fiút, de igen rossz fiút vesztett, ki után nem érdemes bánkódni."

Jókairól tudni kell, hogy szép férfi volt: arányos testalkatú, szőke, kék szemű, finom modorú, barátságos és nagylelkű. Minden társaságban hamar megkedvelték, sok barátja volt, még több csodálója és rajongója, ahogy Mikszáth jellemzi: „elkényeztetett kedvenc, kinek sorsát napsugárból és rózsaillatból szőtték a Párkák". Családjában is mindig ő volt a középpont, már fiatal korában is, az írói sikerek előtt, mindenki örömmel járt a kedvében, annyira szeretetreméltó volt.

Ezt a férfit megannyi meghatározó, domináns Jókai által regényekben is megírt, karakteres nőalak – az anyja, a nővére, az első felesége – vette körül. Ebben az idő sem hozott változást unokahúgai (Vály Mari, vagy Hegedüsné Jókay Jolán), de még Laborfalvi Róza unokája, Jókai fogadott lánya, Fesztyné Jókai Róza is mindannyian határozott elképzelésekkel bíró, ellentmondást nehezen tűrő erős nők voltak.

De egy anya mégsem tarthatja a haragot imádott fiával az örökkévalóságig, így aztán valamikor az 1850-es évek közepén, miután az író és felesége megvásárolták svábhegyi villájukat, Jókayné útra kelt lányával és unokájával Komáromból, hogy megnézze magának a házat, de főképpen az asszonyt. A találkozás jól sült el, Laborfalvi Róza – az ország legszebb színésznője, a csodált dáma – éppen az ebédhez szánt libát bontotta az udvaron egy teknőben, amikor anyósáék megérkeztek. A látogatásból hazaérve Jókayné már ezt írta fiának: „a feleségedet pedig becsüld

TÓTH KRISZTA írónő, a közelmúltban azzal irányította a figyelmet Jókai női karaktereire, hogy Az arany embert le kellene venni a kötelező olvasmányok listájáról. Nem azért, „mert nehezen olvasható és kedvét szegi a diákoknak, hanem a nőalakok ábrázolása miatt. Mert mit tudunk meg róluk? Tímea nem szereti a férjét, de engedelmesen szolgálja”.

Ennek a vélekedésnek meglehetősen hangos visszhangja volt. A reakciók többsége azt sugallta, hogy divatos mai ideológiák alapján nem szabad meghatározni a nemi szerepeket.

Hansági Ágnes irodalomtörténész, a Jókai életmű avatott ismerője, ugyancsak nem ért egyet Tóth Kriszta véleményével. Szerinte Az arany ember 19. századi regény: természetes, hogy abban a korban másképpen gondolkoztak a nők és férfiak viszonyáról, a nemi szerepekről. Az irodalomnak ráadásul nem az a feladata, hogy az ideális női vagy férfi szerepmintákat, viselkedési modelleket bemutassa. Tímea ráadásul kifejezetten modern, emancipált nővé válik a regény végére: Timár távollétében üzletasszony lesz, amikor pedig férje megrendezi saját halálát, független, vagyonos nőként szerelmi házasságot köthet. Timár Mihály döntése, hogy Noémit választva visszaadja Tímea szabadságát, annak a beismerése, hogy addigi kettős, hazugságokra épített élete erkölcsi és érzelmi zsákutca. Vagyis a regény megmutatja, hogy egy rossz élethelyzetből igenis ki lehet lépni.

Jelenet Az arany ember című könyvből készült 1918-as némafilmből

Jókai saját tapasztalatából tudta, nem lehetetlen a hagyományos női szerepek és a művészi vagy egyéb hivatás összeegyeztetése. Felesége, Laborfalvi Róza legendás háziasszony, aki kávét pörköl, tésztát gyúr, gyermeket nevel, miközben az ország vezető színésze.

Nőalakjai megrajzolásában Jókai minden művében a formálhatásra törekszik. Részletes jellemzéseiből kiérezhető a szerző nők iránti tisztelete és vonzalma. Számára minden apró részlet leírása fontos, arcképei fényképszerű portrék. Negatív nőalakjai is általában csodálatos szépségűek (pl. Athalie Az arany emberben), gyakran kapcsolódik hozzájuk az erotikum, míg a pozitív nőalakok szerelme éterien tiszta.

Jókai egyébként az egyik leginkább nőpárti írónk volt, támogatta a nőírókat, előadásokat tartott különböző nőegyletekben, a női újságírók nemzetközi kongresszusa kapcsán pedig azt nyilatkozta, jót tenne a magyar újságírásnak, ha több nő dolgozna a magyar sajtóban. Beniczkyné Bajza Lenke regényeiről recenziót is írt, ezzel segítve őt az irodalmi érvényesülésben. A nőírókról folyó vitában kiállt mellettük Gyulai Pállal szemben, aki a nőket szívesebben látta volna kizárólag a hagyományos női szerepekben, a tűzhely körül.

meg, mert jobbat, neked valót lámpással se tudtunk volna találni.”

AGYLÁGYULÁS? SZERELEM?

Az író megfogadta anyja tanácsát, az elkerülhetetlen kisebb perpatvarok ellenére, halálig szerette és becsülte Rózát, aki 1886-ban, 69 éves korában hunyt el. A 61 évesen megözvegyült, akkorra már rajongásig tisztelt író 74 évesen támasztott vihart – ezúttal második házasságával, amelyet Nagy Bella (eredetileg Grosz) 20 éves színésznővel kötött.

A történet romantikus ám kissé sablonos: a híres íróhoz egy napon bekopogtatott egy fiatal leány. „Remegő hangon adta elő – ahogy ezt a kor népszerű magazinja, a Tolnai Világlapja 1904-ben megírta –, hogy olthatatlan vágy űzi a művészi pályára, színésznő akar lenni, hivatást érez magában, ámde szülei szegények s nem tudják érte a színiiskolai tandíjat fizetni, ha a méltóságos úr meghallgatná a szavalását és méltónak találná rája, vegye pártfogásába és nagy befolyásával segítse előre művészi tanulmányiban. Jókai hátradőlt karosszékében és Nagy Bella elszavalta a »Tetemre hívás«-t. Mikor befejezte a szavalást, Jókai fölkelt s homlokon csókolta a leányt, ettől fogva pedig nem szűnt meg figyelemmel kísérni fejlődése útját. Bejuttatta a Nemzeti Színházba ösztöndíjas növendéknek, majd mikor tanárai ott nem voltak meggyőződve a hivatottságáról, a Rákosi Szidi iskolájában szerzett neki tandíjmentes helyet…”

Hát, így kezdődött. A szerelemből házasság lett. Jókait a botrányok sem ingatták meg.

Pedig a sok családi intrika válogatás nélkül a lapok hasábjaira került, olyan csemegékkel látva el a nagyérdeműt, mint például az 1901-es temetői botrány, ami-

Az öregkori szerelem

Jókai síremléke a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben FOTÓ: WIKIPEDIA

kor Fesztyné széttépte és megtaposta a Jókai házaspár Laborfalvi Róza sírjára vitt koszorúját.

De mindenki más, még a Jókait mélyen tisztelő és szerető Mikszáth is elvitatta az idős ember jogát az önálló döntéshez: „Mostani nősülése éppolyan abnormis, mint az ötvenegy év előtti. Akkor ő volt túlságosan fiatal a feleségéhez, most a felesége (húsz éves leány) volt túlságosan fiatal hozzá.” Egyfajta agylágyulásként, betegségként írta le ezt a döntést, még egy nevet is kitalált a sajátos kórnak: Morbus Transsilvaniensis, erdélyi betegség. Majd elég kíméletlenül ironizál Jókai rovására egy Apafi Mihályról szóló anekdotával, miszerint ő is megkívánt öregkorában mindenféle vászoncselédet, de az udvaroncok ráhagyták és mindenki mulatott rajta.

Jókait megviselték a támadások: „…a világ minden hírlapjából özönlött rám a gúny, a csúfolódás: minden szó, minden tekintet czélzó fegyver volt ellenem. (…) Az idegességtől nem tudtam már sem enni, sem aludni, csak a cognacot iszom folyvást, a mi még jobban elrontott. (…) Most hála Istennek, élek: organismusom rendbejött – és egy csepp cognacot sem iszom már. S mindezt az én angyalomnak köszönhetem, az én feleségemnek, a ki belőlem új embert csinált.” – írta levélben Ihász Lajosnak, 1899-ben.

A pletykák és botrányok tehát nem tudták beárnyékolni Jókai és ifjú arája boldogságát, akik harmonikus házasságban éltek még öt évig. Sokat utaztak, főleg melegebb vidékekre, Szicíliába, Abbáziába, Nizzába, Bella számos nőrokonával együtt.

M. N. P.

Zárlatos élet

– Már megszoktam itt, de nagyon hiányzik a régi ház! – mondja sóhajtva Magyar Zoltán. – Jó ez az új lakás, amikor először itt aludtam, furcsa is volt, hiszen nem fáztam, nem fújt be a szél az ablakon, az ajtón, nem kellett féljek, hogy jön az eső és elázik mindenem, vagy, hogy a fejemre szakad egy gerenda. De az a ház az enyém volt, szerettem ott élni, kint a zöldben, a levegőn, teljesen a magam ura voltam.

A kaposvári férfi kálváriája 2022 nyarán kezdődött: kigyulladt és tégláig leégett a somogyi megyeszékhely zártkerti részén álló háza. Zoltán néhány nappal korábban kapott ajándékba egy használt, s mint utóbb kiderült, zárlatos hűtőszekrényt. Még örült is neki, hogy éppen nyárra érkezett meg a masina, hiszen a nagy melegben minden hamar megromlott volna. Még az sem volt gyanús, hogy nagyon lassan hűtötte le a belepakolt élelmiszert, ám hamarosan jött a tragikus meglepetés. Néhány nappal később Zoltán éppen a szomszéddal beszélgetett az utcán, amikor partnere a ház felé intve megjegyezte: elég korán befűtött… A csalitosból felszálló komor, fekete füstfelhő láttán a férfi tudta, nagy a baj, s a házhoz rohanva konstatálták, hogy a sarokban ég a fridzsider. Sőt, addigra már a tető is begyulladt, s mire kiérkeztek a tűzoltók, már az egész épület lángolt, s bár ezután már hamar megfékezték a tüzet, az épület lakhatatlanná vált.

A CSALITOS KOMFORTJA

– Mindenem bent égett, a ruháim, a pénzem, az irataim, az edényeim, az evőeszközeim, a telefonom – sóhajt Zoltán. – Utóbbi éppen töltőn volt, a 112-t is a szomszéd hívta…

A kiégett ház a laikus számára is szemmel láthatóan életveszélyes, nemhogy nyílászárók nincsenek rajta, de a tetőgerendák is megrogytak. Körülötte elvadult

bozótos, a fák és a bokrok szépen lassan belakják a korábban nyílt, 800 négyszögöles területet, a telek inkább egy faluszéli csalitosra emlékeztet. Persze itt sohasem milliméterpontosan vágták a gyepet, s igazították elvágólag szabályosra a bokrokat, hiszen Kaposvár zártkerti részén, ahol évtizedekkel ezelőtt kiskerteket, szőlőket, gyümölcsösöket alakítottak ki a város zöldbe vágyó lakói, mára sokak számára az egyetlen megfizethető terület lett a környéken.

Komfort nélküli vagy félkomfortos épülethez sokkal olcsóbban hozzá lehetett jutni, mint akár egy sokadik emeleti, apró panellakáshoz. Zoltán úgy húsz éve költözött ki ide, a húgával közös kis házba, a tesó a városban maradt, helyben a báty volt az úr. Ő innen járt be dolgozni Kaposvárra, mindennap másfél kilométert gyalogolva a kövesútra, a buszmegállóig, mely mellett megannyi postaláda is sorakozik, megkímélve a levélhordót, hogy a horhókban kelljen egész nap keringenie.

Zoltán mindig csinált valamit, ahogyan az egészsége engedte. Volt kazánfűtő a villamossági gyárban, dolgozott biztonsági őrként és telefonközpontosként. Betegségei miatt azonban egyre kevésbé volt terhelhető, a hasán és az oldalán vese- és bélműtétek soha el nem tűnő hegei látszanak, emellett gerincsérvvel, ízületi gyulladással, asztmával és allergiával is küzd, jelenleg 57 százalékos rokkant. Ám így is dolgozott, a ház leégésekor egy villanyszerelőnél, utána egy papírgyártónál.

Bevételei a szegényes mindennapokra éppen elegendőnek bizonyultak, ám a ház felújítására nem jutott pénz. Első blikkre úgy tűnt, ez nem is akkora probléma, hiszen a tragédia után kapott egy szociális bérlakást a Sávházban, a Dunántúl legnagyobb lakóépületében, az 1973-ban épült tízemeletes szalagházban. A kiutalás fél évre szólt, melyet előbb három, aztán még egy hónapra meghosszabbított az önkormányzat, ám utána költöznie kellett. A hajléktalanszállóról hallani sem akart, a városszéli gondozóház pedig nem jöhetett szóba, mert a lakhatásért cserébe a 20 ezer forintos ágybérlet mellett nehéz fizikai munkát is elvártak volna, amit betegségei miatt nem tudott vállalni. A város végül felajánlott neki egy szoba-konyhás szociális lakást, ám a felújítását neki kellett volna finanszíroznia cirka másfélmillióért. Így aztán nem volt mit tennie, visszatért a leégett házba. Üszkös falak, tető helyett eszkábált fólia, udvari vízcsap várta, no és az egyre hidegebb őszi éjszakák. Kémény híján fűteni sem lehetett.

ADOMÁNYOK KALÁKÁBAN

Ekkor lépett az életébe Pintér Judit, a kaposvári hajléktalanok és szegények segítője, aki a Facebookon indított akciót Zoltánért, s néhány hét alatt nemcsak ruhákat, bútorokat és háztartási gépeket szerzett, hanem segített neki beadni a kérelmet egy újabb szociális lakás kiutalására is.

Az új lakás és a segítő, Pintér Judit A SZERZŐ FOTÓI

Bár a hivatal malmai lassabban őröltek a kelleténél, 2023 karácsonya előtt néhány nappal megtudta Zoltán, hogy kiutaltak neki egy első emeleti garzont. Igaz, azzal a feltétellel, hogy egy hónap alatt lakható állapotba hozza a lerobbant lakást.

– A felújítási költségeket 1,8 millióra becsülte a város, vagyis lehetetlennek tűnt a feladat ennyi idő alatt, hiszen Zoltánnak egy fillérje sem volt – magyarázza Pintér Judit. – Az interneten kértem segítséget, s jöttek is a felajánlások, lettek bútorok, szőnyegek, ruhák, háztartási gépek, s 250 ezer forint is összegyűlt. Emellett jelentkeztek mesterek, akik ingyen vagy jelképes összegért megcsinálták a gázt, a villanyt, kifestették a lakást, végül elkészültünk a határidőre, a szolgáltatók is rendben találtak mindent.

A SZEGÉNYSÉG ÁRA

Zoltán beköltözhetett, s mint mondja, az első éjszakát nem felejti el soha: normális ágyban aludt, pizsamában, paplannal, nem nyakig felöltözve, nagykabátban, hat takaró alatt vacogva. Ha megnyitotta a csapot, meleg víz folyt, s nyugodtan vásárolhatott akár előre is, a hűtőben nem romlott meg az étel. Ruhái a szekrénybe kerültek, a függöny nem azért van az ablak előtt, hogy pótolja az üveget, hanem hogy ne lehessen belátni, s a délután közepétől nem a sötétben ül, hanem a fotelből vagy az ágyból tudja nézni a tévét. A fürdőszoba sarkában új mosógép áll, s az előszobával közös konyha frissen átfóliázott konyhaszekrényén mikró áll.

Ha itt érne véget a történet, happy enddel zárulna, hiszen Zoltán lakhatása megoldódott, ám tavasszal megszűnt a négyórás munkája a papírüzemben. Ez ugyan sok pénzt nem hozott, de még az a kis összeg is hiányzik, hogy hosszú távon fenntartsa a lakását. A rokkantellátása szűk félszázezer forint, a lakás bérleti díja és rezsije nagyjából 40 ezer havonta, így mindenképpen dolgozni akar, mert nem szeretne mások állandó segítségére és jóindulatára szorulni.

Csak kitörni tudna valahogy az évek óta lefelé húzó spirálból.

Vas András

Van helye testnek, léleknek

Patrónusok segítik a hátrányos helyzetű családokat

Az ózdi Van Helyed Stúdió a Velence-telep tőszomszédságában épült meg, s immár tíz éve hátrányos helyzetű, nehéz sorsú, zömmel roma gyerekeknek segít abban, hogy ne kényszerpályát, hanem életpályát választhassanak maguknak. A közösség egyik motorja az azt megálmodó-alapító budapesti pszichológus, író, filmrendező, Bódis Kriszta.

„Bármilyen elveszettek vagyunk, a legjobb iránytű az együttérzés. Nem abban találunk magunkra, hogy többen látnak, hanem hogy többet látunk”. A beszédes két sor szerzője Amanda Gorman fiatal amerikai költő, akit szinte az egész világ megismert, amikor Biden elnök beiktatásán saját költeményét szavalta. Iránytű című versét egy fiatal roma lány, Penni Éva fordította magyarra. Rajta kívül még öt másik, hozzá hasonló sorsú ózdi és Ózd környéki diák vett részt annak idején a versek magyarra fordításában: Barna Noel, Galambica Péter, Galambica Rozália, Kala Noémi és Macsinga Géza.

Valamennyien a borsodi város Velence-telepén működő, Bódis Kriszta író, pszichológus, filmes szakember által a 2000-es évek elején életre hívott Van Helyed Stúdió (VHS) neveltjei. Olyan környezetbe születtek, ahonnét a normál általános iskola padjait koptatva vélhetően nem kerülnének középiskolába. A térségre jellemző statisztikai adatok alapján

Bódis Kriszta

harmaduk még az általános iskolát sem fejezné be, korai terhesség, droghasználat, vagy más okok miatt kiesve az alapoktatásból.

– Mindig azt mondták az ismerősök, hogy afféle okostojás, vagy csodabogár vagyok, mert jobban szerettem tanulni, verseket vagy novellákat írni, mint bandázni, vagy valamilyen csacska szórakozást játszani – mondja Kala Noémi. Tizenegy évesen kerültem a Van Helyed Stúdióba, nemrégen múltam el 20, így a serdülő koromat, később a középiskolai éveimet, majd a felnőttképzésemet végig kísérte az a támogató légkör, ami itt vett körül. Ezt aztán önkéntesként, mostanság pedig az alapítvány egyik segítőjeként viszonozhatom a közösségemnek.

Ózdon, egy hajdani munkásnegyedben, törődöttségünkben is szép ipartelepi házakkal körbevett városrészben vagyunk, ahol az alapítvány épülete hófehér falaival, színes ablakbetéteivel szinte kiviláglik a környezetéből. Kora délután van, hamarosan érkeznek a környékbeli iskolákból ide járó gyerekek, és már csordogálnak a szülők is: van, aki karon ülő kisgyerekkel érkezik, mások óvodásokat fognak kézen. A kis főzőkonyhában néhány asszony keni a szendvicseket, valaki csokoládés kókuszgolyót hozott, és előkerül a ropi is, minden gyerek kedvence.

Ózdon 4000 hátrányos helyzetű, szegregált iskolába járó, többségében roma általános iskolás gyerek él, s majd' kilencven százalékuk veszélyeztetett. Annak idején, amikor 2013-ban elindult a VHS oktatási programja, a szervezők felkeresték a helyi általános iskolákat, és a tanárok javaslatai alapján első körben kiválasztották azt a 125 gyereket és családjukat, akik közül aztán az úgynevezett tehetségteszt megírása után végül 77 növendék kezdhette el az első heteket. Ma nagyjából kétszer ekkora a létszámkeretük, de országszerte akár egész hálózatokat tudnának működtetni az eddigi tudásuk, tapasztaltuk, s szépen felépített, komplex fejlesztő programjuk révén.

SZAKKÖR MAGZATOKNAK

Egyetlen akadálya annak, hogy akár ebben a térségben, akár másutt még több ilyen hely segítse a hátrányos helyzetű gyerekek tanuláshoz való hozzáférésének egyenlő feltételeit, az nem más, mint a pénz. Maga a stúdiót működtető alapítvány is adományokból, támogatásokból és pályázati pénzekből él, állami forrást nem kap. Jó, ha a következő évet látják maguk előtt, annak bázisát tudják előteremteni, nemhogy öt, vagy akár tíz évre előre tudnának tervezni, biztos anyagi háttérrel. Így aztán hiába áll

Patrónusok

sorba csak Ózdon rengeteg gyerek, várólistára kerülhetnek csak, amíg esetleg felszabadulnak helyek.

– Már magzati korban elkezdjük a gyerekeket fejleszteni, hiszen terhes anyukák is járnak a foglalkozásinkra: a Família Stúdióban gyakorlatilag nulla éves kortól óvodás korig fogadjuk a gyerekeket s az anyukákat. Van egy adott napirend: beszállítják őket az óvodákból – nem kis büszkeség, hogy Leonárd, a kis buszunk sofőrje is a mi növendékünk volt –, vagy besétálnak az anyukákkal, s már a gyülekező alatt tematikus foglalkozásokat kapnak a gyerekek. Aki megérkezik ide, annak egy füzetbe be kell pecsételnie, igazolva, hogy itt van: a jó együttműködésre ugyanis az aktivitás az egyik garancia. A szülő sosincs kizárva, ha jön, együtt dolgozunk, kérdezhet, sőt, gyakorlatilag ők is itt nőnek föl – mondja az alapító. Fontos, hogy nemcsak a szellemet és a lelket, de a testet is táplálják, ezért a családoknak hetente hoznak élelmiszert és a stúdióból is vihetnek haza, ha szükségük van rá.

A gyülekező után a különböző korosztályok az adott patrónusukkal a csoportszobákba vonulnak, ahol általában a segítőkkel együtt ketten dolgoznak a gyerekekkel. Tudják, ki hol tart, mire készül, mit kell gyakorolnia. Van, hogy fejlesztő szakember érkezik valamelyik gyerekhez, ilyenkor nekik egy külön teremben tartják az egyénre szabott foglalkozást. Minden könyv, játék, eszköz szabad polcon van, vagyis a gyerekek hozzáférhetnek, hozzányúlhatnak. A patrónus szerepe annyiban más, mint egy óvodapedagógusé vagy egy tanáré, hogy ő a családdal, és a gyerek „anyaintézményeivel” vagy épp a családsegítőkkel is együtt dolgozik.

A felsősök patrónusa, Nóri szintén VHS-tanítvány, most a Miskolci Egyetemre jár, gyógypedagógusnak készül. Nagyon

Szabadpolcos könyvtár

Érkezés a VHS-be

fontos az alapítvány számára, hogy sok roma fiatalnak adjon munka- és továbblépési lehetőséget, ezért mostani munkatársaik egy része is a volt növendékeik közül kerül ki. Voltaképp egy nagy közös házban vannak, de szerkezetileg és struktúrában a Famíla Stúdió korcsoportokra oszlik. Az alapozó programok tartalma az, hogy amiket ki tudnak vinni a közösségbe, azt kiviszik: a Hétes-telepen például fürdőházat építettek, ahol mosni, zuhanyozni lehet, de kulturális programokat is szerveznek oda.

– Ebben a nagyon szegény környezetben, ahová jómagam a kilencvenes évek elején egy filmforgatás miatt csöppentem először, az elmúlt években a mi segítségünkkel lett közvilágítás, indítottunk el kiskerti vetőmag programot, építettünk játszóteret, focipályát, tettük lakhatóbbá a házakat, Sajnos az állam erre is „rátenyerelt” – a szakmai programunkat bevitték egy pályázatba, amiből aztán minket

kizártak, a megvalósítás nem sikerült, a telep pedig szinte visszakerült abba a szomorú állapotba, ahol a mi érkezésünk előtt volt – idézi fel Bódis Kriszta, aki tizenöt évig önkéntesként dolgozott a barátaival az ózdi romatelepen. Később létrehoztak egy alapítványt, s a máltai szeretetszolgálattal közösen indítottak közösségépítő programokat, s már akkor is volt nyári iskola, hétvégi iskola, alkotótábor.

A VÁGYAK ÚTJÁN

A Van Helyed Alapítvány tulajdonképpen fiatal, 2011-ben alakult, de ott volt előtte a másfél évtizednyi önkéntes tevékenység. A Stúdiót 2013-ban kezdték felépíteni, s egy évvel később nyílt meg a kapuja a szülők és a gyerekek előtt. Az intézmény egy tudatosan átgondolt oktató és fejlesztő rendszert alkalmaz, egymásra épülnek a szolgáltatásai, a cél pedig az, hogy minden ide bekerülő gyerek a saját képességeinek és vágyainak megfelelő életpályára álljon, s ne kényszerből legyen például közmunkás vagy segédmunkás. Néhány éve egy budapesti szakkollégiummal bővítették a hálózatot: ide azok a stúdiós diákok kerülnek, akik fővárosi középiskolákban vagy művészeti iskolákban tanulnak tovább. Van, aki az Alternatív Közgazdasági Gimnázium tanulója, más a Waldorfba jár, de az egyetemre készülők is itt kapnak szállást, ellátást. Ez a fajta továbbtanulási lehetőség nagyon vonzó jövőkép az itteni családok számára, s az, hogy immár vannak jó példák előttük – lám, más romának sikerült már kitörnie a társadalmilag neki jutó kényszerpályáról –, bátrabbá és vállalkozóbbá teszi a mostani gyerekeket is.

Az egyik sikertörténet a már idézett verseskötetet is részben fordító Galambica-testvéreké: Peti nemrég érettségizett, Rozi, a nővére a leideni egyetemre jár. A kapcsolatuk azonban fiatal felnőttként

Növendékből sofőr A SZERZŐ FOTÓI

sem nekik, sem társaiknak nem szakadt meg az ózdi stúdióval: korábbi patrónusaik nyomon követik a pályájukat, bármikor felhívhatják őket, ha segítségre szorulnak, s az olyan hagyományos közösségi programokon, mint a karácsony, a Mikulás, a gyereknap, rendszerint ők is megjelennek. Valahogy olyan ez, mint egy nagy és összetartó családnál: ha valakinek gondja van, s netán megbotlana az életben, mindig van, aki elkapja, ha pedig az örömét akarja megosztani, lesz, ki meghallgassa.

Doros Judit

Ujjé, szabad a strand!

Vonzó a szabadstrandok ingyenessége, ám a belépőjegy nélküli fürdőhelyeket sokan azért veszik célba, mert igényük van a csendre és a kileshető természetre. Öt déldunántúli szabadstrand vendégeit kérdeztük arról, hogy ők miért ragaszkodnak a természetes vizekhez.

A négyéves Kalea (hawaii eredetű nevének jelentése: boldogság) és két évvel ifjabb öccse, Leó fürdővíz-kívánós örömmel gázol bele a Dombay-tó gyermekeknek kialakított, sekély vizű, homokos öblébe. Apjuk, Milaskey Zoltán magyar és angol szavakkal óvja a csöppségek minden lépését. A kétnyelvűség oka, hogy Zoltán az Egyesült Államokban született. Nagyszülei 1947-ben vetették meg a lábukat a tengerentúlon. Pár éve Zoltán visszatért magyar feleségével és két gyermekével ősei hazájába, Pécsváradra költözött a család. A dolgozni Pestre ingázó férfi épp szabadságon van, s délutánonként autóval elgurul a Pécsvárad melletti Dombay-tóhoz gyermekeivel. Nemcsak a közelség okán kedveli a Kisnádasi-forrás által táplált tó szabadstrandját:

– Amerikában nagy kultúrája van annak, hogy tengerekben, tavakban, folyókban fürödjünk – mondja Zoltán. – Szeretjük a természetes vizeket, valahogy nekünk az az igazi.

NEM TILTJA, NEM ENGEDI

Tegyük hozzá, hogy a Mecsek egyik völgyében megbúvó, terebélyes árnyékú fákkal övezett Dombay-tó csak részben természetes képződmény. 1961 óta egy völgyzáró gát fogja vissza a forrás vizét, ennek nyomán jött létre az 1,3 hektáros

tó. A pécsváradi önkormányzat kezeli ezt a területet, nyírja a füvet, metszi a fákat és ellenőrzi a víz minőségét. Utóbbi évek óta kifogástalan, ennek ellenére a kisváros vezetése sosem minősítette szabadstranddá a tavat és partját. Egy táblára kiírták, hogy mindenki a saját felelősségére fürdik a néhol két méternél mélyebb tóban, és megtiltották, hogy kutyát engedjünk a vízbe.

Kissé exlex állapot, amikor egy önkormányzat a területén lévő tóban vagy folyóban engedi a fürdőzést, de nem nyilvánítja a partot szabadstranddá. Ha megtenné, nyilvános mosdót kellene kiépíteni és üzemeltetni, és szükség lenne a fürdőzőket óvó úszómester alkalmazására. Ez akár tízmilliós többlet-terhet is róhatna a településre évente, ezért választják a tógazda önkormányzatok a Pécsváradon is bevált megoldást.

A tavat célba vevők nem hiányolják a vécét, hisz a tóparti büféknek van mosdójuk, és a vízimentők se hiányoznak, mivel figyelnek egymásra az idelátogatók.

– Látja azt a szőke lányt? – néz rám komoly arccal a pécsi Kliegl Roland. – Na, őt szívesen kimenteném a vízből… Akár naponta többször is.

Roland három barátjával autózott el a tóhoz, a társaság nagyot nevet a poénon. A pécsi egyetemre járó fiúk mindegyike nagy híve a szabadvízi fürdőzésnek.

– Más itt a hangulat, mint egy kiépített strandon – mondja a kisportolt testű Roland –, ez visszaad valamit abból, ahogy nagyszüleink, dédszüleink ejtőztek.

Pár méterrel odébb a pécsi közgáz kar első évfolyamát lezáró Szász Áron is a fílingje miatt választja a természetbeni fürdőzést. Áron mezőberényi, de a nyár javát Pécsen tölti, mivel a város egyik szabadulószobájában talált magának munkát a vakációra. Meglátogatta őt két békés megyei ismerőse, az immár Németországban élő Vári László, és a Békéscsabán gimnáziumban tanuló Kotroczó Zsófi, s ők is vele tartottak a Dombay-tóhoz. A trió tagjai szűkebb hazájukban a Körös partjára járnak strandolni, a 16 éves Zsófi családjának Köröstarcsa határában, a Félhalmi-holtág partján van nyaralója.

A pécsváradi tó ugyan nem szabadstrand, de fürödni lehet benne

– Ez az itteni csend és az, hogy hallani a madarakat, mindent megér – jelenti ki elégedetten Vári László. A következő pillanatban a tó túloldalán elszáguldó crossmotor dobhártyaszaggató kipufogóhangja elnyomja László szavát. A társaság mosolyog, majd, hogy a motor elhúz, és újra halljuk a falombokat bólogattató szellőt és a madarakat, László így véleményez:

– Na, ugye, hogy milyen jó ez a csend.

Az egyik tóparti ácsolt asztalnál evőivó békési fiataloknak megjegyzem, hogy korosztályuk általában nem a nyugalmat, hanem a nyüzsit keresi, az ő esetükben miért van ez másképp?

– Mi is szeretjük a nyüzsgést – bólint rá Áron. – Ma este bele is csapunk az éjszakába, megyünk egyik helyről a másikra, de napközben ez kell.

NEDVES TÓNAK PARTJÁN

Az 52 esztendős Juhász Bélát és feleségét, Zitát is a természet szépsége vonzotta a Dombay-tó szabadstrandjára. A soproni házaspár négy napot tölt Baranyában, túráznak a Mecsekben, felkeresik a környék várait. Abban, hogy szabadstrandra mennek, nincs szerepe az anyagiaknak, állítja a rendszergazdaként dolgozó férfi.

– Csak Béla megy be a vízbe, én a strandok medencéjében se fürdök meg – vallja be Zita –, itt meg kiülök a partra vagy sétálok az erdőben.

Öt népszerű természetes fürdőhelyen jártunk a Dél-Dunántúlon, s ha arról kérdeztük az ott időzőket, hogy miért nem inkább a bekerített, lebetonozott, ruhatáros strandokat keresik fel, akkor sokan nem titkolták, hogy ennek azért anyagi okai is vannak.

– Nem engedhetjük meg magunknak, hogy fizetős strandra járjunk – ismerte el a pécsi Lengyel Krisztián. A 22 éves, tetovált testű férfi, barátnőjével, Ramónával és annak 12 éves öccsével a júliusi kánikulában az abaligeti szabadstrandra menekült Pécsről. Krisztián a vízben matracán ringatózva így folytatta: – Építkezésen dolgozom, segédmunkás vagyok, ha jegyet vennénk valamelyik strandra, akkor elmenne egynapi fizetésem. Itt is megvan minden, ami kell: hűs víz, árnyék, büfé. De inkább azt esszük, amit hozunk magunkkal, arra telik.

Az óvodában dajkaként dolgozó Kovács Kriszta is takarékosságból buszozott el Komlóról az abaligeti szabadstrandra. Az asszony vitte magával 12 éves fiát, öt évvel idősebb lányát és annak párját is.

– A Balatonra is elbuszozunk egy-egy napra – árulta el Kriszta. – Nyaralni Nyír-

Napközben a csendet igénylik a fiatalok, este viszont belecsapnak az éjszakába

egyházára, a rokonokhoz járunk, erre telik. Az abaligeti strandot nemrég fedeztük fel, egyszer itt kirándultunk, láttuk, hogy milyen szép a környék, és azt gondoltuk, kipróbáljuk a strandot is. Jól tettük. A büfében gíroszt ettünk, finom volt, és nem volt drága. Nekünk ez a hely ideális.

Az abaligeti szabadstrandon vannak mosdók is, emellett lehet itt vízibiciklit és csónakot bérelni. A fürdőzőket másfélhektáros tó várja, mellette egy kétszer akkora tavon pecázni lehet. Mindkét tavon vízimadarak úsznak, a kisebbik tó alig egy négyzetméteres szigetét egy szokatlanul termetes kacsa birtokolja.

SZÖKÖTT KACSA RAJONGÓI

– Amerikai fajta – tudom meg a tó partján úszógumikat és vízijátékokat áruló bolt eladójától. – Egy falubeli család madara volt, de elszökött tőlük, és ideköltözött. Összejött az itteni vadkacsákkal, velük van egész nap. Mindenki nézi, hogy milyen fura állat, nekünk hiányozna, ha nem lenne.

Abaligettől mindössze öt kilométerre, a festői szépségű hegyekkel és nádasokkal övezett orfűi Pécsi-tó különösen népszerű a szabadstrandok hívei között. Ez a 72 hektáros tó egy, a hatvanas években épített gátnak köszönheti a létét, ami a környező patakok vízét tartja vissza. A tó partján horgászhatunk és kölcsönözhetünk kajakot, kenut, supot. Nyaranta négy napon át a Fisching On Orfű zenei fesztivál tízezreket vonz a Pécsi-tóhoz, s olyankor oda a csend, ám a nyár többi napján körbeölel minket a moccanatlan, békés nyugalom.

– Ez a legjobb strand – véli a 11 éves Anna, aki egy supon egyensúlyozva evez be a tóba. – Nagyszerű, hogy lehet itt fürödni és evezni is.

Ugyanezt erősíti Anna két évvel idősebb barátnője, Laura is. Anna anyjával,

Dórával Komlóról autózott a Pécsi-tóhoz, és az anya azt mondja, számukra egy belépőjegyes strand ára nem jelentene gondot, az viszont igen, hogy ott nagy a tömeg, s azt ki nem állhatják. Ugyanezt hangsúlyozza a tó szemközti oldalán egy stégről vízbe csobbanó Nagy Edit, aki élettársával, Vida Tamással Budakalászról érkezett Orfűre.

– Egy hétre jöttünk, egy panzióban lakunk, és nekünk ez a hét a nyugalomról szól – mondja Edit, aki fodrászként viszont szereti a hajtást és az eseménydús napokat.

Az asszony Orfűre elhozta magával 22 éves lányát, Bogit és a lány barátját.

– Nekem is fontos, hogy csend vegyen körül – jegyzi meg a 22 éves Bogi. A kereskedőként dolgozó, vörös hajú lány önfeledten lubickol barátjával a vízben. – Talán sokan bolondnak tartanak, hogy fiatal létemre a csendet keresem, nem érdekel, az a lényeg, hogy én így érzem jól magamat.

Ungár Tamás

Anna és Laura ezért jár az orfűi Pécsi-tóra

S AHOL NEM A CSEND AZ ÚR A déldunántúli szabadstrandok némelyike a nyár legmelegebb napjain és hétvégeken néha szinte zsúfolásig megtelik. Ez nemcsak a széles körben jól ismert dél-balatoni strandokra igaz, hanem például a tolnai Fadd-dombori Duna-holtágra is. A 260 hektáros tó évtizedek óta kiépített partján minden olyan szolgáltatást megtalálunk, mint egy fizetős strandon, ráadásul itt az evezős sportok egész sorában is kipróbálhatjuk magunkat, s a parton a labdajáték-kedvelőket megannyi sportpálya várja. A holtág közelében 700 víkendház áll, s már azok gazdái és bérlői is megtöltik a strandot, de megszállhatunk itt motelben, hotelben, kempingben és sátrazhatunk is. Az országos kerékpárút-hálózatba is bekapcsolt holtág így nyaranta nem éppen a csendjéről híres, az itt üdülők és táborozók többsége a fiatalos-mozgalmas időtöltést preferálja. Az ő esetükben a strand ingyenessége mellett az is vonzó, hogy Fadd-Domborinak van egy összetartó, visszajáró közössége.

Ugyanez elmondható a Dráva barcsi szabadstrandjának vendégeiről is. A mosdókkal, zuhanyzókkal jól felszerelt strandot gyakran veszik célba kirándulócsoportok, sportegyesületek, vadvízi evezősök, csapatépítő tréninget tartó teamek. A strandon sátrazhatunk, tüzet rakhatunk, és az is erősíti a hely népszerűségét, hogy 2023 óta határellenőrzés nélkül átevezhetünk vagy a barcsi hídon átsétálhatunk, átbiciklizhetünk Horvátországba.

NYERTESEK

A 2024. évi Kincses Kalendáriumban megjelent rejtvények megfejtői között kisorsolt nyeremények

SZÁM SZERINT: megfejtés a következő volt: „Ónodi Henrietta, Zsédenyi Adrienn, Bogányi Gergely".

Egy-egy 2 fős hotelutalványt nyert: Lakatos Józsefné, 8800 Nagykanizsa, **Fűzfa Virág**, 8513 Mihályháza, **Újjné Makra Ilona**, 5711 Gyula.

Egy-egy könyvcsomagot nyert: Csengeri István, 5350 Tiszafüred, **Budai Györgyné**, 7936 Szentlászló, **Koncsik József**, 3580 Tiszaújváros, **Zomboriné Torjai Piroska**, 4025 Debrecen.

Egy-egy 2025. évi Kincses Kalendárium előfizetést nyert: Kummer Beáta, 2713 Csemő, **Tóth Ferenc**, 8638 Balatonlelle, **Herédi Jánosné**, 6100 Kiskunfélegyháza, **Juhász László**, 3394 Egerszalók, **Jakab József,** 2083 Solymár.

TESZTELJE TUDÁSÁT: megfejtés a következő volt: **„A szerető".**

Egy-egy 2 fős hotelutalvány nyert: Udvardi Pálné, 6100 Kiskunfélegyháza, **Salamon Jánosné**, 2217 Gomba, **Püski Júlia**, 5600 Békéscsaba.

Egy-egy könyvcsomagot nyert: Szalainé Vasvári Csilla, 1201 Budapest, **Ballai Lászlóné**, 5520 Szeghalom, **Tóth Ferenc**, 8638 Balatonlelle, **Nagyné Fülöp Mária**, 8800 Nagykanizsa.

Egy-egy 2025. évi Kincses Kalendárium előfizetést nyert: Bús Mária, 8200 Veszprém, **Krüplné Szalai Szilvia**, 1201 Budapest, **dr. Tomasovszky Edit**, 2040 Budaörs, **Koós Jánosné**, 3534 Miskolc, **Keresztes Lászlóné**, 9500 Celldömölk.

Egy-egy balzsamot a NaturComfort Kft-től nyert: Nagy Máté, 8725 Iharosberény, **Takács Zsolt**, 3906 Golop, **Fehér László**, 6723 Szeged, **Zsuzsandor Ibolya**, 2737 Ceglédbercel, **Onodi Tibor Gábo**r, 2370 Dabasi-szőlők.

GYERMEKREJTVÉNY: megfejtés a következő volt: **„1. Igen, 2. Igen, 3. Igen, 4. Nem, 5. Nem, 6. Igen."**

Egy-egy könyvcsomagot nyert: Máté Kata, 9700 Szombathely, **Németh Ákos**, 6726 Szeged, **Liptai Tibor**, 3300 Eger, **Szűrös Mihály**, 5083 Kengyel, **Nemoda Zoltán**, 5100 Jászberény, **Juhász László**, 3394 Egerszalók.

Egy-egy 2025. évi Kincses Kalendárium előfizetést nyert: Janbrik Erika, 6782 Mórahalom, **Molnár András**, 6352 Fajsz, **Nyáriné Mária**, 8469 Kamond, **Borvíz-Török Mária**, 4551 Nyíregyháza, **Payo Zakariás,** 4371 Nyírlugos.

KERESZTREJTVÉNY: megfejtés a következő volt: **„Neumann János, kettes számrendszer, operatív tár".**

Egy-egy 2 fős hotelutalványt nyert: Járai Lajos, 5400 Mezőtúr, **Fábiánffy Jenő**, 1212 Budapest, **Papp Zsolt**, 9700 Szombathely.

Egy-egy könyvcsomagot nyert: Gyuravik Mihály, 2315 Szigethalom, **Bedecs Károly**, 2903 Komárom, **Remenyikné Herczeg Eszter**, 3346 Bélapátfalva, **Marten Györgyné**, 1173 Budapest.

Egy-egy 2025. évi Kincses Kalendárium előfizetést nyert: Kajáry László, 2310 Szigetszentmiklós, **Majoros Dávid**, 3300 Eger, **Bíró Istvánné**, 2465 Ráckeresztúr, **Dudás István**, 6795 Bordány, **dr. Földváry Zsuzsanna**, 2300 Ráckeve.

A kiadó gratulál a nyerteseknek, akik postai úton kapták meg nyereményüket.

Horoszkóp 2025-re

Bak (XII. 22. – I. 20.)
Kihívásokkal teli év vár Önre. Nehezen elérhető célt tűz ki, sokat dolgozik, eleinte mégis úgy tűnik, kudarcot vall. Végül sikerre viszi vállalkozását, és ezt nemcsak kitartásának és munkabírásának köszönheti, hanem annak is, hogy menet közben új társakat is talál. Míg Önök mennek előre, addig néhányan elbuknak Önök miatt. Legyen ereje bocsánatot kérni tőlük.

Vízöntő (I. 21. – II. 19.)
Ha most nem változtat, akkor soha! No nem a párkapcsolatában, hiszen párja szereti és támogatja Önt, családtagjai pedig régóta bátorítják, hogy nem éppen izgalmas munkája helyett építsen inkább kreativitására. Tény, hogy a munkáját nem szereti igazán, miközben mindig tele van ötletekkel. Bízzon magában, a tehetségében, a kitartásában, és idén, ha nem is olyan gyorsan, mint szeretné, ha nem is egy csapásra, de megvalósíthatja álmait.

Halak (II. 20. – III. 20.)
Boldog párkapcsolatban él, mégis sokat fő a feje a párja miatt. Ő nem veszi olyan könnyedén az akadályokat, mint Ön. Vigyázzon, hogyan csomagolja be jótanácsait, mert párja azt fogja gondolni, hogy gyámoltalannak tartja, azt pedig nagyon nem szeretné. Finoman vezesse rá a megoldásra, és hagyja, hogy azt gondolja, magától jött rá. A sikert pedig együtt ünnepelhetik.

Kos (III. 21. – IV. 20.)
Ön sosem riad meg a változástól, s vállalkozásait általában siker koronázza. Idén azonban óvatosnak kell lennie, nem kockáztathat túl sokat! Ön hisz benne, hogy megy majd minden, mint a karikacsapás, de később ez megbosszulná magát. Hisz benne, hogy a családja élvezni fogja a bőséget, pedig ők már a sikeres időkben is a későbbi kudarc miatt szoronganak. Családja igyekszik lebeszélni Önt terveiről. Hallgasson a szeretteire!

Bika (IV. 21. – V. 21)
Tudja, hogy döntenie kell. Azt is tudja, hogy mi a helyes döntés. Sokáig rágódik majd rajta, de végül meghozza a döntést, és a tettek mezejére lép. Fontos, hogy töprengéseibe beavassa szeretteit is. Ha csak a végső döntést közli velük, miközben ők nem is sejtik, hogy miféle problémát kell megoldania, azzal meg nem értést válthat ki belőlük. Támogatást kaphatna tőlük, ehelyett csak veszekedni fognak.

Ikrek (V. 22. – VI. 21.)
Szereti a munkáját, ezért nem akarja visszautasítani az újabb feladatokat. A sok munka miatt nem jut elég ideje a családjára, és saját magára sem. A szerettei hiányolni fogják, lepje meg őket egy kis közösen eltöltött idővel. Találjon ki közös programokat, és azalatt csak rájuk figyeljen! Nem is hinné, milyen sokat jelenthet néhány perc is.

Rák (VI. 22. – VII. 22.) Itt az ideje, hogy magával törődjön! Mindenki Öntől vár segítséget, és Ön segít is mindenkinek, mert ösztönösen érzi, szeretteinek mire van szükségük. A munkahelyén is Ön az, aki elsimítja a konfliktusokat, ha másképp nem megy, hát úgy, hogy átvállalja a feladatokat. De ennek véget kell vetni! Legyen kicsit önzőbb! Pihennie kell, és hagyni, hogy mások vegyék kézbe a dolgokat. Elsőre furcsa lesz, de hamar belejönnek.

Oroszlán (VII. 23. – VIII. 23.) Röpködjön nyugodtan, a szerelmeseknek szabad! A családja, barátai értik a boldogságát. Ami pedig a munkahelyét illeti, ha őszinte, bevallja magának, hogy sosem volt olyan nehéz a munkája, hogy ne tudta volna elvégezni energiája, figyelme felével. Amikor kitörő boldogsága a hétköznapok boldogságává szelídül, elgondolkodhat azon is, hogy miért nem végez a képességeihez valóban méltó munkát. Talán ideje váltani!

Szűz (VIII. 24. – IX. 23.) Nyugalom és harmónia járja át az életét a következő hónapokban. Megbecsülik a munkahelyén, szeretet veszi körül az otthonában. Ezt a nyugalmat csak Ön boríthatja fel. Mindent tökéletesnek akar látni. Ne lötyögjön egyetlen kilincs se, ne éktelenkedjen egyetlen folt sem az ablakon, ne maradjon egyetlen papír sem az asztalon. De ez családtagjai számára terhes lehet. Ön is próbáljon meg kicsit alkalmazkodni, ne csak a környezetétől várja ezt!

Mérleg (IX. 24. – X. 23.) Jól mennek a dolgai idén a munkahelyén és a magánéletében is. Szerettei is sikeresek, egészségesek. De a közvetlen környezetén túl csapkodnak a villámok. Ismerősei között van, aki elveszíti a munkahelyét, és van, aki komolyan beteg, Ön pedig segít, ahol tud, de közben szorong, hogy Ön lesz a következő. Koncentráljon a jó dolgokra, mosolyogjon a szeretteire. Így Önnek is, nekik is könnyebb lesz. Lesz majd gondjuk épp elég, azokat majd megoldják együtt.

Skorpió (X. 24. – XI. 22.) Pörgős, mégis harmonikus hónapok előtt áll. Családjában eddig is boldog volt, most végre a munkahelyén is a helyére kerül. Mindig is tudta, mit várhat el kollégáitól, és most végre kamatoztathatja is ezt a képességét. Jókedvűen ér haza, ezt a családja is értékeli. Töltsön velük anyi időt, amennyit csak lehet! Így még a kötelezettségeknek is vidáman tehetnek eleget.

Nyilas (XI. 23. – XII. 21. Csodálatos szimbiózisban él környezetével. Mintha egyetlen élőlény különböző testrészei lennének, és mintha ennek az élőlénynek Ön lenne a feje. Mindenkire figyel, mindenkinek akar és tud is segíteni, s közben szinte észrevétlen az Ön sorsa is jobbra fordul. Környezete is látja ezt, hálával, szeretettel és tisztelettel gondolnak Önre. Önnek pedig nem kell mást tennie, csak az ösztöneire hallgatni, és szeretteivel együtt boldog, nyugodt hónapok elé néz.

KERESZTREJTVÉNY

A megfejtés beküldendő a **GRANIT INVEST Kft.** címére: **1062 Budapest, Váci út 1-3.** Írják a címzés alá: **„Keresztrejtvény”.** Beküldési határidő: **2025. február 15.**

NYEREMÉNYEK:

2 nyertes részére 1-1 db, 2 fős, hotelutalvány
5 nyertes részére 1-1 könyvcsomag
5 nyertes részére 1-1 db, 2026. évi Kincses Kalendárium

A nyertesek névsorát a Kincses Kalendárium honlapján (***kincses.hu***) **és a Népszava 2025. március 12-i számában tesszük közzé.**

Megfejtése elküldésével a beküldő hozzájárul ahhoz, hogy amennyiben a nyertesek közé sorsolják, nevét (a címeként megjelölt település megnevezésével együtt) közzétegyük. A Kincses Kalendárium adatkezelési és játékszabályzatáról a kincses.hu/szabalyzatok.html weboldalon tájékozódhatnak.

SUDOKU

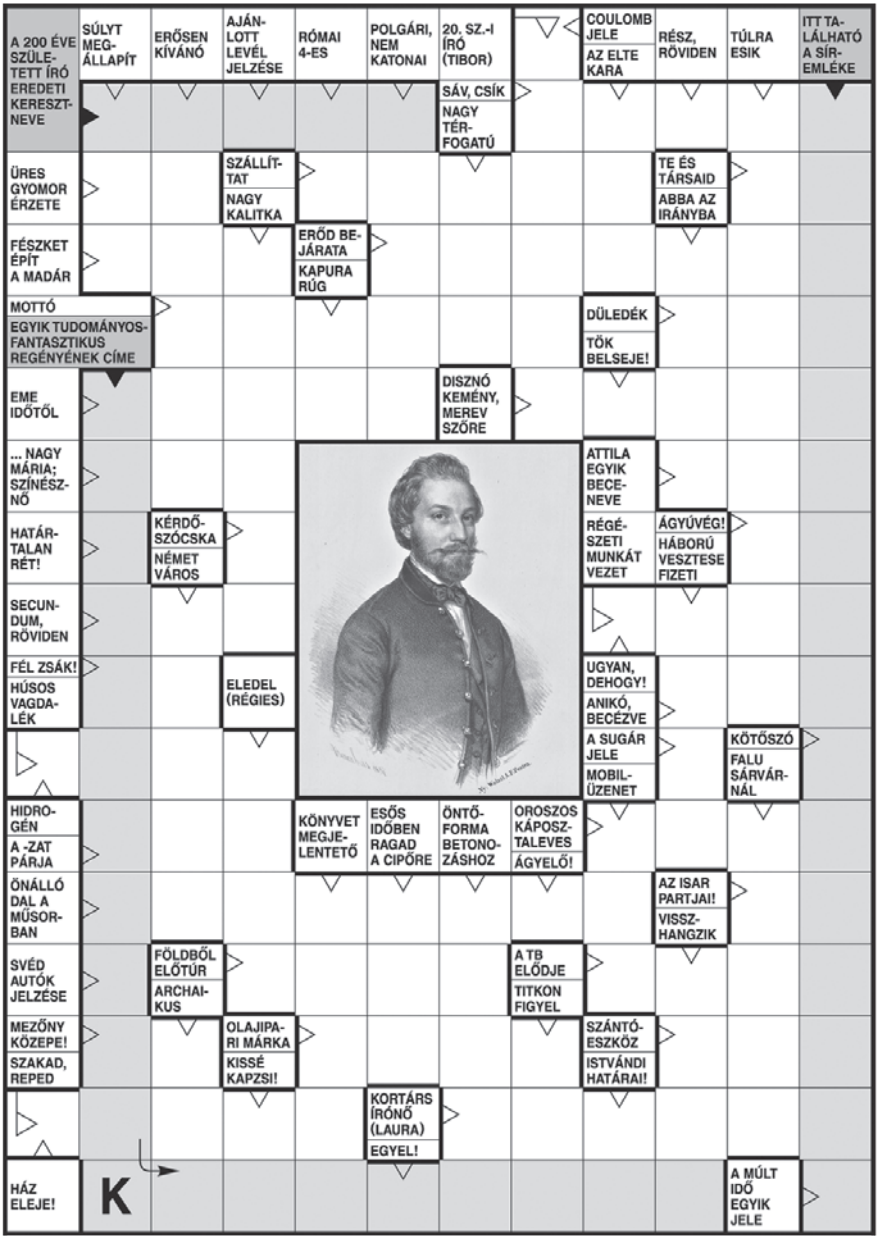
Töltse ki az ábrák üres négyzeteit az 1-től 9-ig terjedő egész számokkal úgy, hogy minden sorban és oszlopban, valamint a vastag vonalakkal határolt területeken belül valamennyi szám csak egyszer szerepeljen.

	4	5	7		8	2		
			4	6		5		9
				5		7	4	3
				7	6	9		
8	9						6	5
		1	5	3				
7	1	9		8				
2		3		4	7			
		8	3		2	6	9	

5	9		4			3	2	1
		4			9			6
1	7						8	
8		5		3	4		6	
			5		6			
	6		2	9		1		7
	5						9	3
7			6			8		
2	4	8			3		1	5

			5	6				3
	6				1			
9			7					6
	7	5			3	6		
		4		2		7		
		1	6			2	5	
3					2			5
			1				9	
5				8	6			

Keresztrejtvényünkben Jókai Mór életéből rejtettünk el adatokat

Tesztelje tudását!

Csak műveltségi tesztünk megfejtésén keresztül juthat el a végső megoldásig. Ha ugyanis a helyes válaszok betűjelét sorrendben összeolvassa, a kétszáz esztendeje született Jókai Mór egyik novelláskötetének címét tudhatja meg.

1. Száz éve született Kemény Henrik Kossuth-díjas bábművész. Ki volt az ő leghíresebb figurája?
A János vitéz
Ő Vitéz László
Í Laci betyár

2. Idén lenne 90 éves a zongoraművészként, majd televíziósként közismert Antal Imre, aki játszott a Bors című tévésorozatban is. Ebben ki alakította a főhőst, Bors Mátét?
S Sztankay István
K Bujtor István
M Ernyey Béla

3. A 80 esztendeje elhunyt színművész, Csortos Gyula szerepelt a második magyar hangosfilmben. Ennek mi a címe?
B Meseautó
Z Hyppolit, a lakáj
U A kék bálvány

4. Ki az a hetven éve született, 70-szeres válogatott labdarúgónk, aki magyar és osztrák gólkirály is volt?
O Kiprich József
J Hannich Péter
I Nyilasi Tibor

5. Hatvanéves lenne Bódi László Cipő, a Republic együttes dalszerzője, frontembere. Ég és föld között című slágerét melyik énekesnőnk vitte sikerre?
Á Zsédenyi Adrienn
F Koncz Zsuzsa
D Keresztes Ildikó

6. Ötven esztendeje jelent meg magyarul A babó című meseregény, A Gyűrűk Ura szerzőjének műve. Ki ő?
É J. R. R. Tolkien
Ó J. K. Rowling
Ü A. A. Milne

7. A mi kis falunk című sorozat helyszínéül szolgáló Pilisszentlélek 40 éve lett egy közeli város településrésze. Melyiké?
T Pomáz
L Dorog
N Esztergom

8. 30 esztendeje, 1995-ben érkezett meg a Galileo űrszonda a Jupiter bolygóhoz. Hány évig utazott?
Y 6
A 4
Ó 2

A megfejtés beküldendő a **GRANIT INVEST Kft.** címére: **1062 Budapest, Váci út 1-3.** Írják a címzés alá: **„Tesztelje tudását!”.** Beküldési határidő: **2025. február 15.**
NYEREMÉNYEK: 2 nyertes részére 1-1 db, 2 fős, hotelutalvány; 5 nyertes részére 1-1 könyvcsomag; 5 nyertes részére 1-1 db, 2026. évi Kincses Kalendárium; 5 nyertes részére 1-1 db Natur Comfort balzsam.

A nyertesek névsorát a Kincses Kalendárium honlapján (***kincses.hu***) **és a Népszava 2025. március 12-i számában tesszük közzé.**

HA MÁR MOZDONYVEZETŐ NEM LEHETETT

A vonatgyűjtő vasutas

A vasútmodellek építése és gyűjtése lényegében egyidős magával a vonatközlekedéssel. Angliában 1823-ban indult hódító útjára a gőzmozdony, egy bő évtized múlva már megkezdték működésüket az első európai vasutak. Az 1879-es játékkiállításon már több cég mutatott be játékvonatokat, az 1800-as évek végére a vágányok méretarányait is egységesítették az egyik leghíresebbé vált vasútmodellgyártó, a Märklin javaslatára. Innentől aztán nincs megállás sem a kínálatban, sem a gyűjtői megszállottságban. Ismerünk híres embereket, akiknek szenvedélyévé vált a kisvasút és a terepasztal-építés, de vannak olyanok is, akiknek az érdeklődése a mozdonyok, vagonok gyűjtésére korlátozódik. Utóbbiak közé tartozik Lengyel András is, akiről bátran állíthatjuk, az lenne furcsa, ha nem a vasút lenne a szenvedélye.

A kenyérkereső foglakozás nem feltétlenül válik az ember hobbijává, mégis könnyen elképzelhető, ha egy generációkon átívelő hivatásról van szó. Lengyel Andrásnak a génjeiben van a vasutasság, mondhatjuk kis túlzással, vagy nevezhetjük olyan embernek − Moldova György szavaival élve –, akit a mozdony füstje megcsapott, hiszen már a dédapja is mozdonyvezető volt.

Korábbi időkben, nagyjából a XX. század közepéig, leginkább a Horthy-korszakban Magyarországon alig akadt ennél biztosabb, nyugdíjat garantáló foglalkozás, aki tehát tehette, gyerekeit is bejuttatta a vasúthoz, ez nagyban elősegítette a dinasztiák születését. A mozdonyvezetők pedig egyenesen a szakma elitjét képezték.

Lengyel Andrást – harminc-egynéhány éves fiatalember lévén – már nem a családi elvárás, a nyugodt jövő ígérete vezette a szakmához, neki már tényleg ott kavargott a vérében a mozdony füstje, eszébe sem jutott, hogy más is lehetne, mint vasutas. Ahogy egyetlen lánytestvére is ezt a

pályát választotta, bár a családi legendárium szerint ő csak ment a bátyja után – de hát valahol ez is egyfajta elkötelezettség.

S hogy még ennél is mélyebbre ássunk a mozdonymakettek iránti vonzódás gyökereit keresve, nem hallgathatjuk el, hogy András sem egyszerűen vasutas, hanem mozdonyvezető szeretett volna lenni, de az álma nem valósult meg – egyelőre, mert a szavaiból az derül ki, hogy még nem végleg mondott le erről. „Jobb híján" egyetemet végzett és közlekedésmérnökként ma már – miután egy ideig forgalmistaként emelgette a tárcsát az állomásokon – üzemeltetési szakértőként dolgozik a Központi Forgalomirányításnál, ami azt jelenti, hogy egy fővárosi központból felügyelik a Budapest–Hegyeshalom vonal teljes forgalmát, s az állomásokon már nem látjuk a tárcsás embert.

A Pershing becenevű cseh mozdony

S hogy ez a hobbi még megalapozottabb legyen, a gyűjtésnek is vannak régi hagyományai a családban. András édesapjának is volt már gyerekkorában PIKO gyártmányú mozdonya, amely egyszer előkerült, a gyerekek pedig – érthető módon – szívesen játszottak vele. Hát így kezdődött…

Aztán később – András 10 éves lehetett – egy vasútmodell-börzén vettek édesapjával egy hibás, NDK mozdonyt, amelyet meg kellett javítani. Ettől a papában is újraéledt a szenvedély. Már együtt építettek egy pályát, amelyet aztán évről évre rendszeresen elvittek a helyi általános iskolába (a hely, amúgy Komárom), ahol a gyerekek nagy élvezettel csodálták a síneken kanyargó kicsi vonatokat. Ahogy azonban egyre több és egyre értékesebb darabokkal gyarapodott a gyűjtemény, ezek a bemutatók elmaradtak.

NYOMTÁV AZ ASZTALON

Vasútmodell nagyon sokféle méretarányban létezik, a meghatározás legfontosabb adata – ahogy a valós vasút esetében is – a nyomtáv (a sínek belső éle közötti távolság). Az egyik legnépszerűbb a gyűjtők körében talán a H0-nak nevezett típus, ahol a nyomtáv 16 mm, a méretarány 1:87. Ez a méret már lehetővé teszi az imponálóan részletgazdag kidolgozást a mozdonyok és vagonok esetében, de a terepasztal kellékei – házak, műtárgyak, járművek, figurák – is

Egy osztrák gőzmozdony

igen látványosak ebben a méretben. András is ezt a típust gyűjti.

A kínálat persze óriási, az árak pedig egyre borsosabbak, tehát nem lehet mindent akarni, az érdeklődést tovább kell szűkíteni.

– A makettek világa a vasúttörténeti korszakokhoz igazodik, hat ilyen idősáv van, én az úgynevezett retró korszak (1975–1990) gyártmányait kedvelem. De persze vannak átfedések, mert, ha egy vagon, egy mozdony nagyon megtetszik, azt nem lehet kihagyni, tartozzon bármelyik korszakba is. Éppen e tematika okán gőzmozdony például csak kettő van a kollekciómban, így nincs például a híres 424-es gőzösből sem, ami éppen most (2024-ben) volt száz éves – mondja András.

Ahogy minden komolyan űzött hobbi, a vasútmodellezés sem olcsó szórakozás. Ma egy mozdony 60-90 ezer forint, de vannak ennél sokkal drágábbak is. Andrásnak jelenleg 40 db mozdonya, 80-90 tehervagonja, 50 darab személykocsija van, amelyek helyhiány miatt bedobozolva lapulnak a szekrényekben, egy részük még a szülői házban. Csak egy kicsi vitrin árulkodik a lakásban a házigazda szenvedélyéről a legkedvesebb mozdonyokat megmutatva. Ott van például a Sisi becenévre hallgató osztrák gyártmány makettje, amely 1994-ben a legszebb mozdony címet is elnyerte. Vagy a V43 jelű, a MÁV-nál nagy számban használt villanymozdony kicsinyített mása, amely családi ereklye is egyben, mert a nagymama testvére kapta ajándékba, amikor nyugdíjba vonult – merthogy ő is a vasútnál dolgozott.

Nézelődés közben azt is megtanulom, hogy a villanyvonatok általában kék, a dízelek piros festésűek. A dizájn amúgy is fontos a gyűjtőknek, s nem csak esztétikai szempontok miatt: egyes mozdonyok és kocsik több országban is használatosak voltak másmás festéssel, feliratozással.

DIGITÁLIS MODELLEZŐ

Vannak olyan mozdonyok, amelyekhez a gyártó külön csomagolja a külső kiegészítő elemeket, a „végszerelést” a gyűjtőnek kell elvégeznie, picit tehát belekóstol így a modellépítésbe is. Ebben a műfajban a kreativitás, a tervezés és a kivitelezés csúcspontja persze a terepasztal-építés. Andrásnak ez még csak álom, de inkább terv, amelyről nem szeretne lemondani, jelenlegi otthonukban azonban ez megoldhatatlan.

Szavaiból kiderül, hogy felkészülten várja a pillanatot, amikor egyszerű gyűjtőből működő pályát építő vasútmodellezővé válik. Mert egy ilyen terepasztal létrehozása komoly műszaki tudást is igényel. Létezik egyfelől az úgynevezett analóg megoldás, amikor minden mozdonyt,

A mozdonyoknak is van becenevük: Böbe, Bobo, Sisi és Gyík A SZERZŐ FOTÓI

váltót, jelzőt és egyéb működő elemet különálló áramkörök működtetnek – ehhez értelemszerűen elektronikai ismeretek szükségesek. De manapság egyre elterjedtebb a digitális megoldás ezen a téren is, egy ilyen pálya minden eleme „áram alatt" van, s digitálisan lehet vezérelni, hogy mikor mi történjen, melyik szerelvény merre haladjon, mindezt akár olyan terepasztalon, amelyet már számítógéppel terveztek – itt természetesen a programozásban nem árt otthon lenni. És természetesen léteznek már virtuális terepasztalok, de ez már egy másik világ… lesz.

A beszerezhető mozdonyok alapból analóg kivitelben készülnek, de megfelelő kiegészítőkkel ma már szinte mindegyik alkalmassá tehető digitális vezérlésre. De honnan is szerzi be egy gyűjtő kollekciójának darabjait?

– A kínálatról tájékozódni az internet korában nem nehéz – mondja András –, a legismertebb nemzetközi gyártók – PIKO, Rocco, Märklin – modelljei online beszerezhetők, ahogy persze a kisebb, manufaktúra jellegű üzemeké is. Van olyan magyar cég, amelyik tömegtermelő nagy üzemektől vesz alapmodelleket, majd ezeket testre szabják, azaz festik, matricázzák. Egy másik hazai forgalmazó viszont maga tervezi meg a maketteket, legyártatja a fröccsöntő szerszámot, amelyből aztán valahol egy messzi kínai gyárban készülnek tetszőleges mennyiségben a kész mozdonyok, vagonok. Amúgy ezt az iparágat sem kerülhetik el korunk technológiai változásai, a fröccsöntést itt is kezdi fölváltani a 3D nyomtatás, amely új távlatokat nyit a részletgazdagság terén. Gyűjteményem legújabb darabja, amelyre éppen most várok, az 1970-es évek egy villanymozdonya – már ezzel a technológiával készül.

mnp

SZÁM SZERINT A megfejtés beküldendő a **GRANIT INVEST Kft.** címére: **1062 Budapest, Váci út 1-3.** Írják a címzés alá: **„Szám szerint".** Beküldési határidő: **2025. február 15.**

NYEREMÉNYEK: 2 nyertes részére 1-1 db, 2 fős, hotelutalvány; 5 nyertes részére 1-1 könyvcsomag; 5 nyertes részé-re 1-1 db, 2026. évi Kincses Kalendárium.

A nyertesek névsorát a Kincses Kalendárium honlapján (***kincses.hu***) **és a Népszava 2025. március 12-i számában tesszük közzé.**

SZÁM SZERINT

Az ábrában szereplő szavakhoz ezúttal nem adtunk meghatározásokat, de minden négyzetben talál egy számot. Az azonos számok azonos betűt jelentenek. A hosszú és rövid magánhangzók között minden esetben különbséget tettünk. Helyettesítse a számokat betűkkel úgy, hogy a hálózatban egy szabályos keresztrejtvény alakuljon ki! A kétbetűs megfejtések értelmetlenek is lehetnek. Könnyítésül két szót előre beírtunk. Ha jól dolgozott, a színnel jelölt sorokban egy-egy olyan személy nevét kapja végső megfejtésül, aki 2025-ben ünnepli 50. születésnapját.

1	2	3	4	5	6	7	3	2	3	8	9	■	10	11
3	4	4	3	11	■	12	9	3	8	■	4	13	2	14
15	14	4	5	■	16	■	14	11	16	14	■	5	17	8
13	18	■	15	3	8	5	■	9 D	14 A	11 L	3 O	1 S	■	16
5	17	5	■	1	12	1	2	12	■	13	9	■	11	14
■	15	17	15	■	6	13	4	■	1	2	14	7	17	11
14	■	15	17	1	17	19	14	4	■	20	18	20	11	10
7	14	11	13	6	1	3	21	17	2	1	20	9	17	2
14	2	3	11	11	■	11	20	15	22	6	11	23	■	14
19	3	8	2	3	6	■	4	24	25	■	10	11	21	■
3	25	■	13	16	■	14	6	2	10	15	■	2	20	2
1	■	5 C	1 S	20 E	8 N	16 G	■	12	8	3	9	■	4	13
6	4	24	■	8	26	14	15	■	26	■	4	3	1	2
2	22	25	23	■	10	19	24	2	■	19	12	15	20	4
12	1	■	15	22	15	10	8	26	14	2	2	17	11	14

1 S	2	3 O	4	5 C	6	7	8 N	9 D	10	11 L	12	13
14 A	15	16 G	17	18	19	20 E	21	22	23	24	25	26

A KEMPING MÉG MA IS DIVAT

Körömpörkölttől luxussátorig

Új életre kelt Magyarországon a kempingezés, ugrásszerűen nő a sátras, lakókocsis, lakóautós nyaralók száma. Bár az évek során sokat változtak a kempingek és a kempingezési szokások, van, ami a régi: ahogy a hatvanas-hetvenes években, úgy ma is a közösségi élmény és a szabadság érzete határozza meg ezt az életformát. Kempingkörkép az úttörőtáboros múlttól a hedonista brigádon és a közösségi körömpörköltön át a luxussátrakig.

– Hogy miért szeretek kempingezni? Millió okot tudok, de mondom csak a legutolsót: a minap körömpörköltet főztem itt, a lakókocsim előtt, és hát az illat idecsábított egy másik táborlakót, akit persze nem lehetett üres hassal elengedni. S ha már itt volt, ettünk, s ha ettünk megismerkedtünk, jót beszélgettünk – mondja fülig érő szájjal a balatonberényi Kócsag Kemping törzsvendége, Jenei János, akit sokan csak Csicsi bácsiként emlegetnek. – Így megy ez egy kempingben. Itt mindig hozzánk csapódik valaki, itt az idegenek is hamar ismerősök lesznek!

ÚTTÖRŐK, FRÖCCSÖK, VIHAR

A néhány éve nyugdíjas egykori testnevelés- és biológiatanárnak bizton hihetünk, hiszen nem ma kezdte a kempingezést. Emlékei szerint 38 éve vert sátrat először egy Balatonakaliban lévő kempingben, s azóta sem tud lemondani erről az életformáról. Merthogy kempingezni nem lehet másként szerinte: csakis életformaként. Ma már egész évre bérel egy telepített – azaz állandóan a kempingben álló – lakókocsit, szomszédai pedig régi kempinges barátok.

– Szomszédom egy volt rendőrkapitány, akad köztünk vadász, doktor is. Sokfélék vagyunk, de amikor idejövünk csak a jó társaság számít. Pecázunk, főzünk, dumálunk, fröccsözünk – meséli lankadatlan jókedvvel a férfi. – Talán nem véletlenül kapta csapatunk a Hedonista Brigád nevet!

Csicsi bácsi megmutatja birodalmát is. A lakókocsi köré mára hatalmas sátor is épült, bent villanyfűtőtest, sőt klíma is.

– Hát igen, annak idején a hőskorban nem volt ilyen jó dolgunk. Semmi másunk nem volt csak valami keletnémet sufnituningos sátrunk, amit vitt az első komolyabb vihar. Ma pedig januárban is le tudok jönni kempingezni. Ég és föld a különbség a kezdetek és a ma kempingjei között – állítja a férfi, aki csepeli otthonából jár le Berénybe.

Azt, hogy óriásit változtak a kempingek és a kempingezési szokások az utóbbi évtizedekben, megerősíti Kisgyörgy Borbála, a több mint harminc éves múltra visszatekintő Magyar Kempingszövetség elnöke. A szakember – aki korábban több balatoni kempinget vezetett – a hatvanas évektől kezdi a történetet. Több forrás szerint is akkoriban nyíltak meg az első hazai kempingek, amiket aztán később sajátos módon egyszerre alakítottak az úttörőtáborok és a nyugati hatások.

– A kempingezés főként a rendszerváltáshoz közeledve nyugat-európai minták alapján formálódott Magyarországon, viszont a vendégkör jó részét azok a fiatalok, fiatal felnőttek alakították, akik még az úttörő táborokban ismerték és szerették meg a táborozást – magyarázza Kisgyörgy Borbála.

SZABADSÁG VONÓHORGON

A rendszerváltási előtti években aztán persze a kempingekben, főként a balatoniakban, egy másik jelentős vendégkör is megjelent: kelet- és nyugat-német családok, barátok találkoztak itt. Így lett megszokott látvány az, ahogy egymás mellett parkol a DDR-matricás Wartburg, Trabant, na meg a mögé kapcsolt utánfutóból nyitható sátor, és a BMW-re, Mercedesre, Opelre akasztott lakókocsicsoda.

A Magyar Kempingszövetség elnöke szerint ez a fajta tömegigény a rendszerváltás után is kitartott még, de aztán kés-

Jenei János: – Pecázunk, főzünk, dumálunk, fröccsözünk

őbb fokozatosan csökkent a kempingek száma. Mindezt a Balatonnál sokat járók maguk is érzékelhették: míg korábban a kempingekben a nyári csúcsszezonban minden négyzetcentiméteren állt egy sátor, addig hosszú éveken át harmad-negyed házzal sem mentek a táborhelyek. Kisgyörgy Borbála szerint mindennek sok és sokféle oka volt. Szerepet játszott ebben például az, hogy a rendszerváltás után kinyílt a világ, és aki csak tehette, külföldi útra indult. A változásokra nagy hatással volt az is, hogy az addig jórészt állami vagy önkormányzati tulajdonban lévő kempingek sorra magántulajdonba kerültek – s nem mindig a legjobb kezekbe, és tőke, hozzáértés hiánya miatt sokszor elmaradt a fejlesztés.

– Az utóbbi időszakban, különösen a covidot követően viszont reneszánszát éli a kempingezés – mondja az elnök, aki szerint több mint háromszáz kemping működik az országban.

Kisgyörgy Borbála, a Magyar Kempingszövetség elnöke, aki sokáig több balatoni kempinget vezetett

Kisgyörgy Borbála szavait alátámasztják a Magyar Turisztikai Ügynökség adatai, amelyek szerint ugrásszerűen, mintegy 70 százalékkal nőtt a kempingek forgalma az elmúlt években. Közlésük szerint 2020-ban 1,1 millió vendégéjszakát töltöttek az utazók kempingekben, 2023-ban viszont már több mint 1,9 milliót. Az összesítés szerint leginkább a 35 évnél fiatalabbak kempingeznek, és sátorban, lakókocsiban, lakóautóban, mobilházban főként lengyelek meg németek nyaraltak hazánkban.

Ez utóbbinak, vagyis a sok külföldi vendégnek nem örül mindenki. Például András, aki épp „szedi sátorfáját”, s már lakókocsiját akasztaná vonóhorogra, amikor megszólítjuk:

– Túl sok volt a német körülöttünk, olyan volt, mintha nem is itthon lettem volna. Nem ez volt számunkra az ideális kemping – mondja a megtermett férfi, aki egy kis faluból érkezett feleségével és két lányával. Mint meséli, régebben sátraztak, aztán öt évvel ezelőtt vásároltak egy lakókocsit, azóta úgy kempingeznek gyerekeikkel. A tervezettnél korábbi költözködésről azt mondja:

– Nincs ezzel semmi, baj, sőt, éppen az az egyik legjobb dolog a kempingezésben, hogy nem dől össze a világ, ha a kiszemelt táborhely mégsem olyan, mint amilyennek elképzeltük. Mert egyszerűen csak összepakolunk, ráakasztom az autóra a lakókocsit, és már itt sem vagyunk, megyünk egy másik kempingbe! Ennél nagyobb szabadságot el sem tudnék képzelni!

A PARCELLA SAJÁT BIRTOK

Akárhol, akárkit kérdeztünk is a kempingekben a legtöbben ugyanazt a két dolgot emelik ki, miért nem mennének soha apartmanba, szállodába: a szabadság és a közösség. Miközben épp utóbbiról értekezik egy fővárosi családapa az egyik fonyódi kempingnél, gyereksereg vágtat el mellettünk:

– Az a kettő az enyém, a többit most látom először – mutat nevetve a csapatban rohanó két fiúra a férfi. – Itt nem kell mo-

biltelefon vagy tablet, néhány perc alatt összeverődik a gyerekbanda a játékra.

Miközben az évtizedeken át nem változott, hogy a közösségi élmény az alapja ennek az életformának, szinte minden más folyamatosan átalakulóban van. Madács Edina, a balatonberényi Kócsag Kemping üzemeltetője ezt úgy fogalmazza meg: „Most az a trend, hogy nincs trend." Ennek szerinte részben az az oka, hogy a kempingezők élete is felgyorsult, minél több helyet akarnak látni, így sokszor csak egy-két éjszakát maradnak egy kempingben. Az igények is változnak: sok a bringás túrázó, bőven vannak „nagysátrasok", keresettek a bérsátrak, a telepített lakókocsik, a mobilházak, és persze ott vannak még a lakókocsisok, lakóautósok is. Utóbbiak kapcsán Madács Edina megjegyzi: az elmúlt években külön szolgáltatást kellett kialakítani számukra, mert sokan nem is kempingezni akarnak, hanem csak vizet vételezni, vagy épp szennyvizet leereszteni.

Ebben a kavalkádban persze a kempingüzemeltetőknek sem könnyű, hiszen úgy kell ennyiféle vendéget kiszolgálniuk, hogy közben a már sátrat vert nyaralók nyugalmát se zavarják.

– Senki sem szeretne úgy sátrazni, hogy mellette pár méterre egy nagy lakóautóval jönnek-mennek – magyarázza Madács Edina, miért fontos, hogy minden kemping életét jól kitalált írott és íratlan szabályok alapján alakítsák.

És persze van, amikor csak az üzemeltető rutinja menti meg a tábor békéjét. Az olaszok például, főként, ha többen vannak, gyakran eleve úgy alakítják ki táborhelyüket, hogy a sátrak, lakóautók közötti terület egy közösségi tér legyen. S ha már közösségi terük van, akkor bizony közösségi életük is, ami hangoskodással, nevetéssel, hajnalig tartó beszélgetéssel, zenéléssel jár. Az ő közelükbe nem szabad csöndesebb pihenésre vágyó nyugdíjasokat elhelyezni. De például fel kell ismerni a kezdő táborozókat, akiknek akár olyan alapszabályokat is el kell mondani, mint például azt: akármilyen társasági emberek is a kempingezők a parcellák a saját birodalmuk. Oda, ugyanúgy mint egy lakásba, házba, nem lépünk be engedély, meghívás nélkül, nem vágjuk le az utat a mosdó felé a sátrak, lakókocsik között akkor sem ha sietős…

JÁRULÉKOS HASZON

Márpedig az alapszabályokat gyakorta el kell mondani, mert egyre több az újonc a kempingekben, aminek több oka is van. Kisgyörgy Borbála szerint szerepet játszik ebben az, hogy mind több helyen jelennek meg a bérsátrak, ami rendkívül jó megoldás, hiszen először nagyobb beruházás nélkül próbálhatja ki a kempingezést, akinek kedve tartja. Ezzel pedig sokan élnek, közülük pedig mind többen válnak visszatérő vendéggé. A vendégkör bővülését segíti az is, hogy sokat fejlődött a technika. Ma már elérhető áron kaphatóak olyan sátrak, amik könnyűek, gyorsan, egyszerűen felállíthatók, s nem kell attól tartani, hogy a legkisebb esőben is beáznának, gyenge szélben instabillá válnának. A kínálat másik végén pedig – már milliós árszinten – megtalálhatóak olyan sátrak, amelyekben több helyiség is van, ablakkal, szellőzőrendszerrel, főzőhellyel. Még több kényelmet ígérnek a lakókocsik, amelyek legnagyobb előnye, hogy miközben egy garzon előnyeit nyújtják, nem maradunk helyhez kötve, hiszen a kocsit lekapcsolva van mivel városnézésre indulni. Külön kategóriát jelentenek a lakóautók, amelyek valóban mobil lakásként használhatók. Időset, sokat futottat, de még használhatót egy-két millió forintért lehet kapni, de az újak ára már a

lakásokéval vetekszik. Még csak nem is a kínálat csúcsát jelentik azok a lakóautók, amelyek újonnan 30 millió forintért többek között öt fekvőhelyet, WC-t, zuhanyzót, konyhát, gázfűtést kínálnak. Bár az árak magasak, a lakóautók bérlése- és eladása kilőtt: ez a piac a covid idején kapott nagy lökést, sokan így próbálták ellensúlyozni a bezártságot, a lendület pedig, a piaci szereplők jelentése szerint ma is tart.

A lakóautók ára nem épp erről árulkodik, de a klasszikus sátras, lakókocsis kempingezés ma is a legkedvezőbb árú nyaralási formának számít. Két felnőtt egy kis sátorral, minden díjat beleszámítva úgy napi 10 ezer forinttal kalkulálhat. Nagyobb sátrakért, lakókocsis helyekért attól függően, hogy mennyire frekventált helyen van a kemping vagy épp vízparti-e a parcella 15-30 ezer forintot kell fizetni. A bérsátrak ára 30 ezertől indul. Csak viszonyításképpen: ennyiért ma már nem könnyű balatoni nyaralót találnia egy családnak egy éjszakára. A tarifák persze nagyon eltérőek, a szolgáltatások számától, színvonalától, meg a csillagok számától is függnek: a Magyar Kempingszövetség korábbi munkája is benne van abban a mai rendszerben,

Andrásék évről évre egy kis faluból indulnak kempingezni, korábban sátraztak, ma már lakókocsival járják az országot

ami – miként a szállodáknál – egytől öt csillagig terjedő skálán sorolja be a kempingeket. Van, ahol csak egyszerű táborhely jár, másutt animációs program meg termálvizes medence is… De összességében állítható: még az ötcsillagos kemping árával sem versenyezhet egy apartman vagy szálloda. Ezzel együtt, a kedvező tarifa – miként egy bélatelepi sátrazó fogalmaz – csak „járulékos haszon”, mert nem ez számít igazán, hanem az, amit szinte minden kempingező állít:

– A kempingezés életérzés, a közösségnél meg a szabadságnál nincs fontosabb!

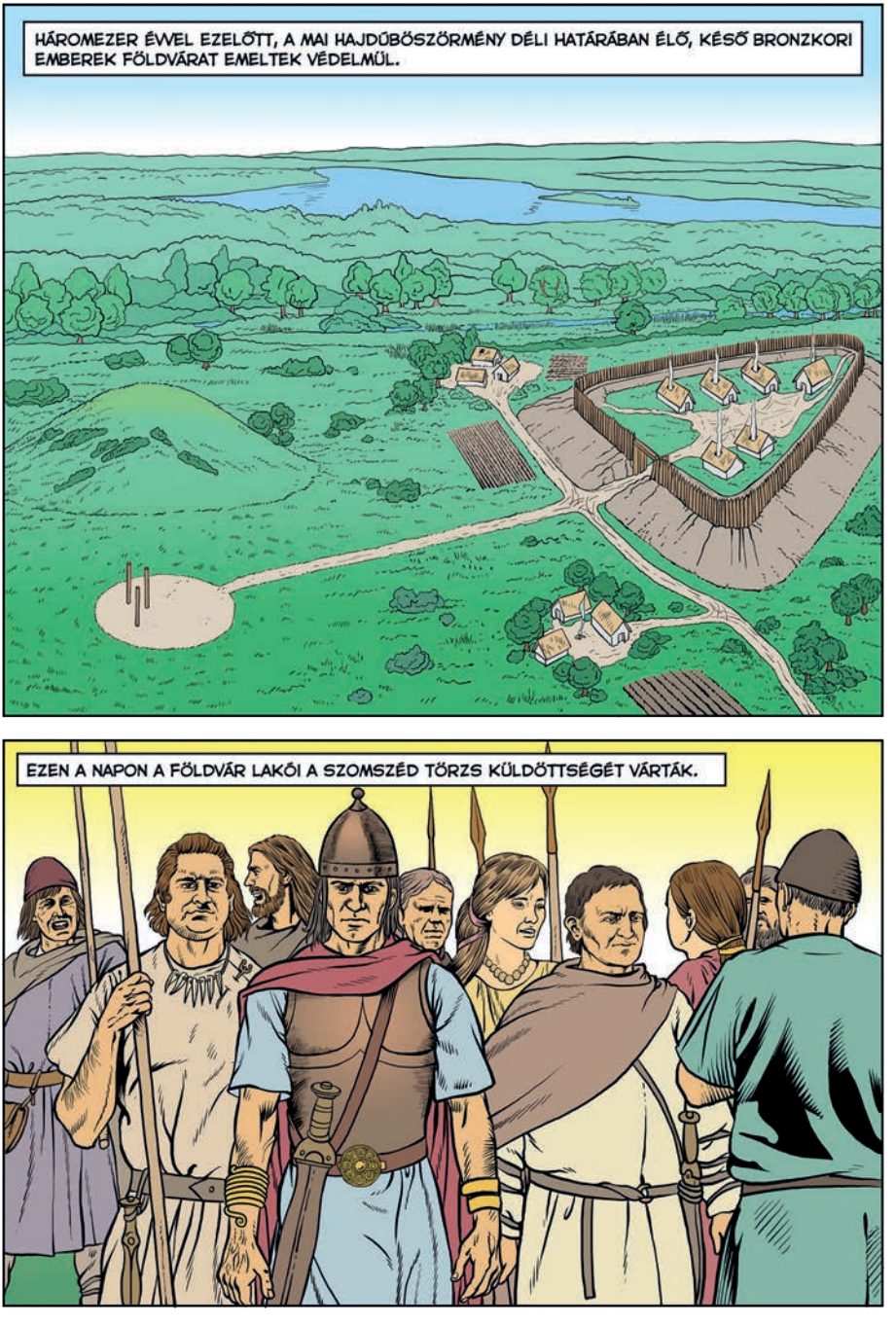
Boda András

DÉLI NAPSÜTÉS
HARKÁNYBAN
3=4 ÉJSZAKA
4 éjszaka: vasárnaptól csütörtökig, vagy
hétfőtől péntekig
A csomag tartalmazza:
- Szállás svédasztalos reggelivel
- 1 db egész napos belépő a Harkányi
Gyógyfürdőbe, Wellness részleg
használattal: szauna, gőzkabin,
pezsgőfürdő
- Üdvözlőital
- Parkolás
Az üdülés ára 2024. 09.15-tól
51385.- Ft /fő-től

Aphrodite Hotel
Zalakaros Organic Farm Family
40000 Ft értékű
élményutalvány
2x5000 Ft kedvezmény a szállás árából
2x5000 Ft értékű gyertyafényes éjszakai fürdőzés kupon
5000 Ft értékű squash pálya használat (1 óra)
2x5000 Ft masszázskedvezmény
2x1500 Ft bicikli bérlés
2x1000 Ft értékű lovaskocsikázás a termelőfarmunkra
(belépőjegy külön fi zetendő)
Beváltható: 2025. 12. 31-ig. Minimum 2 fő, 2 éjszakára történő foglalása esetén érvényes. Egy alkalommal csak egy utalvány használható fel, a szállodában direkt foglalás esetén. Egyéb kedvezményekkel, kuponnal nem összevonható. Készpénzre nem váltható, tovább értékesítése TILOS!
Sorszám:
8749 Zalakaros, Sport út 10.
+36-30/ 383 5969
info@hotelaphrodite.hu
www.hotelaphrodite.hu

A hazai és külföldi szakirodalomban „böszörményi kincs” néven ismert páratlan leletegyüttes ma a hajdúböszörményi Hajdúsági Múzeum állandó kiállításán tekinthető meg.

HÁROMEZER ÉVVEL EZELŐTT, A MAI HAJDÚBÖSZÖRMÉNY DÉLI HATÁRÁBAN ÉLŐ, KÉSŐ BRONZKORI EMBEREK FÖLDVÁRAT EMELTEK VÉDELMÜL.
EZEN A NAPON A FÖLDVÁR LAKÓI A SZOMSZÉD TÖRZS KÜLDÖTTSÉGÉT VÁRTÁK.

KÜRTSZÓ JELEZTE A VENDÉGEK ÉRKEZÉSÉT.
NAGY SZÜKSÉGÜNKBEN SEGÍTSÉGÉRT FORDULUNK HOZZÁTOK. A SZOMSZÉD NAGYÚR FEGYVERESEI RENDRE BETÖRNEK SZÁLLÁSTERÜLETÜNKRE. MÁR A MAGVETÉS ÜNNEPÉT SEM TARTJÁK TISZTELETBEN. HA ELMARAD A VETÉS, AKKOR ARATÁS SEM LESZ.
EGYEDÜL NEM ÁLLÍTHATJUK MEG ÖKET. JÓSZÁGAINK PUSZTULNAK, JAVAINKAT ELRABOLJÁK, ÉHEZÜNK. ENGEDJÉTEK, HOGY HOZZÁTOK KÖSSÜK A SORSUNK!
HARCOSAINK KARDJA A TIÉTEK IS. ELFOGADUNK TÉGED ÉS NÉPEDET TESTVÉREINKKÉNT.

A KÉT TÖRZS KATONAI SZÖVETSÉGET KÖTÖTT, MEGEGYEZTEK SEREGEIK EGYESÍTÉSÉRŐL A SZOMSZÉDOS NAGYÚR TÁMADÁSA ELLEN. KÉSZÜLŐDNI KEZDTEK A SZÖVETSÉGET MEGPECSÉTELŐ SZERTARTÁSRA ÉS AZ ÜNNEPI LAKOMÁRA.

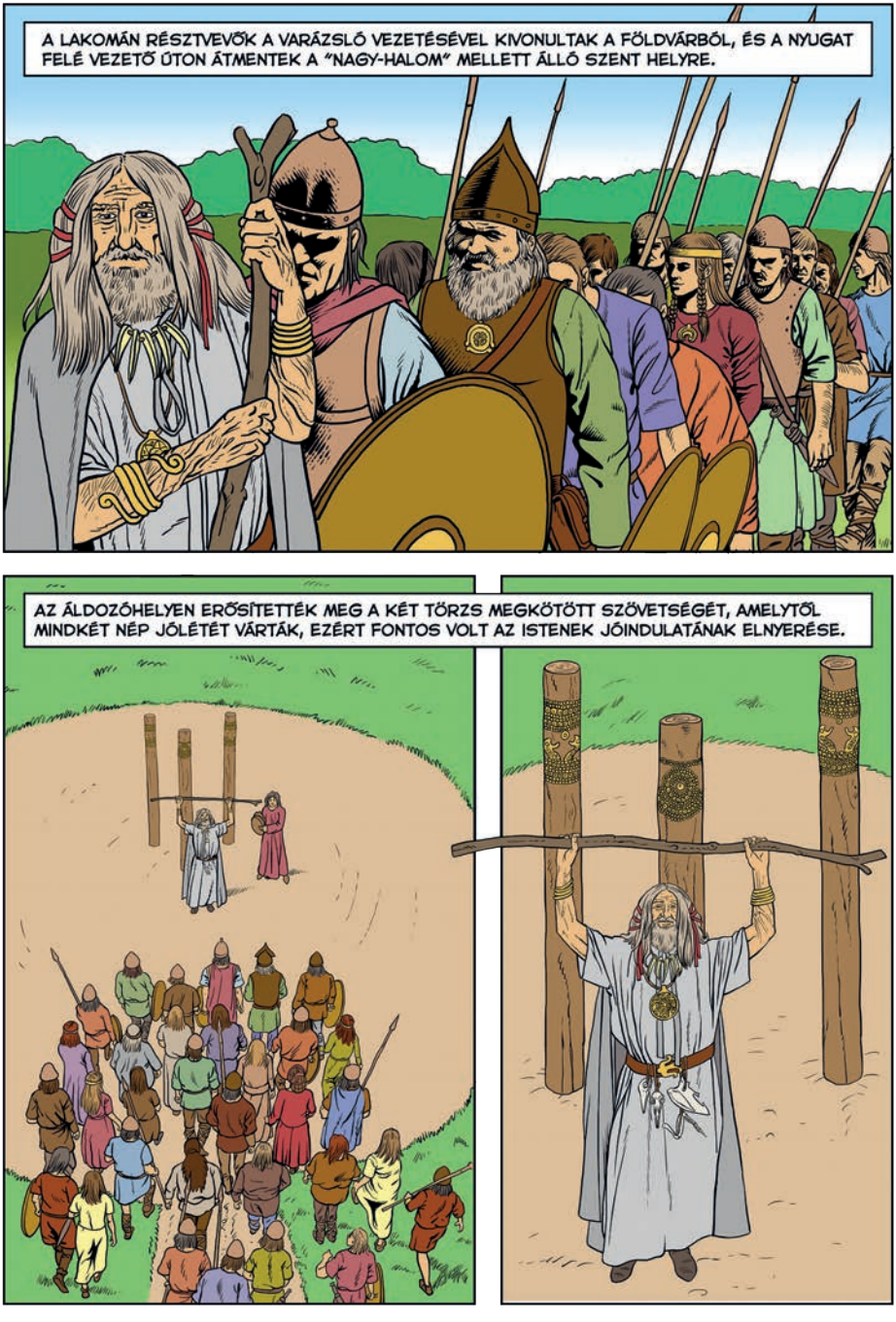

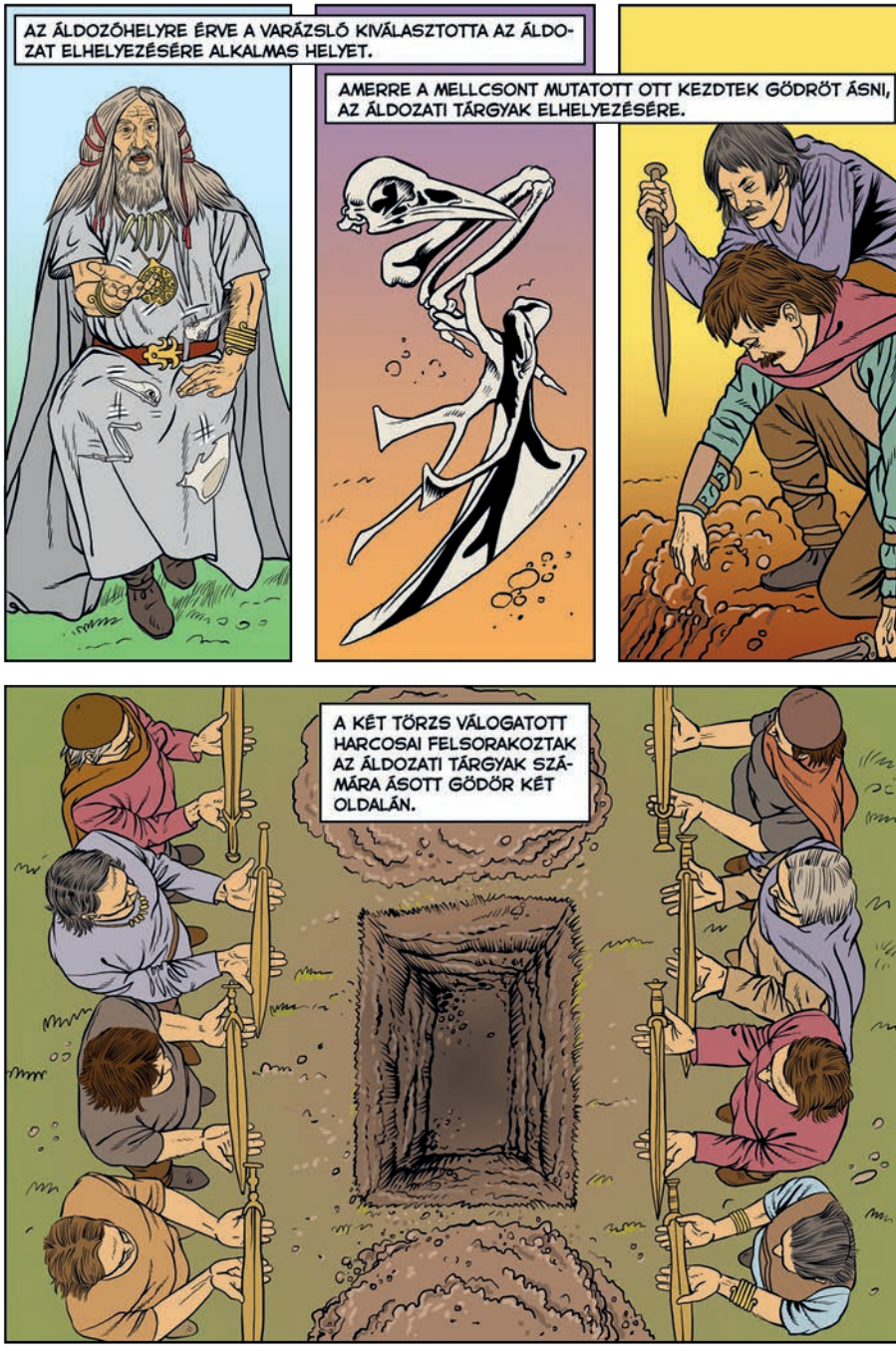

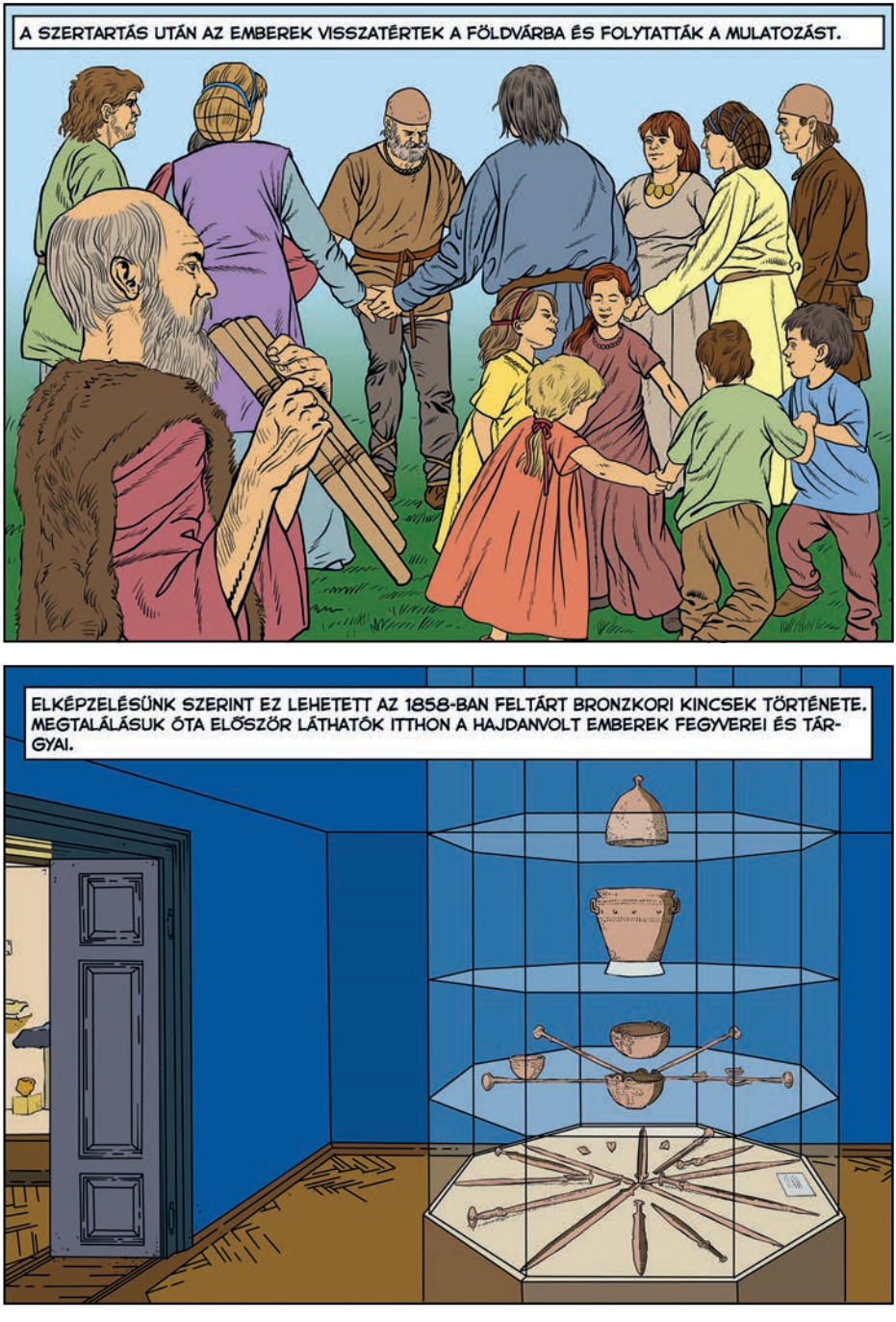

A DOB SZAVÁRA ELŐLÉPETT A TÖRZS VARÁZSLÓJA.
MINDEN ÉTELBŐL VETT EGY KEVESET ÉS A KIZÁRÓLAG SZERTARTÁSOKNÁL HASZNÁLT BRONZEDÉNYEKBE TETTE AZOKAT, ÁLDOZATUL AZ ISTENEKNEK.
VÁGOTT A HÚSBÓL...
TÖRT A LEPÉNYBŐL...
ÉS ÖNTÖTT A SÖRBŐL.
A VENDÉGLÁTÓK TÖRZSFŐNÖKÉNEK INTÉSÉRE BEFEJEZTÉK A LAKOMÁT.

A LAKOMÁN RÉSZTVEVŐK A VARÁZSLÓ VEZETÉSÉVEL KIVONULTAK A FÖLDVÁRBÓL, ÉS A NYUGAT FELÉ VEZETŐ ÚTON ÁTMENTEK A "NAGY-HALOM" MELLETT ÁLLÓ SZENT HELYRE.
AZ ÁLDOZÓHELYEN ERŐSÍTETTÉK MEG A KÉT TÖRZS MEGKÖTÖTT SZÖVETSÉGÉT, AMELYTŐL MINDKÉT NÉP JÓLÉTÉT VÁRTÁK, EZÉRT FONTOS VOLT AZ ISTENEK JÓINDULATÁNAK ELNYERÉSE.

AZ ÁLDOZÓHELYRE ÉRVE A VARÁZSLÓ KIVÁLASZTOTTA AZ ÁLDOZAT ELHELYEZÉSÉRE ALKALMAS HELYET.
AMERRE A MELLCSONT MUTATOTT OTT KEZDTEK GÖDRÖT ÁSNI, AZ ÁLDOZATI TÁRGYAK ELHELYEZÉSÉRE.
A KÉT TÖRZS VÁLOGATOTT HARCOSAI FELSORAKOZTAK AZ ÁLDOZATI TÁRGYAK SZÁMÁRA ÁSOTT GÖDÖR KÉT OLDALÁN.

A FEGYVEREK ILYEN MÓDON VALÓ EGYESÍTÉSE A KÉT TÖRZS SZÖVETSÉGÉNEK MEGERŐSÍTÉSÉT JELKÉPEZTE.

A SZERTARTÁS UTÁN AZ EMBEREK VISSZATÉRTEK A FÖLDVÁRBA ÉS FOLYTATTÁK A MULATOZÁST.
ELKÉPZELÉSÜNK SZERINT EZ LEHETETT AZ 1858-BAN FELTÁRT BRONZKORI KINCSEK TÖRTÉNETE. MEGTALÁLÁSUK ÓTA ELŐSZÖR LÁTHATÓK ITTHON A HAJDANVOLT EMBEREK FEGYVEREI ÉS TÁRGYAI.

PETŐFI SÁNDOR

Jókai Mórhoz

Miért szeretsz te engemet,
Kit annyian gyűlölnek?
S én, aki annyit gyűlölök,
Téged miért szeretlek?
Szeretlek téged, oh barátom…
Nem, nem barátom!...megbocsáss,
Hogy e gúnynévvel illetélek;
Mert a jelenkor gyermekének
E szó: »barát« csak gúnyolás.

Percenként jobban-jobban el-
Sötétül láthatárom;
De én életemnek éjjelét
Nem rettegem, sőt várom…
Hisz annál fényesebb a csillag,
Minél sötétb az éjszaka.
Tudom, mert a szív mondja nékem:
Te léssz sötét, kietlen éjem
Hamvadhatatlan csillaga.

Nem hiszek én már senkinek,
Nincs senkiben bizalmam,
Mert életemben sokszor, ah,
Oly sokszor megcsalattam.
Bizalmam várát fölgyújtották,
Ledöntötték az emberek;
Romjai közt egy ép oszlop van:
Te állasz ott… csak te… magadban…
Téged le nem dönthettenek.

Szentül hiszem, ha a világ
Elfordul is szivemtül,
Ha a világnak ajakán
Rám átkok átka zendül:
A te ajkadról akkor is még
Reám csak áldás lebben el…
Ha az egész világ egy kéz lesz,
Mely eltaszít, miként dögvészest:
Kezed még akkor is ölel.

Tudom, hogy így tesz a világ,
Hogy így fog tenni vélem.
Fejemre köveket hajít,
Míg életemet leélem.
S hóhéraim, ha halva fekszem,
Agyonverve, egykoron:
Koporsómhoz majd oda lépnek,
S melyet elébb megkövezének,
Babérral födik homlokom.

Oh, e babér, amellyel a
Világ magát gúnyolja,
Ez a babér, ez a babér
Velőm égetni fogja
De nem soká tart égetése…
Te, lelkem megmaradt fele,
Hozzám te szinte eljövendesz,
És koszorúmra könnyet ejtesz,
S eloltod lángjait vele.

(Pest, 1845)

JÓKAI MÓR

A márciusi fiatalság

Visszaemlékezés

1898-ban jelent meg Jókai Mór Írói arcképek című kötetében – részlet

A budapesti március 15-ikének indító oka nem a bécsi forradalom volt; hanem, amit nyomtatott adatok igazolnak, a Pesti Körnek az a határozata, hogy a „magyar nemzet tizenkét pontban formulázott kívánatait” ne intézzük egyenesen az országgyűléshez: hanem elébb köröztessük azokat az országban vidékszerte.

Ez lett volna az eszmefolyás elmocsárosodása.

Ez ellen indítottuk meg mi, márciusi fiatalok, a népre való hivatkozást. Március 14-ikén este adtunk egymásnak találkozást az én szállásomon, melynek lakosztályán Petőfiékkel osztoztunk.

Másnap reggel négyen jöttünk össze, a kitűzött találkozó helyen: Petőfi, Vasváry, Bulyovszky és én; de többi társaink Degré, Bozzay, Vajda János, Sükey, Pálffy Albert, Emődy, Oroszhegyi, Dobsa a Pilwax- kávéházban vártak reánk, az úgynevezett „közvélemény asztalánál”.

Korán reggel volt: borús, esős idő. Petőfi az elmúlt éjjel megírta költeményét: „Talpra magyar, hí a haza!”

Én pedig a pesti tizenkét pontját a fiatal Magyarországnak: „mit kíván a magyar nemzet?” a nép által megérthető magyarázattal alakítottam át. A tizenkét pont összeállítása Irinyi József műve volt, ki azt a Pesti Kör elé terjeszté.

A kérdés csak az volt március 15-ikének reggelén, hogy mi történjék e tizenkét pontos petícióval.

Apelláljunk a népre! Ez volt közös megegyezésünk.

Vasváry Pál, kezében elefántcsont-fogantyús botjával oly hevesen hadonászott, hogy a pálcatű kirepült a botjából s az én falam szögletében állt meg a hegyével.

„Jó ómen!”

Előre a vassal!

S ezzel a szóval kezdődött meg az örökké emlékezetes 1848-iki március 15-ike: a sajtószabadságnak, a népszabadságnak örökké emlékezetes napja.

E nap dicsőítésében szabad nekem is részt vennem, akinek a fejére ennek a dicsőségnek csak a visszfényéből jut egy eltévedt sugár. A népszabadság vezérférfiai ott keresendők a pozsonyi országgyűlésen, a pesti eldöntő mozgalomnak a lelke maga volt Petőfi.

Az ő hazaszeretettől lángoló, szabadságérzettől áthatott költeményei voltak azok az előhírnökei az új korszaknak, melyek évekkel elébb szórták a szikráit a szabad eszméknek a közvéleménybe. Az ő lelke volt a korszellem vezető fáklyája. Mint költő is a világköltészet színvonalán álló lángész, aki egy lustrum alatt egy üstököspályát futott meg az égen, s művei összességében magának halhatatlanságot, nemzetének elismerést vívott ki késő századokra. Mint bajnoka, vértanúja a hirdetett népszabadságnak, kinek alakját ércbe öntjük, hogy mindig maga előtt lássa, soha el ne felejtse az utókor.

Március 15-ikének minden hulló csillagait Petőfi homloka gyűjté maga körül egy csillagkoszorúba. Mi többiek, kik az ő felhívó szavára léptünk ki a küzdőtérre, csak az ő hű harcosai voltunk.

ARANY JÁNOS
Jókaihoz

Én kedves cimborám, jó Jókai Mór úr!
Ha te csak halogatsz, úgy járok én pórul,
Itt vagyon október, hűvösebb a cella,
Még sincs a kezemben az igért novella.
Tudod pedig, tudod, a cigány adomát,
Mégse szánod a te kollegádat s komád'.
Énrám szól keserves tanulsága, ládd-é:
Mikor haldokolva vacogott a dádé,
Intvén a napnak, mely boronga télileg:
„Bújkálj! bújkálj! sütnél még, ha lenne kinek!"
- -
Te is írnál pajtás: de majd nem lesz kinek.

(1862. október)

RÁKOSI VIKTOR
Érintkezésem Jókaival

Rákosi Viktor újságíró (1860–1923). Ez az írása a Magyar Szalon 20. kötetében (11. évfolyam, 1893–1894/1.) jelent meg.

Jókai tanított meg olvasni, Jókai tanított meg írni... Szebbnek találtam őt mindennél a világon, szebbnek találtam, mint a matematikát és fizikát, amiből természetesen az következik, hogy kora ifjúságom óta a matematikai és fizikai órákat az iskolában Jókai olvasásával töltöttem. Pitagórász kétségkívül okos ember volt, de mégse ért föl Kárpáthy Zoltánnal. Azonképp Carrot tantételénél Ankerschmiedt lovag úr dolgai sokkal érdekesebbek. A tisztelendő piarista atyák ezt a gusztust sehogyse akarták megengedni, és sűrű bezárásokkal büntettek. A karcer csak azért volt tűrhető, mert a pedellus felesége Jókai-regényeket csempészett be hozzám az ablakon.

Egyszer nagy riadalom támadt az iskola előtt, mikor kifelé jöttünk: egy osztálytársam azt állította, hogy ott megy Jókai Mór szürke felső kabátban és esernyővel.

Valami négyen utána futottunk és bámultuk. Jókai Mór cseresznyét vett és evett, leülve egy Duna-parti padra. Azután lement a víz szélére, és a stanicliba gyűjtött magokat lődözte a folyamba. No, ez nem Jókai. Jókai nem járkál csak így gyalog, a közönséges emberek közt, s nem lődöz cseresnyemagot a folyóba. Ez lehetetlen.

Arra jött egy másik úr, s a mi Jókainkkal beszélgetni kezdett. Alig vártuk, hogy elváljanak, utána szaladtunk, s megkérdeztük a másikat, hogy ki hát ez az úr?

– Ugye, Jókai Mór? – mondá az én pajtásom.

Az idegen nagyot nevetett.

– Közel jártatok fiúk, mert ez az úr – Jókainak a szabója.

Manapság (hisz most már nagyon tudósok vagyunk, s a náthát is influenzának, meg a kiállhatatlan embert idegesnek nevezzük) ezt úgy neveznék, hogy telepátia; akkor azonban úgy neveztük, hogy szamárság, s nem késtünk az én nagyot tévedt pajtásomat szamárnak deklarálni.

Hanem ez alkalommal egy nagy elhatározás fogamzott meg bennünk: hogy látni fogjuk Jókait mindenáron.

Csak 1877. január elsején valósíthattuk meg ezt a szándékunkat. Ezen a napon volt a Petőfi-társaság első, alakuló közgyűlése az akadémia dísztermében, s mi diákok több százan ott szorongtunk már nyolc órakor a kapuban, s dühöngtünk, hogy az akadémia ily ridegen kaput zár a fiatal tehetségek előtt. Mikor aztán a kapuk kinyíltak, Zrínyi Miklós óta olyan rohanás nem volt, mint ahogy mi a karzatokra fellódultunk.

Király beszélt ott a királyról, Jókai Petőfiről, s mi visszafojtott lélegzettel lestük rajongásunk tárgyának minden szavát.

Az ülés végén pedig sorfalat álltunk a nagy garádicson, hogy Jókait közelebbről is lássuk. Mikor Jókai jött, éktelen tolongás támadt, a hátul állók előre törtek, s engem egyszerre nekilöktek a költőnek. Majd elájultam ijedtemben.

– No fiúk, micsoda rendetlenség ez – szólt Jókai mosolyogva –, ejnye fiam, de kemény fejed van.

Ezt már nekem mondta, s én levett kalappal, iszonyú megzavarodottan álltam előtte.

– Hogy hívnak? – kérdé nyájasan.

– Rákosi Győző. (A gimnáziumban Győző voltam.)

– Jól tanulsz?

– Igenis... de az mellékes... éljen Jókai Mór!

Kiáltám, s ezzel eszeveszetten lerohantam a garádicson, döntögetve a fiúkat, hogy minél hamarább kívül jussak a lőtávolon. Ez volt, a szó szoros értelmében, első érintkezésem Jókaival.

Meg egy epizód. Jogászok voltunk, s egy este vagy harmincan elindultunk a Stáció utcába, hogy majd tüntetünk Jókai ellen.

Azon a tájon, hol most a József-körút átszeli a Baross utcát, megfogtunk a sötétben egy urat.

– Kérem, melyik a Jókai Mór háza? – kérdezte a vezérünk.

Az úr egy darabig hallgatagon méregetett bennünket, aztán megszólalt:

– A ház ott van a sarkon, az az alacsony, sárga. Jókai pedig én vagyok. Mi tetszik?

Általános, mély csend és megdöbbenés. Végre megszólalt a vezér:

– Jó éjt kívánok!

Mind megemeltük a kalapunkat, köszöntünk... s hazamentek a legények... Vagyis a leforrázott macskák.

JÓKAI MÓR
Ünnep előtt Bellámhoz

Nagy Bella (1879–1947) színésznő, Jókai öregkori, második felesége.

Ünnepnap közelít, kibékülés napja,
Harag, viszály harcát akkor abbahagyja.
A hívek szíveit áthatja az érzés,
Begyógyult a nagy seb, megszűnt minden vérzés.
Minden szem magasba, az ég felé fordul,
Önkénytelen könnycsepp szemekből kicsordul.
Hát én ne érezzem, hálámat az éghez,
Uramhoz, ki rólam annyi jókat végez?
Hát én ne nyissam meg szívem a malasztnak,
Kit angyali szívek a földön marasztnak?
Én uram Istenem, legyen neked hála,
Hogy ily símán folyt le hosszú éltem szála.
Új életet adtál, mentes minden kíntól,
Megszabadítottál régi bajaimtól,
Új napot teremtél: az ő édes arca,
Mely életem ormát még megaranyozza.
Megbocsátád benne minden régi bűnöm,
Amiért hálámat adni meg nem szűnöm.
Hiszek a szentekben, hisz védszentem itt van,
És a mennyországban, hisz ajtaja nyitva.
És az örök életben, hisz ő is velem lesz,
Akkor is, amikor egész világ elvesz.
Egész világ ellen ő most is védelmez,
Csak ha magam vétek, nekem megkegyelmez.
Ó, Uram, hogy rójam le szívem háláját,
Mivel szenteljem meg fiad keresztfáját?
Böjtölnék e napon, zsoltárt énekelnék:
Ez nem igazolja az ájtatos elmét.
De élő szentednek lábához térdelek,
S neked egy szívből jött hő imát szentelek.
Szálljon őreá a két kezed áldása,
S mindazt, akit szeret, hogy boldognak lássa.
Ó, én Uram Isten, ki a szívembe lát,
Őrizd meg egednek legjobbik angyalát!

(Nizza, 1904. nagypéntekre)

GYEREKNEVELÉS
EGÉSZSÉG
PSZICHOLÓGIA
TÖRTÉNELEM

INSPIRÁLÓ KÖNYVEK
A JAFFA KIADÓTÓL

Jaffa Kiadó

A 30. ÚJKORI OLIMPIA

Párizs harmadszor

Harmadszor rendeztek olimpiát Párizsban 2024. július 26. és augusztus 11. között. A francia főváros először 1900-ban adott otthont a játékoknak, majd éppen 100 évvel ezelőtt, 1924-ben. Ez volt az újkori játékok sorában a számozás szerinti 33., de valóságban a 30. ötkarikás világverseny, amelyen a magyar sportolók a várakozásnak megfelelően szerepeltek, eredményük 6 arany-, 7 ezüst- és 6 bronzérem, és a 14. hely az országok rangsorában, amely hazánk nagyságát, gazdasági erejét tekintve egyáltalán nem lebecsülendő.

Jó olimpia volt! Mindenki talált kedvére való témát, amelyen lehetett rágódni, sopánkodni, szörnyülködni, és persze mocskolódni a közösségi fórumokon. Azért persze lehetett szurkolni is, és örülni remek teljesítményeknek, netán hitetlenkedni rajtuk és elméleteket gyártani róluk.

Az alaphangot már a Szajnán való hajós bevonulással különlegesnek szánt megnyitóünnepség megadta, bizonyos körök profánnak vagy egyenesen megbotránkoztatónak tartották a jézusi utolsó vacsorát idéző jelenetet.

De ez sem volt képes csillapítani a Szajna mocskos vize által keltett hullámokat. A folyóban rendezték ugyanis a nyílt vízi úszást és a triatlonok úszóversenyét.

Azzal a franciák tisztában voltak, hogy a folyó nem alkalmas a sportolásra, éppen ezért az olimpiára való felkészülés jegyében 1,4 milliárd eurót költöttek a vízminőség javítására, s magabiztosan állították, hogy 2025-re a Szajna vize mindennapi strandolásra is alkalmas lesz. Hát, ez 2024-ben még nem volt igaz. A triatlonverseny úszószámát a meghirdetett napon nem lehetett megtartani a mért szennyezettségi értékek miatt. De a szakértők azt ígérték, hogy egy nappal később már bátran vízbe merülhetnek a sportolók. Merültek is, ám ennek az lett a következ-

ménye, hogy többen is rosszul lettek, különösen egy kanadai versenyző, aki élő televíziós adásban hányta el magát, majd később még kilencszer megismételte azt.

De az igazi botrány, amely mindent vitt, a ringben tört ki, s mondhatjuk, kiütéssel győzött: az algériai Imane Helifről kiderült, hogy XY, azaz férfi kromoszómái vannak, ezért valójában nem indulhatna a nők között, ahogy ezt az IBA ökölvívó-szövetség 2023-ban egy tesztoszteronteszt alapján megállapította, s eltiltotta a versenyzéstől.

Mivel a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) felfüggesztette a Nemzetközi Ökölvívó-szövetséget, és a 2020-as, illetve a 2024-es olimpiai ökölvívótornák rendezései jogát is elvette tőlük, így az olimpiai ökölvívóversenyek a NOB irányítása alá kerültek. A NOB az IBA-tól eltérő szabályok alapján engedélyezte Helif számára a párizsi indulást

Ezek nagyjából a tények, amelyeket gyorsan elfedett a nyilatkozatözön pro és kontra, a vádaskodások, a feljelentések. Nincsen olyan ismert vagy kevésbé ismert közéleti személyiség, sportoló, celeb, aki ne fejtette volna ki véleményét. A magyar hivatalosnak mondható álláspontot legjobban az fejezi ki, hogy a Helif ellen pontozással – tehát nem a férfias nő erőfölénye miatt – alulmaradt, s így csak az 5. helyen végzett Hámori Lucának a Magyar Ökölvívó Szövetség megfizeti az 5. és a 3. hely díjai közötti különbséget. Mindjárt akadt persze olyan magyar sportoló, aki ezt igazságtalan megkülönböztetésnek nevezte.

Igazából nem is az az érdekes, hogy Imane Helif nő vagy férfi, vagy valamilyen módon mind a kettő. Sokkal inkább elgondolkodtató, hogyan szorul egyre inkább háttérbe a tiszta sportszerűség már az olimpián is. Szervezetek közötti rivalizálás, vita befolyásol döntéseket, vagy sportolók igyekeznek mindent bevetni az eredményesség érdekében. S most nem is a doppingra gondolunk kizárólag és elsősorban – igaz, elég egy váratlan kiugró eredmény, s máris suttogni kezdenek ezt-azt, ahogy a Milákot legyőző francia esetében is –, hiszen egyre többet hallani sportberkekben is, hogy nem is lenne baj a dopping engedélyezése, hiszen amúgy is szinte mindenki használ valami teljesítményt fokozó szert. Nesze neked olimpiai eszme!

Hámori Luca (kék) és Imane Helif

FOTÓ: CZEGLÉDI ZSOLT/MTI

A szép elvek megcsúfolásával ér föl az is, amiről a nyílt vízi úszás bronzérmese, Betlehem Dávid beszélt futama után:

– Az utolsó forduló után tudtam, hogy nem azzal kell foglalkozni, hogy megpróbáljunk felúszni az élen [Rasovszky] Kristófékra, hanem az a lényeg, hogy most inkább én legyek egy kicsit szemét, üssem Acerenza kezét, összeakadjunk. Így lemaradtunk Kristófékról, volt hely előttünk,

AMIKOR SAVANYÚ A SZŐLŐ

A korabeli magyar sajtó meglehetősen fanyalogva írt az 1924-es párizsi olimpiáról. A Nemzeti Sport tudósítója Paris népe fütyül az egész olimpiádra címmel összegezte benyomásait a játékokról. Így fogalmaz a cikk szerzője, dr. Mamusich Mihály:

„Bármennyire szomorú is ez, nem tudok szabadulni attól a benyomásomtól, hogy az olimpiád Párizsnak semmi más, csak egy nagy üzlet. A vezetőik politikából küzdöttek érte és összeköttetéseik révén meghiúsították az egyedül becsületes megoldást, semleges színhely megválasztását, a köznép pedig kapva kapott rajta, mert az ő szemében kivételes kereseti lehetőség. Hogy az olimpiádnak némi köze volna a sporthoz is, az nem izgatja a jó franciákat, majd jönnek derék sportemberek a világ minden sarkából, majd fognak azok produkálni eredményeket, amelyeknek révén a párisi olimpiád be fog vonulni a sporttörténelem egyik fényes lapjára."

Annak tükrében persze érthető a fanyalgás, hogy az 1924-es olimpia rendezési jogát Magyarország nyerte el, de ezt az esélyt eljátszotta az I. világháborúban vállalt szerepével, olyannyira, hogy a háború utáni első, 1920-as játékokra meg sem hívták hazánkat, a '24-es rendezési jogot pedig a győztesek közé tartozó franciáknak adták.

Száz évvel később, a mostani Párizsi olimpiáról ezt mondta Gyulay Zsolt, a Magyar Olimpiai Bizottság elnöke:

„A szervezés és az egész, ami mögötte van, kérem, ne bántsanak érte: százszor jobb olimpiát tudnánk csinálni. Szervezésben, transzportban, szállásban, megközelítésben és a helyszínekben is. Ebben teljesen magabiztos vagyok…"

Ugye emlékeznek még, hogy Magyarország megpályázta a 2024-es olimpia rendezését. És arra is, hogy kénytelenek voltak visszavonni a pályázatot, miután a Momentum Mozgalom 266 157 aláírást gyűjtött (138 527 volt a szükséges minimum), hogy tartsanak népszavazást az olimpiáról. Ezt a kormány nem merte megkockáztatni, inkább visszalépett…

nem kellett a lábvízzel törődni, csak egymással voltunk elfoglalva. Én voltam a türelmesebb, ez döntött a végén. Örülök, hogy nem történt komolyabb sérülés, mert elég sokan voltak, akik agresszívabban próbáltak előzni. Ez egy olimpia, ez volt a nehéz benne, mert nagy volt a tét, és ment az adok-kapok, nekem is muszáj volt odarúgnom valakinek, voltak durva szituációk. A végén kicsit igazságtalannak kellett lennem Acerenzával, rá kellett ütnöm a kezére, hogy leváljak róla. Ezeket meg kell tenni, mert más is megtenné.

Hát, így megy ez manapság.

Persze, a tét nem kicsi. Aki hosszú éveket áldoz a fiatalságából a sport oltárán, valamit kapni is szeretne cserébe. Az aranyérem szépen csillog, a magyar állam pedig nem szűkmarkú sikeres sportolóival, a nemzetközi bőkezűségi listán a 9. helyen állunk, ahogy ez a Forbes magazin kutatásaiból kiderült, innen tudjuk azt is, hogy a legtöbb pénzt a hongkongi olimpikonok kapják, ötször annyit, mint a magyarok.

A mostani olimpia után a magyar érmesek és pontszerzők – egészen a 8. he-

Összességében a várakozásnak megfelelően szerepeltek sportolóink Párizsban, ha néhány érem nem is úgy csillog, ahogy azt elképzeltük, s ha néhány hagyományosan éremszerző sportágban le is maradtunk a dobogóról. A végeredmény: 6 arany-, 7 ezüst- és 6 bronzérem, valamint a 14. hely az éremtáblázaton.

ARANYÉRMESEINK

Gulyás Michelle, női öttusa, egyéni

Gulyás a második helyről várta az olimpia utolsó napját miután körvívásban 35 asszóból 24-et megnyert, a vasárnapot is remekül kezdte, maximális pontszámmal fejezte be a lovaglást, így az úszás előtt továbbra is második helyen állt. A laser-runt tizenhárom másodperces hátránnyal kezdte de az első lövészettel megelőzte a hazaiak versenyzőjét, Elodie Clouvelt. Az utolsó lövészet előtt bő 11 másodperces előnye volt Gulyásnak, akit a futásban nem lehetett megelőzni: világrekorddal lett olimpia bajnok.

Márton Viviana, taekwondo

A 18 éves taekwondós, Márton Viviana mind a négy meccsét megnyerte a párizsi olimpián, így írt történelmet, és érte el a sportág legnagyobb magyar sikerét. A nők közül ő a negyedik legfiatalabb magyar bajnok Egerszegi Krisztina, Szőke Kató és Ónodi Henrietta után. Viviana Tenerifén született, ezért előbb Magyarország, utána pedig a Kanári-szigetek zászlajával ünnepelt, és futott egy tiszteletkört. Noha Madridban él 12 éves kora óta, ott érettségizett, és ott is jár majd főiskolára, az egész család magyar.

Kós Hubert, úszás, 200 m hát

A 21 éves úszó három egyéni számban indult, a 200-as táv mellett 100 háton és 100 pillangón, de ezekben nem jutott döntőbe. „Nagyon elégedett vagyok. Kiskorom óta az volt a célom, hogy olimpiai bajnok legyek…" – mondta.

Férfi párbajtőrcsapat – Andrásfi Tibor, Koch Máté, Nagy Dávid, Siklósi Gergely

Ötvenkét év elteltével ismét magyar siker született a férfi párbajtőrözők olimpiai csapatversenyében, a válogatott két korábbi, fölényes győzelem után a döntőben egyetlen tussal múlta felül a címvédő japánokat.

Milák Kristóf, úszás, 100 m pillangó

Milák az elődöntőből és a középdöntőből is a legjobb idővel jutott tovább, ketten úsztak hozzá közeli időt, a francia Maxime Grousset és a kanadai Josh Liendo. A döntőben a rajtja és az első 50 métere sem volt kiemelkedő, féltávnál nem volt az első háromban, de aztán 75 méternél átvette a vezetést, majd remek benyúlással, 50 másodperc alatti idővel, 49,90-nel olimpiai bajnok lett. Milák ezzel a második férfi úszó lett az olimpiák történetében, aki négy érmet nyert pillangóúszásban, ez eddig csak a 23-szoros bajnok amerikai Michael Phelpsnek sikerült, ő nyolcszor állt dobogón. Milák emellett Egerszegi Krisztina és Darnyi Tamás után a harmadik magyar úszó, aki két különböző olimpián állhatott fel a dobogó tetejére.

Rasovszky Kristóf, nyílt vízi úszás, 10 km

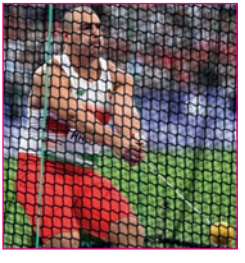

Rasovszky világbajnokként ugrott a Szajna vizébe a férfiak 10 kilométeres nyílt vízi számában. Ellenfelei joggal tarthattak tőle: a magyar klasszis őrületes úszással, gyakorlatilag rajt–cél győzelmet aratott.

EZÜSTÉRMESEINK

Halász Bence, kalapácsvetés

Halász Bence magabiztos versenyzéssel nyert ezüstérmet a férfi kalapácsvetők döntőjében, ezzel tizenkét év után jött össze dobogós hely a szakágnak ötkarikás játékokon. A Dobó SE atlétájának az aranyra nem volt esélye, a tavaly Budapesten berobbant Ethan Katzberg az első kísérletével métereket vert a teljes mezőnyre.

Férfi kardcsapat
Szilágyi Áron, Rabb Krisztián, Szatmári András, Gémesi Csanád

A magyar csapat ellen szinte végig vezetett a címvédő dél-koreai gárda. A férfi kardvívók 1996 után szerepeltek ismét döntőben, és szereztek érmet.

Varga Ádám,
kajak egyes, 1000 m

A férfi kajak egyes 1000 méteres fináléjában a két magyar, Varga Ádám és Kopasz Bálint evezhetett a két középső pályán. A rajt a portugál Pimentának sikerült a legjobban, a második helyen a cseh Dostal állt, őket követték a magyar versenyzők. Féltávnál már megközelítették Kopaszék a futamot vezető Pimentát, 650 méternél Dostal állt az élre. Pimenta nem bírta cseh és magyar riválisa tempóját, mindeközben viszont Varga is nagy hajrába kezdett, az utolsó száz méteren Kopasz Bálintot is megelőzte. Varga Ádám végül második, Kopasz Bálint a harmadik helyen ért célba.

Férfi kajak kettes, 500 m
Nádas Bence, Tótka Sándor

Nádas Bence és Tótka Sándor kajak kettesben másodikként jutott be a középdöntőbe, aztán szintén másodikként a döntőbe. Nagyon jó esélyeik voltak az éremszerzésre, hiszen Tótka olimpiai, kétszeres világ- és négyszeres Európa-bajnok, Nádas pedig világ- és Európa-bajnok kajakozó, az ő párosuk tartja az 500 méteres szám világcsúcsát is. A magyar páros féltávon a harmadik helyen evezett, a németek tisztán vezettek, mögöttük az ausztrálok haladtak. A táv második felén nagyon rákapcsoltak Tótkáék, amivel sikerült leelőzni az ausztrál párost, így végül a németek mögött értek célba, ezzel pedig olimpiai ezüstérmesek lettek.

Csipes Tamara, kajak egyes, 500 m

Magyarország két kajakossal képviseltette magát a női kajak egyes döntőjében, a középső pályákon Csipes és Gazsó Alida Dóra evezett. Féltávnál Csipes vezetett, végül ugyanúgy ezüstérmes lett Lisa Carrington mögött, mint három éve Tokióban.

Női kajak kettes, 500 m
Csipes Tamara, Gazsó Alida Dóra

A páros nem rajtolt igazán jól, féltávhoz közeledve folyamatosan zárkóztak fel, és 250 méternél már harmadik helyen haladtak, majd óriásit hajráztak, de szabad szemmel nem lehetett megállapítani a célba érés sorrendjét. Percek teltek el, mire az eredményjelzőn megjelent, hogy Csipes Tamara és Gazsó Alida Dóra lett a második, Pupp Noémi és Fojt Sára pedig tőlük 7 századdal lemaradva, a németekkel holtversenyben a harmadik a női kajak kettesek között!

Milák Kristóf, úszás, 200 m pillangó

Milák Kristóf a világ idei legjobb idejével (1:52.72 perccel) került a 200 méteres pillangó döntőjébe. A rajt után elsőként bukkant fel, fél testhosszal vezetett legnagyobb riválisa, a francia Léon Marchand előtt, 50 méter után már 62 századdal vezetett, féltávnál is elsőként fordult. 150 méterre tovább nőtt az előnye, a hajrára 72 századdal úszott Marchand előtt, a véghajrát azonban a francia jobban bírta, Milák ezüstérmes lett, Marchand 1:51.21-es olimpiai csúccsal nyerte meg a számot.

Léon Marchand minden idők leggyorsabb utolsó 50 méterét produkálta a döntő utolsó negyedében, 28,97-es hajrájával közel másfél másodperccel gyorsabb volt a végén, mint Milák, így 0,54 másodperces előnnyel nyert. Milák tovább javította középdöntős idejét, de ez is csak a második helyre volt elég az elképesztően úszó Marchand mögött.

BRONZÉRMESEINK

Kopasz Bálint,
kajak egyes, 1000 m

A férfi kajak egyes 1000 méteres döntőjében Kopasz Bálint Varga Ádámmal együtt rajtolt, mindketten óriási hajrával törtek előre, lehagyva a teljes mezőnyt, kivéve a biztosan vezető cseh versenyzőt, végül Kopasz Varga mögött harmadikként ért célba.

Női kajak kettes, 500 m
Pupp Noémi, Fojt Sára

A kajak kettesek 500 méteres futama két érmet is hozott, az izgalmas hajrában Pupp Noémi és Fojt Sára a másik magyar hajó mögött 7 századdal lemaradva, a németekkel holtversenyben harmadik lett.

Női kajak négyes, 500 m
Csipes Tamara, Fojt Sára,
Gazsó Alida Dóra, Pupp Noémi

A magyar női kajak négyes 500 méteren címvédőként szállt vízre, de nem kezdtek túl jól, féltávnál még a negyedik helyen álltak, majd a hajrában sikerült felzárkózniuk, az eredmény a bronzérem lett.

Major Veronika,
sportpisztoly, 25 m

A sportlövő Major Veronika bronzérmes lett a női sportpisztolyosok 25 m-es döntőjében. Major végül szétlövéssel jutott be a legjobb három közé és lett harmadik. Ezzel 20 év után van újra magyar érmes sportlövőnk
.

Betlehem Dávid,
nyílt vízi úszás, 10 km

A nyílt vízi úszás 10 kilométeres számában Betlehem szinte végig az élmezőnyben úszott, a végén pedig nagy csatában, a cél előtt előzte meg a bronzéremért olasz ellenfelét, akit mindössze hat tizedmásodperccel utasított maga mögé.

Muhari Eszter, párbajtőr

Muhari Eszter a női párbajtőr bronzmérkőzésén legyőzte az észt Nelli Differtet, így bronzérmet szerzett. Muhari az elődöntőben két kínai és egy dél-koreai ellenfelének legyőzése után kikapott a francia vívótól, így a finálében a harmadik helyért versenyezhetett az észt vívóval.

FOTÓK: ILLYÉS TIBOR, CZEGLÉDI ZSOLT, KOVÁCS TAMÁS/ MTI

lyig – a következő egyszeri jutalomban részesülnek érmenként/helyezésenként (kerekítve): 1. hely 55 millió forint; 2. hely 39 millió forint; 3. hely 31 millió forint; 4. hely 23 millió forint; 5. hely 15 millió forint; 6. hely 12 millió forint; 7. hely 6 millió forint; 8. hely 3 millió forint.

Látható, hogy eredményes sportolóink szép summával gazdagodnak, de nem kevésbé jelentős gondoskodás, hogy az olimpiai érmeseket életjáradék is megillet 35 éves koruktól életük végéig. Ennek összege a hatályos sporttörvény (2004. évi I. tv.) alapján a mindenkori, a KSH által számított „bruttó nominál átlagbér”, amely 2024-ben 418 ezer forint, amit az aranyérmesek havonta minden érem után külön-külön megkapnak. Az ezüstérmekért ennek 70 százaléka, a bronzokért 50 százaléka jár. Lehet számolgatni! Egy példa? Kozák Danuta kajakozót 2022-ben havi 2 900 920 forint illette meg!

Összességében persze szép emlékekkel és maradandó élményekkel térhetett haza az a tízezernél is több sportoló, akik részt vettek a párizsi játékokon, s akiket

PARALIMPIA

A XVII. Nyári Paralimpiai Játékoknak is Párizs adott otthont 2024. augusztus 28. és szeptember 8. között. A fogyatékkal élők versenyén 180 ország 4400 sportolója küzdött az érmekért 22 sportágban. Hazánkat 39 sportoló képviselte, ott volt Párizsban az összes még aktív paralimpiai érmesünk, de a csapat negyede újoncként utazott a versenyre. Sportágak, amelyekben magyar versenyzőknek szurkolhattunk: úszás, vívás, atlétika, asztalitenisz, kajak-kenu, erőemelés, triatlon, íjászat, sportlövészet, lovaglás, cselgáncs és boccia.

A magyar paralimpikonok rendre jól szerepelnek a játékokon, teljesítményük előtt illendő fejet hajtani, ha már hivatalosan kevésbé ismerik el sikereiket, hiszen a helyezettek díjazása a felét sem éri el annak, amennyit ép társaik kapnak.

30 000–45 000 önkéntes szolgált ki, segített, és az a 20 000 akkreditált újságíró is, akik a 35 versenyhelyszínről tudósítottak. Érdekesség még, hogy száz éve, éppen a párizsi olimpián szerepelt először magyar női sportoló – ma pedig ott tartunk, hogy ugyanannyi nő vesz részt a játékokon, mint amennyi férfi. Magyarországot 178 sportoló képviselte 20 sportágban.

Nem kellett csalódnia annak a 10 milliónál is több nézőnek sem, akik közül 9 millióan már jóval a játékok kezdete előtt jegyet váltottak. Legtöbben a labdarúgásra, a kosárlabdára, a rögbire, a röplabdára, a kézilabdára, a strandröplabdára, a gyeplabdára, a vízilabdára – tehát jobbára a látványos csapatsportokra – és a teniszre voltak kíváncsiak.

M. Nagy

EGY OLIMPIAI ÉREM mindig különleges relikvia, minden sportoló vitrinjében a legelőkelőbb hely illeti meg. A játékok szervezői mindig igyekeznek különleges medálokat terveztetni. Párizsban azt találták ki, hogy az érmesek hazavihessék a francia főváros szimbólumának, az Eiffe-toronynak egy darabkáját. A 18 gramm súlyú hatszög Franciaországot jelképezi és az anyaga az Eiffel-torony korábbi felújítási munkái során keletkezett vashulladék, melyet egy titkos raktárban őriztek. A hatszögű betéteket az olimpiai és paralimpiai érmek előlapjainak közepén helyezték el, azokból fénysugarakat idéző barázdák futnak ki a medálok széléig. Az olimpiai érmek hátlapján Niké, a győzelem istennője látható az első újkori játékok központi stadionja előtt, valamint a bal felső részben az athéni Akropolisz, a jobb felsőben pedig az Eiffel-torony. Az olimpiára és paralimpiára összesen 5084 érem készült. A Chaumet ékszerház által tervezett medálok 8,5 centiméter átmérőjűek, vastagságuk pedig 9,2 milliméter. Az aranyérmek súlya 529, az ezüstérmeké 525, míg a bronzérmeké 455 gramm.

FOTÓ: OLYMICS.COM/PARIS2024

MEGVALÓSULT GUSZTI AMERIKAI ÁLMA

Alaszkától a Tűzföldig biciklivel

Amerikát átszelni – ilyen vagy olyan irányban – kerékpárral nem számít ritkaságnak. Sokan, sokféle útvonalon, sokféle kétkerekűvel, sokféle távnak vágnak neki egyedül vagy társsal, esetleg kísérő segítséggel. Azon aztán végképp nincsen mit csodálkozni, hogy a kihívást számos magyar is vállalja. Azonban közülük és a legtöbb Amerika-tekerő közül is különlegesnek számít Stibrányi Gusztáv, aki 71 éves korában 25 760 kilométert kerekezett az amerikai kontinens útjain Alaszkától Tűzföldig.

A történet persze nem arról szól, hogy a szlovákiai Torna községben élő Stibrányi Gusztáv – közelebbi ismerőseinek Gusto – 71 évesen gondolt egyet és nekivágott „függőlegesen" átszelni Amerikát. Világ életében a kihívásokat kereste, 25 évig barlangászott, majd felemelkedett a mélyből, magas hegyeket, hétezreseket kezdett mászni, később ezt kombinálta a biciklivel, a hegyi kerékpározás volt a következő szenvedély. Csoda-e, ha a nagy tengeren túli túrát vagy másfél évtizede dédelgette, a terv folyamatosan ott motoszkált a fejében.

– Olyan ember vagyok, ha valami fölkelti az érdeklődésemet, megragadom, mint egy buldog, és addig nem engedem, amíg végig nem viszem. Így volt ezzel az utazással is.

Végül a 2020-as évek elején alakultak úgy a körülményei, hogy elkezdhetett felkészülni. Kulcskérdés volt a kerékpár megtalálása. De még előtte lekerekezett a forró nyárban Horvátországba egy barátjához, amiből kiderült számára, hogy bírni fogja a megpróbáltatásokat. Aztán megvette a megfelelőnek gondolt kerékpárt, amelyen ezt-azt átalakított, és eltekert vele Prágába kiismerve a gép minden hátrányát és előnyét.

– Nem sok választásom volt, elektromos rásegítésű kerékpár mellett kellett

döntenem. Hagyományos kétkerekűvel az az út legalább két évig tartana, ezt én már csak a korom miatt sem engedhettem meg magamnak, ennyi időm és anyagi keretem nem volt.

NEM SMAFU

Mielőtt most legyintene a kedves olvasó, hogy ez smafu, elektromos bringával nem kunszt egy ilyen túrát teljesíteni, tessék figyelembe venni, hogy az e-bike motorja csak akkor működik, ha az utas teker. Nagy emelkedőn, széllel szemben – Stibrányi Gusztávnak mindkettőben volt része bőven a hosszú út alatt – csak rásegítésre szolgál az erőforrás. Továbbá a szóban forgó kerékpár motorral, akkumulátorral – ebből három darabot vitt magával – együtt 40 kilót nyomott, ami többszöröse a legmasszívabb hagyományos túragépnek is, s akkor ehhez jött a szintén 40 kilós útipoggyász és Guszti 85 kilogrammja.

Az indulást a felkészülésen túl is megelőzte néhány nehezen megoldandó feladat. A kerékpárt például meglehetősen apró darabokra kellett szétszerelni, hogy be lehessen csomagolni a repülőgépre még föladható méretű ládába. Az akkumulátorokat pedig egyáltalán nem lehetett föladni vagy fölvinni a gépre, ezért ezeket Alaszkában rendelte meg az interneten, hogy megérkezésekor már ott várják őt.

PRECÍZ VÉLETLENEK

Végül csak elérkezett a pillanat, amikor Stibrányi Gusztáv a szükséges felszereléssel megpakolt gépén – amelyen négy feltűnő zászló lobogott: egy magyar, egy szlovák, a saját jelképe és természetesen az éppen aktuális országé – az alaszkai Anchorage-ban beletaposott a pedálba, és nekivágott a 26 500 kilométeres távnak, amelynek minden napját, az út minden szakaszát előre pontosan megtervezte még otthon, a számítógépen. Természetesen egy ilyen túra a legprecízebb előkészítés ellenére is nap mint nap szolgált meglepetésekkel.

Sőt, számos veszély is leskelődik egy ilyen hosszú úton a magányos vándorra. Lépten-nyomon védekezni kellett a tolvajok ellen. A sok keskeny hegyi úton félni kellett a hatalmas kamionoktól. S persze a természet sem volt mindig kíméletes, szolgált hurrikánnal és földrengéssel is. Egészségének megóvása, a malária és egyéb fertőzések elkerülése sem volt kis kihívás. Találkozott medvékkel, rénszarvasokkal és bölényekkel. Kerekezett fagyban és rekkenő hőségben. Arizonában például, mint megtudta, 10 éve nem volt olyan kánikula, mint ott jártakor, a 45 fokot is elérte a hőmérséklet.

– Csak hajnalban lehetett haladni, reggel ötkor már a nyeregben ültem, 10-11 órára megvolt a napi penzum, utána muszáj volt árnyékba húzódni. Ez a korai

A PÁNAMERIKAI FŐÚTVONAL Észak-Amerikát, Közép-Amerikát és Dél-Amerikát kapcsolja össze. A körülbelül 30 000 kilométer hosszú úthálózat, Panama és Kolumbia határán egy esőerdős területen megszakad, majd Dél-Amerikában a Csendes-óceán partján majdnem minden államot érint. A Guinness Rekordok Könyve szerint a Pánamerikai főútvonal a világ leghosszabb autózható útja, amely több különböző éghajlati zónán és ökológiai területen halad keresztül, a sűrű dzsungelektől a száraz sivatagokig, melyek közül néhányon csak a száraz évszakban lehet átkelni. Az útvonal egyes szakaszain veszélyes a közlekedés.

Ushuaia

Ország	Megtett út (km)	Nyeregben (h)	Átlagsebesség (km/h)	Hegymenet (m)
01. Alaska	722,00	37,22	19,90	6354
02. Canada	3381,42	156,01	21,63	31049
03. USA	3449,10	141,62	24,32	26943
04. Mexiko	4109,80	168,63	24,69	31896
05. Guatemala	331,00	12,73	26,37	3288
06. Salvador	396,00	15,56	25,47	3265
07. Honduras	148,00	5,65	26,50	541
08. Nikaragua	316,50	12,46	25,57	1722
09. Kostarika	539,00	20,6	26,76	4046
10. Panama	637,60	24,81	27,12	5970
11. Kolumbia	1293,60	59,57	21,46	21590
12. Ekvador	878,50	34,49	24,93	8420
13. Peru	2816,90	124,28	23,04	27520
14. Bolivia	1024,40	42,96	23,30	8512
15. Chile	1852,80	85,41	22,20	24369
16. Argentina	3863,70	159,12	24,26	25373
Összesen	25760,32	1101,12	23,64	230858

utazás Mexikóban is bevált, ahol a bűnözőktől kellett tartani, ott féltem legjobban az egész út alatt. Bár Peru sem volt egyszerű eset, mivel éppen polgárháború dúlt, lépten-nyomon barikádok állták az utamat, s nem lehetett tudni, hogy őrzőik barátságosak vagy éppen ellenségesek lesznek-e, de európai útlevelem mindig hatásos volt. Peruhoz kötődik az út egyik legnagyobb kihívása is, a főváros, Lima átszelése. Többnyire elkerültem a metropoliszokat, de itt erre nem volt lehetőség, így 50 kilométert kellett kerekeznem az óriási, kaotikus forgalomban – megúsztam ép bőrrel.

HÚSZNÁL TÖBB DEFEKT

Stibrányi Gusztáv szponzorok nélkül vágott bele a nagy kalandba, ebből következően luxus körülményekről szó sem lehetett. Az USA és Kanada különösen drága volt a pénztárcájához mérve, ezekben az országokban sokat vadkempingezett, ami hivatalosan persze tilos. S főzőcskézett is magának. A közép- és dél-amerikai országokban már könnyebb volt olcsó – noha nem mindig színvonalas – szállást találni és az étkezés is megfizethető volt.

Az út végül kevesebb mint 10 hónapot, egészen pontosan 285 napot vett igénybe. Stibrányi Gusztáv alapvetően a kontinenst átszelő Pan-American Highway (Pánamerikai főútvonal) vonalát követte 16 országot érintve. Ez az elnevezés nem egy egységesen kiépített autópályát takar, hanem a legkülönbözőbb utak hálózatát. A túra időtartamából 223 napot töltött a kerékpár nyergében, átlagosan naponta 115 kilométert teljesített, a legnagyobb táv 234 kilométer volt egy hátszeles napon. Így sok nézelődésre nem maradt idő, ennek ellenére bárminek lehet nevezni ezt az utat, csak monotonnak, unalmasnak nem. Gusztinak igazán változatos élményekben volt része.

– Alapvetően végig szerencsém volt, elkerültek a betegségek, a balesetek. Jól vizsgázott a kerékpár is, noha volt húsznál több defektem, kétezer kilométerrel a cél előtt át kellett küllőznöm a kerekeket, de

a legfontosabb, a motor végig hibátlanul működött. Mindeközben láttam csodálatos tájakat, és rengeteg kedves és mosolygós emberrel találkoztam, több barátság is szövődött az utam során. Egy olyan pillanat sem volt, hogy föladtam volna, mentálisan fölkészült voltam. A fizikai fáradtság persze más, az természetes, de azt ki lehet pihenni. A megérkezés a célba, a kontinens legdélebbi csücskében lévő Ushuaia városába (Argentína) elégedettséggel és boldogsággal töltött el: megvalósult Guszti amerikai álma!

M. Nagy

TEKER(G)ÉSEK AMERIKÁBAN Amerikában minden nagy és minden messze van, így az említésre méltó kerékpártúrákat is ezer kilométerekben mérik. Vannak is komoly szervezetek, meg államilag finanszírozott egyesületek a biciklizés támogatására. És hát kalandvágyó magyarokból sincsen hiány a világban, tehát nem véletlen, hogy kis keresgéléssel is több olyan honfitársunkra bukkanhatunk, akik a tengeren túli földrész tájait róják két keréken. Íme, néhány példa mutatóba.

MESITS SÁNDOR Seattle-ből indulva kerekezett el Washingtonba, ötezer kilométert megtéve 34 nap alatt, mindezt 53 évesen. Ehhez átlagosan 160 kilométert töltött nyeregben naponta – amint erről a Képmás magazinnak beszámolt 2022-ben.

PUSKÁS ZOLTÁN – aki évente általában 10 000 kilométert kerékpározik – másodmagával szelte át keresztben az Egyesült Államokat 2013-ban, de ők a keleti partról, Washingtonból indultak, s San Francisco volt a végállomásuk. Az útvonalat a két pont közötti látnivalókhoz igazították, 6500 kilométeres útjukon precíz terv szerint haladtak. Ők napi 100-140 kilométert tekertek – ahogy a Bringalap portálon olvasható volt.

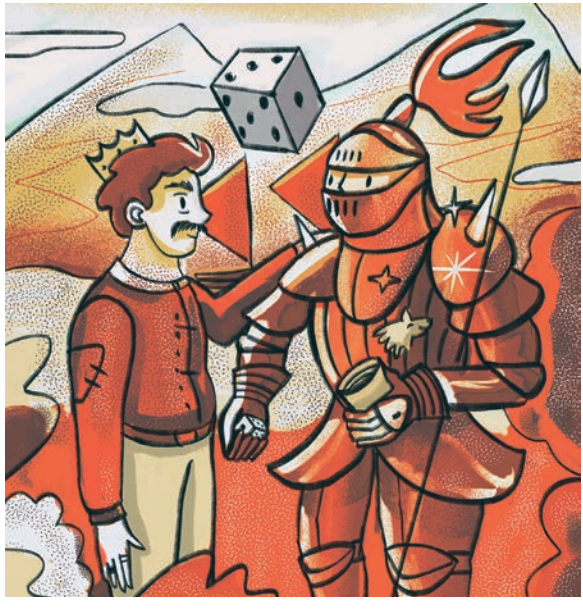
EDINA NIKSZ és férje Kanadában élnek és dolgoznak kamionosként, tehát a kontinens útviszonyait ismerik, mint a tenyerüket. Nem sokat tervezgettek, spontán vágtak neki az országutaknak 2021-ben. A 48 éves Edinának addig kerékpárja sem volt. Kaliforniából indulva célozták meg a Tűzföld legdélebbi csücskét, mottójuk volt: „kiszállni a mindennapokból”, és szerették volna megtalálni azt a helyet, ahol el tudják képzelni az életüket, ahol végleg letelepedhetnének – amikor a Trailhed nevű portál beszámolója megszületett róluk, még nem értek célba, de már 20 000 kilométeren túl voltak.

SZŐNYI FERENC nem világot látni akart a nyeregből, ő a teljesítményért hajtott benevezve a Race Across Amerika (az USA-t átszelő) kerékpáros versenybe 2010-ben. A táv 3000 mérföld, azaz nagyjából 4800 kilométer volt. A magyar kerékpáros ezt a távot 11 nap 3 óra 13 perc alatt teljesítette, ezzel 9. lett. A futamon 18-an álltak rajthoz, de csak tíz kerékpáros ért célba.

Ennek a gyilkos versenynek KÁLDY ATTILA személyében korábban is volt már magyar résztvevője, ő háromszor vágott neki a futamnak, 2007-ben 10 nap 6 óra 12 perces eredményével a 6. helyen végzett.

A villámszóró kard

ír mese

Morraha, az írek királyának fia egy napon kora hajnalban ébredt. Felkelt, megmosakodott, felöltözött, megreggelizett, és mivel hamarjában nem tudta, mihez kezdjen, lesétált a tengerpartra. Alighogy odaért, látta, hogy egy zöld sajka közeledik sebesen a sima kék vízen.

Egy szempillantás múlva már partot is ért a sajka, és egy tetőtől talpig vörös páncélba öltözött vitéz ugrott ki belőle. Morraha elébe sietett, és szíves szóval köszöntötte:

– Isten hozott országunkban, vitéz! Mi járatban vagy errefelé?

– Téged kereslek, királyfi! – felelte a jövevény.

– Mit kívánsz tőlem? – tudakolta Morraha.

– Meg akarok mérkőzni veled. Csakhogy nem karddal ám, hanem kockajátékban. Meglátjuk, melyikünknek kedvez a szerencse. No, kiállsz velem?

Morrahának még volt valamelyes ráérő ideje, hát így felelt:

– Miért ne! És mi legyen a tét?

– Amelyikünk veszít – válaszolta a vitéz –, az teljesíti a másiknak egy kívánságát.

Mindjárt elő is húzta tarsolyából a kockákat. Lekuporodtak a parti fövenyen, és kezdődött a játék. Hol az egyik nyert, hol a másik, de végül is Morraha győzött.

– Vesztettem – ismerte be a páncélos. – Most hát rajtad a sor: kívánj valamit!

– Azt kívánom – felelte a fiú –, hogy ezen az irdatlan nagy mezőségen, ameddig a szem ellát, mindenütt juhnyájak legelésszenek. Hadd jusson jószág az embereknek.

– No, ennél mi sem könnyebb! – felelte a vitéz.

Elbúcsúztak, a királyfi elindult hazafelé, a vitéz pedig beszállt a sajkájába, és nekivágott a tengernek.

Másnap reggel Morraha megint korán kelt. Hát amint a tengerpart felé lépdelt, mit látott? Ezer meg ezer juhnyáj legelészik azon az irdatlan nagy mezőségen. A tengerparton pedig ott áll a vöröspáncélos vitéz.

– Jó reggelt, királyfi! – kiáltotta már messziről. – Kiállsz velem még egy játszmára?

– Miért ne! – felelte Morraha.

– És mi legyen a tét? – kérdezte a vitéz

– Azt kívánom, hogy azon a rengeteg rétségen amott, mindenütt marhacsordák legelésszenek.

– Meglesz – felelte a vitéz, miután Morraha megint legyőzte.

És csakugyan: másnap reggelre ezer meg ezer marhacsorda legelészett azon a rengeteg rétségen.

– Játszunk újra? – kérdezte harmadszor is a páncélos vitéz.

– Miért ne? –felelte Morraha. – S a tét ugyanaz, mint tegnap meg tegnapelőtt.

Lekuporodtak a fövenyen, perdült, gurult a kocka, és megint csak Morraha nyert.

– Hát most mit kívánsz? – tudakolta az idegen.

– Azt kívánom, hogy holnapra csillogó-villogó, fényes-tágas palota álljon itt a parton, s annak a legszebbik szobájában a világ legszebb királykisasszonya várakozzék reám.

– Meglesz – felelte a vitéz.

Másnap Morraha még a szokottnál is korábban kelt, és lesietett a tengerpartra. Hát csakugyan: ott állt a csillogó-villogó, fényes-tágas palota. Morraha benyitott a kapuján, végigszaladt kilencvenkilenc szobán, és a századikban, a legszebbikben ott várt reá a világ legszebb királykisasszonya: a francia király leánya. Morraha daliás ifjú volt, nyájas beszédű, tanult és eszes, így hát a királyleány örömest ráállt, hogy a felesége legyen. Még aznap megtartották az esküvőt. Amikor aztán estefelé elvonult a násznép, és Morraha meg a felesége magára maradt a századik szobában, ezt kérdezte az asszony:

– Mondd csak, Morraha, miféle varázslattal hoztál ide engem?

Morraha sorra-rendre elmondott mindent a feleségének.

JUHÁSZ GYULA:

Azt álmodtam

Azt álmodtam, hogy mind kihalt a földről
Az ember és a föld csak élt tovább.
Tavasszal kicsíráztak a göröngyök
És kivirítottak a violák.
A madarak vígabban énekeltek
És gondtalanul járt a szende őz,
A gólyák télre ismét útra keltek
És százszor szebben múlt a csendes ősz.
A börtönök küszöbét dudva verte,
Kivirágzottak az utcakövek,
Illat tömjéne szállt áldón az estbe
S örökre elhervadt a gyűlölet.

MÓRA FERENC

Szépen szóló muzsika

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egyszer egy körtemuzsika, amelyik arról volt nevezetes, hogy csak akkor szólt, ha jó gyerek fújta. Ezt pedig én onnan tudom, hogy az enyim volt ez a csodálatos körtemuzsika. Ahogy most az életem hajlatáról visszanézek az elejére, egész eddig a körtemuzsikáig látok vissza. Ami előtte volt, az elmosódik előttem, mint hajnali kép a hosszú fasorban. A szépen szóló muzsikát valami játékáruló tót embertől kaptam, amiért telemerítettem a fakupáját friss vízzel a vásárkút vödréből. Nagyot húzott a jó ember a kupából, aztán körülnézett a játékosponyván:

– No, kisfiú, hát most már mit adjak én neked, amiért vizet hoztál a Janó bácsinak? No, adok neked egy körtemuzsikát.

Szép volt a körtemuzsika, szép volt, az egyik fele pirosra volt festve, a másik sárgára, de biz én azért mégiscsak jobban szerettem volna valami fütyülős farkú lovat. Mondtam is a Janó bácsinak, hogy van már nekem körtemuzsikám otthon.

– Jaj, fiúcska, csakhogy ez nem olyan körtemuzsika ám, mint a többi! – motoszkált a tót fanyelű bicskájával a körtemuzsika sípján. – Ez olyan muzsika, hogy csak addig szól, míg jó gyerek fújja. Nézzem no: jó gyerek vagy-e, meg tudod-e szólaltatni?

Belefújtam a muzsikába: hát olyan szépen szólt, hogy örömömben tátva maradt a szám. Nem tudtam, ma sem tudom, mit csinálhatott a sípjával ez az ezermester tót, de egészen úgy tilliózott, mint a sárgarigó.

– Csak aztán mindig ilyen szépen szóljon! – tátogatta utánam a tót bácsi a harcsaszáját.

De bizony szólt ez még szebben is, mert mire hazaértem, akkorra minden fortélyát kitanultam a körtemuzsikának.

Ha csak a számhoz érintettem, halkan kacagott, mint a vadgalamb; ha rövideket fújtam bele, csattogott, mint a fülemüle; tudtam vele süvölteni, mint a pirók, csikorgatni, mint a csíz. Még édesanyámnak is fölsütött a mosoly az orcáján a muzsikaszóra. Pedig éjjele-nappala csupa szomorúság volt akkoriban, ahogy a beteg húgocskámat virrasztgatta. De még az is felnyitotta a bágyadt szemét, szegényke, és megvillant benne az öröm, ahogy megszólalt:

– Szép mucita! Fúadd méd, bátókám!

De még az öreg Titulász doktor is megbiztatott, amikor délután bekocogott hozzánk. Megcirógatta a beteg sápadt kis arcát, aztán megtörölgette a pápaszemét. Mert akkoriban majd mindig harmatos lett a pápaszeme, ha lehajolt a hugicámhoz.

– Úgy, úgy, öcsikém – borzolta föl a hajamat a homlokomon –, csak hadd szóljon az a világszép muzsika, ha öröme telik benne ennek a lenge nádszálkisasszonynak.

A lenge nádszálkisasszony, szegényke, fáradtan elmosolyodott, én pedig rikoltoztattam a muzsikámat, hogy csak úgy zengett bele a ház.

– Elég lesz már, kis muzsikásom – törülgette le anyám a verejtéket a homlokomról, mikor már bekönyökölt az este az ablakon. Az ám, csakhogy édesapám meg akkor tért

haza a szőlőből, neki is be kellett mutatnom a tudományomat. Meg is csudálta illendően. Azt mondta, egész erdőre való madár van elbújva ebben a csudadudában. Csakhogy azt is hozzátette, hogy ilyenkor már alszik minden jóravaló madár. Borongós volt a homloka az apámnak, lekaptam a számról a körtemuzsikát. De ebben a percben megszólalt a beteg.

– Enim mucita, én fúok – áradt felém szájacskájából a forró lehelet, s ahogy erőtlen kezeit fölemelte, úgy libegtek azok az alkonyat barnaságában, mint haldokló fehér pillék. Ijedtemben megállt a szívem verése, és magamhoz szorítottam a körtemuzsikát. A kerek világért se adhatom én azt oda senkinek. Ki akartam osonni az ajtón, de édesanyám megfogta a kezemet.

– Hát sajnálod tőle, fiacskám? – kérdezte szomorúan.

– Hiszen úgyse tudja fújni – nyújtottam oda kelletlenül a muzsikát –, nem értenek ehhez a lányok.

Csakugyan nem tudta. A csöpp szájához vitte, de mindjárt visszabágyadt a kezecskéje.

– No, mondtam, ugye? – kaptam diadalmasan a muzsika után, de szegénykém odább rántotta a kezét.

– Nem adom, enim mucita! – nézett rám haragosan, s bedugta a játékot a vánkoskája alá. Én pedig kisompolyogtam a szobából, és elkeseredve ültem ki az udvarra a ribizlibokrok alá. Már akkor esti imádságukat végezték a fülemülék, de én úgy éreztem, engem csúfolnak.

– Tudsz-e te így, híres körtemuzsikás? – mintha csak ezt csattogták volna. Elfakadtam sírva, bementem a házba, s azon ruhástul végigdőltem a vackomon. Ott aztán álomba is ríttam magamat. Nem értek rá velem törődni azon az éjszakán, amelyiknek olyan szomorú lett a hajnala. Mert hajnalodott már, mire fölébredtem, és a zsebemhez kaptam.

– A körtemuzsikám! – motyogtam ijedten. Mert azzal álmodtam, és úgy rémlett, mintha a zsebembe tettem volna. Ahogy kijózanodtam az álomból, áttapogatództam a tisztaszobába, ahol a húgocskámnak a nagyágyban vetették meg a betegágyat. Anyámat az asztalra borulva nyomta el a fáradtság, húgocskám lázas arca, mint a rózsa, piroslott az éjjeli mécs gyönge fényében. Odalopództam az ágyhoz, és benyúltam a vánkos alá.

– Megvagy! – dobbant nagyot a szívem, ahogy megéreztem a kezemmel a körtemuzsikát. Boldogan suhantam vele kifelé. Mikor az ajtóba értem, nagyot lobbant a mécses.

Megrettentem, s ahogy visszafordultam, mintha rám szegezte volna szegény kis testvérkém a nagy fekete szemét. Olyan fényesnek láttam, és olyan szomorúnak, hogy ijedtemben kiejtettem a kezemből a játékot. Nagyot koppant a küszöbön, fölriadt rá az édesanyám: – Te jársz itt, fiam?

Én már akkorra fölmarkoltam a körtemuzsikát, és szó nélkül kotródtam vissza a vackomba. El is aludtam mindjárt, de előbb bedugtam a kincset a vánkosomba, a lágy pihe közé. Ott ugyan meg nem találja a húgicám, akármilyen okos kislány! Ó, bár megtalálta volna, de nem is kereste soha többet! Mire fölébredtem a nagy csöndességre, akkorra koporsóba is tették a lenge nádszálkisasszonyt. Bordács keresztanyám imádkozgatott mellette, mert apámék a temetés után jártak. Keresztanyám nagyon bele volt feledkezve az imádságoskönyvbe, s nem vette észre, mikor én az asztalra fektetett koporsócska mellé suhantam. Kicsit magas volt nekem a ravatal, lábujjhegyre pipiskedve akartam a testvérkém kezébe lopni a körtemuzsikát, azon pihésen, tollasan, ahogy a vánkosból kihúztam, de vézna ujjacskái már nem tudták megszorítani.

– Vidd el, Marika, neked adom – súgtam neki. Virágszagú szél libbent be a nyitott ablakon, kicsit meglebegtette, meg is zizegtette a szemfödélkét.

– Nem kell, bátyókám, én még ennél is szebb muzsikát hallgatok ezután – ezt ragyogta vissza testvérkém arca, és nekem hirtelen fájni kezdett a szívem. Akkor éreztem életemben először fájdalmat úgy, hogy senki se bántott. Szomorúan csúsztattam a zsebembe a körtemuzsikát, és három napig nem is volt kedvem elővenni. Hanem akkor egyszerre gondoltam egyet, amitől kedvre derültem.

– Muzsikálok a sírja fölött, hátha szebbet álmodik tőle. – szaladtam ki a temetőbe. Az istenkertje csak egy futamodásnyira volt a házunktól, hamar odaértem, és átöleltem a fejfát, amelyen már hervadozott a körömkevirág koszorú.

– Ide hallgass, testvérkém!

Azzal belefújtam a körtemuzsikába, és eljajdítottam magam. Akárhogy erőlködtem, a körtemuzsika nem szólalt meg. Hiszen az csak addig szólt, míg jó gyerek fújta! Szívszakadva értettem meg, hogy már nem vagyok jó gyerek.

MONDÓKÁK

Adj, Isten meleget!

Adj, Isten, meleget,
Fünek-fánok levelet!
Nyisd ki, Isten, kiskapudat,
Ereszd be a meleget,
Zárd ki a hideget!

(Náprádfa, Göcsej, Zala megye)

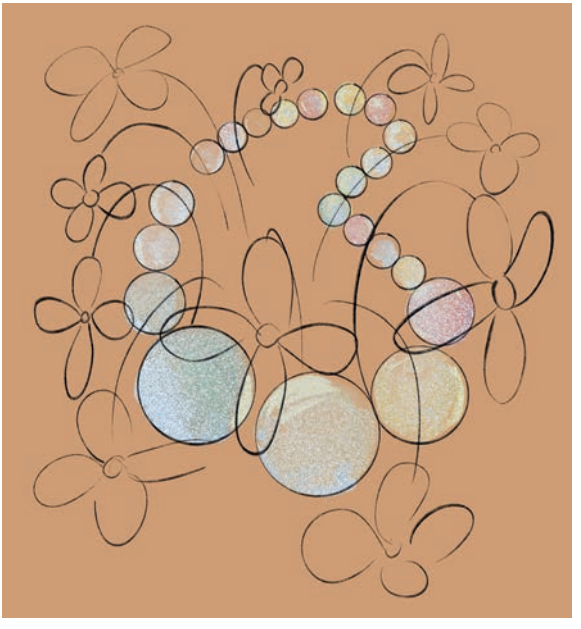
Arass, rózsám, arass!

Arass rózsám, arass
Megadom a garast.
Ha én meg nem adom.
Megadja angyalom.

Arattam, arattam,
Kévét is kötöttem.
A rózsám tarlóján
Meg is betegedtem.

(Karád, Somogy megye)

Hintázó mondóka

Egy,
kettő,
három,
négy,
öt,
hat,
hét,
nyolc,
kilenc,
tíz,
tíz, tíz, tiszta víz,
háromágú villa, víz.
Adjon néne vékát!
Minek azt a vékát?
Gyöngyöt mérünk véle.
Minek azt a gyöngyöt?
Kertet fonunk belőle.
Minek azt a kertet?
Virágot ültetünk beléje.
Minek azt a virágot?
Legényeknek kalapfokba,
leányoknak kebelökbe.

(magyar népi mondóka)

Süssünk, süssünk valamit!

Süssünk, süssünk valamit,
azt is megmondom, hogy mit:
lisztből legyen kerekes,
töltelékes, jó édes.

Sodorva, tekerve,
túróval bélelve,
csigabiga rétes,
kerekes és édes.

(magyar népi mondóka)

A RAJZOKAT PATÓCS PÉTER KÉSZÍTETTE

TALÁLÓS KÉRDÉSEK

■ Nedves orrával szimatol, a gazdája után lohol. / Ő a hűség mintaképe, házunk, családunk őrzője. *(kutya)*

■ Görbeszarvú nagy állat, reggel, este tejet ad. *(tehén)*

■ Szép fehér vitézek,
Csontvillás, szakállas,
Mekegő vitézek,
Füvet legelésznek.
Kutyaugatásra,
Szétfutnak szegények. *(kecskék)*

■ Kity-koty, kity-koty kotyogok milyen anyóka vagyok? *(tyúk)*

■ Szemétdombon hetykén állok, virradatkor kiabálok. *(kakas)*

■ A bajusza égnek áll, a borbélyhoz mégse jár.ó / A konyhában üldögél, egeret fog, azzal él. *(cica)*

■ Füledbe zizegek, meg is csíplek, ha lehet. *(szúnyog)*

■ Szépnek tart felnőtt és gyerek, pedig hernyóból kelek. *(lepke)*

GYERMEKREJTVÉNY

1. Azt kívánta az ír népmesében a fiú, hogy az irdatlan nagy mezőségen mindenütt juhnyájak legelésszenek?

2. A körtemuzsika egyik fele pirosra volt festve, a másik sárgára Móra Ferenc meséjében?

3. Örökre elhervadt a gyűlölet Juhász Gyula versében?

4. A kiskapun eressze be a meleget Isten a mondókában?

6. Vékával mérjük a gyöngyöt a Hintázó mondókában?

10. Csigabiga rétest sütünk a Süssünk, süssünk valamit mondókában?

Kérjük a megfejtéseket IGEN – NEM formában küldeni.

A megfejtés beküldendő a **GRANIT INVEST Kft.** címére: **1062 Budapest, Váci út 1-3.** Írják a címzés alá: **„Gyermekrejtvény”**. Beküldési határidő: **2025. február 15.**

Nyeremények: 5 nyertes részére könyvcsomag; 5 nyertes részére 1-1 db, 2026. évi Kincses Kalendárium

A nyertesek névsorát a Kincses Kalendárium honlapján **(kincses.hu)** és a **Népszava 2025. március 12-i számában** tesszük közzé.

A 204. oldalon található SUDOKU megoldása (soronként):
sudoku-1: 345798216, 172463589, 986251743, 534876921, 897124365, 621539874, 719685432, 263947158, 458312697.
sudoku-2: 596487321, 384129576, 172365984, 815734269, 927516438, 463298157, 651842793, 739651842, 248973615.
sudoku-3: *142568973, 763291548, 958734126, 275413689, 694825731, 831679254, 317942865, 486157392, 529386417.*

Vállalkozásvezetés egyszerűen

Digitális megoldás mikro-, kis- és középvállalkozások részére

- ingyenes használat
- felhasználóbarát felület

VOSZ PORT

www.voszport.hu

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

KAVOSZ
Széchenyi Kártya Program

SZÉCHENYI KÁRTYA PROGRAM

HITELEK VÁLLALKOZÁSOKNAK

kavosz.hu

9 770133 961004 55
Ára: 2 450 Ft